

Riigikontrolöri ülevaade

Eesti Vabariigi

1927./28. a. eelarve täitmisest ja riigi-
asutuste ning- ettevõtete tegevusest

SISUKORD

	Lhk.
Sissejuhatuseks	V
I. Riigikontrolöri paranduste ettepanek riigi 1927./28. a. eelarve täitmise ja kassa aruandele	1
Korralised kulud:	
Rahaministeerium	2
Sõjaministeerium	4
Põllutööministeerium	6
Teedeministeerium	10
Välisministeerium	14
Töö-Hoolekandeministeerium	16
Erakorralised kulud:	
Riigi keskasutuste kulud	18
Siselaenu ja emissiooni	20
Korralised tulud	22
Erakorralised tulud	24
Eesti Vabariigi 1927./28. a. eelarve täitmise bilansiline kokkuvõte	28
Kassa aruanne	32
Riigikassa bilanss	36
 II. Ülevaade Eesti Vabariigi 1927./28. a. eelarve täitmisest.	
Kulud.	
Eelarve ülekulud. Krediitide ülejäägid. Kulude võrdlus eelarvega. Korraliste kulude võrdlus 1926. 27. a. kuludega üksikutes kululiikides. Kulude liikumine 1922—1927./28. a.	43—54
Tulud:	
Tulude eelarve. Ettemakstud tulud. Tuluvõlad 31. märtsiks 1928 a. Tulud vastuvõtu koha järgi. Väljaspool riigikassat ja Eesti Panka vastuvõetud tulud Tulud üksikute tululiikide, peatükide ja §§ järgi. Otsekohesed maksud. Lõivud ja tasumaksud. Kaudsed maksud. Riigi monopolid. Riigi ettevõtted ja varandused. Segatulud. Korralised tulud üldliikide järgi. Korraliste tulude võrdlus eelmiste aastadega	55—64
Riigikontrolli revisjoni ulatus ja tulemused	65
Tulumaks	68
Riigi eelarve täitmine ühenduses omavalitsuste eelarvete täitmisega ja võrdlus välisriikide eelarvete täitmisega	
Maavalitsuste eelarvete täitmine	81
Riigi eelarvete täitmine ühenduses omavalitsuste eelarvete täitmisega	90
Eelarve täitmise võrdlus välisriikidega	92

	Lhk.
III. Riigiasutuste ja ettevõtete kulud-tulud ühenduses tegevusega	98
Riigi asutused:	
Riigikogu	99
Riigivanem ja Riigikantselei	99
Riigikontroll	102
Rahaministeerium	103
Keskasutus	103
Riigikassa	103
Otsekoheste maksude peavalitsus	115
Aktsiisi peavalitsus	117
Tolli peavalitsus	125
Kinnisvarade hindamise amet	131
Kaubanduse-Tööstuseministeerium	134
Riigivaranuste ülevõtmise komisjon	137
Kütteenete keskkomitee	138
Hariduseministeerium	141
Kohtuministeerium	147
Harku kolonii. Harku mõis ja vangide tööd	150
Siseministeerium	154
Piirivalve valitsus	157
Sõjaministeerium	159
Vabariigi Kaitseliit	164
Põllutööstusministeerium	166
Riigimõisad	171
Teedeministeerium	174
Keskasutus	174
Raudteedevalitsus	176
Posti-telegraafi-telefoni peavalitsus	183
Mereasjanduse peavalitsus	189
Välisministeerium	192
Töö-Hoolekandeministeerium	195
Riigiettevõtted:	
Eesti Pank	201
Eesti Maapank	209
Riigi põlevkivitööstus	218
Riigi turbatööstus	219
Riigi trükikoda	222
Tallinna sadamatehased	225
Laevasõiduamet	228
Arsenal	230
Riigi metsatööstus	233

Sissejuhatuseks.

Riigikontroll vaatas läbi 1927./28. a. eelarve täitmise aruande, mis esitati Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule Riigi eelarve seaduse § 37 alusel, ja tegi aruandes mitmesuguseid muudatusi ja parandusi. Tähendatud parandused ja muudatused tehti Riigikontrolli poolt temale asutuste poolt esitatud aruannete dokumentaalse revideerimise tagajärjel ja eelarve täitmise aruande võrdlemisel aruannete andmetega.

Käesoleva ülevaate I osas, mis sisaldab Riigikontrolõri parandusettepaneku 1927./28. a. riigi eelarve täitmise aruandele, on üksikasjalikult käsitatud parandatavaid summasid ja põhjendatud neid muudatusi. Esmaordselt on vaatlusele võetud selles parandusettepanekus Riigikassa kassaaruanne ja bilanss.

Parandusettepanekule on juure lisatud E. V. 1927./28. a. eelarve täitmise bilansiline kokkuvõte ühes Riigikontrolli muudatustega.

Ülevaate II osas toodud üksikasjaliselt andmed 1927./28. eelarveaastal tehtud kuludest ja saadud tuludest ühes võrdlusega eelmise aastaga, kusjuures eriosana on toodud ülevaate 1927. a. tulumaksu määramise kohta. Peale selle on II osa lõpus antud ülevaate 1926./27. a. riigi eelarve täitmisest ühenduses linna- ja maavalitsuste 1926. a. kulude ja tuludega ja 1926./27. a. riigi eelarve täitmise võrdlus välisriikidega, kusjuures summade võrdlemisel on aluseks võetud nettokulud ja -tulud.

Ülevaate III osas on käsitatud riigiasutuste ja ettevõtete kulusid-tulusid ühenduses asutuste ja ettevõtete tegevusega. Nagu eelmiselgi aruandeaastal oli Riigikontrollil võimalik täielikult käsitada ainult asutuste kulusid, kuna tulude täielik käsitus on toodud ainult Rahaministeeriumi ja Teedeministeeriumi kohta. Meil maksev tulude arvestamise kord ei võimaldanud üksikasjaliselt vaadelda teiste asutuste tulusid. Riigiettevõtete ülevaadetes aga on Riigikontrollile esitatud materjalid võimaldanud käsitada nii kulusid, kui ka tulusid.

Siinjuures tuleb tähendada, et riigimõisade valitsuse tegevus on paigutatud Põllutöoministeeriumi ülevaatesse, kuna vangide tööd, Harku turbatööstuse ja Harku mõisa tegevus on mahutatud Kohtuministeeriumi ülevaatesse.

Riigikontrolöri paranduste ettepanek riigi
1927./28. a. eelarve täitmise ja kassa aruandele

Järje nr. nr.	E. V. aruande ltk.	Aruande nimetus või eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused, kus tulevad teha parandused	E. V. aruande lahtrid	E. V. 1927./28. a. aruandes näidatud	Riigikontrolööri ettepanek
1	2	3	4	5	6
Korralised kulud.					
Rahaministeerium.					
Peatükk IV.					
AKTSIISI PEAAVALITSUS.					
A. Keskasutus.					
1	31	§ 9. Majapidamine	7	5.630.04	4.820.33
2	"	" "	9	2.181.96	2.991.67
3	"	§ 14. Hoonete remont	7	1.328.10	2.137.81
4	"	" "	9	—,90	—
5	"	" "	—	—	ülekulu 808.81
6	"	Kokku peatükk IV A	9	4.687.55	5.496.36
7	"	" " "	—	—	ülekulu 808.81
8	33	Kokku aktsiisi peavalitsus	9	63.040.45	63.849.26
9	"	" " "	—	—	ülekulu 808.81
10	35	Kokku Rahaministeerium	9	112.099.72	112.908.53
11	"	" "	—	—	ülekulu 808.81
Siseministeerium.					
Peatükk II.					
POLITSEIOSAKOND.					
12	53	§ 1. Teenistustasu	7	1.990.943.97	1.991.263.97
13	"	" "	9	4.401.03	4.081.03
14	"	§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	7	189.955.31	189.633.06
15	"	" " " "	9	44.69	366.94
16	"	§ 5. Ametnikkude ja teenijate varustus	7	223.831.48	223.872.43
17	"	" " " "	9	8.52	—
18	"	" " " "	—	—	ülekulu 32.43

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

7

Kulude vähenemine 809.71 kr. võrra seletatav sellega, et ruumide remondi kulu tapeetimise ja maalritöö alal kuulub iseloomult hoonete remondi (§ 14) alla. Sellest parandusettepanekust on tingitud ka parandus nr. 2.

Kulude suurenemine 809.71 kr. suuruses on tingitud parandusettepanekust nr. 1, kuna tähendatud parandusettepanekuga on kulusid sama summa võrra vähendatud. Sellest olenevad ka parandused nr.nr. 4 ja 5.

Parandus nr. 6 oleneb parandusettepanekutest nr. nr. 1 ja 3.

Parandus nr. 7 oleneb parandusettepanekust nr. 3.

Parandusettepanekutest nr.nr. 1 ja 3 olenevad parandused nr.nr. 8 ja 10.

Parandusettepanekust nr. 3 olenevad parandused nr.nr. 9 ja 11.

Kulude suurenemine 320 kr. suuruses on seletatav sellega, et surnud ametnikkude perekonna liigetel välja makstud teenistustasu, mis iseloomult kuulub § 1 alla, on ministeeriumi poolt ekslikult näidatud ametnikkude ja teenijate toetuse (§ 3) kuluna. Sellest parandusettepanekust oleneb ka parandus nr. 13.

Kulude vähenemine 322.25 kr. võrra on seletatav sellega, et vahialuste arstimise kuludeks väljamakstud 2.25 kr. on ministeeriumi poolt ekslikult paigutatud vangide ülevalpidamise (§ 42) kulude asemel ametnikkude ja teenijate toetuse (§ 3) alla, kuna 320 kr. suurune vähenemine oleneb parandusettepanekust nr. 12, sest tähendatud parandusettepanekuga on kulusid sama võrra suurendatud. Sellest oleneb ka parandus nr. 15.

Kulude suurenemine 40.95 kr. võrra seletatav sellega, et tähendatud summa, kui 1926. a. kolme esimese kuu jooksul tarvitatamata jäänud varustusraha ülejääk, mis Siseministeeriumi 1926. a. kolme esimese kuu kulude aruandes näidatud kuluna, on Riigikontrolöri märkustes tähendatud aruandele parandusega nr. 25 välja jäetud ministeeriumi kuludest. Nimetatud summa aga maksti järgmise 1926./27. eelarveaasta jooksul riigikassasse krediidi uuendamise arvele, kuna summa aga iseloomult ei kuulunud tähendatud aasta krediidi uuendamisele, vähenesid selle summa võrra ministeeriumi töölikud kulud ja sellepärast suurendatakse 1927./28. eelarve aasta kulusid 40.95 kr. suuruses, kuna eelmise aasta kulud selle summa võrra vähematena olid näidatud. Sellest olenevad ka parandused nr.nr. 17 ja 18.

Järje nr. nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande nimetus või eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused, kus tulevad teha parandused	E. V. aruande lahtrid	E. V. 1927./28. a aruandes näidatud	Riigikontrolööri ettepanek
1	2	3	4	5	6
19	55	§ 42. Vangide ülevalpidamine	7	5.634.96	5.637.21
20	„	„ „	9	865.01	862.79
21	„	Kokku peatükk II	7	3.110.535.41	3.110.576.36
22	„	„ „ „	9	7.861.59	7.853.07
23	„	„ „ „	---	—	ülekuulu 32.43
Peatükk III.					
PIIRIVALVE VALITSUS.					
24	„	§ 9. Majapidamine	7	29.163.79	29.014.07
25	„	„	9	63.21	212.93
26	„	§ 55. Kraamivarustus	7	112.985.91	113.135.66
27	„	„	9	14.06	—
28	„	„	---	—	ülekuulu 135.66
29	„	Kokku peatükk III	9	11.554.57	11.690.23
30	„	„ „ „	---	—	ülekuulu 135.66
31	„	Kokku Siseministerium	7	4.306.630.98	4.306.671.93
32	„	„ „	9	19.835.02	19.962.16
33	„	„ „	---	—	ülekuulu 168.09
Sõjaministerium.					
34	57	§ 8. Kantseleikulud	7	97.735.93	97.801.78
35	„	„	9	2.07	—
36	„	„	---	—	ülekuulu 63.78
37	„	§ 9. Majapidamine	7	1.330.160.97	1.330.300.97
38	„	„	9	4.035.03	3.895.03
39	„	§ 12. Vallasvara	7	96.403.22	96.421.77
40	„	„	9	10.78	22.23

Ettepanud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

7

Kulude suurenemine 2.25 kr. suuruses on põhjendatud parandusettepanekust nr. 14, kuna tähendatud parandusettepanekuga on kulusid sama summa võrra vähendatud. Sellest tingitud ka parandus nr. 20.

Parandused nr.nr. 21, 22 ja 23 olenevad parandusettepanekust nr. 16.

Kulude vähenemine 149.72 kr. suuruses on seletatav sellega, et üleajateenijatele riidevarustuseks väljamakstud summa on ekslikult kaetud majapidamise (§ 9) krediidist, kuna selleks otstarbeks krediit on ette nähtud kraamivarustuse (§ 55) all. Sellest parandusettepanekust on ka parandus nr. 25.

Kulude suurenemine 149.72 kr. suuruses on põhjendatud parandusettepanekust nr. 24, kuna tähendatud parandusettepanekuga on kulusid sama summa võrra vähendatud. Sellest olenevad ka parandused nr.nr. 27 ja 28.

Parandus nr. 29 on põhjendatud parandusettepanekutest nr.nr. 24 ja 26.

Parandus nr. 30 on põhjendatud parandusettepanekust nr. 26.

Parandus nr. 31 on põhjendatud parandusettepanekust nr. 16.

Parandus nr. 32 on põhjendatud parandusettepanekutest nr.nr. 16, 24 ja 26.

Parandus nr. 33 on põhjendatud parandusettepanekutest nr. nr. 16 ja 26.

Kulude suurenemine 65.85 kr. suuruses on seletatav sellega, et kantseleimaterjali alal väljamakstud summa on ekslikult kaetud relvade ja nende varustuse (§ 56) krediidist, kuna selleks otstarbeks krediit on ette nähtud § 8 all. Sellest parandusettepanekust on tingitud ka parandused nr.nr. 35 ja 36.

Kulude suurenemine 140 kr. suuruses on tingitud sellest, et „sisseseadmise ja asutamise“ (§ 53) krediidist on kaetud üüri kulusid. Sellest on ka parandus nr. 38.

Kulude suurenemine 18.55 kr. suuruses on põhjendatud sellest, et kirjutusmasina parandamise kuld on ekslikult tasutud „relvade ja nende varustuse“ (§ 56) krediidist, kuna selleks otstarbeks krediit on ette nähtud „vallasvara“ (§ 12) all. Sellest on ka parandus nr. 40.

Järje nr. nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande nimetus või eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused, kus tulevad teha parandused	E. V. aruande lahtrid	E. V. 1927./28. a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
1	2	3	4	5	6
41	57	§ 53. Sisseseadmine ja asutamine	7	40.151.51	41.177.87
42	„	„ „ „	9	6.49	—
43	„	„ „ „	—	—	ülekulu 1.019.87
44	„	§ 54. Toitusvarustus	7	3.434.410.32	3.434.545.96
45	„	„	9	—,68	—
46	„	„	—	—	ülekulu 134.96
47	„	§ 55. Kraamivarustus	7	2.862.810.34	2.864.910.34
48	„	„	9	6.212.66	4.112.66
49	„	§ 56. Relvad ja nende varustus	7	486.666.50	486.333.74
50	„	„ „ „ „	9	188.50	521.26
51	„	§ 57. Inseneriline ja tehniline varustus	7	244.989.21	245.185.21
52	„	„ „ „ „	9	1.093.79	897.79
53	„	Kokku Sõjamineisterium	7	16.403.918.90	16.407.268.54
54	„	„ „	9	44.028.10	41.897.07
55	„	„ „	—	—	ülekulu 1.218.61
Põllutööministeerium.					
Peatükk II.					
MAAKORRALDUSE JA METSADE PEAVALITSUS.					
A. Keskasutus.					
56	59	§ 1. Teenistustasu	7	490.328.78	490.308.55
57	„	„	9	1.877.22	1.897.45
58	„	§ 2. Ametsõidud	7	74.310.78	74.326.65
59	„	„	9	29.22	13.35

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

7

Kulude suurenemine 1.026.36 kr. suuruses on tingitud sellest, et töökodade sisseseade kulud 998.36 kr. suuruses on kaetud korraliste kulude eelarve „relvade ja nende varustuse“ (§ 56) krediidist ja 168 kr. erakorraliste kulude eelarve „relvade ja nende varustuse“ (§ 3) krediidist. kuna tähendatud kulud iseloomult kuuluvad § 53 alla. Ühtlasi on ka kulusid 140 kr. võrra vähendatud põhjusel, et parandusettepanekuga nr. 37 on kulusid sama summa võrra suurendatud. Sellest olenevad ka parandused nr.nr. 42 ja 43.

Kulude suurenemine 135.64 Kr. suuruses on seletatav sellega, et ohvitseridelt ja piirivalvuritelt peavahis viibimise aja eest sissenõutud toiduainete eest saadud raha 131.64 kr. ja ülenormi tarvitatud hobusemoona kulu 4 kr. on kantud krediidi uuendamiseks, kuna summad kuuluvad riigituludesse. Sellest olenevad ka parandused nr.nr. 45 ja 46.

Parandus on tekkinud sellest, et kaitseliidule müüdud riidevarustuse eest saadud raha 2.100 kr., mis oma iseloomu järgi kuulub riigituludesse, on ekslikult kantud krediidi uuendamise arvele. Sellest oleneb ka parandus nr. 48.

Kulude vähenemine 332.76 krooni võrra seletatav sellega, et parandusettepanekutega nr.nr. 34, 39 ja 41 on tähendatud paragrahvi kulusid 1.082.76 krooni võrra vähendatud; ühtlasi on selle paragrahvi kulusid suurendatud varustuse müügist saadud 750 krooni võrra, sest nimetatud summa on ministeeriumi poolt ekslikult kantud krediidi uuendamise arvele, kuna see aga iseloomult kuulub riigi tuludesse. Sellest oleneb ka parandus nr. 50.

Kulude suurenemine 196 kr. suuruses on seletatav sellega, et teiste ministeeriumide ja asutuste poolt eelmiste eelarve-aastate arvel tasutud telefoni liinimaksud, mis iseloomult kuuluvad riigituludesse, on ekslikult ministeeriumi poolt kantud krediidi uuendamise arvele. Sellest oleneb ka parandus nr. 52.

Parandus nr. 53 oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 41, 44, 47, 49 ja 51.

Parandus nr. 54 oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 34, 37, 39, 41, 44, 47, 49 ja 51.

Parandus nr. 55 oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 34, 41 ja 44.

Kulude vähenemine 20.23 kr. võrra on seletatav sellega, et vallasvara on soetatud „teenistustasu“ (§ 1) krediidist. Sellest parandusettepanekust oleneb ka parandus nr. 57.

Kulude suurenemine on seletatav sellega, et 26.10 kr. suurune kulu, mis iseloomult kuulub „ametisõidud“ (§ 2) alla, on ministeeriumi poolt näidatud sama ptk. „metsaasjandus“ (§ 66) all. Peale selle on soetatud vallasvara 170 kr. väärtuses ja posti kulusid 8.53 kr. suuruses kaetud ametisõitude krediidist. Sellest oleneb ka parandus nr. 59.

Järje nr. nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande nimetus või eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused, kus tulevad teha parandused	E. V. aruande lahtrid	E. V. 1927./28. a. aruandes näidatud	Riigikontrolööri ettepanek
1	2	3	4	5	6
60	59	§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	7	34.791.71	34.724.71
61	"	" " " "	9	—29	67.29
62	"	§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	7	21.997.11	22.112.67
63	"	" " " "	9	2.89	—
64	"	" " " "	—	—	ülekuulu 112.67
65	"	§ 8. Kantsleikulud	7	67 229.52	67.238.05
66	"	"	9	30.48	21.95
67	"	§ 9. Majapidamine	7	11.896.54	11.882.54
68	"	"	9	42.16	56.46
69	61	§ 12. Vallasvara	7	27.321.78	27.343.71
70	"	"	9	78.22	56.29
71	"	§ 66. Metsaasjandus	7	27.870.95	27.814.85
72	"	"	9	629.05	655.15
73	"	Kokku peatikk II A	7	834.673.51	834.708.07
74	"	" " "	9	3.184.49	3.262.60
75	"	" " "	—	—	ülekuulu 112.67
B. Asutused kohtadel.					
76	"	§ 2. Ametsõidud	7	12.985.95	13.152.35
77	"	"	9	1.05	—
78	"	"	—	—	ülekuulu 165.35
79	"	§ 14. Hoonete remont	7	141.403.60	141.346.86
80	"	" "	9	1.785.40	1.842.14
81	"	§ 66. Metsaasjandus	7	697.745.—	697.629.73
82	"	"	9	18.517.—	18.632.27

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

7

Kulude vähenemine 67 kr. suuruses seletatav sellega, et kohtukulud (§ 7) on kantud ametnikkude ja teenijate toetuse kulude hulka. Sellest parandusettepanekust oleneb ka parandus nr. 61.

Kulude suurenemine 115.56 kr. oleneb sellest, et kohtukulud 48.56 kr. suuruses, mis iseloomult kuuluvad sama ptk. § 7 alla, on ministeeriumi poolt ekslikult järgmiselt näidatud: sama ptk. B § 2 „ametsõitute“ all 34.56 kr. ja sama ptk. A majapidamise (§ 9) kulude all 14 kr., kuna 67 kr. suurune kulude suurenemine oleneb parandusettepanekust nr. 60, sest tähendatud parandusettepanekuga on kulusid sama summa võrra vähendatud. Sellest olenevad ka parandused nr.nr. 63 ja 64.

Kulude suurenemine 8.53 kr. suuruses oleneb parandusettepanekust nr. 58, kuna tähendatud parandusettepanekuga on kulusid sama summa võrra vähendatud. Sellest oleneb ka parandus nr. 66.

Kulude vähenemine 14 kr. suuruses oleneb parandusettepanekust nr. 62, sest tähendatud parandusettepanekuga on kulusid sama summa võrra suurendatud. Sellest oleneb ka parandus nr. 68.

Kulude suurenemine 21.93 kr. suuruses tingitud parandusettepanekutest nr.nr. 56 ja 58. Sellest oleneb ka parandus nr. 70.

Kulude vähenemine 26.10 kr. suuruses oleneb parandusettepanekust nr. 58, kuna tähendatud parandusettepanekuga on kulusid sama summa võrra suurendatud. Sellest oleneb ka parandus nr. 72.

Parandus nr. 73 oleneb parandusettepanekust nr. 62.

Parandused nr.nr. 74 ja 75 olenevad parandusettepanekutest nr.nr. 60, 62 ja 67.

Kulude suurenemine 166.40 kr. võrra on seletatav sellega, et ametisõidu kulud 200.96 kr. suuruses, mis iseloomult kuuluvad sama ptk. B § 2 alla, on ministeeriumi poolt ekslikult näidatud § 14 „hoonete remont“ all 85.69 kr. ja § 66 „metsaasjandus“ (sama ptk. B) — 115.27 kr. Ühtlasi on kulusid vähendatud 34.56 kr. võrra, missugune parandus oleneb parandusettepanekust nr. 62. Sellest on tingitud ka parandused nr. 77 ja 78.

Parandus nr. 79 56.74 kr. suuruses on seletatav sellega, et remondi kulud 28.95 kr. suuruses on ekslikult kaetud segakulude (§ 90) krediidist, kuna parandus 85.69 kr. suuruses oleneb parandusettepanekust nr. 76. Sellest parandusettepanekust on tingitud ka parandus nr. 80.

Kulude vähenemine 115.27 kr. suuruses oleneb parandusettepanekust nr. 76, kuna tähendatud parandusettepanekuga on kulusid sama summa võrra suurendatud. Sellest oleneb ka parandus nr. 82.

Järje nr. nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande nimetus või eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused, kus tulevad teha parandused	E. V. aruande lahtrid	E. V. 1927./28. a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
1	2	3	4	5	6
83	61	§ 90. Segakulud	7	93.78	64.83
84	"	"	9	76.22	105.17
85	"	Kokku peatükk II B	7	2.481.824.36	2.481.789.80
86	"	" " "	9	32.437.64	32.637.55
87	"	" " "	—	—	ülekulu 165.35
88	63	Kokku maakorralduse ja metsade peavalitsus	9	36.256.66	36.534.68
89	"	" " " " "	—	—	ülekulu 278.02
P e a t ü k k III.					
PÖLLUMAJANDUSE PEVALITSUS.					
B. Asutused kohtadel.					
90	"	§ 1. Teenistustasu	7	56.511.91	56.261.91
91	"	"	9	3.706.09	3.956.09
92	65	§ 9. Majapidamine	7	2.051.76	2.301.76
93	"	"	9	41.24	—
94	"	"	—	—	ülekulu 208.76
95	"	Kokku peatükk III B	9	4.837.43	5.046.19
96	"	" " " "	—	—	ülekulu 208.76
97	"	Kokku põllumajanduse peavalitsus	9	16.264.37	16.473.13
98	"	" " "	—	—	ülekulu 208.76
99	"	Kokku Põllutöoministerium	9	54.731.83	55.218.61
100	"	" " "	—	—	ülekulu 486.78
Teedeministerium.					
P e a t ü k k III.					
POSTI-TELEGRAAFI-TELEFONI PEVALITSUS.					
B. Asutused kohtadel.					
101	69	§ 8. Kantseleikulud	7	58.393.64	58.837.35
102	"	"	9	6.36	—
103	"	"	—	—	ülekulu 437.35
104	71	Kokku peatükk III B	7	2.623.162.70	2.623.606.41
105	"	" " "	9	32.250.30	32.243.94
106	"	" " "	—	—	ülekulu 437.35
107	"	Kokku posti-telegraafi-telefoni peavalitsus	7	3.838.921.02	3.839.364.73
108	"	" " "	9	36.897.98	36.891.62
109	"	" " "	—	—	ülekulu 437.35

Ettepanud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

7

Kulude vähenemine 28.95 kr. suuruses oleneb parandusettepanekust nr. 79, kuna tähendatud parandusettepanekuga on kulusid sama summa võrra suurendatud. Sellest oleneb ka parandus nr. 84.

Parandused nr.nr. 85, 86 ja 87 olenevad parandusettepanekutest nr.nr. 76, 79 ja 81.

Parandused nr.nr. 88 ja 89 olenevad parandusettepanekutest nr.nr. 60, 62, 67, 76, 79 ja 81.

Kulude vähenemine 250 kr. suuruses on seletatav sellega, et korteriraha, mis iseloomult kuulub majapidamise (§ 9) kuludesse, on ministeeriumi poolt ekslikult (§ 1) teenistustasu kuluna näidatud. Sellest parandusettepanekust on tingitud ka parandused nr.nr. 91-94.

Parandused nr.nr. 95—98 olenevad parandustest nr.nr. 90 ja 92.

Parandused nr.nr. 99 ja 100 olenevad parandusettepanekutest nr.nr. 60, 62, 67, 76, 79, 81, 90 ja 92.

Parandus tingitud sellest, et posti-telegraafi-telefoni peavalitsus on välja jätnud osa kulusid 443.71 kr. suuruses 1927./28. a. eelarve täitmise aruandest, arvestades neid 1928./29. a. eelarve kuludena. Sellest olenevad ka parandused nr.nr. 102—109.

Järje nr. nr.	E. V. aruande ltk.	Aruande nimetus või eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused, kus tulevad teha parandused	E. V. aruande lahtrid	E. V. 1927./28. a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
1	2	3	4	5	5
		Peatükk IV.			
		MEREASJANDUSE PEAAVALITSUS.			
110	71	§ 1. Teenistustasu	7	473.403.18	473.518.18
111	"	"	9	10.943.82	10.798.82
112	"	§ 2 Ametsõidud	7	6.138.11	6.194.66
113	"	"	9	845.89	789.34
114	"	§ 9. Majapidamine	7	47.377.41	47.398.69
115	"	"	9	2.830.59	2.809.31
116	"	§ 76. Sadamasildade korrashoid	7	67.967.46	67 946.18
117	"	" "	9	1.032.54	1.053 82
118	"	§ 77. Ujuvate abinõude, tuletornide ja elektrikraanale varustus	7	377.622.31	377.491.71
119	"	Seesama	9	17.551.69	17.682.29
120	"	§ 78. Mere- ja liinimärgid	7	22.151.69	22.091.69
121	"	" " "	9	1.179 31	1.239.31
122	"	§ 79. Ujuvate abinõude, päästejaamade, tuletornide ja elektrikraanade remont	7	465 152.06	465.677.21
123	"	Seesama	9	119.94	—
124	"	Seesama	—	—	ulekulu 405.21
125	"	Kokku peatükk IV	7	1.596.473.77	1.597.009.87
126	"	" " "	9	56.421.23	56.290.34
127	"	" " "	—	—	ulekulu 405.21
128	"	Kokku Teedeministeerium	7	19.576.319.39	19.577.299.20
129	"	" " "	9	254.184.61	254.047.36
130	"	" " "	—	—	ülekulu 842.56

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

7

Kulude suurenemine 145 kr. võrra on seletatav sellega, et tähendatud kulud, mis iseloomult kuuluvad teenistustasu (§ 1) alla, on mereasjanduse peavalitsuse aruandes näidatud järgmiselt: Kr. 85.— § 77 all „ujuvate abinõude tuletornide, ja elektrikraanade varustus“ ja 60 kr. § 78 all „mere- ja liinimärgid“. Sellest oleneb ka parandus nr. 115.

Kulude suurenemine 56.55 kr. suuruses oleneb sellest, et tähendatud kulud, mis iseloomult kuuluvad ametsoõitute (§ 2) alla, on aruandes näidatud § 77 all 45.60 kr, § 79 all — 7.20 kr. ja erakorralise eelarve kulude § 5 all 3.75 kr. Sellest oleneb ka parandus nr. 113.

Kulude suurenemine 21.28 kr. võrra on seletatav sellega, et tähendatud kulu on mereasjanduse peavalitsuse aruandes näidatud sadamasildade korrashoiu (§ 76) all, kuna tähendatud kulu iseloomult kuulub § 9 alla. Sellest oleneb ka parandus nr. 115.

Kulude vähenemine 21.28 kr. suuruses oleneb parandusettepanekust nr. 114, kuna tähendatud parandusettepanekuga on kulusid sama summa võrra suurendatud. Sellest parandusettepanekust on tingitud ka parandus nr. 117.

Kulude vähenemine 130.60 kr. suuruses oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 110 ja 112, kuna tähendatud parandusettepanekuga on kulusid sama summa võrra suurendatud. Sellest oleneb ka parandus nr. 119.

Kulude vähenemine 60 kr. suuruses oleneb parandusettepanekust nr. 110, kuna tähendatud parandusettepanekuga on kulusid sama summa võrra suurendatud. Sellest oleneb ka parandus nr. 121.

Parandus tingitud sellest, et 532.35 kr. suurune kulu, mis iseloomult kuulub § 79 alla, on mereasjanduse peavalitsuse aruandes ekslikult näidatud erakorraliste kulude § 3 „hüdrotehnilised ehitused meresadamates“ all, kuna 7.20 kr. suurune parandus oleneb parandusettepanekust nr. 112. Sellest parandusettepanekust olenevad ka parandused nr.nr. 123 ja 124.

Parandused nr.nr. 125 ja 126 olenevad parandusettepanekutest nr.nr. 112 ja 122.

Parandusettepanekust nr. 122 oleneb parandus nr. 127.

Parandused nr.nr. 128 ja 129 olenevad parandusettepanekutest nr.nr. 101, 112 ja 122.

Parandusettepanekutest nr.nr. 101 ja 122 oleneb parandus nr. 130.

Järje nr. nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande nimetus või eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused, kus tulevad teha parandused	E. V. aruande lahtrid	E. V. 1927./28. a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
1	2	3	4	5	6
Välisministeerium.					
Peatükk I.					
KESKASUTUS.					
131	73	§ 1. Teenistustasu	7	73.080.71	72.976.61
132	„	„	9	1.945.29	2.049.39
133	„	§ 4. Esinduskulud	7	14.966.55	14.658.90
134	„	„	9	33.45	341.10
135	„	§ 8. Kantseleikulud	7	16.795.79	16.745.79
136	„	„	9	2.204.21	2.254.21
137	„	§ 12. Vallasvara	7	2.983.13	2.956.18
138	„	„	9	16.87	43.82
139	„	§ 80. Rahvusvaheliste lepingute sõlmimine ja täitmine	7	14.989.18	14.439.19
140	„	„ „ „ „	9	10.82	560.81
141	„	Kokku peatükk I	7	173.316.03	172.277.34
142	„	„ „	9	8.129.97	9.168.66
Peatükk II.					
VÄLISESINDUS.					
A. Üldised kulud.					
143	„	§ 2. Ametsõidud	7	32.058.20	31.578.20
144	„	„	9	253.80	733.80
145	„	§ 4. Esinduskulud	7	29.961.44	28.426.58
146	„	„	9	38.56	1.573.42
147	„	§ 82. Informatsioon	7	39.929.03	39.383.98
148	„	„	9	70.97	616.02
149	„	§ 84. Rahvusvahelised maksud	7	55.692.30	55.541.55
150	„	„ „	9	2.807.70	2.958.45
151	73	Kokku peatükk II	7	209.341.70	206.631.04
152	„	„ „ „	9	7.670.30	10.380.96

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

7

Parandus on tingitud sellest, et 147.90 kr. suurune kulu, mis iseloomult kuulub ptk. J § 1 alla, on ministeeriumi poolt näidatud ptk. II A „ametsõidud“ (§ 2) all. Ühtlasi on selles paragrahvis kulusid 252 kr. võrra vähendatud, kuna tähendatud kulud on Riigikontrolöri ülevaates 1926./27. a. eelarve täitmise aruandele vastavalt parandusele nr. 95 arvesse võetud. Sellest oleneb ka parandus nr. 132.

Kulude vähenemine parandustes nr.nr. 133, 135, 137 ja 139 kogusummas 934.59 kr. on tingitud sellest, et tähendatud kulud on Riigikontrolöri ülevaates 1926./27. a. eelarve täitmise aruandele vastavalt parandustele nr.nr. 99, 102, 108 ja 110 arvesse võetud. Sellest olenevad ka parandused nr.nr. 134, 136, 138 ja 140.

Parandusettepanekutest nr.nr. 131, 133, 135, 137 ja 139 olenevad parandused nr.nr. 141 ja 142.

Kulude vähenemine 147.90 kr. suuruses oleneb parandusettepanekust nr. 131, kuna tähendatud parandusettepanekuga on kulusid sama summa võrra suurendatud. Peale selle on kulusid 332.10 kr. võrra vähendatud põhjusel, et tähendatud kulu on Riigikontrolöri ülevaates 1926./27. a. eelarve täitmise aruandele vastavalt parandusele nr. 118 arvesse võetud. Sellest oleneb ka parandus nr. 144.

Kulude vähenemine parandustes nr.nr. 145, 147, 149 kogusummas 2.230.66 kr. on tingitud sellest, et tähendatud kulud on Riigikontrolöri ülevaates 1926./27. a. eelarve täitmise aruandele vastavalt parandustele nr.nr. 120, 123 ja 126 arvesse võetud. Sellest olenevad ka parandused nr.nr. 146, 148 ja 150.

Parandused nr.nr. 151 ja 152 olenevad parandusettepanekutest nr.nr. 143, 145, 147 ja 149.

Järje nr. nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande nimetus või eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused, kus tulevad teha parandused	E. V. aruande lahtrid	E. V. 1927./28. a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
1	2	3	4	5	6
B. Välisesindused.					
153	75	§ 12. Vallasvara	7	15.389.97	15.001.28
154	"	"	9	220.03	608.72
155	"	Kokku peatükk II B	7	596.983.25	596.594.56
156	"	" " "	9	17.804.75	18.193.44
157	"	Kokku välisesindus	7	806.324.95	803.225.60
158	"	" "	9	25.475.05	28.574.40
159	"	Kokku Välisministeerium	7	979.640.98	975.502.94
160	"	" "	9	33.605.02	37.743.06
Töö-Hoolekandeministeerium.					
Peatükk I.					
KESKASUTUS.					
161	77	§ 12. Vallasvara	7	520.48	557.48
162	"	"	9	79.52	42.52
163	"	Kokku peatükk I	7	70.272.31	70.309.31
164	"	" "	9	750.69	713.69
Peatükk II.					
TERVISHOIU JA HOOLEKANDE VALITSUS.					
A. Keskasutus.					
165	"	§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	7	2.491.17	2.496.61
166	"	" " " "	9	322.83	317.39
167	77	§ 90. Segakulud	7	2.221.17	2.178.73
168	"	"	9	1.133.83	1.176.27
169	"	Kokku peatükk II A	7	1.624.724.13	1.624.687.13
170	"	" " "	9	11.135.87	11.172.87
E. Mitmesugused hoolekandeesutused.					
171	81	§ 1. Teenistustasu	7	41.062.24	41.058.24
172	"	"	9	909.76	913.76
173	"	§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	7	3.817.02	3.821.02
174	"	" " " "	9	25.98	21.98
175	"	Kokku tervishoiu- ja hoolekandevalitsus	7	2.526.296.99	2.526.259.99
176	"	" " " " " "	9	63.160.01	63.197.01
177	83	Kokku korrallised kulud	7	70.725.759.58	70.725.991.94
178	"	" " "	9	1.004.184.42	1.007.476.91
179	"	" " "	—	—	tulekulu 3.524.85

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

7

Kulude vähenemine 388.69 kr. võrra on tingitud sellest, et tähendatud kulud on Riigikontrolöri ülevaates 1926./27. a. eelarve täitmise aruandele vastavalt parandusele nr. 134 arvesse võetud, millest olenevad ka parandused nr.nr. 154—156.

Parandused nr.nr. 157 ja 158 olenevad parandusettepanekutest nr.nr. 143, 145, 147, 149 ja 153.

Parandusettepanekutest nr.nr. 131, 133, 135, 137, 139, 143, 145, 147, 149 ja 153 olenevad parandused nr.nr. 159 ja 160.

Kulude suurenemine 37 kr. võrra on seletatav sellega, et vallasvara on soetatud ptk. II A „segakulude“ (§ 90) krediidist, millest olenevad ka parandused nr.nr. 162—164.

Kulude suurenemine 5.44 kr. võrra on seletatav sellega, et on arstirohte muretssetud segakulude (§ 90) krediidist, kuna tähendatud kulu iseloomult kuulub § 3 alla. Sellest oleneb ka parandus nr. 166.

Kulude vähenemine 42.44 kr. suuruses oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 161 ja 165, kuna tähendatud parandusettepanekutega kulusid on sama summa võrra suurendatud. Sellest oleneb ka parandus nr. 168.

Parandusettepanekutest nr.nr. 165 ja 167 olenevad parandused nr.nr. 169 ja 170.

Kulude vähenemine 4 kr. võrra on tingitud sellest, et väljamakstud perekonnaabiraha on ekslikult ministeeriumi poolt kaetud teenistustasu (§ 1) krediidist, kuna tähendatud kulu sisuliselt kuulub ametnikkude ja teenijate toetuse (§ 3) alla, millest olenevad ka parandused nr.nr. 172—174.

Parandusettepanekust nr. 167 olenevad parandused nr.nr. 175 ja 176.

Parandus nr. 177 oleneb parandustest nr.nr. 31, 53, 128 ja 159.

Parandus nr. 178 oleneb parandustest nr.nr. 10, 32, 54, 99, 129 ja 160.

Parandus nr. 179 oleneb parandustest nr.nr. 11, 33, 55, 100 ja 130.

Järje nr. nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande nimetus või eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused, kus tulevad teha parandused	E. V. aruande lahtrid	E. V. 1927./28. a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
1	2	3	4	5	6
Erakorralised kulud.					
A. Riigi keskasutuste kulud.					
Sõjamineisterium.					
180	91	§ 3. Relvad ja nende varustus	7	860.036.40	859.996.40
181	"	" " " "	9	49.60	89.60
182	"	§ 5. Keemiasõja kaitseabinõud	7	301.267.23	301.139.23
183	"	" " " "	9	166.77	294.77
184	"	Kokku Sõjamineisterium	7	2.330.081.23	2.329.913.23
185	"	" "	9	338.77	506.77
Teedeministerium.					
Peatükk II.					
RIIGIRAUDTEEDE VALITSUS.					
186	96	§ 7. Uute raudteede ehitamine	2	700.009.—	688.342.38
187	"	" " " "	5	1.290.009.—	1.278.342.38
188	97	" " " "	7	872.194.87	860.528.25
189	98	Kokku riigiraudteede valitsus	2	2.064.316.—	2.052.649.38
190	"	" " "	5	3.113.815.—	3.102.148.38
191	99	" " "	7	2.287.495.13	2.275.828.51
Peatükk IV.					
MEREASJANDUSE PEAVALITSUS.					
192	99	§ 3. Hüdrotehnilised ehitused meresadamates . . .	7	114.180.93	113.648.58
193	"	" " " " . . .	9	237.07	769.42
194	"	§ 5. Süvendustööd	7	128.369.64	128.365.89
195	"	" " " "	9	87.36	91.11
196	101	Kokku peatükk IV	7	442.341.84	441.805.74
197	"	" "	9	6.042.16	6.578.26
198	100	Kokku Teedeministerium	2	2.267.239.—	2.255.572.38
199	"	" "	5	5.830.103.—	5.818.436.38
200	101	" "	7	4.705.975.54	4.693.772.82
201	"	" "	9	133.990.46	134.526.56
202	104	Kokku riigi keskasutuste kulud	2	4.182.144.—	4.170.477.38
203	"	" " " "	5	13.617.827.—	13.606.160.38
204	105	" " " "	7	11.231.994.01	11.219.623.29
205	"	" " " "	9	288.897.99	289.602.09

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

7

Kulude vähenemine 40 krooni võrra seletatav sellega, et parandusettepanekuga nr. 41 on tähendatud paragrahvi kulusid vähen-
datud 168 krooni võrra; ühtlasi on selle paragrahvi kulusid suurendatud 128 krooni võrra, kuna ostetud laskemoon nimetatud
summa suurus on ministeeriumi poolt kaetud „keemiasõja kaitseabinõude“ (§5) krediidist. Sellest oleneb ka parandus nr. 181.

Kulude vähenemine 128 kr. suuruses oleneb parandusettepanekust nr. 180, kuna tähendatud parandusettepanekuga kulusid sama
summa võrra suurendatud. Sellest oleneb ka parandus nr. 183.

Parandused nr.nr. 184 ja 185 olenevad parandusettepanekust nr. 180.

1926./27. a. kulude eelarve krediitide ülejääkidest ülekantud krediitide vähenemine 11.666.62 kr. suuruses on tingitud sellest,
et tähendatud eelarveaasta krediidi ülejääk on Riigikontrolöri ülevaates 1926./27. a. eelarve täitmise aruandele parandusega
nr. 273 selle summa võrra vähendatud, millest oleneb ka parandus nr. 187.

Kulude vähenemine 11.666.62 kr. suuruses on tingitud sellest, et tähendatud kulu on Riigikontrolöri ülevaates 1926./27. a. eelarve
täitmise aruandele vastavalt parandusele nr. 272 arvesse võetud.

Parandused nr.nr. 189 ja 190 olenevad parandusettepanekust nr. 186.

Parandus nr. 191 oleneb parandusettepanekust nr. 188.

Kulude vähenemine 532.35 kr. suuruses oleneb parandusettepanekust nr. 122, kuna tähendatud parandusettepanekuga on kulusid
sama summa võrra suurendatud. Sellest oleneb ka parandus nr. 193.

Kulude vähenemine 3.75 kr. suuruses oleneb parandusettepanekust nr. 112, kuna tähendatud parandusettepanekuga on kulusid
sama summa võrra suurendatud. Sellest oleneb ka parandus nr. 195.

Parandusettepanekutest nr.nr. 192 ja 194 on tingitud parandused nr.nr. 196 ja 197.

Parandused nr.nr. 198 ja 199 olenevad parandusettepanekust nr. 186.

Parandus nr. 200 oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 188, 192 ja 194.

Parandus nr. 201 oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 192 ja 194.

Parandus nr. 202 oleneb parandusest nr. 198.

Parandus nr. 203 oleneb parandusest nr. 199.

Parandus nr. 204 oleneb parandustest nr.nr. 184 ja 200.

Parandus nr. 205 oleneb parandustest nr.nr. 185 ja 201.

Järje nr. nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande nimetus või eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused, kus tulevad teha parandused	E. V. aruande lahtrid	E. V. 1927./28. a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
1	2	3	4	5	6
		C. Siselaenu ja emissioon.			
206	111	Siselaenu tasumine	7	—	60.—
207	„	„ „	—	—	üleku 60.—
208	110	Üleantud riigikassatähtede ja vahetustähtede emissiooni väljaostmine (riigikassa emissiooni lõpetamise seaduse alusel)	—	—	eriseadusega määratud 16.438.055.—
209	„	Seesama	5	—	16.438.055.—
210	111	Seesama	7	—	16.438.055.—
211	110	Kokku siselaenu ja emissioon	—	—	eriseadusega määratud 16.438.055.—
212	„	„ „ „ „	5	—	16.438.055.—
213	111	„ „ „ „	7	—	16.438.115.—
214	„	„ „ „ „	—	—	üleku 60.—
215	110	Kokku erakorralised kulud	2	5.107.117.—	5.095.450.38
216	„	„ „ „ „	—	—	eriseadusega määratud 16.438.055.—
217	„	„ „ „ „	5	18.604.138.—	35.030.526.38
218	111	„ „ „ „	7	16.168.307.41	32.594.051.69
219	„	„ „ „ „	9	337.395.59	338.099.69
220	„	„ „ „ „	—	—	üleku 60.—
221	110	Kokku kulud	2	6.272.675.—	6.261.008.38
222	„	„ „ „ „	—	—	eriseadusega määratud 16.438.055.—
223	„	„ „ „ „	5	91.822.832.—	108.249.220.38
224	111	„ „ „ „	7	86.894.066.99	103.320.043.63
225	„	„ „ „ „	9	1.341.580.01	1.345.576.60
226	„	„ „ „ „	—	—	üleku 3.584.85
227	„	Ülejääk 1927./28. a. eelarve täitmise	7	—	10.973.346.84
228	„	Kokku kulud ja tulude ülejääk	7	—	114.293.390.47

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

7

Parandusettepanekud nr.nr. 206—210 on tingitud sellest, et E.V. eelarve täitmise aruandes ei ole näidatud kuluna 1927./28 a. jooksul ringkäigust kõrvaldatud kassaveksleid 60 kr. ja emissiooni tagasiostmist 16.438.055 kr. suuruses. Peale selle pole ka E.V. eelarve täitmise aruandes määratud krediidina arvesse võetud riigikassatähtede ja vahetustähtede emissiooni väljaostmine 16.438.055 kr. suuruses, mis lubatud riigikassa emissiooni lõpetamise seaduse alusel.

Parandused nr.nr. 211—214 olenevad parandusettepanekutest nr.nr. 206—210

Parandus nr. 215 oleneb parandusest nr. 202.

Parandus nr. 216 oleneb parandusest nr. 211.

Parandus nr. 217 oleneb parandustest nr.nr. 203 ja 212.

Parandus nr. 218 oleneb parandustest nr.nr. 204 ja 213.

Parandus nr. 219 oleneb parandusest nr. 205.

Parandus nr. 220 oleneb parandusest nr. 214.

Parandus nr. 221 oleneb parandusest nr. 215.

Parandus nr. 222 oleneb parandusest nr. 216.

Parandus nr. 223 oleneb parandusest nr. 217.

Parandus nr. 224 oleneb parandustest nr.nr. 177 ja 218.

Parandus nr. 225 oleneb parandustest nr.nr. 178 ja 219.

Parandus nr. 226 oleneb parandustest nr.nr. 179 ja 220.

Parandustega nr.nr. 227 ja 228 näidatud ülejääk 1927./28. a. eelarve täitmisest ja kulude üldsumma ühes ülejäägiga 1927 /28. a. eelarve täitmisest, missugust kokkuvõtet peaks sisaldama eelarve täitmise aruanne.

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

7

Tulude vähenemine 97.98 kr. võrra on seletatav sellega, et tähendatud tulu, mis iseloomult kuulub sama ptk. § 3 alla, on ekslikult riigikassa poolt näidatud § 2 all. Sellest parandusettepanekust olenevad ka parandused nr.nr. 230—232.

Tulude suurenemine 50.44 kr. võrra on seletatav sellega, et Petseri maavalitsuse poolt võlaprotsentide õiendamiseks sissemakstud summa, mida riigikassa arvestas tuludena 1924. a. riigivõlgnikkude arve kaudu, on Kontrollnõukogu otsusega 13. I. 1926. a. 1924. a. tuludena arvestamata jäetud ja summa tegeliku sissemaksu aja järgi riigi 1927./28. a. tuludeks arvatud. Sellest parandusettepanekust olenevad ka parandused nr.nr. 234—236.

Tulude vähenemine 11.666.62 kr. võrra on tingitud sellest, et tähendatud tulud on Riigikontrolöri ülevaates 1926./27. a. eelarve täitmise aruandele vastavalt parandusele nr. 366 tuluna arvestatud. Sellest parandusettepanekust olenevad ka parandused nr nr. 238—240.

Tulude suurenemine 3.418.62 krooni suuruses on seletatav sellega, et Pärnu linnavalitsuse poolt algkooli maja ehitamiseks saadud veneaegsete materjalide hinna tasuks sissemakstud summa 568.62 kr, mis Riigikassa poolt arvestatud riigituluna 1924. aastal riigivõlgnikkude arve kaudu, on Kontrollnõukogu otsusega 13. I. 26. a. 1924. a. tuluna arvestamata jäetud ja summa tegeliku sissemaksu aja järgi riigi 1927./28. a. tuluks arvatud, kuna mitmesuguste varanduste müügist saadud summa 2.850 krooni (kulude parandusettepanekute nr.nr. 47 ja 49 järgi) ei ole Sõjaministeeriumi poolt kantud riigituludesse, vaid krediidi uuendamise arvele. Sellest parandusettepanekust olenevad ka parandused nr.nr. 242—244.

Parandus nr. 245 oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 233, 237 ja 241.

Parandus nr. 246 oleneb parandustest nr.nr. 234, 238 ja 242.

Järje nr. nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande nimetus või eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused, kus tulevad teha parandused	E. V. aruande lahtrid	E. V. 1927./28. a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
1	2	3	4	5	6
		Segatulud.			
		Ptk. XX. Segatulud.			
247	121	§ 1. Kuludeks kantud summade tagasimaks	1	100.392.13	100.623.77
248	"	" " " "	5	80.392.13	80.623.77
249	"	§ 4. Juhuslikud tulud	4	318.036.90	319.129.46
250	"	" " " "	5	18 036.90	19.129.46
251	"	Segatulud	4	721.629.49	722.953.69
252	"	"	5	121.629.49	122.953.69
253	"	Kokku	4	88.814.870.71	88.807.997 38
254	"	"	5	5.918.965.74	5.912.092.38
255	"	Korralised tulud	4	88.583.242.41	88.576.369.05
256	"	" "	5	5.937.337.41	5.930.464.05
		Erakorralised tulud.			
257	"	§ 1. Operatsiooni-fondide ja laenude tagasimaks . .	4	762.215.21	760.822.68
258	"	" " " " " " . .	6	97.104.76	98.497.32
259	"	— Raha- ja pangareformi teostamiseks 1927. a. tehtud välislaenust saadud	4	—	24.795.375.77
260	"	Seesama	5	—	24.795.375.77
261	"	— Liikvele lastud vahetusraha	4	—	100.000.—
262	"	" " " " " "	5	—	100.000.—
263	"	Erakorralised tulud	4	823.038.21	25.717.021.42
264	"	" "	5	—	24.797.701.42
265	"	" "	6	96.281.79	—
266	"	Korralised ja erakorralised tulud	4	89.406.280.62	114.293.390.47
267	"	" " " " " "	5	5.841.055.62	30.728.165.47
268	"	Tulud	4	89.406.280.62	114.293.390.47
269	"	"	5	3.841.055.62	28.728.165.47

Ettepanud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

7

Tulude suurenemine 231.64 kr. võrra on seletatav sellega, et Sõjaministeeriumi poolt riigikassasse sissemakstud 331.64 kr (kulude parandusettepanekute nr.nr. 14 ja 51 järgi), mis iseloomult kuulub riigituludesse, on ministeeriumi poolt ekslikult arvestatud krediidi uuendamisenä; kuna 300 kr. suurune tulu, mis Viru maavalitsuse poolt riigikassasse tagasi makstud, kui Haridusministeeriumilt saadud ja kasutamata jäänud toetussumma, on Riigikassa poolt ekslikult paigutatud erakorraliste tulude „operatsiooni-fondide ja laenude tagasimaks“ § 1 alla. Peale selle on tulusid vähendatud 400 kr. võrra, mis tingitud sellest, et tähendatud summa võrra on Riigikontrolöri ülevaates 1926./27. eelarve täitmise aruandele vastavalt parandustele nr.nr. 5, 9 ja 13 Siseministeeriumi kulusid vähendatud. Sellest oleneb ka parandus nr. 248.

Tulude suurenemine 1.092.56 kr. võrra on seletatav sellega, et elukorterite ehituslaenu tasumisel, laenude aluseks oleva kuldgrammi hinna muutmise puhul, riigikassa kasuks kujunenud kursivahe on Riigikassa poolt ekslikult näidatud erakorraliste tulude „operatsiooni-fondide ja laenude tagasimaks“ § 1 all. Sellest oleneb ka parandus nr. 250.

Parandus nr. 251 oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 247 ja 249.

Parandus nr. 252 oleneb parandustest nr.nr. 248 ja 250.

Parandus nr. 253 oleneb parandustest nr.nr. 245 ja 251.

Parandus nr. 254 oleneb parandustest nr.nr. 246 ja 252.

Parandus nr. 255 oleneb parandusest nr. 253.

Parandus nr. 256 oleneb parandusest nr. 254.

Tulude vähenemine 1.392.56 kr. võrra oleneb parandusettepanekutest nr. 247 (Kr. 300.—) ja nr. 249, kuna tähendatud parandusettepanekutega on tulusid sama summa võrra suurendatud. Sellest oleneb parandus nr. 258.

Parandusettepanekud nr.nr. 259 ja 261 on tingitud sellest, et E.V. eelarve täitmise aruandes ei ole näidatud tuluna raha- ja panga-reformi 1927. a. välislaenu realiseerimisest saadud 24.795.375.77 kr. ja 1927./28. a. jooksul riigikassa poolt rahamärkide tagavara fondist vahetusrahana liikvele lastud Kr. 100.000.—, kuna riigi eelarve seaduse § 6 alusel tuleb välislaen ja liikvelelastud vahetusraha eelarve tuluna arvesse võtta. Sellest olenevad parandused nr.nr. 260 ja 262.

Parandus nr. 263 oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 257, 259 ja 261.

Parandused nr.nr. 264 ja 265 olenevad parandustest nr.nr. 258, 260, 262 ja 265.

Parandus nr. 266 oleneb parandustest nr.nr. 255 ja 263.

Parandus nr. 267 oleneb parandustest nr.nr. 256, 264 ja 265.

Parandus nr. 268 oleneb parandusest nr. 266.

Parandus nr. 269 oleneb parandusest nr. 267.

Eesti Vabariigi 1927./28. a. eelarve täitmise
bilansiline kokkuvõte

(Riigikontrolöri ettepanek)

1927./28. a. eelarve järgi tulusid ette nähtud	T u l u d e l i i g i d	1927./28. aastal tulusid saadud
Korralised tulud.		
Otsekohesed maksud:		
2.604.000.—	Ptk. I. Tulumaks	2.631.620.27
2.810.000.—	„ II. Äri- ja tööstusmaks	2.855.503.73
423.000.—	„ III. Maa- ja hoonetemaks	432.718.72
370.800.—	„ IV. Maks kapitali protsentidelt	377.856.15
452.000.—	„ V. Kinnistumaks	585.779.05
290.000.—	„ VI. Pärandusmaks	398.518.43
6.949.800.—	Kokku otsekohesed maksud	7.281.996.35
Lõivud ja tasumaksud:		
4.168.400.—	Ptk. VII. Tempelmaks ja lõivud	4.732.513.98
112.400.—	„ VIII. Patendid ja proovid	121.041.02
496.930.—	„ IX. Mitmesugused tasumaksud	527.031.84
4.777.730.—	Kokku lõivud ja tasumaksud	5.380.586.84
Kaudsed maksud:		
17.753.000.—	Ptk. X. Tollid	19.056.952.07
4.977.150.—	„ XI. Aktsiisid	5.121.243.81
22.730.150.—	Kokku kaudsed maksud	24.178.195.88
Riigi monopolid:		
13.405.000.—	Ptk. XII. Piirituse monopol	14.217.536.20
Riigi ettevõtted ja varandused:		
1.358.721.—	Ptk. XIII. Riigi kapitalid	1.447.721.20
8.829.772.—	„ XIV. Maad, hooned, metsad ja veed	9.341.513.62
14.878.400.—	„ XV. Raudteed	15.479.774.81
1.225.863.—	„ XVI. Sadamad ja laod	1.276.838.59
4.800.000.—	„ XVII. Post, telegraaf ja telefon	4.575.215.03
2.872.085.—	„ XVIII. Mitmesugused riigi ettevõtted	4.242.200.19
468.384.—	„ XIX. Mitmesugused riigi varandused	630.461.98
34.433.225.—	Kokku riigi ettevõtted ja varandused	36.996.728.42
600.000.—	Ptk. XX. Segatulud	722.953.69
82.895.905.—	Kokku	88.807.997.38
250.000.—	Tagasimaks eelmiste aastate tuludest	231.628.33
82.645.905.—	Kokku korralised tulud	88.576.369.05

täitmise bilansiline kokkuvõte.

K u l u d.

1927./28. a. eelarve ja eriseaduste alusel kavatsetud kulutada	Kulude liigid ja asutuse nimetus, kelle poolt kulud tehtud	Kulutatud 1927./28. aastal
Korralised kulud.		
449.134.—	Riigikogu	428.510.56
303.514.—	Riigivanem ja -kantselei	297.717.78
345.236.—	Riigikontroll	340.474.49
5.912.940.—	Rahaministeerium	5.694.281.28
160.171.—	Kaubanduse-Tööstuseministeerium	152.479.35
7.361.867.—	Hariduseministeerium	7.283.836.25
3.201.132.—	Kohtuministeerium	3.145.214.46
4.328.634.—	Siseministeerium	4.306.671.93
17.617.931.—	Sõjaministeerium	16.407.268.54
4.267.111.—	Põllutöõministeerium	4.190.966.17
19.989.714.—	Teedeministeerium	19.577.299.20
1.013.246.—	Välisministeerium	975.502.94
4.832.198.—	Töö-Hoolekandeministeerium	4.710.741.70
3.435.866.—	Riigi võlad	3.215.027.29
73.218.694.—	Kokku korralised kulud	70.725.991.94

T u l u d.

1927./28. a. eelarve järgi tulusid ette nähtud	T u l u d e l i i g i d	1927./28. aastal tulusid saadud
Erakorralised tulud.		
859.320.— 10.000.— 50.000.— — —	§ 1. Operatsiooni-fondide ja laenude tagasimaks § 2. Kursivahe eksportööridelt § 3. Riigi kaubaagentuuri arvel makstavad summad —. Raha- ja pangareformi teostamiseks 1927. a. tehtud välislaenust saadud —. Liikvele lastud vahetusraha	760.822,68 6.594,13 54.228,84 24.795.375,77 100.000.—
919.320.—	Kokku erakorralised tulud	25.717.021.42
2.000.000.— 6.261.008,38 16.438.055.—	Krediitide ülejäägist kavatsatud kulusid katta Tulude eelarve summa suurenemine 1926./27. a. eelarvest ülekantud krediitide võrra (riigi eelarve sead. § 41 alusel) Tulude eelarve suurenemine riigikassatähtede ja vahetustähtede emissiooni väljaostmise summaga (riigikassa emissiooni lõpetamise seaduse alusel)	— — —
108.264.288,38	Kokku tulud	114.293.390,47

Johannes Zimmermann,
Riigikontrolör.

K u l u d.

1927./28. a. eelarve ja eriseaduste alusel kavatsatud kulutada	Kulude liigid ja asutuse nimetus, kelle poolt kulud tehtud	Kulutatud 1927./28. aastal
Erakorralised kulud.		
A. Riigi keskasutuste kulud:		
34.290.—	Riigivanem ja -kantslei.	34.000.—
628.800.—	Rahaministeerium.	628.193.58
207.251.—	Kaubanduse-Tööstusministeerium	207.250.12
1.613.493.—	Haridusministeerium	1.555.740.65
155.509.—	Kohtuministeerium	149.490.10
16.000.—	Siseministeerium	16.000.—
3.072.165.—	Sõjaministeerium	2.329.913.23
1.609.112.—	Põllutöministeerium	1.294.842.41
5.818.436.38	Teedeministeerium	4.693.772.82
50.000.—	Välisministeerium	35.000.—
401.104.—	Töö-Hoolekandeministeerium	275.420.38
13.606.160.38	Kokku riigi keskasutuste kulud	11.219.623.29
B. Operatsioonifondid:		
350.000.—	Rahaministeerium.	350.000.—
873.048.—	Kaubanduse-Tööstusministeerium	873.047.40
30.000.—	Haridusministeerium	21.343.75
3.727.730.—	Põllutöministeerium	3.690.588.90
5.533.—	Töö-Hoolekandeministeerium	1.333.35
4.986.311.—	Kokku operatsioonifondid	4.936.313.40
C. Siselaenu ja emissioon:		
—	Siselaenu tasumine	60.—
16.438.055.—	Üleantud riigikassatähtede ja vahetustähtede emissiooni väljaostmine (riigikassa emissiooni lõpetamise seaduse alusel)	16.438.055.—
16.438.055.—	Kokku siselaenu ja emissioon	16.438.115.—
35.030.526.38	Kokku erakorralised kulud	32.594.051.69
108.249.220.38	Kokku kulud	103.320.043.63
15.068.—	Ülejääk 1927./28. a. eelarve täitmisest	10.973.346.84
108.264.288.38	Kokku kulud ja tulude ülejääk	114.293.390.47

H. Kukk,
Rahandusosakonna peakontrolör.

Järje nr.nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande ja arve nimetused	E. V. 1927/28. a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
KASSA-ARUANNE.				
Sissetulek.				
Kassa saldo 1. aprillil 1927. a.				
270	8	Riigiasutuste kassades	485.818.72	482.121.63
271	„	Kassa saldo 1. aprillil 1927. a.	34.249.221.68	34.245.524.59
272	„	Eelarve täitmise tulud	89.406.280.62	114.293.390.47
Mittesugused sissetulekud.				
273	„	E. V. raha- ja pangareformi 1927 a. 7%-line laen	24.795.375.77	—
274	„	Liikvele võetud vahetusraha	100.000. —	—
275	„	Mittesugused sissetulekud	29.752.128.29	4.856.752.52
276	„	Sissetulek	153.407.630.59	153.395.667.58
Väljaminek.				
277	9	Eelarve täitmise kulud	86.894.066.99	103.320.043.63
Mittesugused väljaminekud.				
278	„	Riigilaenude arvel kustutatud emissiooni ja kassaveksleid	16.438.115.--	—
279	„	Asutuste- ja isikutevahelised arved	790.000.65	790.619.71
280	„	Mittesugused väljaminekud	44.898.115.65	28.160.619.71

Ettepanud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi.

Kassa saldo vähenemine riigiasutuste kassades 3.697.09 kr. võrra on seletatav sellega, et 1926./27. a. tegelikult kuludeks väljamakstud 4.138.04 kr. (1926./27. a. kulude parandusettepanekute nr.nr. 95, 99, 102, 108, 110, 118, 120, 123, 126 ja 134) on Välisministeeriumi poolt ekslikult eelarve kulude asemel näidatud kui ülejääk ministeeriumi kassas. Ühtlasi on kassa saldod riigiasutuste kassades suurendatud 440.95 kr. võrra põhjusel, et 1927./28. a. riigituludesse tagasimakstud 400.— kr. suurune Siseministeeriumi 1926./27. a. eelarve kulu on Riigikontrolöri ülevaadetes nii tuludest (1927./28. a. tulude parandusettepanek nr.247), kui ka kuludest (1926./27. a. kulude parandusettepanekud nr.nr. 5, 9 ja 13) välja jäetud, kuna 40.95 kr. suurune parandus oleneb 1926 a. kolme esimese kuu aruande kulude parandusettepanekutest Siseministeeriumi kuludes, sest nimetatud parandustega vähendati ministeeriumi kulusid selle summa võrra. Sellest on tingitud ka parandus nr. 271.

Eelarve täitmise tulude suurenemine 24.887.109.85 kr. võrra oleneb sellest, et tulude parandusettepanekute nr. nr. 233, 241, 247 — (Kr. 331.64), 259 ja 261 järgi on tulusid kogusummas 24.899.176.47 kr. võrra suurendatud, maha arvates vähendamised tulude parandusettepanekute nr.nr. 237 ja 247 — (Kr. 400.—) järgi kogusummas 12.066.62 kr.

Mitmesuguste sissetulekute vähenemine 24.895.375.77 kr. võrra on tingitud sellest, et raha- ja pangareformi teostamiseks tehtud laen 24.795.375.77 kr. ja liikvele lastud vahetusraha 100.000.— kr. on Riigikontrolöri ülevaates 1927./28. a. eelarve täitmise aruandele parandustega nr.nr. 259 ja 261 paigutatud eelarve tulude osasse. Sellest oleneb ka parandus nr. 275.

Parandus nr. 276 oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 270, 272, 273 ja 274.

Eelarve täitmise kulude suurenemine 16.425.976.64 kr. võrra oleneb sellest, et kulude parandusettepanekute nr.nr. 16, 44, 47, 49 — (Kr. 750.—), 51, 101, 206 ja 211 järgi on kulusid kogusummas 16.441.781.30 kr. võrra suurendatud, mahaarvates vähendamised kulude parandusettepanekute nr.nr. 131 — (Kr. 252.—), 133, 135, 137, 139, 143 — (Kr. 332.10), 145, 147, 149, 153 ja 188 järgi kogusummas 15.084.66 kr.

M ä r k u s: Eelarve kuludena kassa väljaminekuks on Riigikassa poolt ka arvesse võetud aruandeaastal välja kirjutatud, kuid tegelikult tasumata 1927./28. a. maksukäsud kogusummas 340.322.45 krooni, missugust väljaminekut ei saa Riigikontrolli seisukohalt lugeda kassa väljaminekuks, kuna nimetatud kulu ei ole välja makstud kassast tegelikult aruandeaastal.

Parandus nr. 278 on tingitud sellest, et riigilaenu arvel kustutatud emissioon ja kassavekslid 16.438.115.— kr. suuruses on Riigikontrolöri ülevaates 1927./28. a. eelarve täitmise aruandele parandustega nr.nr. 206 ja 210 paigutatud eelarve kulude osasse.

Asutuste- ja isikutevaheliste arvete väljamineku suurenemine 619.06 kr. võrra oleneb sellest, et Petseri maavalitsuse poolt võla-protsentide õiendamiseks sisse makstud 50.44 kr. (tulude parandusettepanek nr. 233) ja Pärnu linnavalitsuse poolt sisse makstud algkooli maja ehitamiseks saadud veneaegsete materjalide hinna tasuks 568.62 kr. (tulude parandusettepanek nr. 241) on Riigikontrolöri ülevaates 1927./28. a. eelarve täitmise aruandele eelpool nimetatud parandustega paigutatud eelarve tulude osasse

M ä r k u s: Asutuste- ja isikutevaheliste arvete saldona on riigikassa mitmesuguste väljaminekutena kassa aruandes näidanud 790.000.65 krooni; seesugust kassa aruande kokkuseadmise viisi ei saa Riigikontrolli õigeks pidada, sest kassa aruandes on tarvilik näidata kõik kassa sissetulekud kui ka väljaminekud ja sellepärast tuleb kassa aruandes saldo 790.000.65 krooni asemele näidata mitmesuguste sissetulekutena ja mitmesuguste väljaminekutena tegelikult kassasse sissetulnud ja kassast väljaantud summad, jaotades neid tähtsamate liikide järgi.

Parandus nr. 280 oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 278 ja 279.

Järje nr. nr.	E. V. aruande lhk.	Aruande ja arve nimetused	E.V. 1927/28. a. aruandes näidatud	Riigikontrolööri ettepanek
		Kassa saldo 31. märtsil 1928. a.		
281	9	Riigiasutuste kassades	508.680.95	508.237.24
282	,,	Kassa saldo 31. märtsil 1928. a.	21.615.447.95	21.615.004.24
283	,,	Väljaminek	153.407.630.59	153.395.667.58

Eesti Vabariigi 1927/28. a.

SISSETULEK.

(Riigikontrolööri

	Kr.	Kr.
Kassa saldo 1. aprillil 1927. a.		
Eesti Pank	11.769.299.08	
Välisvaluuta	21.971.348.25	
Väärtpaberid	22.745.30	
Riigiasutuste kassades	482.121.63	
Mitmesugused väärtused	10.33	34.245.524.59
Eelarve täitmise tulud		114.293.390.47
Mitmesugused sissetulekud.		
Riigiasutuste ja -teenijate deposiidid p.-rahas	4.726.451.03	
<u>Kursivahed riigikassa väärtustelt ja arvetelt</u>	<u>130.301.49</u>	<u>4.856.752.52</u>
		<u>153.395.667.58</u>

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

Kassa saldo vähenemine riigiasutuste kassades 443.71 kr. võrra on seletatav sellega et posti-telegraafi-telefoni peavalitsus on osa kulusid 1927./28. a. eelarve täitmise aruandest välja jätnud (kulude parandusettepanek nr. 101), arvestades neid eelarve kulude asemel kassa ülejäägina. Sellest oleneb ka parandus nr. 282.

Parandus nr. 283 oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 277, 278, 279 ja 281.

kassa aruanne.
ettepanek).

VÄLJAMINEK.

	Kr.	Kr.
Eelarve täitmise kulud		103.320.043.63
Mitmesugused väljaminekud.		
Vabariigi Valitsusele Eesti Panga põhikirja § 82. põhjal üleantud laenude ja nõudmiste eest makstud Eesti Pangale	27.670.000.—	
Asutuste- ja isikutevahelised arved	790.619.71	28.460.619.71
Kassa saldo 31. märtsil 1928. a.		
Eesti Pank	10.724.211.97	
Välisvaluuta	10.359.057.43	
Väärtpaberid	23.497.60	
Riigiasutuste kassades	508.237.24	21.615.004.24
		153.395.667.58

Järjek. nr.nr.	E. V. aruande lkk.	Bilansi arvete nimetused	E. V. 1927/28. a. aruandes näidatud	Riigikontrolöri ettepanek
		RIIGIKASSA BILANSS. 31. märtsil 1928. a.		
		AKTIVA.		
284	162	Operatsioonivõlad	47.189.953.99	47.192.554.57
285	„	Üleminevad summad	1.401.147.85	1.400.704.14
286	„	Eelarve-korras tasutavad riigilaenud (Arve nimetus Riigikontrolöri ettepaneku järgi: „Puudujääk, mis kaetud eelarve korras tasutavate riigilaenudega“)	110.707.335.86	110.711.255.86
287	„	Kokku aktiva	214.332.482.92	214.338.559.79
		PASSIVA.		
288	163	Riigikassa tagavarafond	38.338.129.40	1.828.127.34

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

Operatsioonivõlgade suurenemine 2.600.58 krooni võrra on tingitud sellest, et Rahaministeeriumi operatsioonivõlgade osas Rootsi Valitsuselt saadud põllumajandusliku laenufondile on juurde arvatud 850.58 krooni suurune kursivahe, mis tehtud operatsioonivõlgade kooskõlastamiseks Rootsi Valitsuselt. tähendatud otstarbeks saadud välislaenuga, samuti on Hariduseministeeriumi operatsioonivõlaks arvatud riigi-koolivalitsuse poolt Kaubanduse-Tööstuseministeeriumilt omandatud o.-ü. „Kodukäsitöö“ 35 osatähe väärtus 1.750 krooni suuruses.

Parandus üleminevates summades 443.71 krooni suuruses on sellest, et posti-telegraafi-telefoni peavalitsus on selle summa võrra kulused 1927./28. a. eelarve täitmise aruandest välja jätnud (kulude parandus-ettepanek nr. 101) arvestades neid eelarve kulude asemel kassa ülejäägina; kuna riigiasutuste kassade saldod riigikassa bilansis üleminevate summade arves näidatud, tuleb neid selle summa võrra vähendada.

Parandus 3.920.— krooni suuruses on sellest, et tähendatud summa võrra liikvelolevaid kassaveksleid, mis iseloomult kuuluvad riigi siselaenuksesse, ei ole riigikassa poolt eelarve korras tasutavate riigilaenude hulka arvatud.

Parandus nr. 287 on eelarve parandusettepanekute nr. nr. 284, 285 ja 286.

Riigikassa tagavarafondi vähenemine 36.510.002.06 krooni võrra on seletatav järgmiselt:

- 1) riigikassa tagavarafondist on eraldatud 28.052.345.14 krooni, kui Vabariigi Valitsuse poolt Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ja valitsemiseks üleantud Eesti Pangalt ülevõetud laenude ja nõudmiste summa 27.670.000.— krooni ning sellele juurdearvatud %/o 382.345.14 kr., sest fondi ei saa riigikassa kasutada, kuna see on Pikalaenu Pangale üle antud, vastavalt panga põhikirjale. Tähendatud fond tuleb riigikassa bilansis eraldi järgmise nimetuse all näidata: „Eesti Pangalt ülevõetud ja Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ning valitsemiseks üleantud laenufond.“
- 2) riigikassa tagavarafondi on vähendatud: a) raha- ja pangareformi teostamiseks 1927. a. tehtud välislaenust saadud 24.795.375.77 krooni võrra, b) rahamärkide tagavarafondist liikvele lastud vahetusraha 100.000.— krooni võrra ja Pärnu linnavalitsuse ning Petseri maavalitsuse poolt võla tasuks sissemakstud 619.06 kr. võrra, mis tulude parandusettepanekutega nr. nr. 233, 241, 259 ja 261 on paigutatud eelarve tulude osasse ja bilansi passivas näidatud 1927/28. a. eelarve täitmise ülejäägis;
- 3) riigikassa tagavarafondi on vähendatud 4.138.04 krooni võrra põhjusel, et Riigikontrolöri ülevaates 1926./27. a. eelarve täitmise aruandele parandusettepanekutega nr. nr. 95, 99, 102, 108, 110, 118, 120, 123, 126 ja 134 tehtud aruande muudatused pole E. V. 1927./28. a. eelarve täitmise ja kassa aruandes vastavalt arvesse võetud;
- 4) riigikassa tagavarafondi on suurendatud 1927./28. a. jooksul väljaostetud emissiooni ja tasutud kassavekslite 16.438.115.— krooni võrra, kuna tähendatud kassavekslite ja emissiooni äljälaskmist pole riigikassa eelarve täitmise tuluna arvesse võtnud. Samuti tuleb paranduses nr. 286 alusel 3.920.— krooni suuruses riigikassa tagavarafondis näidata, sest tähendatud kassavekslid ei ole riigikassa poolt nende väljalaskmisel tuluna arvesse võetud;
- 5) riigikassa tagavarafondi on suurendatud 440.95 krooni võrra põhjusel, et Riigikontrolöri ülevaates 1926./27. a. eelarve täitmise aruandele parandusettepanekutega nr. nr. 5, 9 ja 13 ning Riigikontrolöri ülevaates 1926. a. esimese kolme kuu aruandele parandusettepanekutega tehtud aruande muudatused pole E. V. 1927. a. eelarve täitmise kassa aruandes vastavalt arvesse võetud.

Järjek. nr.nr.	E. V. aruande lhk.	Bilansi arvete nimetused	E. V. 1927/28. a. aruandes näidatud	Riigikontrolööri ettepanek
289	163	Eesti pangalt ülevõetud ja Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ning valitsemiseks üleantud laenudefond	—	28.052.345.14
290	„	Operatsioonifondid	47.189.953.99	47.192.554.57
291	„	Liikvelolevad vahetusrahad	—	4.661.734.78
292	„	Riigilaenud	115.372.990.64	110.711.255.86
293	„	Ülejääk riigi 1927./28. a. eelarve täitmisest	2.512.213.63	10.973.346.84
294	„	Kokku passiva	214.332.482.92	214.338.559.79

Eesti Vabariigi riigikassa
(Riigikontrolööri

AKTIVA.	Kr.
Eesti Pank	10.724.211.97
Välisvaluuta	10.359.057.43
Väärtpaberid	23.497.60
Väljalaskmata ja liikvelt kõrvaldatud rahamärkide depoo Eesti Pangas	2.292.837.50
Operatsioonivõlad	47.192.554.57
Mitmesugused asutused ja isikud	997.583.80
Üleminevad summad	1.400.704.14
Eesti Pangalt ülevõetud ja Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ning valitsemiseks üleantud võlad	28.052.345.14
Puudujääk, mis kaetud eelarve korras tasutavate riigilaenudega	110.711.255.86
Deponeeritud väärtused	2.584.511.78
	214.338.559.79

Ettepannud muudatuste põhjendusi ja muid märkusi

Parandusettepanek nr. 289 oleneb parandusettepanekust nr. 288 p. 1.

Parandusettepanek nr. 290 oleneb parandusettepanekust nr. 284.

Parandus 4.661.734.78 krooni suuruses on seletatav sellega, et tähendatud summa, kui liikvelolev vahetusraha, mis Riigikassa bilansis näidatud riigilaenude 115.372.990.64 krooni suuruses summas, on viimasest eraldatud, sest vahetusraha ei kuulu puht riigilaenude mõiste alla.

Parandusettepanek nr. 292 oleneb eelmisest parandusettepanekust.

Riigi 1927./28. a. eelarve täitmise ülejäägi suurenemine 8.461.133.21 krooni on seletatav järgmiselt:

1927./28. a. eelarve täitmise ülejääki on suurendatud: a) raha- ja pangareformi teostamiseks 1927. a. tehtud välislaenust saadud summaga 24.795.375.77 krooni võrra, mis riigikassa bilansis on arvestatud riigikassa tagavarafondi arvel, kuna nimetatud välislaenu riigi eelarve seaduse § 6 alusel tuleb eelarve tuluna arvesse võtta:

b) Riigikassa rahamärkide tagavarafondist liikvele lastud vahetusraha 100.000. — krooni võrra, mis Riigikassa bilansis näidatud riigilaenudes, kuna aga liikvele lastud vahetusraha tuleb riigi eelarve seaduse § 6 alusel eelarve tuluna arvesse võtta;

d) 1.138.04 krooni sest Riigikontrolöri ülevaates 1926./27. a. eelarve täitmise aruandele parandusettepanekutega nr.nr. 95, 99, 102, 108, 110, 118, 120, 123, 126 ja 134 tehtud muudatused ei ole E. V. 1927./28. a. eelarve täitmise ja kassa aruandes vastavalt arvesse võetud;

e) 619.06 krooni võrra põhjusel, et Pärnu linnavalitsuse ja Petseri maavalitsuse poolt võlatasuks sissemakstud summad on parandusettepanekutega nr.nr. 233 ja 241 arvesse võetud riigi 1927./28. a. eelarve tuluna, kuna Riigikassa bilansis on tähendatud sissemaks kantud mitmesuguste isikute ja asutuste arvele.

Eelarve täitmise ülejääki on vähendatud:

a) aruandeaasta jooksul tasutud kassavekslite ja välja ostetud emissiooni summaga 16.438.115.— krooni võrra;

b) posti-telegraafi-telefoni peavalitsuse 1927./28. a. kuluks arvatud summaga 443.71 krooni võrra (parandusettepanek nr.101), mida posti-telegraafi-telefoni peavalitsus kassa ülejäägina arvestanud, kuna 440.95 krooni suurune eelarve täitmise ülejäägi vähenemine oleneb parandusettepanekutest nr. 5, 9, 13 ja 16.

Parandus nr. 294 oleneb parandusettepanekutest nr.nr. 288, 289, 290, 291, 292 ja 293.

bilanss 31. märtsil 1928. a. ettepanek).

PASSIVA.	Kr
Riigikassa tagavarafond	1.828.127.34
Eesti Pangalt ülevõetud ja Pikalaenu Pangale sissenõudmiseks ning valitsemiseks üleantud laenudefond	28.052.345.14
Operatsioonifondid	47.192.554.57
Väljalaskmata ja liikvelt kõrvaldatud rahamärkide tagavarafond	2.292.837.50
Liikvelolevad vahetusrahad	4.661.734.78
Riigilaenud	110.711.255.86
Mitmesugused asutused ja isikud	975.067.50
Lunastamata maksukäsud	340.322.45
Üleminevad summad	5.—
Deponendid p.-rahas	4.726.451.03
Deponendid välisvaluutas ja väärtpaberites	2.584.511.78
Ülejääk riigi 1927./28. a. eelarve täitmisest	10.973.346.84
	214.338.559.79

II.

Ülevaade

Eesti Vabariigi 1927./28. a. eelarve
täitmisest.

Kulud.

Riigi 1927./28. a. kuludeks määratud krediitide üldsummad kujunevad järgmiselt:

Eelarve.

1927./28. a. põhieelarve järgi on määratud krediite:

korralisteks kuludeks 69.189.713.— kr.

erakorralisteks kuludeks:

A. riigi keskasutuste kuludeks 8.005.752.— „

B. operatsioonifondideks 3.010.000.— „ 80.205.465.— kr.

Põhieelarves ettenähtud kulud suurendati 3 lisaeelarvega ja eriseadustega:

korralised kulud 2.863.423.— kr.

erakorralised kulud:

A. riigi keskasutuste kulud 1.429.931.— „

B. operatsioonifondid 1.051.338.— „

C. summad emissiooni kustutamiseks 16.438.055.— „ 21.782.747.— kr.

Seega 1927./28. a. eelarvega ette nähtud kulused 101.988.212.— kr.

Peale selle on suurendatud kulude eelarve 1926./27. a. krediitide ülejääkidega, mis juure arvatud 1927./28. a. eelarvele Riigi eelarve seaduse §§ 41 ja 42 alusel:

korralistes kuludes 1.165.558.— kr.

erakorralistes kuludes:

A. riigi keskasutuse kuludes 4.170.477.38 „

B. operatsioonifondides 924.973.— „ 6.261.008.38 kr.

Seega lõplikult 1927./28. a. eelarve põhjal määratud krediite 108.249.220.38 kr.

sellest korralisteks kuludeks 73.218.694.— kr.

erakorralisteks kuludeks:

A. riigi keskasutuste kuludeks 13.606.160.38 „

B. operatsioonifondideks 4.986.311.— „

C. emissiooni kustutamiseks 16.438.055.— „

Eelarve kogusumma on 28.043.755.38 kr. ehk 34,9% võrra suurem põhieelarves ettenähtud kuludest.

Määratud krediitidest on 1927./28. a. jooksul kulutatud:

korralisteks kuludeks (96,6% määratud krediidist) . . . 70.725.991.94 kr.

erakorralisteks kuludeks:

A. riigi keskasutuste kuludeks (82,5% määratud krediidist) 11.219.623.29 ..

B. operatsioonifondideks (98,9% määratud krediidist) 4.936.313.40 ..

C. siselaenude tasumiseks ja emissiooni kustutamiseks 16.438.115.— ..

Seega kokku 1927./28. a. kulused 103.320.043.63 kr.

missugune summa on suurem, kui põhieelarves ettenähtud 23.114.578.63 kr. ehk 28,8% võrra (1926./27. a. 5,8% võrra) ja vähem, kui kulude eelarve kogusumma 4.929.176.75 kr. ehk 4,5% võrra (1926./27. a. 11,2% võrra).

Ülekulud.

Eelnimetatud kulud on eelarvepärased, s. o. püsivad riigi eelarve §§-dega kindlaks määratud krediidide piires, välja arvatud allpool toodud ülekulud, s. t. kulud, mis teatavate eelarve §§ arvel on tehtud suuremal määral, kui nende §§-de alusel lubatud ja missugused kaetud teiste §§ järgi ülejäänud krediididest.

Ülekulusid on teinud järgmised ametkonnad:

a) korraliste kulude alal:

Rahaministeerium	808.81 kr.
Siseministeerium	168.09 „
Sõjaministeerium	1.218.61 „
Põllutöoministeerium	486.78 „
Teedeministeerium	842.56 „
	<u>Kokku 3.524.85 kr.</u>

b) erakorraliste kulude alal:

Rahaministeerium (siselaenu tasumine)	60.— kr.
	<u>Kokku 3.584.85 kr.</u>

Eeltoodud ülekulud on kindlaks tehtud Riigikontrolli revisjoni tagajärjel ja nende summadega tuleb täiendada Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelarve täitmise aruannet.

Lähemad andmed ülalnimetatud ülekulude tekkimise kohta on näidatud parandusettepanekus riigi 1927./28. a. eelarve täitmise aruandele.

Võrreldes 1926./27. a. eelarveaastaga, peab konstateerima, et ülekulude summad on tunduvalt vähenenud aruandeaastal, milline vähenemine on sündinud korraliste kulude arvel (15,3% võrra).

Krediidide ülejäägid.

Osa riigi keskasutusi ei suutnud ära tarvitada kõiki eelarvega määratud krediidide eelarveaasta jooksul, mille tõttu on tekkinud krediidide ülejäägid. Osa ülejääke on tekkinud keskasutustest olenemata põhjustel, nii näiteks ei suudetud lõpule viia chitusetoid ja kinnisvarade soetusi eelarveaasta lõpuks, täita kohustusi kuni 15. märtsini sõlmitud lepingute põhjal, välja võtta operatsioonifonde riigikassast j.n.e. Sarnased ülejäägid kuuluvad juurearvamisele järgneva aasta eelarvele Riigi eelarve sead. §§ 41 ja 42 põhjal ja antakse riigiasutustele käsutamiseks samaks otstarbeks, milleks nad olid määratud.

Osa krediidide ülejääke on tekkinud põhjustel, et on suudetud kokku hoida kulusid, või on nõutud rohkem krediidide, kui oli tarvis kulutamiseks. Niisugused ülejäägid suletakse Riigi eelarve seaduse § 40 põhjal.

Krediidide ülejäägid, mis on jäetud sulgemata Riigi eelarve seaduse § 41 alusel ja juure arvatud 1928./29. a. eelarvele sama seaduse § 42 põhjal, kujunevad järgmiselt:

korralisteks kuludeks	1.488.750.— kr.
erakorralisteks kuludeks:	
A. riigi keskasutuste kuludeks	2.096.935.— „
B. operatsioonifondideks	1.500.— „
	<u>Kokku 3.587.185.— kr.</u>

Üksikute keskasutuste järgi on üle kantud krediite 1928./29. a. eelarvele:

Keskasutuse nimetus	Üle kantud 1928/29. a. eelarvele		
	korralisteks kuludeks	erakorralisteks kuludeks	
		riigi keskasutuste kuludeks	operatsiooni - fondideks
Riigikogu	550.—	—	—
Rahaministeerium	106.559.—	—	—
Hariduseministeerium	—	53.300.—	1.500.—
Siseministeerium	2.168.—	—	—
Sõjaministeerium	1.169.984.—	741.745.—	—
Põllutöoministeerium	21.413.—	175.655.—	—
Teedeministeerium	159.210.—	990.137.—	—
Välisministeerium	—	15.000.—	—
Töö-Hoolekandeministeerium	28.866.—	121.098.—	—
Kokku	1.488.750.—	2.096.935.—	1.500.—

Krediitide ülejäägid kõikides §§-s, mis kuuluvad sulgemisele eelarveseaduse alusel, kujunevad järgmiselt:

korraliste kulude alal	1.007.476.91 kr.
erakorraliste kulude alal:	
A. riigi keskasutuste kulude alal	289.602.09 „
B. operatsioonifondide alal	48.497.60 „
Kokku	1.345.576.60 kr.

Andmed suletud krediitide kohta keskasutuste järgi on toodud alljärgnevates tabelites ühes eelarve täitmise võrdlusega.

Eelarve seadusega maksmapandud eelarve täitmise ja arvestamise kord ei võimalda kulude otsekohest võrdlust eelarvega. Nagu eelpool nimetatud, arvatakse juure eelarvele eelmisest aastast ülekantud krediitid ja kulude summad, mis sisaldavad ka nende ülekantud krediitide arvel tehtud kulusid, kuna osa eelarvega määratud krediitidest jääb aga kulutamata ja arvatakse juure järgneva aasta eelarvele. Niiugune arvestamise viis ei võimalda kindlaks teha, palju on tegelikult kulutatud ainult eelarvega selleks otstarbeks määratud krediitidest. Kaudsel teel saab seda ülesannet teostada suletud krediitide ülejäägi võrdlusel põhi- ja lisaelarvetega määratud krediitidega. See käsitusviis ei ole täppis, sest suletud krediitide ülejäägid sisaldavad ka eelmiselt aastalt ülekantud krediitide ülejääke, kuid viimased on tähtsuset selleks, et kuigi palju mõjutada võrdluse tulemustele.

Kulude võrdlus eelarvega.

Selle käsitusviisi juures kujuneb eelarve täitmine järgmiselt:

Korraliste kulude alal:

Keskasutuse nimetus	1927./28. a. põhi- ja lisaelarvete järgi määratud krediite	31. III. 28. a. suletud krediidide ülejääk	Suletud krediidid % määratud krediidist	
			1927./28. a.	1928./27. a.
Riigikogu	449.134.—	20.073.44	4,5	12,7
Riigivanem ja riigikantselei	301.781.—	5.796.22	1,9	5,8
Riigikontroll	345.236.—	1.761.51	1,4	0,3
Rahaministeerium	5.817.612.—	112.908.53	1,9	1,4
Kaubanduse-Tööstuseministeerium	160.171.—	7.691.65	4,8	3,3
Hariduseministeerium	7.359.858.—	78.030.75	1,0	1,8
Kohtuministeerium	3.199.772.—	55.917.54	1,7	2,5
Siseministeerium	4.321.746.—	19.962.16	0,5	0,3
Sõjaministeerium	17.056.359.—	41.897.07	0,2	0,1
Põllutööstuseministeerium	4.197.779.—	55.218.61	1,3	1,6
Teedeministeerium	19.582.934.—	254.047.36	1,3	2,1
Välisministeerium	1.013.246.—	37.743.06	3,7	3,7
Töö-Hoolekandeministeerium	4.811.642.—	92.590.30	1,9	3,0
Riigi võlad	3.435.866.—	220.838.71	6,4	6,7
Kokku	72.053.136.—	1.007.476.91	1,4	1,7

Üldiselt on korraliste kulude alal 1,4% (e. a. 1,7%) võrra vähem kulutatud, kui eelarves oli ette nähtud.

Üksikute riigi keskasutuste järgi tõuseb see protsent kuni 6,4 (e. a. 12,7%) ja langeb kuni 0,2% -- (e. a. 0,1%).

Riigi keskasutuste erakorraliste kulude alal:

Keskasutuse nimetus	1927/28. a. põhi- ja lisaelarvete järgi määratud krediite	31. III. 1928. a. suletud krediidide ülejääk	Suletud krediidide % määratud krediididest	
			1927/28.	1926/27.
Riigivanem ja riigikantselei	14.000.—	290.—	2,1	0,2
Rahaministeerium	625.000.—	606.42	0,1	11,2
Kaubanduse-Tööstuseministeerium	207.251.—	0,88		
Hariduseministeerium	1.572.367.—	4.452.35	0,3	0,8
Kohtuministeerium	155.509.—	6.018.90	3,9	0,1
Siseministeerium	16.000.—			
Sõjaministeerium	1.856.715.—	506.77	0,03	1,2
Põllutööstuseministeerium	1.060.435.—	138.614.59	13,1	10,1
Teedeministeerium	3.562.864.—	134.526.56	3,8	4,4
Välisministeerium	50.000.—			
Töö-Hoolekandeministeerium	315.542.—	4.585.62	1,4	5,4
Kokku	9.435.683.—	289.602.09	3,1	4,2

Riigi keskasutuste erakorraliste kulude alal on 3,1% (e. a. 4,2%) vähem kulutatud, kui eelarves oli ette nähtud.

Suuremad krediidide ülejäägid on tekkinud Põllutöö- ja Teedeministeeriumide alal. Põllutööstuseministeeriumi alal on ülejääk tõusnud (maakorralduse- ja metsadepeavalitsus) 138.522.51 kr., sellest 99.902.02 kr. — riiklikkude maaparanduste tööde osas tööde edasiliikkamise tõttu, ja 26.429.38 kr. — Maaseaduse muutmise ja täiendamise seaduse alusel endistele omanikkudele tagasiantavate maade eest inkasseeritud rentide tagasimaksude osas 134.526.56 kr. Teedeministeeriumi alal on tekkinud ülejääk 35.000 kr. laevaliinide toetuses, millest 24.112.25 kr. raudteede ehituseks võõrandatud maade eest tasumaksmise ja 47.793.47 kr. kitsarööplise raudtee kordaseadmise osades.

Operatsioonifondide alal:

Keskasutuse nimetus	1927/28 a. põhi- ja lisaeelarvete põhjal määratud krediite	31. III. 28. a. suletud krediitide ülejääk	Suletud krediitide % määratud krediitidest	
			1927/28 a.	1926/27 a.
Rahaministeerium	350.000.—			52,0
Kaubanduse-Tööstuseministeerium	873.048.—	—,60		
Hariduseministeerium	20.000.—	7.156.25	23,8	
Põllutööstusministeerium	2.818.290.—	37.141.10	1,3	11,0
Töö-Hoolekandeministeerium	5.533.—	4.199.65	75,9	
Kokku	4.066.871.—	48.497.60	1,2	24,8

Operatsioonifondide alal on Põllutööstusministeeriumis tekkinud ülejääk 37.140.67 kr. suuruses tema poolt linatööstusele väljaandmata jäänud riikliku laenu osas.

Töö-Hoolekandeministeeriumi alal ei ole üldse määratud krediite 1927./28. a. eelarvega, vaid on üle kantud 1926./27. a. eelarve krediitide ülejääkidest 5.533.— krooni, millest summast on suletud 4.199.65 kr. 1927./28. a. lõpul.

1927./28. a. korraliste kulude võrdlus 1926./27. a. kuludega üksikutes kululiikides on toodud alljärgnevas tabelis:

Korraliste kulude võrdlus 1926./27. a. kuludega üksikutes kululiikides.

§§	Kulude nimetus	1927/28 a. kulud Kr.	1926/27 a. kulud Kr.	1927/28 a.		1927/28 a.	
				rohkem Kr.	vähem Kr.	rohkem %%	vähem %%
1	Teenistustasu	26.904.801.24	26.100.314.19	804.487.05	—	3,1	—
2	Ametisõidud	577.424.90	547.514.42	29.910.48	—	5,5	—
3	Ametnikkude ja teen. toetus	1.942.732.35	2.149.566.67	—	206.834.32	—	9,6
4	Esinduskulud	105.728.87	79.508.13	26.220.74	—	33,0	—
5	Ametnikkude ja teen. varustus	462.336.34	517.101.40	—	54.765.06	—	10,6
7	Juriidiline abi ja kohtukulud	55.955.06	57.101.79	—	1.146.73	—	2,0
8	Kantsleikulud	921.823.72	940.841.61	—	19.017.89	—	2,0
9	Majapidamine	3.075.221.41	2.917.994.09	157.227.32	—	5,4	—
10	Sõidukulud	412.978.94	399.048.04	13.930.90	—	3,5	—
11	Veokulud	1.051.376.99	973.776.01	77.600.98	—	8,0	—
12	Vallasvara	426.031.76	346.080.66	79.951.10	—	23,1	—
13	Materjalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	20.664.12	15.293.93	5.370.19	—	35,1	—
14	Hoonote remont	997.654.79	861.835.54	135.819.25	—	15,7	—
15	Kultuuriline toetus	2.113.120.36	1.824.940.59	288.179.77	—	15,8	—
17	Valimine ja hääletus	—	11.634.90	—	11.634.90	—	100
20	Vappide ja pitsatide valmistamine	—	32.75	—	32.75	—	100
21	Raamatukogud	17.321.45	17.473.—	—	151.55	—	0,9
23	Väärtmärkide valmistamine	123.744.19	222.062.50	—	98.318.31	—	44,2
26	Piirituse monopoli orikulud	3.532.283.07	3.573.769.58	—	41.486.51	—	1,2
27	Riigivõlgade ja protsentide tasumine	3.152.509.13	1.905.058.24	1.247.450.89	—	65,5	—
28	Laenude realiseerimise kulud ja kursivahed	62.518.16	83.504.68	—	20.986.52	—	25,1
29	Loodusvarade uurimine	25.893.94	27.379.14	—	1.485.20	—	5,4
34	Hariduslikud kulud	259.327.42	228.477.78	30.849.64	—	13,5	—
35	Õppetarbed ja vahendid	147.768.08	112.907.74	34.860.34	—	30,08	—
37	Rahvuskultuuriliste väärtuste kogumine ja korraldamine	84.234.51	21.296.95	62.937.56	—	295,5	—
39	Instituutide, kabinetide ja kliinikute üleväljamine	110.306.67	111.546.79	—	1.240.12	—	1,1

§§	Kulude nimetused	1927/28 a.	1926/27 a.	1927/28. a.		1927/28. a	
		kulud	kulud	rohkem	vähem	rohkem	vähem
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	%%	%%
40	Kodifikatsioon ja kirjastamine	118.337.28	138.016.73	—	19.679.45	—	14,2
41	Kohtuliku asjaajamise ja abiandmise kulud	99.670.72	89.494.29	10.176.43	—	11,4	—
42	Vangide ülevalpidamine	435.148.67	471.881.51	—	36.732.84	—	7,8
43	Kuritegevuse vastu võitlemine	93.309.07	95.611.65	—	2.302.58	—	2,4
44	Autasud ja ergutusrahad	86.143.71	60.438.46	25.705.25	—	42,5	—
48	Rahva tervishoid	243.645.95	210.412.24	33.233.71	—	15,8	—
49	Haigete ülevalpidamine	142.628.98	145.131.60	—	2.502.62	—	1,7
53	Sisseseadmine ja asutamine	41.177.87	28.756.19	12.421.68	—	43,2	—
54	Toitlusvarustus	3.620.788.73	3.978.698.43	—	357.909.70	—	9,0
55	Kraamivarustus	2.978.046.—	2.558.068.35	419.977.65	—	16,4	—
56	Relvad ja nende varustus	502.921.95	394.001.11	108.920.84	—	27,6	—
57	Inseneriline ja tehniline varustus	245.185.21	189.035.43	56.149.78	—	29,7	—
59	Hobuste tervishoid	6.661.01	7.116.92	—	455.91	—	6,4
60	Sõjalaevade varustus ja korrashoid	517.463.72	524.475.70	—	7.006.98	—	1,3
61	Kindlustuse tööd	60.663.60	43.785.57	16.878.03	—	—	38,5
62	Topo- ja hüdrograafilised tööd	70.530.—	66.078.15	4.451.85	—	6,7	—
64	Põllumajanduslikud kulud	63.432.92	57.686.27	5.746.65	—	10,0	—
65	Põllumajanduslik tööstus	17.845.28	13.205.15	4.640.13	—	35,1	—
66	Metsaasjandus	725.474.58	641.339.53	84.135.05	—	13,1	—
67	Rongide liikumine ja kauba-vedu	1.944.701.86	2.078.340.25	—	133.638.39	—	6,4
68	Veerevate abinõude korrashoid	2.309.458.90	2.208.528.68	100.930.22	—	4,5	—
69	Teede ja raudtee ehituste korrashoid	2.105.596.26	1.980.842.85	124.753.41	—	6,3	—
70	Varustuse talitus	171.266.—	193.181.76	—	21.915.76	—	11,3
71	Abiettevõtete kulud	281.761.04	206.814.14	74.946.90	—	36,2	—
72	Telegraafi ja telegoni korrashoid	940.285.48	356.309.67	583.975.81	—	163,8	—
73	Teede, sildade ja parvede korrashoid	1.984.590.06	1.367.829.—	616.761.06	—	45,1	—
74	Rahvapargid ja platsid	14.622.97	14.713.72	—	90.75	—	0,6
76	Sadamasildade korrashoid	67.946.18	67.046.91	899,27	—	1,3	—
77	Ujuvate abinõude, tuletornide ja elektrikraanade varustus	377.491.71	359.873.26	17.618.45	—	4,9	—
78	Mere- ja liini-märgid	22.091.49	23.377.58	—	1.286.09	—	5,5
79	Ujuvate abinõude, päästejaamade, tuletornide ja elektrikraanade remont	465.677.21	441.084.89	24.592.32	—	5,6	—
80	Rahvusvaheliste lepingute sõlmimine ja täitmine	14.439.19	19.975.67	—	5.536.48	—	27,7
82	Informatsioon	42.899.71	49.333.27	—	6.433.56	—	13,0
83	Töökaitse	6.317.15	6.726.—	—	408.85	—	6,1
84	Rahvusvahelised maksud	164.161.39	249.337.26	—	85.175.87	—	34,2
85	Konverentsid ja erakorralised esindused	33.582.51	31.360.59	2.221.92	—	7,1	—
86	Eesti kodanikkude võõrsilt kojutoomine	13.053.66	12.991.90	61.76	—	0,5	—
87	Pension	2.048.119.32	1.908.745.69	139.373.63	—	7,3	—
88	Hoolealuste ülevalpidamine	188.908.42	190.060.58	—	1.152.16	—	0,6
89	Riiklik hoolekanne	664.995.24	558.280.97	106.714.27	—	19,1	—
90	Segakulud	211.188.27	215.774.57	—	4.586.30	—	2,1
	Kokku	70.725.991.94	66.299.823.61	5.570.082.48	1.143.914.15		

Üldiselt on 1927./28. a. korralsed kulud, võrreldes eelmise aruandeaasta kuludega, suurenenud 4.426.168.33 kr. või 6,7 võrra. Kuid kulud ei näita ühtlast suurenemist kõigil kululiikide aladel, vaid on isegi vähenenud üksikutes kululiikides.

Tähtsamad suurenemised olid järgmistes kululiikides:

- 1) riigivõlad — 1247,4 tuh. kr. võrra, mis tingitud välislaenude fundeerimisest,
- 2) riigiametnikkude palgad — 804,4 tuh. kr. võrra, mis tekkinud koosseisu-seadusega maksmapandud ümberkorralduste tagajärjel,
- 3) teede, sildade ja parvede korrashoid — 616,8 tuh. kr. võrra,
- 4) telegraafi ja telefoni korrashoid 583,9 tuh. kr. võrra, telefoni võrgu laienemise tõttu,
- 5) kraamivarustuse kulud riigikaitse alal 419,9 tuh. kr. võrra,
- 6) kultuuriline toetus 288,2 tuh. kr. võrra, peaaesjalikult Raha- ja Põllutöoministeeriumites.
- 7) riigiasutuste majapidamine — 157,2 tuh. kr. võrra,
- 8) pensionide — 139,9 tuh. kr. võrra ja
- 9) teede ja raudteede chituste korrashoid — 124,7 tuh. kr. võrra.

Tähtsamad kulude vähenemised olid järgmistel kulude aladel:

- 1) kaitseväe toitlusvarustus 357,9 tuh. kr. võrra, mis tingitud osalt endistest tagavaradest,
- 2) ametnikkude ja teenijate toetus 206,8 tuh. kr. võrra, mis tekkinud perekonnaabiraha sead. muutmise tagajärjel.
- 3) rongide liikumine ja kaubavedu 133,6 tuh. kr. võrra,
- 4) väärtmärkide valmistamine 98,3 tuh. kr. võrra ja
- 5) rahvusvahelised maksud 85,2 tuh. kr. võrra.

Korraliste kulude kogusummast kulutatud üksikute keskasutuste järgi %%:

Riigi keskasutuse nimetus	Riigi keskasutuste korraliste kulude protsent korraliste kulude kogusummast				
	1927/28	1926/27	1925	1924	1923
Riigikogu	0,6	0,6	0,7	0,7	0,8
Riigivanem ja riigikantselei	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5
Riigikontroll	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7
Rahaministeerium	8,1	8,4	9,4	9,9	8,5
Kaubanduse-Tööstusministeerium	0,2	0,3	0,2	0,3	0,5
Haridusministeerium	10,3	10,8	10,7	10,6	11,1
Kohtuministeerium	4,4	4,6	4,6	4,5	5,5
Siseministeerium	6,1	6,4	6,4	6,2	6,6
Sõjaministeerium	23,2	23,6	25,0	22,9	24,1
Põllutöoministeerium	5,9	5,9	5,8	5,8	6,0
Teedeministeerium	27,7	27,4	27,9	29,9	28,4
Välisministeerium	1,4	1,5	1,9	2,1	2,4
Töö-Hoolekandeministeerium	6,7	6,6	5,7	5,1	4,5
Riigi võlad	4,5	2,9	0,6	0,9	0,4
Kokku	100	100	100	100	100

Võrreldes 1927./28. a. kulude vahetõuga eelmise aastaga, selgub, et ei ole ette tulnud suuremaid muudatusi kulude vahetõus, välja arvatud riigivõlgade ja %% tasumine, millised kulud on nõudnud 4,5% kogu korralistest tuludest 2,9% vastu eelmisel aastal.

Vähemat kulude tõusu on märgata Töö-Hoolekandeministeeriumis ja Teedeministeeriumis, kulude vähenemist aga — Riigikontrollis, Raha-, Kaubanduse-Tööstuse-, Hariduse-, Kohtu-, Sise-, Sõja-, ja Välisministeeriumis, kuna on püsinud Riigikogu, Riigivanema ja Riigikantselei ja Põllutöoministeeriumi kulude vahetõu kogukuludega.

Üksikute kululiikide vahetordi protsentides, võrreldes 1923. a. nival stabiliseerus rahakurss, kujutab alljärgnev tabel:

Kulude liigitus	Kulude %% võrreldes 1923. a. kuludega (1923. a. = 100%)			
	1927/28.	1926/27.	1925.	1924.
1. Korralised kulud	151	142	126	119
2. Erakorralised kulud:				
a) riigi keskasutuste kulud	106	115	101	71
b) operatsioonifondid	74	70	70	96
c) emissiooni kustutamine	339	-	13	41
Kokku erakorralised kulud	148	76	72	72
Kokku kulud	150	121	109	104

1927./28. a. kulud, võrreldes 1923. a. kuludega, on suurenenud 50% võrra.

Korralised kulud, võrreldes 1923. a. kuludega, keskasutuste viisi kujunevad järgmiselt:

Keskasutuse nimetus	Korralised kulude %% võrreldes 1923. a. kuludega (1923. a. = 100%)			
	1927/28.	1926/27.	1925.	1924.
Riigikogu	108	105	106	101
Riigivanem ja riigikantselei	135	124	143	108
Riigikontroll	99	109	107	118
Rahaministeerium	143	133	133	132
Kaubanduse- ja tööstuseministeerium	73	80	65	78
Hariduseministeerium	140	137	120	113
Kohtuministeerium	121	118	105	97
Siseministeerium	140	138	123	112
Sõjaministeerium	145	138	130	112
Põllutööstusministeerium	150	139	123	114
Teedeministeerium	147	137	123	125
Välisministeerium	80	88	100	104
Töö-Hoolekandeministeerium	226	210	161	136
Riigi võlad	1500	987	162	251
Kokku	151	142	126	119

Üldse on korralised kulud, võrreldes 1923. a. järjekindlalt tõusnud, kusjuures 1927./28. a. 51% võrra ületanud 1923. a. kulud. Kuid üksikute keskasutuste järgi ei ole see kulude tõus ühtlane ja mõnes keskasutuses on märgata isegi järjekindlat kulude vähenemist. Nii on 1924. a. alates kulud järjekindlalt vähenenud Välisministeeriumis ja Riigikontrollis. Järjekindlat tõusu näitavad kulud Hariduse-, Kohtu-, Sise-, Sõja-, Põllutööstus-, Teede- ja Töö-Hoolekandeministeeriumis ning riigivõlgade alal. Rahaministeeriumi kulud on 1927./28. a. tõusnud 10% võrra, kuna nad seisid ühel tasapinnal eelmisel kolmel aastal.

Enam-vähem püsivad olid Riigikogu kulud, olgugi et needki näitavad püüet tõusta.

Ebapüsivad olid Riigivanema ja Riigikantselei ja Kaubanduse-Tööstuseministeeriumi kulud.

Üksikasjalisemad keskasutuste kulude suurenemise ja vähenemise põhjused on toodud allpool üsikutute ministeeriumide tegevuse ülevaates.

Riigi keskasutuste erakorralised kulud, võrreldes 1923. a. kuludega, keskasutuste viisi kujunevad järgmiselt:

Keskasutuse nimetus	Riigi keskasutuste erakorralised kulud %%, võrreldes 1923. a. kuludega (1923. a. — = 100%)			
	1927./28.	1926./27.	1925.	1924.
Riigikogu	—	—	50	3
Riigivanom ja riigikantslei	5	19	15	6
Rahaministeerium	27	50	66	66
Kaubanduse-Tööstuseministeerium	382	2	802	11
Hariduseministeerium	39	428	53	83
Kohtuministeerium	—	6.690	2.358	100
Siseministeerium	12	8	17	216
Sõjaministeerium	84	112	135	61
Põllutööstusministeerium	503	290	208	128
Teedeministeerium	123	124	60	67
Välisministeerium	100	—	—	—
Töö-Hoolekandeministeerium	163	304	674	231
Riigi võlad	—	—	—	—
Kokku	106	115	101	71

Riigi keskasutuste erakorralised kulud, võrreldes 1926./27. aastaga, on langenud 1927./28. a., ületades 1923. a. omaid ainult 6% võrra.

Üksikute kululiikide järgi jagunevad erakorralised kulud järgmiselt, võrreldes 1923. a. kuludega:

1) hoonete ehituseks, kapitaalremontideks ja sisseseadete soetuseks:

1927./28. a.	825.830.04 kr. ehk	27%
1926./27. a.	1.459.122.68	47%
1925. a.	1.767.377.24	57%
1924. a.	1.763.619.30	57%
1923. a.	3.074.109.89	100%

2) raudteede, maanteed ja sildade ehituseks ning korrashoiuks:

1927./28. a.	4.251.967.10 kr. ehk	211%
1926./27. a.	4.031.092.80	200%
1925. a.	1.491.519.49	74%
1924. a.	1.359.892.88	67%
1923. a.	2.012.885.22	100%

3) telegraafi ja telefoni ehituseks ja korrashoiuks:

1927./28. a.	—	
1926./27. a.	392.297.55 kr. ehk	75%
1925. a.	466.840.55	89%
1924. a.	672.293.24	128%
1923. a.	525.558.49	100%

4) sadamate, tuletornide ehitamiseks ja korrashoiuks ning hüdrotehnilisteks ehitusteks:

1927./28. a.	441.805.74 kr. ehk	75%
1926./27. a.	291.609.90	49%
1925. a.	176.204.51	30%
1924. a.	261.236.81	44%
1923. a.	586.810.41	100%

5) toetuseks omavalitsustele palkade maksmiseks:

1927./28. a.	1.325.636.27	kr. ehk 117%
1926./27. a.	1.352.200.46	„ „ 119%
1925. a.	1.435.399.--	„ „ 126%
1924. a.	1.220.391.—	„ „ 108%
1923. a.	1.131.746.—	„ „ 100%

6) riigi kaitse peale:

1927./28. a.	2.329.913.23	kr. ehk 133%
1926./27. a.	2.202.198.26	„ „ 126%
1925. a.	2.727.025.16	„ „ 156%
1924. a.	814.795.12	„ „ 46%
1923. a.	1.739.644.09	„ „ 100%

7) maaparanduseks:

1927./28. a.	618.637.98	kr. ehk 384%
1926./27. a.	439.676.26	„ „ 273%
1925. a.	302.933.35	„ „ 188%
1924. a.	269.017.11	„ „ 167%
1923. a.	160.798.36	„ „ 100%

8) vabadussõjalaste autasudeks ja vabadusristi aumärkide valmistamiseks:

1927./28. a.	34.000.--	kr. ehk 6%
1926./27. a.	121.340.—	„ „ 21%
1925. a.	64.279.07	„ „ 11%
1924. a.	3.440.--	„ „ —
1923. a.	551.930.--	„ „ 100%

9) sõjaaegsete rekvireerimiste ja kahjude tasuks:

1927./28. a.	99.907.18	kr. ehk 40%
1926./27. a.	63.632.76	„ „ 25%
1925. a.	99.890.28	„ „ 40%
1924. a.	291.172.93	„ „ 116%
1923. a.	248.982.35	„ „ 100%

10) riigi võlgade tasumiseks:

1925. a.	683.340.62	kr. ehk 171%
1924. a.	362.445.64	„ „ 91%
1923. a.	398.190.23	„ „ 100%

11) tööpuuduse vastu võitlemiseks:

1927./28. a.	93.000.—	kr. ehk 37%
1926./27. a.	232.000.—	„ „ 93%
1925. a.	609.889.21	„ „ 246%
1924. a.	247.922.90	„ „ 100%

12) maaseadusega võõrandatud maadel ingrosseeritud võlgade protsentideks, kustutusteks ja muudeks kuludeks:

1927./28. a.	253.566.72	kr. ehk 148%
1926./28. a.	202.451.01	„ „ 118%
1925. a.	170.521.15	„ „ 100%

13) mitmesugusteks kuludeks:

1927./28. a.	945.359.05	kr. ehk 916%
1926./27. a.	1.322.052.24	„ „ 1282%
1925. a.	680.401.35	„ „ 659%
1924. a.	193.674.—	„ „ 187%
1923. a.	103.112.32	„ „ 100%

Suurema osa viinastest kuludest moodustavad 1927./28. a. toetused omavalitsustele 530.000.— kr. endise riigi kaubaagentuuri kohuste õiendamine 150.000.— kr., Punasele Ristile 66.201.15 kr., Vigastatud sõjameeste ühingu 40.000.— kr., toetused piiriäärsete maade kultuuri edendamiseks 39.969.37 kr., Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamine 36.938.41 kr., kindral Laidoneri kapitalile 20.000.— kr. toetuseks „Keskkala“ 1926. a. kahjude kattteks tindikala operatsioonide alal 11.185.80 kr. ja Eesti karskusliidule 5.000.— kr.

Operatsioonifondidest on välja antud:

1927./28. a.	4.936.313.40	kr. ehk 74%
1926./27. a.	4.650.990.72	„ „ 70%
1925. a.	4.643.138.—	„ „ 70%
1924. a.	6.398.001.52	„ „ 76%
1923. a.	6.628.843.—	„ „ 100%

Eelnimetatud summadest on välja antud:

1) ehituslaenusid elukorterite ja koolimajade ehitamiseks:

1927./28. a.	350.000.—	kr. ehk 10%
1926./27. a.	2.705.558.28	„ „ 79%
1925. a.	1.793.000.—	„ „ 52%
1924. a.	4.282.505.—	„ „ 125%
1923. a.	3.435.440.—	„ „ 100%

2) laenuks riigiettevõtetele põhi- ja operatsioonikapitalide näol:

1927./28. a.	896.336.97	kr. ehk 67%
1926./27. a.	519.992.50	„ „ 39%
1925. a.	1.293.794.—	„ „ 97%
1924. a.	900.000.—	„ „ 67%
1923. a.	1.333.403.—	„ „ 100%

3) põllumajanduslike laenudena:

1927./28. a.	3.547.299.33	kr. ehk 405%
1926./27. a.	950.000.—	„ „ 109%
1925. a.	1.110.000.—	„ „ 127%
1924. a.	950.000.	„ „ 109%
1923. a.	874.800.	„ „ 100%

4) tööstuse-kaubanduslike laenudena:

1927./28. a.	120.000.—	kr. ehk 13%
1926./27. a.	304.273.29	„ „ 32%
1925. a.	230.344.	„ „ 24%
1924. a.	179.656.—	„ „ 19%
1923. a.	950.000.	„ „ 100%

5) mitmesugusteks otstarveteks:

1927./28. a.	22.677.10 kr. ehk 64%
1926./27. a.	171.166.65 . . 486%
1925. a.	216.600.— 614%
1924. a.	85.840.52 244%
1923. a.	35.200.— . . 100%

Alates 1923. a. näitavad operatsioonifondideks määratud summad püüet alaneda, välja arvatud viimane 1927./28. a. Viimasel aastal on kulud peamiselt tõusnud asunikkude ehituslaenu arvel.

Üksikasjalikumad andmed operatsioonifondide ja emissiooni liikumise kohta on toodud Rahaministeeriumi tegevuse ülevaate riigikassa osas.

Tulud.

1927./28. a. tulusid oli ette nähtud põhieelarve järgi:

		Tulude eelarve.
korralsi	77.542.614.— kr.	
erakorralsi	677.919.— „	
krediitide ülejääke	<u>2.000.000.— „</u>	80.220.533.— kr.

Põhieelarve järgi ettenähtud tulud suurendati 3 lisaeelarvega:

korralsed	5.103.291.— kr.	
erakorralsed	<u>241.401.— „</u>	5.344.692.— kr.

Seega üldse tulusid 1927./28. a. eelarve põhjal ette nähtud:

korralsi	82.645.905.— kr.	
erakorralsi	919.320.— „	
krediitide ülejääke	<u>2.000.000.— „</u>	85.565.225.— kr.

1927./28. a. põhieelarves ettenähtud tulud on lisaeelarvetega tõusnud 5.344.692.— kr. või 6,6% võrra.

Peale selle on tulude eelarve suurenenud:

a) 1926./27. a. eelarvest ülekantud krediitidega (Riigi eelarve sead. § 41 alusel)	6.261.008.38 kr.	
b) riigikassatähtede ja vahetustähtede emissiooni väljaostmisega (riigikassa emissiooni lõpetamise seaduse alusel)	16.438.055.— „	

Seega lõplik 1927./28. a. eelarve tulude summa, mis näeb ette 15.068.— kr. suuruse ülejäägi **108.264.288.38 kr.**

Riigikontrolli poolt revideritud andmetel on saadud tegelikult tulusid 1927./28. a.:

1. korralsi:		
a) rahaasutustes vastu võetud	88.584.634.97 kr.	
b) tulusid suurendatud:		
1) Siseministeriumi poolt kredidi nuendamiseks sisse-		
makstud summad, mis kuuluvad riigi tuludesse . . .	3.181.64. kr.	
2) Pärnu linnavalitsuse poolt E. P. Pärnu osakonda „taga-		
simakstud laenude arvele sisse makstud ja riigikassa-		
poolt „mitm. asut. ja isik.“ arvele kantud summad, mis		
tulevad arvesse võtta riigituluna Kontrollnõukogu otsu-		
sega	568.62 „	
3) Samuti Petseri maavalitsuselt	<u>50.44 „</u>	3.800.70 „
c) tulusid vahendatud:		
1) Riigikontrolli poolt revisjoni korras kindlaks tehtud		
andmetel toetussummaga Sindi kalevivabrikult raudtee		
ehitamiseks, milline summa on arvestatud tuluna		
1926./27. a.	11.666.62 kr.	

2) Riigikontrolli sisuliku revisjoni andmetel Siseministee- riumi 1926./27. a. kuluna arvesse võtmata jäetud sum- mad, mis sisse makstud riigitulude arvele 1927./28. a. jooksul	400.— kr.	12.066.62 kr.
	<u>Kokku korralisi tulusid 88.576.369.05 kr.</u>	

2. erakorralisi:		
a) rahaasutustes vastu võetud		821.645.65 kr.
b) tulusid suurendatud:		
1) E. V. raha- ja pangareformi 1927. a. välislaenu summaga	24.795.375.77 kr.	
2) liikvelelastud vahetusraha summaga	100.000.— „	24.895.375.77 kr.
	<u>Kokku erakorralisi tulusid 25.717.021.42 kr.</u>	
	<u>Jääb tulusid 1927./28. a. 114. 293.390.47 kr.</u>	

Seega 1927./28. a. riigi eelarve täitmine lõpnud ülejäägiga 10.973.346.84 krooni suuruses.

Siinjuures tuleb tähendada, et eelarve täitmise ülejäägis on 8.357.320.77 krooni, mis aruandeaastal raha- ja pangareformi korraldamiseks saadud välislaenu summa ja samal aastal emissiooni väljaostmiseks ära tarvitatud summa vahe (24.795.375.77 kr. — 16.438.055 kr.), kuna välislaenust saadud summa on erakorraliste tuludena ja emissiooni väljaostmiseks ära tarvitatud summa erakorraliste kuludena arvesse võetud.

Muu osa ülejäägist on tingitud sellest, et saadi korralisi tulusid eelarveaastal rohkem, kui ette nähtud eelarves. Tollimaksusid on sisse tulnud 1.304 tuh. kr. võrra rohkem, kui ette nähtud eelarves, mis tingitud sisseveo suurenemisest.

Peale selle on aruandeaasta lõpul üle kantud riigituludesse Eesti Panga 1927. a. puhaskasu 1.405 tuh. kr. suuruses, milline tulu pidi sisse tulema alles 1928./29. eelarveaastal.

1927./28. a. tegelikkude tulude üldsumma on suurem kui eelarve tulude summa ühes lisaeelarvetega 28.728.165.47 kr. ehk 33,6% võrra ja suurem kui põhieelarve tulude summa 34.072.857.47 kr. ehk 42,5% võrra.

Ettomakstud tulud.

1927./28. a. tulude üldsumma sisaldab summasid, mis makstud ülemäära 1927./28. a. ja kuuluvad tagasimaksmisele nende omanikkudele, kui ka summasid, mis maksjate poolt ette makstud järgnevate aastate arvel. 1927./28. a. jooksul Riigikontrollile esitatud aruanded ja dokumendid võimaldasid kindlaks teha ülemäära- ja ettemakstud summade seisuga aktsiisi peavalitsuse tulude alal, ja nimelt:

a) aktsiisi maksude alal	15.502.82 kr.	
b) piirituse monopoli alal	8.423.71 „	23.926.53 kr.

Tuluvõlad 31. märtsiks
1928. a.

Aruande järgi riigi 1927./28. a. tuludena arvestatud summad ei sisalda tuluvõlgu, s. o. summasid, mis 1927./28. a. või eelmiste aastate riigimaksudeks määratud ja kuulusid tasumisele, kuid jäid sisse tulemata, mitmesugustel põhjustel 31. märtsiks 1928. a.

Seal, kus võimaldas seda asutuste aruandmine, on Riigikontrolli poolt 1927./28. a. tuluvõlgu, eelmiste aastate võlad ühes arvatud, arvesse võetud järgmiselt:

Aktsiisi peavalitsuse alal	1.332.725.40 kr.
Tolli peavalitsus	2.771.872.09 „
Sõjaministeeriumi alal	310.360.99 „
Raudteedevalitsuse alal	119.200.23 „
Põllutöömisteeriumi alal	186.90 „
Posti-telegrafi-telefoni peavalitsuse alal	44.470.64 „
	<u>Kokku 4.578.816.25 kr.</u>

Tulud vastuvõtu koha
järgi.

1927./28. a. tulud on vastu võetud järgmistes rahaasutustes:	
Eesti Pank (peapank) ja riigikassa	25.100.435.68 kr.
„ „ Tallinna osakond	40.561.304.46 „
„ „ Tartu „	6.835.425.34 „
„ „ Pärnu „	3.302.252.32 „
„ „ Rakvere „	2.703.904.87 „
„ „ Valga „	2.370.093.29 „
„ „ Viljandi „	2.103.246.29 „

Eesti Panga	Narva	osakond	1.751.494.86	kr.
..	..	Võru	1.411.456.99	..
..	..	Paide	992.410.47	..
..	..	Haapsalu	931.904.35	..
..	..	Petseri	858.805.80	..
..	..	Kuresaare	483.485.90	..
			Kokku	89.406.280.62

Riigikontrolli poolt tuludena arvesse võetud 24.887.109.85 kr,

Kõik kokku 114.293.390.47 kr.

Väljaspool riigikassat ja Eesti Panka vastuvõetud tulud.

1927./28. a. tuludest on osa esialgselt vastu võetud riigiasutuste kaudu ja viimaste poolt edasi antud ülahinnetatud rahaasutustele. Riigikontrolli revideeritud andmetel on 1927./28. a. riigiasutused tulusid vastu võtnud ja üle annud riigikassale järgmiselt:

Keskasutuse nimetus	Vastu võetud	Üle antud
Riigikogu	2.738.97	2.738.97
Riigikantslei	6.978.76	6.978.76
Rahaministeerium	8.039.480.57	8.047.909.39
Kaubanduse-Tööstus ministeerium	567.480.37	567.480.37
Hariduseministeerium	8.479.38	8.479.38
Kohtuministeerium	208.462.15	209.852.75
Siseministeerium	--	295.836.98
Põllutööstusministeerium	10.652.244.48	10.672.106.46
Teedeministeerium	22.110.988.37	21.991.666.55
Välisministeerium	142.154.92	142.154.92
Töö-Hoolekandeministeerium	196.001.30	177.980.57
Kokku	41.935.009.27	42.123.185.10

Mõned asutused on üle annud rohkem kui vastu võtnud, mis tingitud sellest, et üleantud summad sisaldavad ka eelmisel aastal üle andmata jäänud tulusid.

Tabelis on näitamata Siseministeeriumi poolt vastuvõetud tulude summad, mis tingitud sellest, et politsei peavalitsus on jätnud esitamata Riigikontrollile osa kviitungiraamatute registreid temale alluvates asutustes tarvitusel olnud tulude vastuvõtmise kohta, mille tõttu ei saa kindlaks teha vastuvõetud tulude kogusummat.

Riigikontrolli revisjoni tagajärjel on kindlaks tehtud järgmised 31. märtsiks 1928. a. riigiasutuste poolt riigikassale üleandmata summad, millised arvestatakse tuluna aastal, millal nad tegelikult üle antakse riigikassale:

Rahaministeeriumis	596.35	kr.
Hariduseministeeriumis	434.39	..
Kohtuministeeriumis	3.495.85	..
Siseministeeriumis	2.093.95	..
Põllutööstusministeeriumis	9.778.01	..
Teedeministeeriumis	940.499.32	..
Töö-Hoolekandeministeeriumis	36.885.16	..
Kokku	993.783.03	kr.

Korralisi tulusid on 5.930.464.05 kr. ehk 7,2% võrra rohkem sisse tulnud, kui ette nähtud põhieelarves ühes lisaelarvetega. Võrreldes põhieelarvega on aga saadud tulusid aruandeaastal 11.033.755.05 kr. ehk 14,2% võrra rohkem.

Tulud üksikute tululike, pontükkide ja §§ järgi.

Üksikute tululiikide järgi ei olnud eelarve täitmine ühtlane, nagu selgub alljärgnevast tabelist.

Tulude nimetus liikide järgi	1927./28. a. on sisse tulnud, võrreldes %%			
	eelarvest		põhieelarvest	
	rohkem	vähem	rohkem	vähem
1. Otsekohesed maksud	4,8		9,5	
Tulumaks	1,1		1,1	
Äri- ja tööstusemaks	1,6		3,4	
Maa- ja hoonetemaks	2,3		2,3	
Maks kapitali %%	2,1		106,7	
Kinnistusemaks	29,5		29,5	
Pärandusemaks	37,4		77,1	
2. Lõivud ja tasumaksud	12,6		12,8	
Tempelmaks ja lõivud	13,5		13,5	
Patendid ja proovid	7,7		14,7	
Mitmesugused tasumaksud	6,1		6,1	
3. Kaudsed maksud	6,4		12,6	
Tollid	7,3		14,8	
Aktsiisid	2,9		5,0	
4. Piirituse monopol	6,3		17,7	
5. Riigi ettevõtted ja varandused	7,4		14,5	
Riigi kapitalid	6,5		307,0	
Maad, hooned, metsad ja veed	5,8		9,2	
Raudteed	4,0		9,6	
Sadamad ja laod	4,1		13,9	
Post, telegraaf. ja telefon		4,7		1,6
Mitmesugused riigi ettevõtted	47,7		65,2	
Mitmesugused riigi varandused	34,6			32,0
6. Segatulud	20,5		44,6	
Kokku korralised tulud	7,1		14,2	

Nagu tabelist näha, olid tulud kõikide liikide järgi suuremad kui eelarves ette nähtud, välja arvatud posti-telegraafi ja telefoni tulud, milliseid 4,7% võrra vähem sisse tulnud kui eelarves ja 1,6% võrra vähem kui põhieelarves oli ette nähtud.

See näitab, et ühelt poolt oli eelarve mõõdukalt kokku seatud, teisalt ei olnud eelarve kokkuseadmisel arvestatud tegelikkude tuluvõimalustega, mida näitab asjaolu, et tulude ülekaal on tõusnud kuni 307% võrra (riigi-kapitalid) põhieelarves ettenähtud tuludest, ja kolmandaks on mõnede liikide järgi tulused rohkem sisse tulnud, kui ette võidi näha.

Otsekoheseid maksusid on sisse tulnud 4,8% võrra rohkem kui eelarves ja 9,5% võrra rohkem kui põhieelarves oli ette nähtud.

Otsekohesed maksud.

Tulumaksu on küll 1927./28. a. 1,1% võrra rohkem sisse tulnud, kui eelarves ette nähtud, kuid 2,5% vähem, kui eelmisel aastal.

Üksikasjalisem ülevaade tulumaksu kohta on toodud eraldi allpool.

Äri- ja tööstusemaksu on sisse tulnud 1,6% rohkem, kui eelarves, 3,4% rohkem kui põhieelarves ette nähtud ja 3,4% rohkem, kui eelmisel aastal.

Suurenemist on näidanud tulud lisaärimaksust mitteavalikult aruandvailt ettevõtetele 1,0% võrra, võrreldes eelarve ja põhieelarvega, samuti lisaärimaks avalikult aruandvailt ettevõtetele suurenenud 7,4% võrra eelarvega võrreldes ja 7,9% võrra põhieelarvega võrreldes. Selle vastu on aga põhiärimaksu sisse tulnud 6,5% ja trahvisid ja viivitusrahad 10,5% vähem kui ette nähtud eelarves ja põhieelarves, mis näitab, et ettevõtete arv ei suurenenud, vaid maksud on sisse tulnud korralikumalt.

Maa- ja hoonetmaksu on sisse tulnud 2% rohkem, kui oli ette nähtud eelarves. Suurenenud on võrreldes eelarvega tulud maksust kinnisvaradelt maal 2,2% ja trahvidest ja viivitusrahadest 20,9%, kuna tulud maksust kinnisvaradelt linnades ja alevites on vähenenud 8,3% võrra.

Maks kapitali protsentidelt on sisse tulnud 2,1% võrra rohkem kui eelarves ja 106,7% rohkem, kui põhieelarves ette nähtud. Maks hoiusummadelt on sisse tulnud 56% võrra rohkem kui põhieelarves ette nähtud, kuid 19,2% vähem kui eelarves ja 31% vähem kui eelmisel aastal, mis näitab hoiusummade vähenemist ja ebatäpsust põhieelarves. Nii on hoiusummad, mis näitasid eelmisel aastal, võrreldes 1925. a. suurt tõusu, on jälle langenud aruande aastal.

Maksu konto-korrent arvetelt on rohkem sisse tulnud võrreldes eelarvega 99%, põhieelarvega — 298% ja eelmise aastaga 224%, mis näitab krediidi tarviduse tõusu.

Maksud võidulaenu võitudelt on andnud 25,6% võrra vähem tuluseid, kui eelarves ette nähtud, mis tingitud sellest, et on jäänud väljavõtmata osa võidulaenu võituseid.

Kinnistusmaksu on võrreldes eelarvega rohkem sisse tulnud 30%, mis tingitud osalt sellest, et eelarves oli tulused vähem ette nähtud, kui saadud tegelikult eelmisel aastal ja osalt korralikumast maksu tasumisest, mida näitab ka viivitusrahade sissetuleku vähenemine võrreldes eelarvega, kui ka eelmise aasta tuludega.

Pärandusmaksu on rohkem sisse tulnud võrreldes eelarvega - 37,4%, põhieelarvega - 77,1% eelmise aastaga - 29,9%, mis tingitud osalt päranduste väärtuse suurenenemisest ja osalt sellest, et eelarves vähem ette nähtud tuluseid, kui eelmisel aastal tegelikult saadud.

Lõive ja tasumakse on rohkem sisse tulnud, võrreldes eelarvega - 12,6% ja põhieelarvega - 12,8%.

Lõivud ja tasumaksud.

Tempelmaksu ja lõive on 13,5% rohkem sisse tulnud, kui ette nähtud eelarves, kus juures tulud kõikide liikide järgi näitavad suurenenemist, mis oleneb peaaesjalikult ärilise tegevuse tõusust.

Tempel- ja vekslimaksu on 14,4% rohkem sisse tulnud, kui ette nähtud eelarves, mis seletatav peaaesjalikult vekslite ringkäigu suurenenemisega.

Patendid ja proovid on tuluseid annud 7,7% rohkem, kui eelarves ja 14,7% rohkem, kui ette nähtud põhieelarves.

Suurenenud on tulud proovimaksust metallidelt ja mitmesugustest proovidelt ja analüüsitudelt, kuna vähem on saadud tulu mõõtude ja kaalude õigekstunnistamisest ja maksust leiutispatentide, kaubamärkide ja mudelite eest.

Mitmesuguseid tasumakse on sisse tulnud 6,1% võrra rohkem, kui eelarvetes ette nähtud.

Suurenenud võrreldes eelarvega on tulud välispassidest, maksust loteriivõitudelt ja kodakondsuse maksust, kuna vähenenud on tulu isikutunnistustelt, hobusepassidelt, maksust lubadelt, tunnistustelt, tasust haigetelt ja hoolealustelt ja katlamaksust.

Kaudsed maksud.

Kaudseid makse on sisse tulnud 6,4% võrra rohkem, kui eelarves ja 12,6% rohkem kui ette nähtud põhieelarves.

Tollisid on sisse tulnud 6,4% võrra rohkem, kui eelarves ja 14,8% rohkem, kui põhieelarves ette nähtud, mis oleneb sisseveo suurenemisest.

Aktsiisid on annud tulusid 2,9% võrra rohkem kui eelarves, 5% võrra rohkem, kui ette nähtud põhieelarves ja 4,6% rohkem kui eelmisel aastal.

Rohkem on sisse tulnud aktsiisimaksu veinidelt, napsidelt ja likööridelt, pärmilt, tubakalt, paberossi-kestadelt ja paberilt, kuna vähem on sisse tulnud piirituselt. Õllelt, tubakapatentidest kauplustele ja aktsiisi trahvidest.

Riigi monopolid.

Piirituse monopoli tulud on suurenenud võrreldes eelarvega 6,3% - ja põhieelarvega 17,7% võrra, mis on tingitud peaausjalikult piirituse ja viinahinna tõstmisest ja osalt sellest, et väljaveetavalt piirituselt on saadud tulusid 10.589.55 kr., milline summa ei olnud ette nähtud eelarves.

Riigi ettevõtted ja varandused.

Tulusid riigi ettevõtetest ja varandustest on saadud rohkem. võrreldes eelarvega 7,4% võrra ja — põhieelarvega 14,5% võrra.

Riigi kapitalidest on tulu suurenenud võrreldes eelarvega — 6,5% ja põhieelarvega 307% võrra, mis peaausjalikult tingitud sellest, et aruandeaastal on alanud %% tasumine koolinajade chitusfondilt, miliseid tulusid ei olnud endistel aastatel.

Maad, hooned, metsad ja veed on annud 5,8% võrra tulusid rohkem kui eelarves ja 9,2% rohkem kui ette nähtud põhieelarves, kuid võrreldes eelmise aastaga, on saadud tulusid 5,7% võrra vähem, mis tingitud tulude kahanemisest metsadest. Tulude suurenemine võrreldes eelarvetega on tingitud sellest, et eelarvetes on ette nähtud tulusid vähem, kui saadud tegelikult eelmisel aastal.

Raudteedest on saadud tulusid rohkem võrreldes eelarvega — 4,0% ja põhieelarvega 9,6% võrra kuid eelmise aastaga võrreldes on tulud tõusnud 3,6% võrra.

Tulud on suurenenud reisijate kui ka kaubaveost, kuna eelmiste aastate maksude sissetulek näitab vähenemist.

Sadamate ja ladude tulud on suurenenud võrreldes eelarvega 4,1%, põhieelarvega 13,9% ja eelmise aastaga 3% võrra, mis näitab väliskaubanduse elavamaks muutmist.

Post, telegraaf ja telefon on annud 4,7% tulusid vähem, kui eelarves ja 1,6% vähem, kui ette nähtud põhieelarves, kuid 6,2% rohkem, kui eelmisel aastal, mis näitab, et isäranis lisaeelarvetes on tulu sellest allikast üle hinnatud, sest eelarves on ette nähtud tulusid 11,4% rohkem kui tegelikult eelmisel aastal saadud.

Mitmesugused riigi ettevõtted on tulusid rohkem annud võrreldes eelarvega — 47,7% ja põhieelarvega 65,2% võrra, mis tingitud peaausjalikult sellest, et aruandeaastal on kantud riigituludesse Eesti Panga 1926. ja 1927. a. puhaskasu, kuna eelarves oli ette nähtud ainult 1926. a. puhaskasu.

Mitmesugused riigi varandused on annud tulu 34,6% võrra rohkem, kui eelarves, kuid 32% võrra vähem, kui põhieelarves ja 16% vähem kui eelmisel aastal.

Tulude vähenemine on sündinud peaausjalikult mitmesuguste varanduste müügi arvel.

Segatulud.

Segatulusid on rohkem sisse tulnud võrreldes eelarvega 14,2%, põhieelarvega 14,2% ja eelmise aastaga — 31,0% võrra.

Tulud on suurenenud kuludeks kantud summade tagasimaksu, juhusliste tulude ja Riigikontrolli poolt nõutud tagasimaksude arvel. Viimaseid tulusid, mis tõusevad 30.376.52 kr., ei olnud üldse ette nähtud eelarves.

Üksikute 1927./28. a. tulupeatükkide suhteline vahekord tulude üldliikide ja korraliste tulude kogusummaga kujuneb järgmiselt:

Korralised tulud üldliikide järgi.

Tulude nimetus liikide ja peatükkide järgi	Tulu peatükkide suhteline vahekord protsentides			
	1927/28. a.		1926/27. a.	
	Tulude üldliikidega	Korraliste tulude kogusummaga	Tulude üldliikidega	Korraliste tulude kogusummaga
1. Otsekoheised maksud:				
Tulumaks	36,1	3,0	38,3	3,3
Äri- ja tööstusmaks	39,2	3,2	38,8	3,4
Maa- ja hoonetemaks	6,0	0,5	6,0	0,5
Maks kapitali protsentidelt	5,2	0,4	5,2	0,4
Kinnistumaks	8,0	0,7	7,4	0,7
Pärandusmaks	5,5	0,4	4,3	0,3
Kokku	100,0	8,2	100,0	8,6
2. Lõivud ja tasumaksud:				
Tempelmaks ja lõivud	88,0	5,3	85,2	4,4
Patendid ja proovid	2,2	0,2	2,7	0,1
Mitmesugused tasumaksud	9,8	0,6	12,1	0,6
Kokku	100,0	6,1	100,0	5,1
3. Kaudsed maksud:				
Tollid	78,8	21,5	79,0	22,3
Aktsiisid	21,2	5,7	21,0	6,0
Kokku	100,0	27,2	100,0	28,3
4. Piirituse monopol	100,0	16,0	100,0	15,8
5. Riigiettevõtted ja varandused:				
Riigi kapitalid	3,9	1,6	1,3	0,5
Maad, hooned, metsad ja veed	25,3	10,5	28,9	12,0
Raudteed	41,8	17,4	43,5	18,0
Sadamad ja laod	3,4	1,5	3,6	1,5
Post, telegraaf ja telefon	12,4	5,2	12,6	5,3
Mitmesugused riigiettevõtted	11,5	4,8	7,9	3,3
Mitmesugused riigivarandused	1,7	0,7	2,2	0,9
Kokku	100,0	41,7	100,0	41,5
6. Segatulud	100,0	0,8	100,0	0,7
Kokku korralised tulud	—	100,0	—	100,0

Nagu tabelist näha, on üksikute tululiikide vahekord korraliste tuludega 1927./28. a. võrreldes eelmise aastaga vähe muutunud.

Kogu korralistest tuludest on saadud 1927./28. a. tulusid riigi ettevõtetest ja varandustest 41,7% (eelmisel aastal 41,5%), piirituse monopolist 16% (e. a. 15,8%), lõivudest ja tasumaksudest 6,1% (e. a. 5,1%), segatuludest 0,8% (e. a. 0,7%), kaudsetest maksudest 27,2% (e. a. 28,3%) ja otsekohestest maksudest 8,2% (e. a. 8,6%).

Nii on 1927./28. a. tulud maksudest võrreldes eelmisega vähenenud, kuna tulud teistest allikatest on suurenenud.

Tulude üldliikide suhteline vahekord eelmistel aastatel kujuneb järgmiseks:

Tulude üldliigid	Tulude üldliikide suhteline vahekord korraliste kulude üldsummaga %%				
	1927/28	1926/27	1925	1924	1923
Otsekohesed maksud	8,2	8,6	9,0	10,1	11,4
Lõivud ja tasumaksud	6,1	5,1	5,2	8,3	8,5
Kaudsed maksud	27,2	28,3	26,9	25,5	28,6
Piirituse monopol	16,0	15,8	13,9	14,8	17,1
Riigi ettevõtted ja varandused	41,7	41,5	44,1	40,4	32,2
Segatulud	0,8	0,7	0,9	0,9	2,2
Kokku	100	100	100	100	100

Korraliste tulude võrdlus eelmiste aastatega.

Kuna eelarve täitmine on iga aastaga absoluutselt suurenenud, siis näitavad järjekindlat suurenemist ka korralised tulud. Nii on korralisi tulusid sisse tulnud võrreldes 1923. a., millise aasta sissetulek on arvatud 100%.

1927./28. a.	142,7%
1926./27. a.	132,9%
1925. a.	122,9%
1924. a.	110,8%

Tulude üksikasjalisem võrdlus eelmiste aastatega on toodud eelmise aasta eelarve täitmise ülevaates, mille tõttu allpool on toodud ainult üksikute tululiikide vahekord 1923. a. tuludega protsentides, kus juures 1923. a. tulud on arvatud 100%.

Otsekohesed maksud.

Otsekoheseid maksusid on sisse tulnud:

Maksu nimetus	Tululiikide suhteline vahekord 1923. a. vastavate liikidega. (1923. a. = 100%)			
	1927/28.	1926/27.	1925.	1924.
Tulumaks	92	95	96	94
Äri- ja tööstusmaks	91	88	93	99
Ala- ja hoonetemaks	103	101	99	107
Maks kapitali protsentidelt	350	338	166	125
Kinnistumaks	119	106	89	82
Pärandusmaks	595	458	312	221
Kokku otsekohesed maksud	102	100	97	98

Kuigi otsekohesed maksud, alates 1924. a., näitavad üldiselt tõusu näitab tulumaks kalduvust järjekindlale vähenemisele.

Äri- ja tööstusmaks võrreldes 1926./27. a., on küll 3% võrra tõusnud, kuid siiski on sisse tulnud seda maksu 9% vähem, kui 1923. a. Järjekindlat ja tugevat tõusu tendentsi näitavad maks kapitali protsentidelt ja pärandusmaks.

Lõivud ja tasumaksud.

Lõive ja tasumaksud on sisse tulnud:

Tulude nimetus	Tululiikide suhteline vahekord 1923. a. vastavate liikidega. (1923. a. = 100%)			
	1927/28.	1926/27.	1925.	1924.
Tempelmaks ja lõivud	100	77	70	110
Patendid ja proovid	119	112	118	86
Mitmesugused tasumaksud	116	113	121	98
Kokku lõivud ja tasumaksud	102	81	75	109

Lõivud ja tasumaksud, millised 1925. ja 1926./27. a. annud umb. 20% vähem tulusid kui 1923. a., on 1927./28. a. isegi 2% võrra ületanud 1923. a. tulud, kusjuures tempelmaks ja lõivud on tõusnud 1923. a. tasapinnale, kuna tulud patentidest ja proovidest on 19% ja mitmesugused tasusummad 16% võrra ületanud 1923. a. saadud tulud.

Kaudseid maksusid on sisse tulnud:

Kaudsed maksud.

Tulu nimetus	Tululiikide suhteline vahekord 1923. a. vastavate liikidega (1923. a. = 100%)			
	1927./28.	1926./27.	1925.	1924.
Tollid	133	129	109	95
Aktsiisid	149	143	142	116
Kokku kaudsed maksud	136	131	116	99

Kaudsed maksud näitavad järjekindlat tõusu. Aktsiiside alal on see tõus suurem kui tollide alal. Üldiselt on aga 1927./28. a. kaudsete maksude tõus vähem intensiivne kui eelmisel aastal.

Piirituse monopol on annud tulusid:

Piirituse monopol.

1927./28. a.	134%
1926./27. a.	123%
1925. a.	100%
1924. a.	96%

Tulud piirituse monopolist, mis 1924. a., võrreldes 1923. a., langesid 4% võrra, on, alates sellest aastast, järjekindlalt suurenenud ja 1927./28. a. 34% võrra ületanud 1923. a. tulud.

Riigi ettevõtted ja varandused on annud tulusid:

Riigi ettevõtted ja varandused.

Tulude nimetus	Tululiikide suhteline vahekord 1923. a. vastavate liikidega (1923. a. = 100%)			
	1927./28.	1926./27.	1925.	1924.
Riigi kapitalid	1.705	527	956	677
Maad, hooned, metsad ja veed	123	130	142	128
Raudteed	225	218	193	146
Sadamad ja laod	121	117	115	107
Post, telegraaf ja telefon	190	179	162	112
Mitmesugused riigi ettevõtted	213	136	120	103
Mitmesugused riigi varandused	1.054	1.257	2.183	2.739
Kokku riigi ettevõtted ja varandused	184	171	168	139

Tulud riigi ettevõtetest ja varandustest näitavad järjekindlat tõusu ja 1927./28. a. ületavad 1923. a. tulud 84% võrra. Järjekindlat tõusu näitavad tulud riigi kapitalidest, raudteedest, mitmesugustest ettevõtetest, postist, telegraafist ja telefonist ja sadamatest ja ladudest, kuna tulud maadest, hoonetest, metsadest ja vetest, alates 1925. a., ja tulud mitmesugustest riigi varandustest, alates 1924. a., näitavad järjekindlat vähenemist.

Segatulud, millised, alates 1923. a. näitavad järjekindlat vähenemist, on tõusnud 1927./28. a., võrreldes eelmisega.

Segatulud.

Segatulused on saadud:

1927./28. a.	53%
1926./27. a.	40%
1925. a.	52%
1924. a.	45%

Üldkokkuvõttes peab tähendama, et järjekindlat tõusu näitavad tulud kaudsetest maksudest, piiritusemonopolist ja riigi ettevõtetest ja varandustest. Tulud otsekohestest maksudest, lõivudest ja tasumaksudest, mis vahepeal olid madalamad 1923. a. omist, on tõusnud 1927./28. aastal 1923. a. tasapinnani, kuna segatulud kõiguvad 50% ümber 1923. a. tuludest.

Riigikontrolli revisjoni ulatus ja tulemused.

Riigikontrolli poolt on revideeritud kõik riigiasutuste kulude ja tulude aruanded, mis alluvad revideerimisele maksvate seaduste ja määruste põhjal.

Revideerimise tööde kiirendamiseks ja ühtlasi võimaldamiseks revideerijatele vabaneda vähema tähtsusega asjade revideerimisest, pidas Kontrollnõukogu tarvilikuks vastavalt eelmiste aastate eeskujul lubada revideerida aruandeid osaliselt või katseliselt: kas teatava protsendi ulatuses üldisest summast, või ainult Kontrollnõukogu poolt kindlaksmääratud aja eest, või loobudes üksikutest revideerimise funktsioonidest ja vormilikkudest nõuetest.

Riigiasutuste kulude eelarve täitmise aruannete revideerimisel on ilmsiks tulnud järgmised üldise iseloomuga puudused ja väärnähtused, mis väärivad tähelepanu.

1) Asutused on üksikute kuluparagrahvide järgi rohkem tarvitanud krediiti kuludeks, kui Riigikogu poolt selleks otstarbeks määratud, kuna tekkinud ülekulud on kaetud ebaõigest kulukrediidist; ka pole asutused selle järgi valvanud, et eelarves määratud krediit selleks otstarbeks kulutatud, milleks lubatud (Aktsiisi peavalitsus, Piirivalve valitsus, Hariduse-, Sise-, Sõja-, Põllutöö-, Välis- ja Töö-Hoolekandeministeerium ning Mereasjanduse peavalitsus).

2) Asutused on maksvate seaduste ja määruste ebaõigel tõlgitsemisel ning käsitamisel sagedasti rohkem kulutanud, kui vastavad seadused ja määrused õigustavad (Raha-, Kaubanduse-Tööstuse-, Hariduse-, Kohtu-, Sise-, Sõja-, Põllutöö-, Välis- ja Töö-Hoolekandeministeerium).

3) Asutused on välja maksnud osa summasid ilma seadusliku aluseta (Piirivalve valitsus, Hariduse- ja Välisministeerium ning Mereasjanduse peavalitsus), puudulikkude tõendusdokumentide järgi (Aktsiisi peavalitsus, Kohtu-, Sõja-, Põllutöö- ja Teedeministeerium) ja ilma tõendusdokumentideta (Rahaministeerium — riigivõlgade ja laenude realiseerimise alal, Kaubanduse-Tööstuse-, Hariduse-, Põllutöö-, Välis- ja Töö-Hoolekandeministeerium ning Mereasjanduse peavalitsus).

Peale eelpooltoodud puuduste on üksikutel juhtudel avalikuks tulnud mõned eriseloomuga väärnähtused. Nii on kantud summasid kuludeks fiktiivarvete põhjal (piirivalve valitsus); suuremate summade maksmisel omavalitsustele pankade kaudu ei ole sagedasti esitatud tõendusi, et makstud summad ka tegelikult rahasaajate poolt vastu võetud (Teedeministeeriumi keskasutus); ülekulu varjamise otstarbel on osa kulusid välja jäetud käesoleva aasta eelarve täitmise aruandest ja arvestatud järgmise 1928./29. a. eelarve kuluna (posti-telegraafi-telefoni peavalitsus); summasid, mis iseloomult kuulusid sissemaksmisele riigituludesse, on kantud krediidi uuendamise arvele (Sõjaministeerium); toiduainetes ja mitmesuguse varustuse ostudel on makstud üle turuhinna (Kohtu- ja Töö-Hoolekandeministeerium); omavalitsustele ja eraorganisatsioonidele väljaantud summade kohta ei ole esitatud osaliselt aruandeid, samuti on esitatud ehitus ja remonttööde aruanded puudulikult ja ilma lepinguteta; ainete ja materjalide arvestamine oli puudulik (Töö-Hoolekandeministeerium); materjalide muretsemisel kui tööde väljaandmisel ei ole arvesse võetud Hankeseaduse nõudeid, ka ei ole käsitatud Ehituseseaduse ega Teedeministri määruste nõudeid ehitustööde väljaandmise ja ehituselepingute sõlmimise, projektide ja eelarvete kohta, ka puuduvad tehnilised eelarved (Mereasjanduse peavalitsus); ettevõtjatele antud materjalid on mõnikord jäetud arvestamata, ettevõtjate kasuks on arvestatud ja välja makstud suuremaid summasid, kui neile lepingtingimustel ja muudel alus-

Aruannete revisjoni ulatus.

Revisjoni tähtsamad tulemused.

tel väljamaksmisele kuulus; pooleliolevate tööde eest on ettevõtjatele rahas ja materjalis tasutud rohkem, kui tasuda oli kogu ülesande lõplikul täitmisel; materjali kulud ja otstarbekohane tarvitamine on puudulikult tõestatud (Raudteedevalitsus).

Otsekoheleid kuritarvidusi on aruannete revideerimisel ilmsiks tulnud Sõja- ja Töö-Hoolekandeministeeriumi kulude revideerimisel.

Ühtlasi on Raudteedevalitsuse kassade revideerimisel kahel korral avalikuks tulnud kassa puudujäägid, kus kõrvaldatud riigi raha 12.283.56 krooni suuruses. Tähendatud kassa puudujäägid on tasutud süüdlaste kassapidajate poolt Raudteedevalitsusele.

Samuti on ka riigiasutuste poolt vastu võetud ja riigikassale üle antud tulu aruannete revideerimisel selgunud mitmed üldise iseloomuga nimetamisväärt puudused, milledest tähtsamaks on see, et osa riigiasutusi on tulu aruanded puudulikult kokku seadnud (Tolli peavalitsus, Piirivalve valitsus, Kohtu- ja Põllutöökandeministeerium ning Raudteedevalitsus), kuna Otsekoheste maksude peavalitsus ei ole üldse esitanud mingisugust tulu aruannet Riigikontrollile. Ka on sagedasti mõned tulu aruanded kuuluvad tõendusdokumendid juurelisamata jäetud (Sõjaministeerium, Välisministeerium ja Mereasjanduse peavalitsus).

Peale eelpooltähendatud puuduste, mis üldise iseloomuga, on ette tulnud ka üksikutel juhtudel mõnesuguseid väärnähtusi, mis üksikasjaliselt märgitud vastavate asutuste tegevuse ülevaates.

Mitmesuguste kõrvalekaldumiste tagajärjel maksvatatest seadustest ja määrustest on Riigikontrolli poolt osa kulusid esialgu õigeks tunnustamata jäetud ja tulude sisulise revisjoni tagajärjel esitatud riigiasutustele juuremaksu nõudmised.

Riigi keskasutus	Esialgselt õigeks-tunnustamata kulu summa	Nõutud juuremaksud tulude alal
Riigikontroll	822.65	—
Rahaministeerium	5.362.42	2.658.99
Kaubanduse-Tööstuseministeerium	1.004.57	94.253.10
Hariduseministeerium	20.667.32	—
Kohtuministeerium	1.724.28	—
Siseministeerium	278.299.37	—
Sõjaministeerium	1.662.630.17	39.085.27
Põllutöökandeministeerium	518.083.14	52.82
Teedeministeerium	3.695.215.17	27.710.20
Välisministeerium	71.697.42	—
Töö-Hoolekandeministeerium	160.945.72	—
Kokku	6.416.452.23	163.760.38

Eelnimetatud summasid on õiendatud järgmiselt:

1) Täiendavalt tõendavate dokumentide ja rahuldavate vastulausetega esitamise:

Riigi keskasutus	Kulude alal	Tulude alal
Riigikontroll	209.53	—
Rahaministeerium	53.55	339.27
Kaubanduse-Tööstuseministeerium	189.99	—
Kohtuministeerium	973.77	—
Siseministeerium	154.22	—
Sõjaministeerium	703.573.60	33.838.58
Teedeministeerium	24.603.24	367.19
Töö-Hoolekandeministeerium	830.32	—
Kokku	730.593.22	39.545.04

2) riigikassale rahas tagasimaksmisega:

Riigi keskasutus	Kulude alal	Tulude alal
Riigikontroll	73.12	—
Rahaministeerium	20.34	1.108.84
Kaubanduse-Tööstus-ministeerium	66.79	—
Kohtuministeerium	691.06	—
Siseministeerium	245.40	—
Sõjaministeerium	3.187.99	246.69
Teedeministeerium	2.461.51	2.562.74
Välisministeerium	28.96	—
Kokku	6.775.17	3.918.27

Seega oli esialgselt õigeks tunnustamata summadest õiendatud 737.368.39 kr. kulude alal ja 43.463.31 kr. tulude alal ning jääb veel õiendada 1. novembriks 1928 a.:

Riigi keskasutus	Kulude alal	Tulude alal
Riigikontroll	540.—	—
Rahaministeerium	5.288.53	1.210.88
Kaubanduse-Tööstuseministeerium	747.79	94.253.10
Hariduseministeerium	20.667.32	—
Kohtuministeerium	59.45	—
Siseministeerium	277.899.75	—
Sõjaministeerium	955.863.58	—
Põllutööstusministeerium (15. XI. 28)	518.083.14	52.82
Teedeministeerium	3.668.150.42	24.780.27
Välisministeerium	71.668.46	—
Töö-Hoolekandeministeerium	160.115.40	—
Kokku	5.679.083.84	120.297.07

Tulumaks.

Tulumaksu sissetulek.

Tulumaksu on 1927./28. a. sisse tulnud 2.535.457.34 kr., kuna 1926./27. aastal tuli sisse 2.601.919.89 krooni, seega aruandeaastal vähem sisse tulnud 55.462.55 kr. ehk 2,2%. Tulumaksust saadud tulude vähenemine on tingitud peaausjalikult sellest, et 1927. a. on määratud vähem tulumaksu kui eelmisel aastal, nagu näha alljärgnevatest andmetest:

Tulumaksu määramine.

Tulumaksu määratakse tuludelt, mis tehakse kindlaks jaoskonna maksukomiteede poolt maksukohuslaste endi teadaannete ja kõigi teiste kogutud andmete põhjal (Tulum. sead. § 48). Enne tulude kindlaks tegemist vaatab läbi jaoskonna tulumaksukomitee esimees maksukohuslaste teadaanded, samuti ka valla ja alevi tuluhindamise komisjonide tööd ja nõuab tarviduse ehk kahtluse korral maksukohuslaselt lisateateid ja tõendusid (Tulum. sead. § 47).

Seega lasuvad tulude hindamise tööd peaausjalikult jaoskondade tulumaksu komiteede esimeestel, kuna komiteed piirduvad suuremalt jaolt nende hindamiste kinnitamisega. Kuna jaoskonna tulumaksu komiteede esimehed on maksuinspektorid, siis oleneb tulude hindamise täpsus täiesti maksuinspektoritest. Kuivõrra suurt mõju maksustamisele avaldavad maksuinspektorid, näitab alljärgnev tabel.

Harjumaa I maksujaoskonna valdadele on määratud tulumaksu:

Maksuaasta	Maksjate arv	Maksusumma kroonides	%%	
			Maksjate arv	Maksusumma
1927.	5.523	94.491.50	122	125
1926.	4.509	76.720.40	100	100

Kuna mõlemil aastail maksustamise alused ja normid olid ühtlased, siis oleneb maksjate arvu tõus 1927. a. võrreldes eelmisega — 22% ja maksusumma tõus — 25% võrra maksuinspektori vahetusest.

Tuleb tähendada, et tulude kindlaksmääramine ei sünni ühtlaselt maksujaoskondades. Mõnedes maksujaoskondades arvatakse tuludest maha riigirentnikkude rent, mõnedes mitte. Mõnes jaoskonnas arvatakse maha tuludest protsendid maksualuse võlgadelt, siis vekslite diskont ja komisjon, või diskont ilma komisjonita. mõnes aga üldse ei võeta arvesse %% j. n. e.

Tulud tööstusest ja kaubandusest tehakse kindlaks kas puhaskasumaksu andmetel või võrreldes esitatud tulude suurust teiste äriimeeste andmetega tulude kohta, kui ka võttes arvesse deklareeritud tulusid.

Sarnane ebahühtlus tulude kindlaksmääramisel avaldab mõju maksusummade peale ja raskendab võrdlust üksikute maksujaoskondade järgi.

Esialgel maksustamisel (l. VII) on määratud tulumaksu:

Maksuaasta	Maksjate arv	Maksusumma Kr.	Suhtarvud	
			Maksjad	Maksusumma
1927.	104.349	3.593.088.94	105.28	96.75
1926.	99.107	3.713.770.30	100	100

Seega on 1927. a. vähem määratud maksu 3,25% võrra, kui eelmisel aastal, kuna maksjate arv on tõusnud 5,3% võrra. Kuid need summad ei ole lõplikud. Mõned maksjad on täiendavalt maksustatud ja vastulausete ja kaebuste põhjal on vähendatud maksu ja mõned maksjad vabanenud maksust.

1927. a. tulumaks on vastulausete ja kaebuste põhjal vähenenud umbes 11,4% võrra.

Maksusumma vähenemine ei olnud aga ühtlane kõigis maksujaoskondades. Nii on määratud tulumaksusumma vähendatud:

Tartu linna	II jaosk.	26,9%	võrra
Tallinna	IV	21,3%	..
..	VI	18,7%	..
..	V	14,1%	..
..	II	13,0%	..
Narva	..	13,0%	..
Harjumaa	I	12,2%	..
Viljandi	I	11,5%	..
Tartu linna	I	10,6%	..
Tallinna	I	9,3%	..
Valga	..	8,9%	..
Läänemaa	II	7,6%	..
Pärnu	II	7,1%	..
Harjumaa	II	6,5%	..
Pärnu	I	6,5%	..
Virumaa	..	6,4%	..
Võrumaa	..	6,3%	..
Saaremaa	..	5,2%	..
Viljandi	II	5,2%	..
Järvamaa	..	5,1%	..
Tallinna	III	5,1%	..
Läänemaa	I	4,6%	..
Tartumaa	II	3,9%	..
Tartumaa	I	3,7%	..
Petseri	..	2,5%	..

Suur maksude vähendamine vastulausete ja kaebuste läbivaatamisel oleneb peaaesjalikult ehatäpsast esialgselt maksustamisest. Nagu eeltoodud andmetest näha, on vähendatud maksu tunduvalt Tartu linna II jsk. ja Tallinna IV, VI ja V maksujaoskondades.

Tulumaksustamise alal on tegutsenud 1927./28. a. 25 jaoskonna tulumaksu komiteed, kusjuures keskmiselt iga jaoskonna komiteele langeb 4.109 maksjat. Tulum. sead. § 24 tähendus I järgi moodustatakse jaoskonna komitee ligikaudselt iga 5.000 maksja kohta. Kuigi keskmiselt kuulus iga jaoskonna komitee kohta 4.109 maksjat, ei ole ühtlaselt jaotatud maksjate arv üksikute komiteede vahel, nagu näha alljärgnevatelt andmetest.

Nii näiteks langeb maksjaid Saaremaa jaoskonna peale — 970, Tartu linna II — 1.429, Läänemaa I — 2.703, Läänemaa II — 2.719 ja Tallinna VI — 2.741, kuna aga Harjumaa I — 7.010, Harjumaa II — 6.709, Virumaa — 6.424 ja Pärnu II — 6.078.

Samuti ei ole maksjad ühtlaselt jaotatud maksuametite tööjõudude vahel. Keskmiselt tuleb 2.634 maksjat ühe juhtiva jõu kohta, kelleks on arvatud maksuinspektorid ja nende abid, ja 901 maksjat — kantselei tööjõu kohta. Nii näiteks langeb ühe juhtiva jõu peale Tartu linna II jsk. — 714, Tallinna VI — 914, Saaremaa — 970, Tartu linna I — 1.556, Tallinna III — 1.721, Viljandi I — 1.734, Harjumaa I — 7.010, Harjumaa II — 6.709, Pärnu II — 6.078, Viljandi II — 4.494 ja Narva — 4.380 maksjat. Ühe kantseleitööjõu kohta tuleb keskmiselt 901 maksjat, kusjuures Tartu linna II jsk. ainult 357, Tallinna VI — 392, Saaremaa — 485, kuna aga Harjumaa I — 1.752, Harjumaa II — 1.520 ja Pärnu II — 1.519.

Kuid siin tuleb arvestada asjaoluga, et maksuametite tegevuse hulka kuulub ka puhaskasumaksu määramine.

Kui arvestada üldise maksjate arvuga nii tulu- kui ka puhaskasumaksu aladel, siis ei ole jaotatud üldine maksjate arv ka siin ühtlaselt maksujaoskondade vahel, nagu selgub järgnevast tabelist.

Maksujaoskonna nimetus	Maksuameti koosseis		1927 a. tulumaksu maksjate arv			Tulu- ja puhtakasumak- su maksjate arv 1927 a.	
	Juht- jõud	Kants. jõud	üldmaksus- tamisel 1. VII. 1927.	ühe juhtiva jõu kohta	ühe kantse- lei-tööjõu kohta	ühe juhtiva jõu kohta	ühe kantse- lei-tööjõu kohta
Tallinna I	2	6	4.134	2.067	689	2.297	765
" II	2	6	3.645	1.822	607	2.072	691
" III	2	6	3.442	1.721	574	2.021	674
" IV	2	6	3.798	1.899	633	2.173	724
" V	1	5	3.448	3.448	670	3.797	759
" VI	3	7	2.741	914	392	1.276	547
Harjumaa I	1	4	7.010	7.010	1.752	7.482	1.870
" II	1	4	6.709	6.709	1.520	7.048	1.762
Virumaa	2	5	6.424	3.212	1.235	3.717	1.487
Läänemaa I	1	4	2.703	2.703	674	3.018	753
" II	1	4	2.719	2.719	679	3.010	752
Järvamaa	2	3	4.435	2.217	1.478	2.436	1.657
Viljandi I	2	4	3.468	1.734	867	2.000	1.000
" II	1	4	4.494	4.494	1.123	4.972	1.243
Pärnu I	2	5	3.818	1.909	764	2.337	935
Pärnu II	1	4	6.078	6.078	1.519	6.774	1.693
Tartu linna I	2	5	3.113	1.556	623	2.050	820
" II	2	4	1.429	714	357	1.000	500
Tartumaa I	1	5	6.207	6.207	1.241	6.648	1.330
" II	2	5	6.117	3.058	1.223	3.393	1.357
Valga	1	4	3.952	3.952	988	4.558	1.139
Võru	2	4	4.133	2.017	1.034	2.471	1.235
Narva	1	4	4.380	4.380	1.095	5.310	1.327
Petseri	1	4	3.348	3.348	837	3.830	957
Saaremaa	1	2	970	970	485	1.211	605
Kokku	39	114	102.715	2.634	901	—	—

Tulumaksu summa ja maksjate arv territoriaalselt.

Määratud tulumaksust langeb linnades elavate maksjate peale umb. 65%, kuna maal elavate maksjate peale langeb 32% ümber.

Maksjate elukoht	1927 a.		1926 a.	
	Maksusumma 1000 kr.	% %	Maksusumma 1000 kr.	% %
Linnad	2.358,6	65,6	2.494,3	67,3
Alevid	82,9	2,3	95,5	2,6
Vallad	1.153,4	32,1	1.113,2	30,1
Kokku	3.595,1	100	3.703,0	100

Maksjate arvude vahekord on linnade ja maa vahel ümber pöördud: linnades umb. 36% ja maal — 64% maksjaid.

Maksjate elukoht	1927 a.		1926 a.	
	Maksjate arv	% %	Maksjate arv	% %
Linnad	37.782	36,2	34.800	35,3
Alevid	2.947	2,8	2.564	2,6
Vallad	63.753	61,0	61.250	62,1
Kokku	104.482	100	98.614	100

Võrreldes 1927. a. tulumaksu andmeid eelmise aastaga selgub, et maksjate arv 1927. a. on suurenenud võrreldes 1926. a. 5,7% võrra, kuna maksusumma on vähenenud 2,9% võrra.

Maksusumma on vähenenud linnas elavate maksjate arvel, kuna maal näitab tõusu.

Maksusumma vähenemine linnades ei ole sündinud ühtlaselt, vaid on märgata isegi tõusu mõnes linnas.

Nii näiteks oli maksusumma 1.000 kroonides:

Linna nimetus	1227 a. maks	1926 a. maks	1 9 2 7 a.			
			Vähem	Rohkem	Vähem	Rohkem
	1 0 0 0 k r o o n i d e s			% %		
Tallinn	1.498,7	1.689,7	191,0	—	11,3	—
Pärnu	82,8	83,7	0,9	—	1,1	—
Narva	74,8	78,2	3,4	—	4,3	—
Rakvere	43,2	45,2	2,0	—	4,4	—
Võru	31,5	32,1	0,6	—	1,8	—
Haapsalu	13,1	13,7	0,6	—	4,4	—
Kuressaare	7,7	9,2	1,5	—	16,3	—
Paldiski	2,5	2,7	0,2	—	7,4	—
Tartu	370,9	340,7	—	30,2	—	8,9
Viljandi	73,6	67,9	—	5,7	—	8,4
Nõmme	71,1	54,2	—	16,9	—	31,2
Valga	28,3	21,7	—	6,6	—	30,4
Paide	12,9	12,8	—	0,1	—	7,8
Petseri	13,1	12,3	—	0,8	—	6,5
Tapa	12,7	11,0	—	1,7	—	15,4
Põltsamaa	10,3	9,9	—	0,4	—	4,0
Türi	7,4	6,3	—	1,1	—	17,4
Tõrva	3,4	2,7	—	0,7	—	25,9

Maksjate arv on tõusnud kõigis linnades, välja arvatud Paldiski, mis näitab, et 1927. a. on püütud tõsta maksusummat vähemate maksjate arvel, kuid sellele vaatamata on maksusumma langenud võrreldes eelmise aastaga.

Maksu summa on tõusnud tunduvalt Nõmmel (31,2%), Valgas (30,4%) ja Tõrvas (25,9%).

Linnade peale langev maksusumma ja maksjate arv on jaotatud üksikute linnade vahel järgmiselt:

Linnade nimetus	Maksusumma %%		Maksjate arv %%		1927. a. maks- jate arv % võrreldes elan- ikkude arvuga 1922. a. rahva- lugemise andmetel
	1927. a.	1926. a.	1927. a.	1926. a.	
1. Tallinn	63,6	67,7	56,2	57,6	32,6
2. Tartu	15,7	13,6	12,0	12,2	17,1
3. Pärnu	3,5	3,4	4,2	4,0	17,5
4. Narva	3,2	3,1	5,0	4,7	14,1
5. Viljandi	3,1	2,7	3,3	3,0	25,3
6. Nõmme	3,0	2,2	3,9	3,0	—
7. Rakvere	1,8	1,8	2,5	2,6	24,3
8. Võru	1,3	1,3	1,8	1,9	27,8
9. Valga	1,2	0,9	3,1	3,1	26,3
10. Haapsalu	0,6	0,6	1,1	1,1	18,8
11. Paide	0,6	0,5	0,8	0,8	18,9
12. Petseri	0,6	0,5	1,4	1,5	59,4
13. Tapa	0,5	0,4	1,4	1,2	—
14. Põltsamaa	0,4	0,4	1,2	1,2	—
15. Kuressaare	0,3	0,4	0,9	0,7	20,8
16. Türi	0,3	0,3	0,7	0,7	—
17. Tõrva	0,2	0,1	0,4	0,4	—
18. Paldiski	0,1	0,1	0,2	0,3	18,7
Kokku	100	100	100	100	—

Nagu tabelist näha, tuleb 1927. a. Tallinna kohta 56,2% kogu linnades asuvatest maksjatest ja 63,6% linnade peale langevast maksusummast, kuna Paldiski osutub kõige vähemaks linnaks nii maksjate arvu (0,2%) kui ka maksusumma (0,1%) poolest.

Kõige intensiivsemalt on maksustatud Petseri linn, kus maksjate arv on 59,4% kogu aktiivsetest elanikkudest, millist nähtust ei saa pidada normaalseks ja mis on tingitud osalt Petseri jsk. komitee maksustamise süsteemist, millest allpool pikemalt. Sellele järgneb Tallinn — 32,6%, Võru — 27,8%. Valga — 26,3%, Viljandi — 25,3%, kuna Tartus, kus maksusumma on tõusnud 30,2 tuh. kr. võrra, on maksustatud 17,1% kogu aktiivsetest elanikkudest.

Maakondade peale langev maksusumma ja maksjate arv on jaotatud üksikute maakondade vahel järgmiselt.

Maakondade nimetus	Maksusumma %/o %/o		Maksjate arv %/o %/o		1927 a. maksjate arv %/o võrreldes elanikkude arvuga 1922 a. rahvalugemise andmetel
	1927 a.	1926 a.	1927 a.	1926 a.	
1. Tartumaa	19,0	19,7	18,2	18,1	26,5
2. Harjumaa	16,5	15,3	18,8	17,6	37,1
3. Viljandimaa	13,6	12,7	12,2	11,7	30,9
4. Virumaa	12,0	12,3	10,8	12,2	18,9
5. Pärnumaa	11,5	11,8	11,6	11,8	27,9
6. Läänemaa	7,8	7,6	7,7	7,6	22,3
7. Järvamaa	7,7	8,2	6,1	6,3	20,9
8. Võrumaa	5,3	5,7	5,1	5,3	12,9
9. Valgamaa	3,9	3,8	4,1	4,0	23,9
10. Petserimaa	1,9	2,0	4,4	4,5	22,4
11. Saaremaa	0,8	0,9	1,0	0,9	3,8
Kokku	100	100	100	100	23,6

Maksjate arv on maakondades tõusnud 61.250 pealt 1926. a. 63.753 peale (1927. a.) ja maksusumma 1.113,2 tuh. kr. pealt 1.153,4 tuh. kr. peale, kuid see ei ole üldine nähtus. Nii on Virumaal maksjate arv isegi langenud 1927. a., võrreldes eelmise aastaga, kuna Järvamaal, Võrumaal ja osalt Pärnumaal see arv on püsinud, ja näitab tõusu teistes maakondades.

Maksusummad on kahanenud 1927. a. võrreldes eelmise aastaga Järvamaal, Saaremaal ja Võrumaal, kuna nad näitavad tõusu teistes maakondades

Nii on maksusummad 1927. a. tõusnud Harjumaal 20,7 tuh. kr. ja Viljandimaal 16,2 tuh. kr. võrra, teistes maakondades on maksusummade vahe väiksem.

Statistika keskbüroo andmetel on 1927 a. tulumaks jaotatud järgmiselt maksjate tööalade järgi:

Maksjate liigid	Maksualune tulu		Maksusumma		Maksjad		Aktiivseid elanikke (töömõttes)	Maksjate % aktiivsetest elanikkudest	Maksusumma ühe maksja kohta	Maksusumma ühe aktiivse elaniku kohta kr.
	Kr	%	Kr.	%	Arv	%				
I. Iseseisvad:										
1. Põllupidajad . . .	46.265.660	34,6	762.060	23,4	43.293	42,3	115.140	37,6	17,60	6,62
2. Töösturid ja kaupmehed . . .	22.355.290	16,7	984.220	30,2	12.704	12,4	39.940	31,8	77,47	24,64
3. Muud tööalad . . .	7.567.010	5,6	247.900	7,6	5.329	5,2	34.922	15,3	46,35	7,10
Kokku iseseisvad	76.177.960	56,9	1.994.180	61,2	61.326	59,9	190.002	32,3	32,51	10,49
II. Palgalised										
1. Ühiskondlik tegevus	29.390.880	22,0	679.880	20,9	17.997	17,6	36.654	49,1	37,77	18,55
2. Põllumajandus . . .	2.764.410	2,1	23.570	0,7	4.527	4,5	78.782	5,7	5,20	—,30
3. Tööstus-Kaubandus . . .	22.120.640	16,6	519.810	15,9	14.466	14,2	62.136	23,3	35,93	8,36
4. Muud	2.086.300	1,6	20.880	0,7	2.585	2,5	64.106	4,0	8,07	—,32
5. Teadmata elukutse . . .	1.060.780	0,8	19.340	0,6	1.325	1,3	4.380	30,2	14,59	4,45
Kokku palgalised	57.403.010	43,1	1.263.480	38,8	40.810	40,1	246.058	16,6	30,96	5,13
Kõik kokku	133.580.970	100	3.257.660	100	102.136	100	436.060	23,4	31,89	7,47

1927. a. maksustamisel on üldisest maksualusest tulust, mis hinnatud 133.580,9 tuh. kroonile, iseseisvate põllupidajate osa 34,6%, töösturite ja kaupmeeste — 16,7%, iseseisvate isikute muudelt tööaladelt — 5,6% ja palgaliste osa 43,1%. See tulu ei ole üldine kodanikkude tulu, vaid ainult nende tulu, keda maksustatakse tulumaksuga.

Maksu nimetatud tulude pealt on määratud 3.257,6 tuh. kr., millisest summast on langenud iseseisvatele põllupidajatele 23,4%, töösturitele ja kaupmeestele 30,2%, iseseisvatele muudelt tööaladelt 7,6% ja palgalistele 38,8%.

Nimetatud maksusumma on määratud 102.136 maksjale, milledest 42,3% moodustavad iseseisvad põllupidajad, 12,4% — töösturid ja kaupmehed, 5,2% — iseseisvad muudelt tööaladelt ja 40,1% — palgalised.

Nagu eeltoodust selgub moodustavad palgalised suurema kontingendi tulumaksu maksjatest. Üsikutööalade järgi on palgaliste tulud:

ühiskondliku tegevuse	alal 29.390,8 tuh. kr. ehk 51,2%
põllumajanduse „	„ 2.764,4 „ „ „ 4,8%
tööstuse-kaubanduse tegevuse	„ 22.120,6 „ „ „ 38,5%
muudel tööaladel	2.086,3 „ „ „ 3,6%

Neilt tuludelt on määratud tulumaksu palgalistele 1927. a.:

1) Ühiskondliku tegevuse alal 67,98 tuh. krooni; sellest summast langeb riigi ja omavalitsuste teenijate peale 49,4 tuh. krooni ehk 39,1% kogu palgalistele langevast tulumaksust.

2) Kaubanduse-tööstuse alal 51,9 tuh. krooni ehk 41,1%.

3) Põllumajanduse alal 2,3 tuh. krooni ehk 1,9% ja

4) Muudel tööaladel 2,1 tuh. kr ehk 1,7%.

Maksusumma poolest seisavad esikohal palgalised tööstuse-kaubanduse alal (41,1%) ja riigi ja omavalitsuste teenijad (39,1%). kuna palgaliste peale põllumajanduse alal langeb ainult 1,9% kogu palgaliste maksusummast.

Maksjate arvu poolest seisavad palgalistest esikohal riigi ja omavalitsuste teenijad 36,4%, neile järgnevad teenijad tööstuse-kaubanduse alal 35,4% ja põllumajanduse alal 11,1%.

Võrreldes maksjate arvu aktiivsete (töö mõttes) elanikkude arvuga, selgub, et palgalistest ühiskondliku tegevuse alal on maksustatud 49,1%, iseseisvaid põllupidajaid 37,6% ja tööstureid ja kaupmehi 31,8%.

Kõige suurema protsendi maksjaid annavad riigi ja omavalitsuste teenijad, mis on tingitud sellest, et selle liigi maksjate tulud on täpsalt kindlaks tehtud, kuna teiste liikide maksjate tegelikkude tulude kindlaksmääramiseks puuduvad kindlad alused.

Põllupidajad ei ole maksustatud tegelikult saadud tulude järele, vaid Tulum. sead. § 41 tähendus 4. põhjal Vab. Val. poolt väljakuulutatud põllumajapidamise keskmiste tulunormide järgi. Nimetatud normide aluseks on maa tulutoovuse hinded: Põhja-Eestis adrasajandikkudes, Lõuna-Eestis puhaskasurublades, Saaremaal obroki- ja revisjonirublades ja Petserimaal ja Naroovatagustes maades on tulu väljaarvamise aluseks võetud tiin tarbemaad. Tuleb tähendada, et endised hinded juba aegunud ja ei vasta praegusele talude tulutoovusele. Kuna aga maareformi teostamisel moodustatud asundusetalude tulutoovus on kindlaks tehtud enam-vähem teoreetiliselt end. mõisade puhaskasurublade proportsionaalse jagamise teel, siis osutuvad asundustalud kõrgemalt hinnatuteks päristaludest.

Pealegi osutuvad normid madalateks, mis näha sellest, et mõnede üksikute põllupidajate tulud, mida nemad ise deklareerinud, on kõrgemad normide järele väljaarvatud tuludest ja normide täpsal käsitamisel jääksid põllupidajad mitmes maakonnas maksust vabaks.

Nii on tulu normide põhjal Petserimaal kindlaks määratud 16 kr. peale tarbemaad tiinult. Selle normi järgi oleksid tulumaksust vabad kõik vallalised ja ilma perekondadeta põllupidajad, kelle kasutada olev tarbemaad on alla 30 ha suur. Petserimaal on talusid, mille suurus üle 30 ha (kaasaarvatud ka põllumajanduslikult kõlbmatu maa), 1925. a. põllumajandusliku üleskirjutuse andmetel — 336. Kui aga maha arvata põllumajanduslikult kõlbmatu maa ja arvesse võtta, et Petserimaal peaaegu kõik põllupidajatel on suured perekonnad, siis ei kuuluks Petserimaa põllupidajad üldse tulumaksu alla.

Sarnane nähtus kordub ka Saaremaal, kus tulunormid on niivõrt madalad, et põllupidajad üldse ei lange nende alusel tulumaksu alla. Tulude hindamise aluseks Saaremaal on obroki- ja revisjonirublad. Obrokirublades hindamine tõuseb Saaremaal, nagu katastritest näha, kuni 50 obr. rublani talu kohta, mis annab maksimaalse tulu kõige suurema talu kohta 375 kr. (7,5 × 50). Revisjonirublades hindamine tõuseb kuni 20 rev. rublani talu kohta, kusjuures maksimaalne maksualune tulu oleks 370 kr. (18,5 × 20). Kuna aga elatismiinumum maal on kindlaks määratud 400 kr. peale, siis ei lange tulu põllumajapidamisest üldse maksu alla.

Keskmissi tulunorme on lubatud suurendada kuni 100% võrra, kuid mitte üle 50.000 marga juhtudel, kui maksukohuslane või tema perekonna liikmed põllumajapidamise töödest isiklikult osa võtavad või neid töid isiklikult juhatavad. Samuti on maksukomiteedel lubatud alandada neid norme kuni 50% võrra, kui selgub, et maa väärtus ei vasta enam hindamisüksustele, vaid on vähenenud, või kui majandusaastal põllumajapidamise alal olnud õnnetusjuhtumiste tõttu normid osutuvad liiga kõrgeteks.

Asunikkude põllumajapidamise tulude kindlakstegemisel on lubatud alandada norme kuni 25% võrra. Asunikkudele lubatud soodustusi on suurem osa jsk. tulumaksu komiteesid käsitanud ainult üksikute asunikkude suhtes ja on kindlaks määranud asunikkude tulud üldisel alusel teiste põllupidajatega.

Enam-vähem plaanikindlalt on talitanud Pärnu II jaoskonna tulumaksu komitee, alandades norme asunikkudele, kes on pidanud talu

1 kuni 2 aastat	— 25% võrra
3 aastat	— 20% „
4 „	— 15% „
5 „	— 10% „

Kes aga 6 ja rohkem aastaid on pidanud kohta, neile ei ole alandatud norme. Samuti on ka Võrumaal vähendatud asunikkude norme, kuid arvesse võttes iga üksiku majapidamise seisukorda.

Põllupidajate tulude kindlakstegemisel on täpsalt käsitatud norme Võrumaal ja Virumaal, kuna teistes maksujaoskondades on üksikutel juhtudel hinnatud tulu normidest kõrgemalt, et suurendada maksjate arvu, ehk jälle ei ole täiel määral tehtud mahaarvamisi perekonnaliigete pealt Tulum. sead. § 22. alusel selleks, et maksja ei vabaneks maksust.

Üle normi tulude hindamisi ei ole plaanikindlalt läbi viidud, vaid on suurendatud tulusid niivõrra, et maksja ei vabaneks maksust.

Kuid selle tõttu on tõusnud tulud isiklikust tööst kaugelt üle normide, nagu näha alljärgnevatest üksikutest näidetest.

I. Põhja-Eestis:

Maksujaoskond	Hinde adrasajand.	Tulunormide järgi Kr.	Hinnatud tulu Kr.	Isikliku töö arvel juurde arvatud % ⁰⁰ %
Harjumaa I	16	256	640	150
	12	192	1.000	421
	7	112	850	659
	6	96	1.050	1.212
	5	80	1.200	1.400
Harjumaa II	25	400	1.150	187
	14	224	850	279
	6	96	640	566
	6	80	650	712
	6	96	850	785
	4	64	750	1.072

II. Lõuna-Eestis.

Maksujaoskonnad	Hinde puhaskasu rbl.	Tulunormide järgi Kr.	Hinnatud tulu Kr.	Isikliku töö arvel luure lisatud % ⁰⁰ %
Tartumaa I	53	344,5	800	192
	26	169	840	397
	40,17	195	700	259
	32,86	161	640	297
Tartumaa II	48	312	860	175
	27,14	175,5	640	265
	31,64	208	840	303
	23,33	152	840	453
Pärnu I	39,6	240,5	1.460	507
	34,71	227,5	727,5	220
	33,81	220	620	182
	19,32	130	450	246
Pärnu II	8,58	53,5	458,5	684
	49,63	322,6	1.060	229
	52,58	341,7	1.080	187
	41,01	266,5	840	215
Valga	30,43	197,8	860	279
	20,1	130	640	392
	22,82	149,5	700	362
	50,63	330	1.080	227

Harjumaa ja Tartumaa maksujaoskondades tuleb ette normide suurendamist peaaegu igas vallas, kuna Pärnu ja Valga maksujaoskondades ainult üksikutes valdades ja Viljandi ja Läänemaal üksikutel juhtudel.

Petserimaal ei ole jaoskonna tulumaksu komitee üldse käsitanud norme, vaid komitee on kindlaks teinud kui palju keegi kodanik suudab maksta maksu, ja välja minnes maksusummast, on kindlaks tehtud maksualune tulu. Võrreldes komitee poolt sarnasel viisil kindlaks tehtud tulusummasid tuludega, mis kindlaks tehtud normide alusel, selgub, et maksualune tulu on üle normide hinnatud isegi kuni 3.962% võrra ja ühe ja sama tarbema hulga juures on määritatud tulud mitmes suuruses, et Tulum. sead. § 22. põhjal oleks võimalik teha mahaaravmisi perekonnaliigete pealt, nagu näha alljärgnevaist näiteist:

Tarbema tiinudes	Tulunormide järgi	Hinnatud tulu	Isikliku töö arvel juure lisatud % %
15	240	850	254
15	240	1.060	342
15,5	248	1.240	400
15	240	1.300	442
15	240	1.460	508
15,5	248	1.650	565
16,6	249,6	2.060	725
6	96	1.660	1.629
1,6	25,6	1.040	3.962

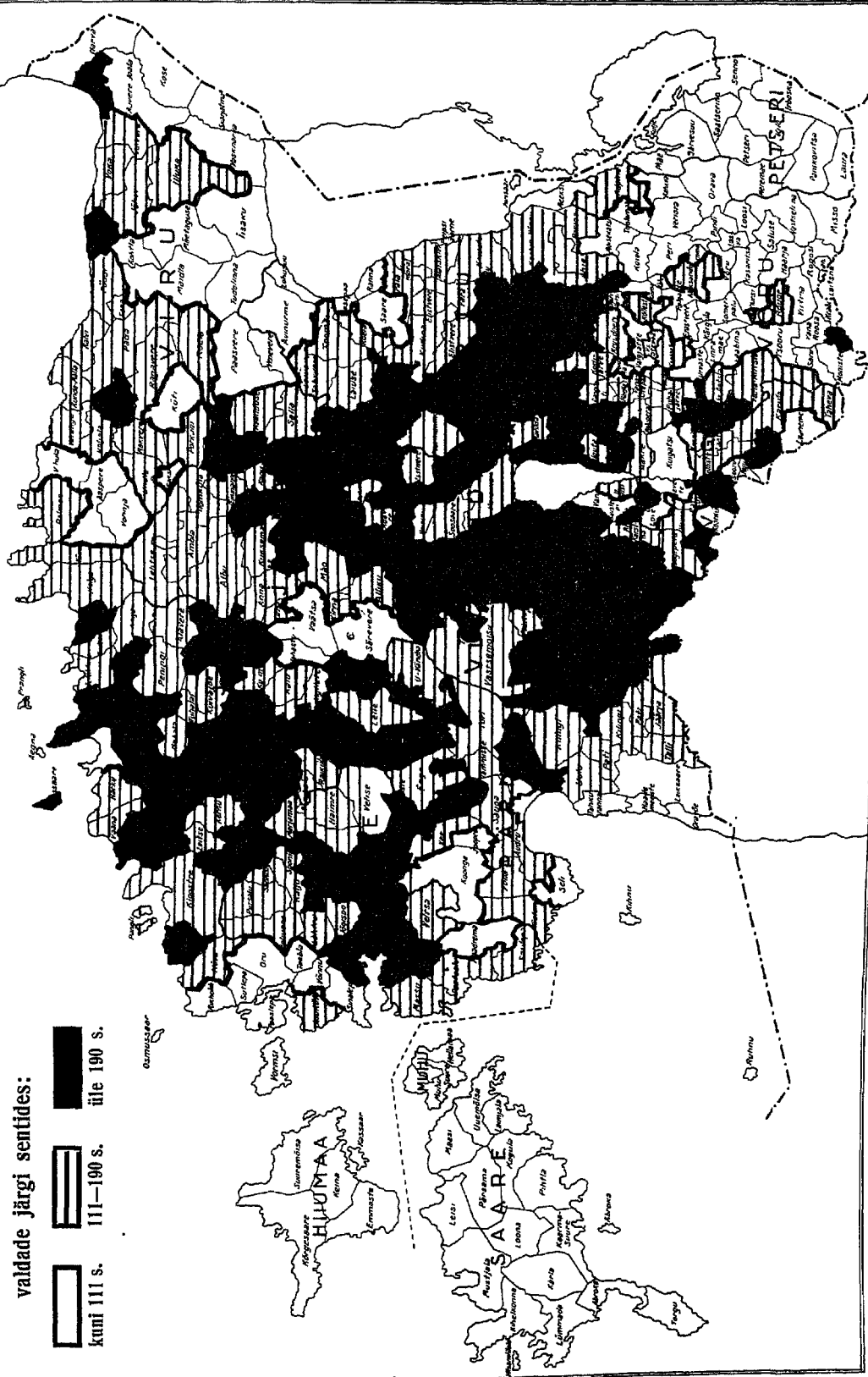
Niisuguse süsteemi tarvitamisega on seletatav, et Petserimaa valdades on maksu alla pandud 22,4% kogu aktiivsetest elanikkudest, kuna Võrumaal, kus on täpsalt käsitatud norme, ainult 12,9%.

Põllumajanduslik tulud
tulumaksu andmetel.

Üldise pildi keskmise maksusumma üle ühe elaniku kohta valdade viisi annab alljärgnev kartogramm, kusjuures see keskmine on välja arvatud 3 maksuaasta andmetest, nimelt: 1926, 1927. ja 1928. a.a. määratud tulumaksu summast. Keskmine maksusumma valdade viisi üle elaniku kohta kõigub 10—597 sendi vahel, nagu näha alljärgnevast tabelist:

Maakond	Keskmine maksusumma ühe elaniku kohta valdade järgi sentides		
	Alammäär	Ülemmäär	Maakonna kohta
Viljandimaa	96	4.73	2.41
Harjumaa	1.11	4.45	2.03
Pärnumaa	35	4.27	1.89
Tartumaa	19	5.64	1.84
Järvamaa	61	2.29	1.68
Valgamaa	31	5.97	1.67
Läänemaa	34	3.17	1.28
Virumaa	39	2.44	1.26
Võrumaa	15	3.94	84
Petserimaa	10	53	38
Saaremaa	6	42	24

Keskmine 1926 — 1928 a. tulu-
maksu summa ühe elaniku kohta
valdade järgi sentides:

Kartogrammis on vallad liigitatud kolme liiki: keskmise maksuga alla 111 s. 111 -- 190 ja üle 190 s. elaniku kohta.

Vallad, kus keskmine maksusumma elaniku kohta tõuseb üle 190 s, moodustavad Lõuna-Eestis kindla kompleksi Tartu, Viljandi ja Pärnu maakondades, mis ulatab Järvamaale. Sinna kuuluvad järgmised valdade rühmad: 1) Tartumaal — Aru, Haaslava, Härjanurme, Hellenurme, Jõgeva, Kaarepre, Kambja, Kirepi, Kongota. Vana-Kuuste, Kuremaa, Laeva, Luke, Luunja, Mäksa, Meeri, Raadi, Rannu, Ropka, Rõngu, Saadjärve, Sootaga, Tammistu, Tähtvere, Uderna, Ulila, Vaimastvere, Vesneri ja Vorbuse vallad.

2) Viljandimaal — Aidu, Heimtali, Holstre, Imavere, Kaarli, Kabala, Kurista, Kõo, Loodi, Olustvere, Pajusi, Päre, Pärsti, Uue- ja Vana-Põltsamaa, Riidaja, Suure-Kõpu, Sürgavere, Taevere, Tarvastu, Tuhalaane, Uusna, V.-Tänasilma, Viiratsi, Viljandi, Uue- ja Vana-Võidu ja Öisu vallad ja

3) Pärnumaal — Uue- ja Vana-Kariste, Voltveti. Abja, Laatre, Pornuse, Polli, Pöögli, Penuja, Karksi vallad.

4) Järvamaal — Esna, Koigi, Liigvalla. Veinjärve ja Võhmuta vallad, ja

5) Virumaal — Vao vald.

Teine kompleks asub Harjumaal, mille harud ulatuvad Lääne- ja Pärnumaale ja seisab koos valdade rühmadest:

1) Harjumaal — Hageri, Juuru, Järvakandi, Kehtna, Keila, Kiiu, Kohila, Kurna, Naissaare, Nehatu, Raasiku, Rae, Rapla, Ravila, Riisipere, Saku, Saue, Triigi, Varbola ja Viimsi vallad.

2) Läänemaal — Kirbla, Kolovere, Lihula, Laitse, Martna, Vaikna, Sipa ja Vigala vallad.

3) Pärnumaal — Are, Hallingu, Kaelase, Kaisma, Suigu, Viluvere ja Vana-Vändra vallad, ja

4) Järvamaal — Kärü vald.

Vallad keskmise maksuga alla 111 s. elaniku kohta moodustavad kolm iseseisvat kompleksi: 1) Võru-Petseri, 2) Saare- ja Hiiumaa, ja 3) Virumaa kagupoolne osa.

Esimene suurmaksjate kompleks langeb jõukamate valdade peale, kuna teises on osalt tõstnud maksusummat eelkirjeldatud põllumajanduslike tulude hindamine Harjumaal. Andmed tulumaksu määramise kohta üksikute administratiivüksuste järgi maakondade viisi on välja jäetud ruumi puudusel.

Riigi eelarve täitmine ühenduses omavalitsuste eelarvete täitmisega ja võrdlus välisriikide eelarvete täitmisega.

Riigi eelarve täitmise aruanne annab ülevaate ainult ühe osa riiklikest tuludest ja kuludest. Kuna Põhiseaduse § 75 alusel riigivõim teostab valitsemist kohal omavalitsuste kaudu, siis moodustavad ka omavalitsused ühe osa riiklikust valitsemise aparaadist. Selle tõttu tuleks liita riigi- ja omavalitsuste eelarvete täitmise aruanded täielise pildi saamiseks riiklikust majandusest.

Kuid otsekohe liita riigi- ja omavalitsuste eelarve täitmise aruandeid ei ole võimalik, sest need ei ole kokku seatud ühel põhimõttel.

Nii sisaldavad omavalitsuste aruanded tulude osas riigilt saadud toetussummasid eriotstarveteks, milised on riigi eelarve täitmise aruandes näidatud kuludena, mille tõttu tulevad nende summade võrra vähendada omavalitsuste kulusid ja tulusid. Niisuguste toetustena osutuvad summad, mis määratud kooliõpetajatele palkade maksmiseks, teede ehitamiseks ja parandamiseks ja hoolekande otstarveteks.

Nagu omavalitsuste 1926. a. eelarve täitmise aruanded näitavad, on saanud toetussummasid:

a) maavalitused:

Maavalitsuse nimetus	Teede ehitamiseks	Kooliõpetajate palkadeks ja mundeks hariduse otstarveteks	Hoolekande teostamiseks	KOKKU
	K r o o n i d e s			
Tartu	186.641.96	207.146.25	5.837.39	399.625.60
Viru	162.890.—	181.772.02	370.—	345.032.02
Harju	154.830.—	147.438.49	15.312.50	317.580.99
Võru	123.492.79	117.045.52	27.250.91	267.789.22
Pärnu	113.267.57	129.240.38	13.038.—	255.545.95
Järva	95.572.54	125.594.14	—	221.170.68
Petseri	85.000.—	96.557.23	—	181.557.23
Läänemaa	—	141.852.40	—	141.852.40
Saaremaa	29.156.93	92.490.28	—	121.647.21
Viljandi	—	108.856.40	—	108.856.40
Valga	988.73	50.708.52	—	51.697.25
Kokku	951.844.52	1.398.701.63	61.808.80	2.412.354.95

b) linnavalitsused.

Linna nimetus	Teede ehitamiseks	Hariduse	Hoolekande	Tervishoiu	KOKKU
		a l a d e l			
Tallinn	40.000.—	590.130.82	7.750.—	88.942.60	726.823.42
Narva	10.396.80	—	3.903.—	750.—	15.049.80
Rakvere	—	200.—	33.—	350.—	583.—
Petseri	5.000.—	—	—	—	5.000.—
Võru	7.000.—	1.364.54	150.—	—	8.514.54
Viljandi	20.000.—	—	—	—	20.000.—
Valga	—	200.—	2.140.—	—	2.340.—
Tartu	10.840.—	200.—	33.317.35	1.250.—	45.607.35
Haapsalu	—	150.—	—	750.—	900.—
Pärnu	20.000.—	1.900.—	—	1.000.—	22.900.—
Kuressaare	—	200.—	937.28	—	1.137.28
Paide	6.774.28	440.—	—	2.181.30	9.395.58
Kokku	120.001.08	594.785.36	48.230.63	95.223.90	858.250.97

Nagu tabelitest näha moodustavad linnadele, välja arvatud Tallinna, antavad toetused väikese osa omavalitsustele antavatest toetustest.

Riigikontrollil puudub võimalus täpsalt kindlaks teha, kas nimetatud toetused on ära tarvitatud määratud otstarveteks, sest praegu maksva korra järgi ei ole omavalitsused kohustatud esitama vastavatele ministereeriumidele mingisuguseid kulusid tõendavaid dokumente peale teadaannete toetussummade kättesaamise üle ja maksukäskude talongide. Kuid Siseministreeiumi faktilise revisjoni andmetel ei ole kaugeltki kõik toetused otstarbekohaselt ära tarvitatud, vaid mitmed riigi toetussummad on omavalitsuste poolt ära kasutatud muudeks otstarveteks. Näiteks on 23. ja 24. septembril 1927. a. Siseministreeiumi esindajate poolt Võru maavalitsuses toime pandud revisjonil selgunud, et maavalitsuses pidi olema kasutamata toetussummasid 5.426.269,50 mk., kuna aga maavalitsuse kassas ja jooksvatel arvetel üldse oli samal ajal vabu summasid 1.418.957 mk., millest järgneb, et maavalitsus on kulutanud ja tarvitanud riigi summasid teisteks otstarveteks 4.077.412,50 mk.

Samuti Petseri omavalitsuste asjaajamise ja arvepidamise revideerimisel 12.—23. märtsini ja 7.—9. mail 1928. a. selgus, et Petseri maavalitsuse korralduses pidi olema revideerimise ajal riigi- ja vallavalitsuste summasid 47.418,38 kr., kuna tegelikult oli omavalitsusel samal ajal kasutada sularahas, jooksvatel arvetel ja tempel- ja kantseleimarkides 15.956,09 kr., millest järgneb, et maavalitsus on kulutanud ja tarvitanud riigi- ja vallavalitsuse summasid teisteks otstarveteks 31.461,29 kr.

Sellepärast ei anna omavalitsuste vastavate kulude vähendamine riigilt saadud toetussummade võrra päris täpsat pilti omavalitsuste majapidamisest, kuid ilma sisulise revisjonita puudub võimalus kindlaks teha omavalitsuste netto-kulud.

Peale selle sisaldavad omavalitsuse aruanded tulude osas summasid nimetuse all „tagasimaksetavad kulud“, millistena on näidatud mitmesugustelt isikutelt ja asutustelt tagasisaadud kulud, õppemaksud koolides, tasud ravitsemise eest omavalitsuste haigemajades j.n.e.

Kuna esimesed on analoogilised riigi eelarve täitmises „krediidi uuendamise arvele“ makstud summadele, mille võrra vähendatakse kulusid, õppemaksusid riigi eelarve täitmises ei näidata ja tasud ravitsemise eest moodustavad vastavate asutuste eritulud, siis on omavalitsuste eelarve täitmise aruannetest eraldatud need summad nii kulude kui ka tulude osas.

Veel tuleb märkida, et omavalitsuste aruanded ei ole kokku seatud ühtlase viisi ja vormi järgi. Linnade aruannetes on eraldi näidatud korralised ja erakorralised tulud-kulud, kuna maavalitsustest ainult Harju maavalitsus on läbi viinud seda oma aruandes. Selle tõttu on teiste maavalitsuste aruannetest eraldatud varade soetamise kulud ja näidatud allpool erakorralistena. Samuti on eraldatud ka tulud, mis osutuvad eelarveaastal erakorralisteks.

Sisuliselt ei ole võetud vaatluse alla omavalitsuste aruandeid, sest aruannetes toodud andmed ei võimalda seda, kuid üksikud andmed, mis Riigikontrolli käsutada, lasevad oletada, et mõnedes aruannetes võivad leiduda puudused. Peale selle tuleb ära märkida, et aruanded erinevad üksteisest ka vormi poolest. Üksikutes aruannetes on näidatud tegelikult vastuvõetud tulud lahus tuludest, mis peavad veel sisse tulema hiljem aruandeaasta arvel, samuti ka tegelikult väljamakstud kulud lahus aruandeaasta arvel hiljem väljamakstavatest kuludest.

Allpool on arvesse võetud ainult tegelikult aruandeaastal saadud tulud ja kulude osas väljamakstud, kui ka aruandeaasta arvel väljamaksmata jäänud summad, nagu on teinud seda Harju maavalitsus.

Omavalitsustel on 1926. a. arvel saada jäänud sissetulekuks määratud tulusid: Harju maaval. 52.591.18 kr., Viru maavalitsusel 46.956.48 kr., Lääne maavalitsusel 15.259.96 kr., Saaremaa maavalitsusel 7.107.14 kr., Pärnu maavalitsusel 6.210.90 kr., Viljandi maavalitsusel 38.845.10 kr., Tartu maavalitsusel 35.578.96 kr., Valga maavalitsusel 10.715.56 kr., Võru maavalitsusel 25.385.38 kr., Petseri maavalitsusel 46.425 kr., kuna linnavalitsustel suuremalt osalt on tulud näidatud lahutamata ja võivad sisaldada ka sissetulemata summasid.

Allpool on käsitatud ainult maavalitsuste ja linnavalitsuste 1926. a. eelarvete täitmised, kuna ei olnud võimalik vaatlusele võtta vallavalitsuste aruandeid, sest Siseministeeriumis leidis neid ainult 4 maakonnast, kuna eelarved, mis küll olemas, ei võimalda selget pilti, sest omavalitsuste eelarvete täitmised lähevad suurelt lahku esialgsetest eelarvetest.

Maavalitsuste eelarvete täitmise netto aruanded kujunevad üldkokkuvõttes järgmiseks:

Maavalitsuste eelarvete
täitmine.

1. Tulud.

Maavalitsuse nimetus	T U L U D			Puudujäägid
	korralised	erakorralised	kokku	
Harjumaa	226.813.70	32.568.48	259.382.18	5.163.36
Virumaa	261.173.78	68.191.47	329.365.25	28.731.41
Läänemaa	131.783.38	117.654.60	249.437.98	31.088.15
Järvamaa	93.885.49	—	93.885.49	45.569.46
Saaremaa	85.812.75	10.332.71	96.145.46	5.592.82
Pärnu	166.127.76	72.638.82	238.766.58	14.453.46
Viljandi	145.826.86	—	145.826.86	37.468.21
Tartu	275.625.15	67.003.61	342.628.76	20.889.16
Valga	65.489.26	3.705.80	69.195.06	10.715.56
Võru	112.593.11	—	112.593.11	20.472.65
Petseri	99.513.78	—	99.513.78	32.500.44
Kokku	1.664.645.02	372.095.49	2.036.740.51	252.644.68

2. Kulud.

Maavalitsuse nimetus	K U L U D		
	korrallised	erakorrallised	kokku
Harju	240.100.76	24.444.78	264.545.54
Viru	266.896.54	91.200.12	358.096.66
Lääne	147.043.34	133.482.79	280.526.13
Järva	139.454.95	—	139.454.95
Saaremaa	101.738.28	—	101.738.28
Pärnu	244.999.39	8.220.65	253.220.04
Viljandi	180.995.07	2.300.—	183.295.07
Tartu	327.665.17	35.852.75	363.517.92
Valga	65.414.25	14.496.37	79.910.62
Võru	133.065.76	—	133.065.76
Petseri	122.133.84	9.880.38	132.014.22
Kokku	1.969.507.35	319.877.—	2.289.385.19

Erakorrallised tulud seisavad koos laenudest ja eelmiste aastate ülejääkidest ehk teiste sõnadega maavalitsuste tagavaradest, mis kulutatud puudujääkide katteks, mille tõttu kokkuvõttes näidatud puudujäägid suurenevad erakorralliste tuludena näidatud summade võrra ja tegelik puudujääk tõuseb 624.740.17 kr.

Maavalitsuste korrallised tulud.

Maavalitsuste korrallised tulud seisavad koos maksudest, tuludest ettevõtetest ja muudest allikatest. Üksikud tuluallikad on 1926. a. annud tulusid järgmiselt:

Maavalitsuse nimetus	Maksud		Tulud varand. ja ettevõtetest		Muud		KOKKU	
	Kr.	%%	Kr.	%%	Kr.	%%	Kr.	%%
Harju	189.951.46	83,7	25.834.77	11,4	11.027.47	4,9	226.813.70	100
Viru	202.363.76	77,5	47.226.63	18,1	11.583.40	4,4	261.173.79	100
Lääne	124.573.23	94,5	320.—	0,3	6.890.15	5,2	131.783.38	100
Järva	85.897.—	91,5	150.—	0,2	7.838.49	8,3	93.885.49	100
Saaremaa	65.844.30	76,7	13.183.05	15,4	6.785.40	7,9	85.812.75	100
Pärnu	149.473.62	90,0	6.308.74	3,8	10.345.40	6,2	166.127.76	100
Viljandi	127.941.73	87,7	4.942.10	3,4	12.943.03	8,9	145.826.86	100
Tartu	224.684.80	81,5	28.428.89	10,3	22.511.46	8,2	215.625.15	100
Valga	59.110.64	90,3	2.955.69	4,6	3.342.93	5,1	65.409.26	100
Võru	107.663.46	95,6	1.905.53	1,7	3.024.12	2,7	112.593.11	100
Petseri	83.364.58	83,8	5.547.14	5,6	10.602.06	10,6	99.513.78	100
Kokku	1.420.868.58	85,4	136.802.54	8,2	106.893.91	6,4	1.664.565.03	100

Nagu tabelist näha, moodustavad maksud kõige suurema tuluallika, kusjuures tulu maksudest kõigub üksikute maakondade järgi 76,7% kuni 95,6% vahel korrallistest tuludest. Kõige suurema protsendi tuludest annavad maksud Võrumaal (95,6%) ja kõige vähema — Saaremaal (76,7%).

Tulud ettevõtetest ja varandustest kõiguvad 0,2% ja 18,1% vahel. Kõige rohkem tulusid ettevõtetest ja varandustest on saanud Viru maavalitsus (18,1%), kuna kõige vähem — Järva maavalitsus (0,2%).

Tulud muudest allikatest kõiguvad 2,7% ja 10,6% vahel, kusjuures 10,6% tuludest on saadud mitmesugustest allikatest Petserimaal ja koosnevad peaaesjalikult viivitusprotsentidest.

Maksud moodustavad 85,4% kogu maavalitsuste tuludest, kuna ülejäänud tuluallikad omavad kõrvalist tähtsust.

Maavalitsuste heaks võetavad maksud on otsekohesed, kusjuures tulude vahetõrks üksikutest maksudest on järgmine:

Maavalitsuse nimetus	Liikumata-varanduse maks	Tulumaks	Ärimaks	Trahterimaks	Liikumisabinõude maks	Laada ja turuplatsi maks	Lõbustus maks	Maks lubadelt ja muud kantseleimaksud	KOKKU
Harju	48,4	30,6	5,7	8,3	2,1	0,8	1,9	2,2	100
Viru	48,3	32,3	5,9	3,6	1,1		6,8	2,1	100
Lääne	52,4	35,0	5,1	1,2	1,7	1,1	0,9	2,6	100
Järva	67,7	15,4	7,0	2,0	0,4	1,5	4,0	2,0	100
Saaremaa	41,3	50,6	2,9	0,2	1,8	0,6	0,1	2,5	100
Pärnu	42,1	31,5	9,2	7,5	1,7	1,6	4,4	2,0	100
Viljandi	57,1	24,1	5,5	5,4	0,6	1,1	3,7	2,5	100
Tartu	50,6	33,3	5,3	5,3	0,2	0,4	3,1	1,8	100
Valga	44,2	29,8	7,6	11,5	0,5	0,9	3,9	1,6	100
Võru	40,8	42,9	4,8	5,2	0,4	0,6	3,3	2,0	100
Petseri	47,8	36,4	5,3	9,3	—	0,1	—	1,1	100
Keskmine	49,2	32,5	5,9	5,4	1,0	0,7	3,3	2,0	100

Liikumata varanduse maks määratakse kindlaks Riigi kinnisvarade maksuameti poolt ja nõutakse sisse vallavalitsuste kaudu. Sellest maksust saab riik omale 25%, maavalitsused 50% ja vallavalitsused 25%.

Tulumaks määratakse kindlaks maksuametite poolt ja nõutakse sisse vallavalitsuste ja politsei kaudu. Maavalitsus tasub ainult jaoskonna komiteede liigete sõidu- ja päevarahasid.

Ärimaks nõutakse sisse Eesti Panga osakondades äritunnistuste väljaandmisel.

Laada ja turuplatside maks nõutakse sisse vallavalitsuste poolt.

Mitmesugustest maksudest võetakse maks laskeriistade lubadelt politsei poolt lubade väljaandmisel.

Maavalitsuste eneste määrata ja sisse nõuda on trahterimaks, liikumiseabinõude maks, maks jahilubadelt, kantseleimaks ja osalt lõbustusmaks, mis osaliselt nõutakse sisse vallavalitsuste poolt.

Üldse võib liigitada maksusid kahte ossa: maksud, mis määratakse ja nõutakse sisse maavalitsuste korraldusel ja maksud, mida maavalitsused saavad teiste asutuste kaudu.

Nende liikide protsentuaalne vahetõrks on järgmine:

Maavalitsuse nimetus	Maavalitsuste poolt määratavad ja sissenõutavad maksud	Riigiasutuste kaudu saadavad maksud	Teiste asutuste kaudu saadavad maksud	KOKKU
Harju	11,7	85,6	2,7	100
Viru	5,7	87,5	6,8	100
Lääne	4,5	93,5	2,0	100
Järva	3,0	91,5	5,5	100
Saaremaa	3,8	95,5	0,7	100
Pärnu	10,0	84,0	6,0	100
Viljandi	7,2	88,0	4,8	100
Tartu	6,4	90,1	3,5	100
Valga	12,7	82,5	4,8	100
Võru	6,1	90,0	3,9	100
Petseri	9,9	90,0	0,1	100
Keskmine	7,4	88,6	4,0	100

Nagu tabelist näha saavad maavalitsused kogu maksudest 88,6% riigi kaudu, 4% vallavalitsuste kaudu ja oma määramisel ja sissenõudmisel 7,4%.

Maavalitsuste korralised kulud.

Maavalitsuste korralisi kulusid moodustavad järgmised tähtsamad liigid:

- 1) Täidesaatvate organite ülalpidamine. Siia kuuluvad kulud maavolikogu, maavalitsuse ja administratsiooni aladelt.
- 2) Haridus. Selle liigi alla käivad kulud koolide inspeksiooni alalt ja toetused koolidele. Kuludest on arvesse võetud ainult see osa, mida maavalitsused katavad oma otsekohestest tuludest, kuna n. n. tagasimaksutatavad kulud, nagu õppemaksud j.n.e. on maha arvatud üldkuludest.
- 3) Hoolekanne. Kuludena on võetud netto kulud hoolekande asutuste alalt.
- 4) Tervishoid. Kuludena on võetud personaali, haiguste vastu võitlemise ja muud tervishoiu kulud.
- 5) Põllumajandus. Selles liigis on näidatud nettokulud personaali ülalpidamiseks, põllukultuuri tõstmiseks, põllumajandusliikude koolide ülalpidamiseks, loomataudide vastu võitlemiseks j.n.e.
- 6) Teede ehitus ja liikumise korrashoid. Selle liigi all on näidatud maavalitsuse vastava personaali kulud, kuna riigi poolt määratud summade kulutamine, nagu juba eelpool nimetatud, on eraldatud.
- 7) Laenude tagasimaks ja protsentide tasumine.
- 8) Muud kulud, nagu maavalitsuste valimise kulud, Riigikogu valimise kulud j.n.e. Vahekorra nende kululiikide vahel näitab alljärgnev tabel.

Maavalitsuse nimetus	Täidesaatvad organid	Haridus	Tervishoid	Hoolekanne	Põllumajandus	Teede ehitus ja liikumise korrashoid	Laenude tagasimaks ja protsentide tasumine	Muud kulud	KOKKU
a) k r o o n i d e s									
Harju	74.559	12.986	47.770	8.669	35.211	33.921	—	26.985	240.101
Viru	69.875	22.999	29.972	12.205	69.534	35.799	—	26.511	266.897
Lääne	38.694	4.841	31.363	12.012	33.516	8.146	10.222	8.250	147.043
Järva	49.604	17.682	21.000	21.198	12.613	7.103	4.610	5.645	139.455
Saaremaa	23.582	16.238	32.981	10.412	11.235	921	3.759	2.610	101.738
Pärnu	46.676	50.775	24.975	27.571	17.186	68.165	3.129	6.521	244.999
Viljandi	48.197	27.180	29.122	27.079	29.204	13.148	36	7.029	180.995
Tartu	79.054	29.010	39.651	27.703	32.073	60.087	34.413	25.673	327.665
Valga	28.165	4.724	9.163	7.231	6.897	4.587	—	4.648	65.414
Võru	41.521	17.567	21.426	15.530	15.554	4.652	9.338	7.478	133.066
Petseri	37.781	3.934	25.813	802	14.539	8.914	12.198	18.153	122.134
Kokku	537.709	207.937	313.236	170.412	277.567	245.443	77.705	139.503	1.969.507
b) p r o t s e n t i d e s									
Harju	31,0	5,4	19,9	3,6	14,7	14,1	—	11,2	100
Viru	26,2	8,6	11,2	4,6	26,1	13,4	—	9,9	100
Lääne	26,3	3,3	21,3	8,2	22,8	5,6	6,9	5,6	100
Järva	35,4	12,4	15,0	15,7	9,0	5,0	3,2	4,3	100
Saaremaa	23,2	16,0	32,4	10,2	11,0	0,9	3,7	2,6	100
Pärnu	19,1	20,7	10,2	11,2	7,0	27,8	1,3	2,7	100
Viljandi	26,6	15,0	16,1	15,0	16,1	7,3	—	3,9	100
Tartu	24,1	8,9	12,1	8,5	9,8	18,3	10,5	7,8	100
Valga	43,1	7,2	14,0	11,1	10,5	7,0	—	7,1	100
Võru	31,2	13,2	16,1	11,7	11,7	3,5	7,0	5,6	100
Petseri	30,9	3,2	21,1	0,7	11,9	7,3	10,0	14,9	100
Keskmine	27,3	10,6	15,9	8,6	14,1	12,5	3,9	7,1	100

Nagu tabelist näha osutub maavalitsuste kõige suuremaks kululiigiks täidesaatvate organite ülalpidamine, millised kulud teevad välja üksikute maavalitsuste korraliste kulude kogusummast 19,1%—43,1%.

Kõige rohkem on kulutatud protsentuaalselt täidesaatvate organitele Valgamaal (43,1%), Järvamaal (35,4%) ja kõige vähem — Pärnumaal (19,1%).

Need % osutuvad aga veel kõrgematena, kui võrrelda täidesaatvate organite kulusid korraliste tulude üldsummaga, sest peaaegu kõikide maavalitsusge korralised eelarved on lõppenud puudujääkidega ja korraliste kulude katteks on tarvitanud osalt erakorralisi tulusid.

Täidesaatva organite ülalpidamise kulude suhteline vahekord korraliste tuludega on järgmine: Järvamaal — 52,8%, Valgamaal — 43%, Petserimaal — 38%, Võrumaal — 36,9%, Viljandimaal — 33%, Harjumaal — 32,9%, Läänemaal — 29,4%, Tartumaal — 28,7%, Pärnumaal — 28,1%, Saaremaal — 27,5% ja Virumaal 26,7%.

Haridusele on kulutatud maakondade järgi 3,2% kuni 20,7%. Kõige vähem on kulutatud hariduse peale Petserimaal (3,2%) ja kõige rohkem — Pärnumaal (20,7%).

Tervishoiu peale kulutati maakondade järgi 10,2% kuni 32,4%, kusjuures kõige vähem on kulutatud Pärnumaal (10,2%) ja kõige rohkem — Saaremaal (32,4%).

Hoolekande alal kulutati maakondade järgi 0,7% kuni 15,7%, kusjuures kõige vähem — Petserimaal (0,7%) ja kõige rohkem — Järvamaal (15,7%).

Põllumajanduse alal kulutati maakondade järgi 7% kuni 26,1%, kusjuures kõige vähem — Pärnumaal (7%) ja kõige rohkem — Virumaal 26,1%).

Teede ehituse ja liikumise korrashoiu alal kulutati maakondade järgi 0,9% kuni 27,8%, kusjuures kõige vähem — Saaremaal (0,9%) ja kõige rohkem — Pärnumaal (27,8%).

Laenude tagasimaksmise ja protsentide tasumine oli kõige suurem Tartumaal (10,5%), kuna Harju-, Viru-, Viljandi- ja Valgamaal laenude alal üldse ei olnud kulusid.

Võrreldes maavalitsuste korralisi kulusid aktiivsete elanikkude arvuga 1922. a. rahvalugemise andmetel selgub, et ühe aktiivse elaniku kohta töö suhtes tuleb aastas sentides:

Maavalitsuste korraliste kulude võrdlus elanikkude arvuga.

Maavalitsuse nimetus	Ühe aktiivse elaniku kohta	
	Maavalitsuse üldkuludest	Maavalitsuse kulu-dest täidesaatva orgaanide ülalpidamiseks
Harju	745	231
Viru	735	192
Lääne	666	175
Järva	752	268
Saaremaa	624	144
Pärnu	926	176
Viljandi	721	192
Tartu	749	181
Valga	597	257
Võru	526	164
Petseri	974	301
Keskmiselt ülemaa	731	200

Erakorraliste kuludena on võetud kulud ehituste püstituseks, kinnisvarade ja vallasvara omandamiseks ja kapitalide asutamiseks.

Maavalitsuste erakorralised kulud.

Ehituste peale olid suuremad kulud Harju maavalitsusel Saku majapidamiskooli ärapõlenud hoonete asemele uute ehitamiseks ja inventari muretsemiseks, Ravila põllutöökooli sisseseade ja inventari muretsemiseks, Viru maavalitsusel — maavalitsuse maja ehitamiseks, Lääne maavalitsusel — haigemaja korraldamiseks, Tartu maavalitsusel — vallasvara muretsemiseks, Valga maavalitsusel — maavalitsuse maja ehitamiseks ja Petseri maavalitsusel — Laura haigemaja ehituseks.

Üldkokkuvõttes kujunevad linnavalitsuste 1926. a. nettotulud ja -kulud järgmiselt:

1. Tulud.	Linnavalitsuste nimetus	T u l u d			Puudu jääk
		korrallised	erakorrallised	k o k k u	
	Tallinn	2.748.061.32	971.771.31	3.719.832.63	116.219.04
	Tartu	905.270.54	1.588.085.10	2.493.355.64	—
	Pärnu	421.335.20	213.093.99	634.429.19	309.72
	Narva	371.202.94	55.800.—	427.002.94	51.015.33
	Viljandi	171.399.77	40.000.—	211.399.77	—
	Rakvere	167.856.60	40.230.—	208.086.60	—
	Valga	152.560.67	29.879.81	182.440.48	—
	Haapsalu	88.679.84	107.873.75	196.553.59	—
	Võru	92.156.33	32.072.17	124.228.50	8.284.16
	Kuresaare	59.822.01	31.179.04	91.001.05	9.039.33
	Petseri	63.465.23	16.000.—	79.465.23	2.917.33
	Paide	60.827.47	3.760.25	64.587.72	—
	Paldiski	17.106.89	2.416.51	19.523.40	—
	Kokku	5.319.744.81	3.132.161.93	8.451.906.74	187.785.41

2. Kulud.	Linnavalitsuste nimetus	K u l u d			Ülejääk
		korrallised	erakorrallised	k o k k u	
	Tallinn	2.432.799.60	1.403.252.07	3.836.051.67	—
	Tartu	943.665.87	1.515.240.89	2.458.906.76	34.448.88
	Pärnu	420.750.66	213.988.25	634.738.91	—
	Narva	344.559.39	133.458.88	478.018.27	—
	Viljandi	170.115.98	40.000.—	210.115.98	—
	Rakvere	125.792.30	82.270.92	208.086.60	—
	Valga	153.829.46	28.270.92	182.100.38	—
	Haapsalu	116.338.08	80.215.51	196.553.59	—
	Võru	100.440.49	32.072.17	132.512.66	—
	Kuresaare	74.275.98	25.764.40	100.040.38	—
	Petseri	66.253.61	16.129.45	82.383.06	—
	Paide	56.762.82	3.955.44	60.718.26	—
	Paldiski	19.338.59	—	19.338.59	—
	Kokku	5.024.922.83	3.574.642.28	8.599.565.11	34.448.88

Linnavalitsuste korrallised tulud.

Linnavalitsuste tulud on liigitatud kolme liiki, samuti kui maavalitsuste omad: 1) maksud, 2) tulud ettevõtetest ja varandustest ja 3) muud tulud. Üksikute tuluallikate järgi on linnavalitsused 1926. a. saanud tulusid protsentides, võrreldes korralliste tulude kogusummaga, järgmiselt:

Linnavalitsuse nimetus	Maksud		Tulud ettev. ja varandustest		Muud		KOKKU	
	Kr.	%%	Kr.	%%	Kr.	%%	Kr.	%%
Tallinn	1.881.808	68,5	843.839	30,7	22.415	0,8	2.749.062	100
Tartu	761.972	84,2	133.741	14,8	9.558	1,0	905.270	100
Pärnu	217.753	51,7	192.163	45,6	11.419	2,7	421.335	100
Narva	256.656	69,1	113.847	30,7	700	0,2	371.203	100
Viljandi	158.790	92,7	10.652	6,2	1.958	1,1	171.400	100
Rakvere	111.276	66,3	55.371	33,0	1.209	0,7	167.856	100
Valga	115.537	75,7	36.583	24,0	441	0,3	152.561	100
Haapsalu	41.353	46,6	45.341	51,1	1.986	2,3	88.680	100
Võru	73.124	79,4	16.966	18,4	2.067	2,2	92.157	100
Kuresaare	33.372	55,8	24.092	40,3	2.357	3,9	59.821	100
Petseri	39.295	61,9	21.219	33,4	2.951	4,7	63.465	100
Paide	44.282	72,8	13.491	22,2	3.054	5,0	60.827	100
Paldiski	10.498	61,3	6.022	35,3	587	3,4	17.107	100
Kokku	3.745.716	70,4	1.513.327	28,5	60.702	1,1	5.319.745	100

Nagu tabelist näha moodustavad maksud kõige suurema tuluallika, kusjuures tulu maksudest kõigub üksikutes linnades 46,6% kuni 92,7% vahel nende linnade korraliste tulude üldsummast (maavalitsustes 76,7—95,6%). Kõige suurema osa tuludest protsentuaalselt annavad maksud Viljandi linnas (92,7%) ja kõige vähema — Haapsalu (46,6%).

Tulud linnavalitsuste ettevõtetest ja varandustest omandavad palju suurema tähtsuse eelarve täitmisel, kui see oli maavalitsuste juures ja teevad välja üksikute linnade järgi 6,2 % kuni 51,1% vastavate linnade tuludest (maavalitsustes 0,2—18,1%), kusjuures sellest allikast on saanud kõige rohkem tulu Haapsalu linn (51,1%) ja kõige vähem Viljandi (6,2%).

Tulud muudest allikatest kõiguvad 0,7% ja 5,0% vahel (maavalitsustes 2,7—10,6%), kusjuures 5% tuludest on saanud mitmesugustest allikatest Paide linn.

Nagu eelpool nägime, moodustavad maksud keskmiselt 70,4% linnavalitsuse tuludest. Linnavalitsuste heaks võetavad maksud on otsekohesed maksud, kusjuures tulude vahekord üksikute maksude põhjal on järgmine:

Maksud.

Linnade nimetus	Kinnisvara-maks	Tulumaks	Ärimaks	Trahteri-maks	Lõbustuse-maks	Kuulutuste ja reklaamimaks	Läikumise-abinõude-maks	Koortemaks	Maksud lubadelt ja muud karitselismaksud	Muud tööstuse ja kaubandusmaksud	Toetus riigilt viinasekkide ärakaot. puhul	Muud maksud	Kokku
Tallinn	37,4	12,0	11,5	13,4	6,8	0,7	5,7	1,2	0,7	3,8	5,1	1,7	100
Tartu	40,8	14,8	7,8	15,8	5,1	0,3	4,2	0,9	0,2	4,8	5,3	—	100
Pärnu	25,9	15,6	11,8	18,4	5,0	0,8	14,2	0,3	1,3	1,7	5,0	—	100
Narva	28,6	18,8	9,5	23,8	4,2	1,6	3,9	0,7	1,6	—	7,3	—	100
Viljandi	43,8	13,1	7,7	20,4	2,9	0,3	3,3	0,5	0,1	3,9	4,0	—	100
Rakvere	25,4	13,7	1,13	21,2	4,0	1,4	4,5	1,2	0,3	9,9	5,7	1,4	100
Valga	31,8	20,1	7,5	17,5	6,1	1,3	2,7	0,8	2,8	4,1	4,8	0,5	100
Haapsalu	13,0	15,5	10,4	32,7	3,3	1,7	5,7	0,6	0,9	6,0	4,1	6,1	100
Võru	37,9	9,1	9,8	20,1	3,7	0,4	2,3	0,4	0,2	1,5	3,9	0,7	100
Kuresaare	10,3	16,0	9,3	25,2	1,6	0,6	9,2	1,4	0,4	11,5	5,1	9,4	100
Petseri	6,9	9,1	12,6	32,0	2,5	2,0	24,0	0,1	0,6	—	10,2	—	100
Paide	27,3	13,8	9,9	24,5	2,3	1,3	2,2	0,4	0,3	13,2	4,8	—	100
Paldiski	27,9	22,3	7,4	20,5	0,3	0,2	3,4	1,3	0,3	0,2	8,1	8,1	100
Kokku	35,6	13,6	10,2	16,4	5,6	0,7	5,7	1,0	0,7	4,1	5,3	1,1	100

Kõik nimetatud maksud, välja arvatud tulumaks ja viinaostulubade asemaks, määravad ja võtavad vastu linnavalitsused. Tulumaks määratakse kindlaks maksuametite poolt ja nõutakse sisse riigiasutuste poolt. Linnavalitsus tasub ainult jaoskonna komiteede liigete päevarahad.

Piiritus- ja viinaostulubade ärakaotamisega jäi ära ka linnavalitsuste kasuks võetav maks neilt lubadelt, mille asemele annab riik vastavat toetust linnavalitsustele. See toetus on näidatud maksude all, kui maksu asendav sissetulek.

Linnavalitsuste eneste poolt määratavate ja sissenõuetavate maksude ja riigi kaudu saadavate maksude vahetõrd on järgmine %/:

Linnavalitsuse nimetus	Linnavalitsuste poolt määratavad maksud	Riigi kaudu saadavad maksud	KOKKU
	% %		
Tallinn	82,9	17,1	100
Tartu	79,9	20,1	100
Pärnu	79,4	20,6	100
Narva	73,9	26,1	100
Viljandi	82,9	17,1	100
Rakvere	80,6	19,4	100
Valga	75,1	24,9	100
Haapsalu	80,5	19,6	100
Võru	87,0	13,0	100
Kuresaare	78,9	21,1	100
Petseri	80,7	19,3	100
Paide	81,4	18,6	100
Paldiski	69,6	30,4	100
Kokku	81,1	18,9	100

Nagu tabelist näha määravad linnavalitsused ja nõuavad sisse 18,1% kogu maksudest, kuna riigi kaudu saadakse 18,9%. Maaomavalitsuste juures oli ümberpöördukt — otsekohe vastu võetud 7,4% ja riigi kaudu saadud 88,6%.

Linnavalitsuste korralised kulud.

Linnavalitsuste korralised kulud moodustavad samad liigid, mis maavalitsustes, välja arvatud kulud põllumajanduse alal ja maavalitsuste kulud teede ehituseks ja korrashoiuks. Viimast asendavad linnades kulud heakorral alalt.

Vahekorral linnavalitsuste üksikute kululiikide vahel näitab alljärgnev tabel:

Linnavalitsuse nimetus	Täide- saatvad organid	Haridus	Tervis- hoid	Hoolekanne	Heakord	Laenude tagasimaks ja protsenti- de tasumine	Muud kulud	KOKKU
a) k r o o n i d e s								
Tallinn	124.985	579.925	226.997	628.545	679.414	74.794	118.139	2.432.799
Tartu	66.624	272.293	48.596	210.595	232.871	65.766	46.921	943.666
Pärnu	32.579	112.049	13.663	84.984	122.904	15.057	39.514	420.750
Narva	30.529	121.021	25.292	92.020	42.776	21.348	11.573	344.559
Viljandi	21.009	38.602	17.792	45.436	35.207	6.167	5.905	170.118
Rakvere	18.201	37.775	9.718	24.694	23.970	5.459	5.974	125.791
Valga	18.098	59.865	5.272	36.259	15.931	12.556	5.848	153.830
Haapsalu	14.013	14.148	3.779	8.065	17.860	55.100	3.374	116.339
Võru	18.038	31.393	7.746	21.162	13.677	1.273	7.152	100.441
Kuresaare	16.053	11.593	2.172	18.738	11.953	10.209	3.557	74.275
Petseri	17.960	12.315	1.289	5.057	22.931	2.902	3.800	66.254
Paide	9.431	19.484	5.022	8.315	3.907	8.045	2.558	56.762
Paldiski	3.599	6.791	492	2.496	1.560	1.924	2.477	19.339
Kokku	391.119	1.317.255	367.830	1.186.366	1.224.961	280.600	256.792	5.024.923

b) p r o t s e n t i d e s									
Tallinn	5,1	23,9	9,3	25,8	27,9	3,1	4,9	100	
Tartu	7,1	28,8	5,1	22,3	24,7	7,0	5,0	100	
Pärnu	7,8	26,6	3,2	20,2	29,2	3,6	9,4	100	
Narva	8,9	35,1	7,3	26,7	12,4	6,2	3,4	100	
Viljandi	12,3	22,7	10,5	26,7	20,7	3,6	3,5	100	
Rakvere	14,5	30,0	7,7	19,6	19,1	4,3	4,8	100	
Valga	11,8	38,9	3,4	23,6	10,3	8,2	3,8	100	
Haapsalu	12,0	12,2	3,2	6,9	15,4	47,4	2,9	100	
Võru	17,9	31,3	7,7	21,1	13,6	1,3	7,1	100	
Kuresaare	21,7	15,6	2,9	25,3	16,1	13,6	4,8	100	
Petseri	27,1	18,6	2,0	7,6	34,6	4,4	5,7	100	
Paide	16,6	34,3	8,8	14,7	6,9	14,2	4,5	100	
Paldiski	18,6	35,1	2,6	12,9	8,1	9,9	12,8	100	
Kokku	7,8	26,2	7,3	23,6	24,4	5,6	5,1	100	

Nagu näha tabelist kulutavad linnavalitsused kõige rohkem hariduse peale 26,2% (maavalitsused 10,6%) heakorra peale 24,4% (maavalitsused 26,6%), hoolekande jaoks 23,6% (m.-v. 8,6%), kuna täidesaatvate organitele kulutatakse ainult 7,8% (m.-v. 27,3%).

Täidesaatvate organitele on kulutatud keskmiselt 7,8%, kusjuures kõige vähem on kulutanud Tallinn (5,1%) ja kõige rohkem Petseri (27,1%). Võib tähele panna, mida suurem linn seda vähem % on kulutatud täidesaatvate organite tarvis. Võrreldes täidesaatvate organite peale linnavalitsuste poolt tehtud kuludid maavalitsuste vastavate kuludega, paistab silma õige suur vahe. Kuna linnade kulud täidesaatvate organite ülalpidamise alal kõiguvad 5,1% kuni 27,1% vahel, kõiguvad maavalitsuste vastavad kulud 19,1% ja 43,1% vahel.

Hariduseks on linnad kulutanud 12,2% kuni 38,9%, kuna maavalitsused 3,2—20,7%. Kõige rohkem kulutas Valga linn (38,9%), kuna Haapsalu — ainult 12,2%.

Tervishoiu tarvis kulutasid linnad 2—10,5%, maavalitsuste vastavad kulud aga kõiguvad 10,2—32,4% Hoolekande alal kulutati linnades 6,9—26,7%, maavalitsustes 0,7—15,7%.

Heakorra jaoks kulutasid linnad 6,9—34,6%, kusjuures kõige rohkem kulutati Petseris (34,6%) ja kõige väiksemad kulud olid Paides (6,9%).

Laenude tagasimaksude ja protsentide tasumise alal kõigub linnade kulude % 1,3—4,7,4% vahel.

Võrreldes linnavalitsuste korralisi kuludid aktiivsete elanikkude arvuga 1922. a. rahvalugemise andmetel, selgub, et ühe aktiivse elaniku kohta töö suhtes tuleb aastas sentides:

Linnavalitsuste korraliste kulude võrdlus elanikkude arvuga.

Linnavalitsuse nimetus	Kulu ühe aktiivse elaniku kohta aastas	
	Linnavalitsuste üldkuludest	Täidesaatvate organite ülalpidamise kuludest
Tallinn	3.746	192
Tartu	3.552	251
Pärnu	4.736	367
Narva	2.545	225
Viljandi	3.457	427
Rakvere	3.248	470
Valga	3.479	409
Haapsalu	5.310	640
Võru	4.118	740
Kuresaare	4.450	962
Petseri	7.313	1.982
Paide	3.774	627
Paldiski	4.167	775
Keskmine	3.686	287

Kõige rohkem langeb linnavalitsuste kuludest ühe aktiivse elaniku peale Petseri linnas 73.13 kr. ja kõige vähem Narva linnas 25.45 kr. Linnavalitsuste ülalpidamine on kõige kallim Petseris, nimelt 19.82 kr. ühe aktiivse elaniku kohta ja kõige odavam Tallinnas — 1.92 kr. ühe aktiivse elaniku kohta.

Riigi eelarve täitmine
ühenduses omavalitsus-
te eelarvete täitmisega.

Eelpool toodud omavalitsuste eelarvete täitmised sisaldavad netto tulusid ettevõtetest ja varandustest, kuna aga riigi eelarves puudub ühtlane põhimõte. Nii on osa riigi ettevõtetes, kes töötavad eripõhikirjade alusel, arvestatud nettokasud või -kahjud, kuna teiste, nagu raudtee, post, telegraaf, telefon ja piiritusemonopol, on arvestatud bruttotulud ja -kulud. Ühtlustamise mõttes ja alljärgneva võrdluse võimaldamiseks välisriikidega tuleb ette võtta ka riigi eelarve täitmise aruandes muudatused, viies üle raudtee, posti, telegraafi, telefoni, piiritusemonopoli ja domäänide eelarvete täitmine netto peale. Kui meie riigi eelarve iseloomu tõttu on raske läbi viia seda täpsalt, sest vastavate ettevõtetega seotud kulud ei ole koondatud ühte kokku ja puuduvad bilansilised kokkuvõtted eelnimetatud ettevõtete ja domäänide kohta.

Selle tõttu on maha arvatud: 1) tuludest piiritusemonopolist 1926./27. a. eelarve täitmise aruandes Rahaministeeriumi kulude osas ptk. IV C all näidatud piiritusemonopoli kulud 3.728.407.57 kr.

2) raudteede tuludest (ptk. XV) — raudteedevalitsuse korralised kulud 11.974.634.82 kr.,

3) posti, telegraafi ja telefoni tuludest (ptk. XVII) — posti-telegraafi-telefoni peavalitsuse korralised kulud 3.105.773.45 kr. ja

4) tuludest domäänidest (ptk. XIV) maakorralduse peavalitsuse korralised kulud 794.278.58 kr., metsade peavalitsuse korralised kulud, välja arvatud metsakooli kulud, 2.258.822.01 kr. ja maakorralduse peavalitsuse erakorralised kulud (§§ 1, 2 ja 4) 168.662.11 kr., kokku 3.221.762.70 kr.

Nii siis tuleb riigi eelarve täitmise aruande kogusummasid nii tulude kui ka kulude alal vähendada 22.030.578.54 kr. võrra, kusjuures jääb tulusid 63.695.231.11 kr. ja kulusid — 61.029.940.72 kr.

Lütes riigi ja omavalitsuste poolt saadud tulud, saame üldise ülevaate riiklikest tuludest netto-eelarve alusel, mis kujuneb järgmiseks:

Tulude liigid	Riigi 1926/27. a. tulud		Omavalitsuste 1926. a. kulud				Kokku	
	Kr.	%	linnavalits.		maavalits.		Kr.	%
			Kr.	%	Kr.	%		
Otsekohesed maksud	7.113.942	11	3.745.716	44,3	1.420.869	69,8	12.280.527	16,4
Kaudsed maksud	27.610.797	43	—	—	—	—	27.610.797	36,9
Monopolid	9.386.793	14,6	—	—	—	—	9.386.793	12,6
Tulud ettev. ja varand.	16.358.953	25,4	1.513.327	17,9	136.802	6,7	18.001.082	24,3
Muud korral. tulud	553.728	1	60.702	0,7	106.894	5,2	921.324	0,9
Laenud ja muud erakorral. tulud	3.180.300	5	3.132.162	37,1	372.095	18,3	6.684.557	8,9
Kokku	64.204.513	100	8.451.907	100	2.036.740	100	74.693.160	100
Felmiste aastate tulude tagasi- maks	509.282		—		—		509.282	
Jaab tulusid	63.695.231		8.451.907		2.036.740		74.183.878	

Nagu tabelist näha, on vaatluse alla võetud riigi ja omavalitsuste nettotulud 1926. a. 74.183.878 kr. Sellest summast langeb riigi eelarvele 85,9%, linnavalitsuste eelarvetele — 11,4% ja maavalitsuste eelarvetele — 2,7%. Kõige suuremaks tuluallikaks kogu tuludest osutuvad kaudsed maksud, millised ühes nettotuludega monopolidest annavad 49,5% kogu tuludest. Need tulud esinevad ainult riigi eelarves, kuna omavalitsustel puuduvad tulud kaudsetest maksudest. Järgmiseks tähtsamaks tuluallikaks osutuvad tulud ettevõtetest, varandustest ja kapitalidest, millised üldisest tulusummast moodustavad 24,3%, kusjuures riigi eelarve täitmises annavad tulud ettevõtetest ja varandustest 25,4% linnavalitsuste — 17,9% ja maavalitsuste 6,7%. Otsekohesed maksud moodustavad kogu tuludest 16,4%. Iseäralise tähtsuse omandavad otse-

kohesed maksud omavalitsuste eelarvete täitmistes, kusjuures maavalitsuste tulud otsekohestest maksudest on 69,8%, linnavalitsuste -- 44,3%, kuna riigi eelarve täitmisel annavad otsekohesed maksud -- 11%.

Laenu- ja muud erakorralised tulud, mis tarvitatud peaaesjalikult kapitaalkulude katteks, moodustavad üldtuludest 8,9%. Riigi eelarve täitmisel moodustavad need tulud 5%, kuna linnavalitsuste tuludest -- 37,1% ja maavalitsuste -- 18,3%.

Et võimaldada võrdlust omavalitsuste kuludega ja hiljem välisriikide kuludega, on liigitatud riigi 1926./27. a. nettokulud järgmiselt:

Riigi kulud ühenduses omavalitsuste kuludega.

1) Valitsemine ja seadusandlus. Selle liigi alla on mahutatud Riigikogu, Riigivanema ja Riigikantselei, Riigikontrolli, Rahaministeeriumi ja Siseministeeriumi administratiivosakonna kulud.

2) Kohtud ja õiguskord sisaldavad Kohtuministeeriumi ja Siseministeeriumi politseiosakonna kulusid.

3) Riigikaitse all on näidatud Sõjaministeeriumi ja piirivalve korralised ja erakorralised kulud.

4) Hariduse all -- Haridusministeeriumi kulud ja Põllutööministeeriumi kuludest kutsekoolide kulud.

5) Tervishoid -- tervishoiu peavalitsuse kulud.

6) Töökaitse ja hoolekande alal Töö- ja Hoolekandeministeeriumi kulud, välja arvatud tervishoiu peavalitsus.

7) Põllumajanduse alal -- Põllutööministeeriumi keskasutuse, põllumajanduse peavalitsuse kulud.

8) Ühenduste ehituse, korrashoiu ja sideasjanduse alla on võetud kulud raudteede, maanteede, sildade ja telefoniliinide ehituse ja korrashoiu aladelt.

9) Sadamad ja laod sisaldavad mereasjanduse peavalitsuse kulusid ja toetusi laevandusele.

10) Kaubanduse ja tööstuse all on näidatud Kaubanduse-Tööstuseministeeriumi kulud.

11) Ehituste ja varade soetuse all on näidatud hoonete ehituse ja ostmise kulud.

12) Kapitalide asutamise alla on võetud operatsioonifondidena väljaantud summad.

13) Muude kuludena on näidatud toetused omavalitsustele ja kultuurilisteks otstarveteks, samuti ka sõja tagajärgede likvideerimisega seotud kulud ja emissiooni vähenemine.

Liites riigi ja omavalitsuste poolt saadud tulud, saame üldise ülevaate riiklikest kuludest nettoelarve alusel, mis kujuneb järgmiselt:

Kulude liigid	Riigi 1926/27. a. kulud		Omavalitsuste 1926. a. tulud				Kokku	
	Kr.	%%	linnavalits.		maavalits.		Kr.	%%
			Kr.	%%	Kr.	%%		
Valitsemine ja seadusandl.	3.054.501	5,0	391.119	4,5	537.709	23,5	3.983.329	5,5
Kohtud ja õiguskord	6.073.427	10,0					6.073.427	8,4
Riigikaitse	19.779.567	32,4					19.779.567	27,5
Haridus	8.749.760	14,3	1.317.255	15,3	207.937	7,1	10.274.952	14,3
Tervishoid	838.619	1,4	367.830	4,3	313.236	13,7	1.519.685	2,1
Töökaitse ja hoolek.	3.964.583	6,5	1.186.366	13,8	170.412	7,4	5.321.361	7,4
Põllumajandus	1.097.734	1,8	1.224.961	14,2	277.562	12,1	1.375.296	1,9
Ühenduste ehitus, korrashoid ja sideasjandus	5.910.879	9,7			245.443	10,7	7.381.283	10,3
Sadamad ja laod	1.917.957	3,1					1.917.957	2,7
Kaub.-tööstus	168.438	0,3					168.438	0,2
Välisesindus	994.327	1,6					994.327	1,4
Võlad	1.988.563	3,3	280.600	3,3	77.705	3,4	2.346.868	3,3
Ehitused	608.943	1,0	3.146.736	36,6	282.295	12,3	4.037.974	5,6
Kapitalide asutamine	4.650.991	7,6	426.488	5,0	33.325	1,5	5.110.804	7,1
Muud	1.231.652	2,0	258.210	3,0	143.761	6,3	1.633.623	2,3
Kokku	61.029.941	100	8.599.565	100	2.289.385	100	71.918.891	100

Nagu näha tabelist, on vaatlusele võetud riigi ja omavalitsuste nettokulud 1926. a. 91.918.891 kr. Sellest summast langeb riigi eelarvele 84,9%, linnavalitsuste eelarvetele — 11,9% ja maavalitsuse — 3,2%. Kõige suuremaks kululiigiks osutub riigikaitse 27,5%. Sellele järgnevad kulud rahvaharidusele — 14,3%, hüendusteade ehitus, korrashoid ja sideasjandus — 10,3%, kohtud ja õiguskord — 8,4% töökaitse ja hoolekanne — 7,4%.

Valitsemise kulud moodustavad riigi eelarvetäitmisel 5%, linnavalitsustel — 4,5%, kuna maavalitsustel 23,5% kogu kuludest, mis näitab, et maavalitsuste töökorraldus ei ole nii otstarbekohaselt organiseeritud ja vähem produktiivne kui linnavalitsuses.

Asudes meie eelarve täitmise võrdlusele välisriikide omadega, tuleb tähendada, et välisriikides maksvad eelarve süsteemid on väga erinevad jaotuse tõttu korralisteks ja erakorralisteks.

Meie 1926. a. nettoelarve täitmisel moodustavad tuludest otsekohesed maksud 11%, kaused — 43% ja monopolidest — 14,6%. Seega kokku maksudest saadud tulusid 68,6%. Veel vähem on saanud tulusid maksudest Leedu (65%). Kuna kõigis teistes vaatluselevõetud riikides on saadud maksusid rohkem, nagu näha alljärgnevast tabelist:

Grupp	Riigi nimetus	Eelarve-aasta	T U L U D % %						
			Otsekohe- sed mak- sud	Kaud- sed mak- sud	Mono- polid	Kokku maks	Tulud ettevõ- tetest ja va- randus- test	Muud	Kokku
I	Belgia	1926	32,0	38,7	—	70,7	5,9	23,4	100
	Bulgaaria	1926/27	15,2	56,7	3,3	75,2	7,6	17,2	100
	Inglismaa	1925/26	53,3	37,0	—	90,3	2,5	7,2	100
	Itaalia	1926/27	27,1	39,2	13,9	80,2	3,9	15,9	100
	Kreeka	1925/26	16,3	68,2	3,2	87,7	3,0	9,3	100
	Portugal	1924/25	19,2	58	4,2	81,4	9,8	8,7	100
	Prantsusmaa	1926	31,5	53,1	7,0	91,6	1,2	7,2	100
II	Saksamaa	1926/27	30,6	41,4	—	72,0	10,1	17,9	100
	Austria	1926	17,8	48,3	15,4	81,5	3,5	15,0	100
	Eesti	1926/27	11	43	14,6	68,6	25,4	6	100
	Soome	1926	16,3	62,9	1,0	80,02	10,6	9,2	100
	Läti	1926/27	8,4	52,4	17,2	78,0	19,3	2,7	100
	Leedu	1926	13,9	34,9	16,2	65	28,2	6,8	100
	Poola	1926/27	24,0	28,8	29,4	82,2	7,1	10,7	100
III	Ruumeenia	1926	17,8	54,1	16,7	88,6	2,8	7,9	100
	Tšehoslovakkia	1926	20,7	57,2	10,8	88,7	5,7	5,6	100
	Helveetsia	1925	6,9	72,9	—	79,8	7,5	12,6	100
	Hispaania	1925/26	31,7	46,7	16,9	95	1,6	3,4	100
	Hollandi	1926	42,5	36,0	0,1	78,6	9,4	12,0	100
	Norra	1926/27	35,1	45,1	1,6	81,8	9,0	9,2	100
	Rootsi	1926/27	23,3	54,8	—	78,1	19,6	2,3	100
	Taani	1926/27	32	49,6	0,5	82,1	12,6	5,3	100

Peab tähendama, et tabelis on paigutatud riikide kõige tähtsamate tulu liikide suhteline vahekord vastava riigi nettotuludega, samuti nagu käsitatud eelpool meie eelarve juures.

Selle tabeli arvud sisaldavad ainult tulusid, mis saadud keskvalitsuste poolt sisseseatud maksudest ja ei sisalda tulusid kohalikkudest maksudest, mis etendavad tähtsat osa riikides föderatiivse süsteemiga. Helveetsias, näiteks, moodustab otsekohene maksustamine tuluallika rohkem kantonitele kui föderaalvalitsusele, kuna meil, nagu eelpool nägime, — omavalitsustele.

Nagu näha tabelist, moodustavad maksud tähtsama osa riigi eelarvetes. Tulud maksudest kõiguvad üksikutes riikides 65% kuni 95% vahel, kusjuures kõige suurem tulu maksudest on Hispaanial (95%). Üksikute maksuliikide vahekord on väga mitmekesine mitmesugustes riikides. Nii moodustavad otsekohesed maksud 6,9% kuni 53,3% kogutuludest, kusjuures Inglismaal on sisse tulnud 53,3%, Hollandis

42,5%, kuna Helveetsias 6,9%, mis tingitud sellest, et otsekoheised maksud on sissetuleku allikas kantonitele, nagu eelpool nimetatud Helveetsias.

Üksikute otsekoheste maksude tähtsust eelarvete täitmisel pildistab järgmine tabel, kusjuures eraldi on näidatud ainult maksud, sissetulekud, mis moodustavad üle 2% riigi kogutuludest, kusjuures andmed on samade eelarveaastate kohta, kui eelmiseski tabelis.

Tululiikide %% kogutuludest.

Riigi nimetus	Tulumaks	Maksud tööstuselt ja kauband.	Maa- ja hoonetemaks	Pärاندusemaks	Muud	KOKKU
Belgia	24,5	—	—	2,3	5,2	32,0
Bulgaaria	4,9	1,0	6,5	0,5	2,3	15,2
Inglismaa	43,3	1,8	0,1	8,1	—	53,3
Itaalia	18,8	4,6	2,5	0,5	0,7	27,1
Kreeka	25,9	6,8	—	1,5	0,9	35,1
Portugal	1,8	9,3	4,6	—	3,5	19,2
Saksamaa	22,6	7,0	—	0,6	—	30,6
Austria	10,4	5,4	0,7	—	1,3	17,8
Eesti	4,3	4,3	0,7	0,5	1,2	11
Soome	16,2	—	—	—	0,1	16,3
Läti	2,9	2,6	2,3	0,2	0,4	8,4
Leedu	—	3,4	9,5	0,8	0,2	13,9
Poola	5,4	10,6	6,2	—	1,8	24,0
Ruumeenia	10	1,2	4,8	1,4	0,4	17,8
Helveetsia	—	—	—	—	6,9	6,9
Hispaania	—	20,2	10,9	—	0,6	31,7
Rootsi	21,6	0,7	—	—	1,0	23,3
Taani	19,3	8,6	2,2	1,9	—	32,0
Tšehoslovakkia	9,9	6,0	1,5	—	3,3	20,7

Otsekoheised maksud moodustavad meie tuludest 11%. Ainult Lätis etendavad otsekoheised maksud veel vähemat osa (8,4%), kuna teistes riikides on otsekoheised maksud annud tulusid isegi kuni 53,3% kogu riigi tuludest.

Helveetsiat (6,9%) ei saa arvesse võtta, sest seal, nagu eelpool näha, lähevad otsekoheised maksud kantonitele.

Tähtsamaks otsekoheiseks maksuks osutub meil tulumaks, mis annab 4,3% kogutuludest, mis võrreldes teiste riikidega teeb välja aga väikese osa eelarve täitmisest. Veel vähema tähtsusega on see maks Lätis (2,9%) ja Portugalis (1,8%), kuna teistes riikides etendab tulumaks palju suuremat osa. näit. Inglismaal (43,3%), Kreekamaal (25,9%), Belgias (24,5%), Saksamaal (22,6%), Rootsis (21,6%), Soomes (16,2%).

Tööstus-kaubanduslikud maksud annavad kõige rohkem tulu Hispaanias — 20,2%, Poolas — 10,6, Portugalis — 9,3%, kuna Balti riikides tulu sellest allikast teeb välja Eestis 4,3%, Lätis 2,6% ja Leedus 3,4%.

Kaudsete maksude tähtsus on eelarvete täitmisel suurem, kui otsekoheste ja kõigub üksikutes riikides 28,8% ja 72,9% vahel, kusjuures Poolamaal annavad kaudsed maksud 28,8% kogutuludest, kuna Helveetsias — 72,9%.

b) kaudsed maksud.

Üksikute maksude järgi on jaotatud tulud kaudsetest maksudest järgmiselt:

Riigi nimetus	Kaudsete maksude % üldtuludest			
	Tollid	Aktsisid	Muud tasumaksud	Kokku
Belgia	9,1	7,9	21,7	38,7
Bulgaria	25,4	22,8	8,5	56,7
Inglismaa	13,6	17,7	5,7	37
Itaalia	9,4	12,6	17,2	39,2
Kreeka	32,1	13,8	22,3	68,2
Portugal	14,5	2,0	14,5	58,0
Saksamaa	6,2	14,8	20,4	41,4
Austria	16,2	7,2	24,9	48,3
Eesti	28,9	7,6	6,5	43
Soome	47,3	8,6	7,0	62,9
Läti	30,6	9,7	12,1	52,4
Leedu	19,8	7,1	8,0	34,9
Poola	10,0	6,9	11,9	28,8
Rumenia	29,2	8,7	16,2	54,1
Tšehoslovakkia	8,1	17,9	31,2	57,2
Helveetsia	62,6	—	10,3	72,9
Rootsi	19,9	24,5	10,4	54,8
Taani	15,2	17,7	16,7	49,6
Hispaania	19,6	7,1	19,7	46,4
Norra	28,6	13,3	3,2	45,1

Meil moodustavad tulud tollidest 28,9% kogutuludest, kuna veel suurem on tulu tollidest Lätis (30,6%), Kreekas (32,1%), Soomes (47,3%) ja Helveetsias (62,6%).

Meie tulu aktsiisidest teeb välja 7,6%. Aktsiisimaksudest saavad kõige suurema tulu Rootsi (24,5%), Bulgaaria (22,8%), Tšehoslovakkia (17,9%), Inglismaa (17,7%) ja Taani (17,7%).

Tulud muudest tasumaksudest kõiguvad 3,2 kuni 41,5% vahel ja peasissetuleku-allikaks nende maksude alal tuleb lugeda tempelmaks.

e) monopolid.

Üldise pildi tuludest riigi monopolidest ja monopoli objektidest annab alljärgnev tabel:

Riigi nimetus	Pääritus	Vein	Tubak	Paberossid	Tuletikud	Mängukaardid	Loteriid	Petrooleum	Lina	Himn	Sool	Lõhkeained	Süütamise ja valg. aparaadid	Kokku
Bulgaaria	—	—	—	—	2,8	—	—	—	—	0,3	—	—	—	3,1
Itaalia	—	—	12,2	—	—	—	—	—	—	0,6	0,1	—	1,1	13,9
Kreeka	—	—	—	0,2	0,8	0,1	—	1,0	—	0,3	0,8	—	—	3,2
Portugal	—	—	3,9	—	0,2	—	0,1	—	—	—	—	—	—	4,2
Austria	—	—	13,9	—	—	—	0,5	—	—	—	0,9	0,1	—	15,4
Eesti	14,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14,7
Soome	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,0
Läti	15,7	—	—	—	—	—	—	—	1,5	—	—	—	—	17,2
Leedu	13,1	—	—	—	—	3,1	—	—	—	—	—	—	—	16,2
Poola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29,4
Rumenia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16,7
Tšehoslovakkia	—	—	10,1	—	—	—	0,3	—	—	—	0,3	0,2	—	10,8
Taani	—	—	—	—	—	—	—	0,5	—	—	—	—	—	0,5
Hispaania	—	—	11,4	—	—	—	—	5,5	—	—	—	—	—	16,9
Norra	—	1,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,6

Eestis oli 1926./27. a. ainult piirituse monopol, mis on annud 14,7% üldtuludest.

Rumeenias on monopolid tubaka, paberossipaberi, tuletikkude, mängukaartide, soola, lõhkeainete ja Bessaraabia piirituse peale. Andmete puudusel ei ole näidatud tabelis tulude vahekord üksikute monopolide alal.

Eelpool vaatlusele võetud riikidest puuduvad monopolid Belgias, Inglismaal, Saksamaal ja Rootsis.

Tulusid ettevõtetest ja varandustest on meil saadud 25,4%, mis oleneb suurelt osalt metsade realseerimisest. Rohkem on saadud tulusid ettevõtetest ja varandustest ainult Leedus — 28,2%, kuna teistes riikides on tulud sellest allikast vähemad ja langevad 1,2%-ni Prantsusmaal.

d) ettevõtted.

Üldse peab tähendama, et Balti riigid seisavad esikohal tulude poolest ettevõtetest ja varandustest, kuna Skandinaavia riigid moodustavad teise grupi.

1926./27. a. kulude võrdluse tähtsamate liikide järgi välisriikide vastavate kululiikidega võimaldab alljärgnev tabel:

Kulude võrdlus.

Riigi nimetus	Eelarve-aasta	Riigikaitse	Välisesindused	Töökaitse ja hoolek.	Rahvaharidus	Tervishoid	Valitsus	Võlad	Usk	Muud	K o k k u
Austria		5,6	0,3	29,2	3,4	1,3	6,1	12,9	1,1	40,1	100
Belgia		10,0	0,6	4,0	6,5	4,1		37,7	0,2	37,9	100
Bulgaria		21,5	1,6	7,8	11,8	2,7	6,4	17,1	0,8	30,3	100
Taani		11,6	1,3	23,3	14,2	2,9		11,2	1,0	34,5	100
Eesti		32,4	1,6	6,5	14,3	1,4	5,0	3,3	—	35,5	100
Hispaania		28,0	0,4	3,5	6,1	1,3	5,7	26,6	2,1	26,3	100
Inglismaa		13,6	—	17,1	7,0	2,7		47,5		12,1	100
Itaalia		21,8	0,7	12,4	6,7	0,2	5,6	29,1	0,5	23,0	100
Kreeka		30,0	1,2	11,6	6,0	0,8	5,8	28,8	0,02	15,8	100
Norra		10,1	1,0	6,1	13,7	5,3		27,7	1,1	35	100
Portugal		25,6	2,9	3,3	7,2	1,3	8,5	23,5		28	100
Prantsusmaa		17,5	0,5	17,9	5,5	2,4	1,5	39,7	0,1	14,9	100
Rootsi		19,0	0,8	12,0	17,0	3,6		11,4	0,7	35,5	100
Rumeenia		21,8	0,9	14,3	11,5	3,3	6,5	18,3	2,2	21,2	100
Saksamaa		7,3	0,6	26,9	0,2	0,1	3,0	3,8		58,1	100
Soome		24,5	1,3	2,7	14,3	4,0		14,4	0,2	38,6	100

Riigikaitse kulud on meil 32,4%, kuna teistes riikides on need kulud vähemad.

Välisesinduse kulud on ainult Portugalis (2,9%) kõrgemad kui meil (1,6%).

Töökaitse ja hoolekande kulud olid meil 1926./27. a. 6,5%. Vähemad olid kulud Norras (6,1%) Belgias (4%), Hispaanias (3,5%), Portugalis (3,3%) ja Soomes (2,7%), kuna teistes riikides on kulutatud selleks otstarbeks rohkem ja kulud töökaitse ja hoolekande alal tõusevad Austrias 29,2% kogu kuludest.

Rahvahariduse alal on meie kulud 14,3%, Soomes on samuti kulutatud 14,3%, kuna ainult Rootsis on kulud rahvahariduse alal 17%. Kõigis teistes riikides on kulud sellel alal vähemad.

Riigi võlgade ja protsentide tasumise alal on Eestis kulud kõige vähemad (3,3%) vaatluselevõetud riikide kuludest, kuna teistes riikides tõusevad need kulud kuni 47,5% (Inglismaa).

Siia juure tuleb lisada, et kapitalikulud on näidatud tabelis muude kulude hulgas ja mitmekesise liigituse tõttu on raskendatud nende võrdlus.

Tabelis puuduvad mõne riigi alal valitsemise kulud, mis tingitud sellest, et üksikasjalised andmed selle kululiigi kohta on näidatud muude kulude hulgas. Muude kulude hulka on mahutatud ka teisi kulusid, mis küll liigitatud, kuid mitte ühtlasel alusel, mille tõttu ei saa käsitada neid võrdluseks.

III.

**Riigiasutuste ja -ettevõtete kulud-tulud
ühenduses tegevusega.**

Riigiasutused.

Riigikogu.

Riigikogu korralised kulud 1927./28. eelarve-aastal on suurenenud võrreldes 1926./27. a. kuludega 8.761 kr. ehk 2,09% võrra, nagu alljärgnev tabel näitab.

Üksikute peatükkide järgi on kulud muutunud järgmiselt:

Ptk.	K u l u d		1927/28. a. rohkem (+) või vähem (—) kulutatud	
	1927/28. a.	1926/27. a.	kroonides	%-des
Riigikogu	314.539	270.107	+44.432	+16,5
Kantselei	113.970	129.995	—16.025	—12,4
Riigikogu valimise ja rahvahääletuse kulud	—	19.646	—19.646	—
	428.509	419.748	—8.761	—2,1

Riigikogu kulud on suurenenud palkade ja mitmesuguste tasude alal Riigikogu liigetele palga ja korteri- raha normide tõstmise tõttu ja sõidukulude alal — sise- kui ka välisriikides rohkem tehtud sõitude tõttu ning on vähenenud esinduskulu ja rahvusvaheliste maksude alal — tegeliku tarviduse puudumisel.

Riigikogu kantseleikulud on vähenenud kõigis eelarve alajaotustes, peale hoonete remondi, kus kulud suurenenud 1.919.21 kr. võrra.

1927./28. a. aruannete juure lisatud kuludokumentide revisjonil ei tulnud ilmsiks puudusi, väärnähtusi ega ülekulusid.

Revisjon.

Riigivanem ja Riigikantselei.

Riigivanema ja Riigikantselei 1927./28. a. aruandeaasta korralised kulud on suurenenud, võrreldes 1926./27. a. kuludega, 23.915 kr. ehk 8,7% võrra. Üksikute kulupeatükkide järgi on see muutumine kujunenud järgmiselt:

Korralised kulud.

Ptk.	K u l u d		1927/28. a. rohkem (+) või vähem (—) kulutatud	
	1927/28. a.	1926/27. a.	kroonides	%-des
Riigivanem	86.105	53.525	+32.580	+60,9
Riigikantselei	59.424	39.696	+19.728	+49,7
Riigiraamatukogu	18.659	18.336	+323	+1,8
Riigiarhiiv	10.389	13.684	—3.295	—24,1
Riigi statistika keskbüroo	123.138	148.559	—25.421	—17,1
	297.715	273.800	+23.915	+8,7

Riigivanema kulud on suurenenud palkade (palganormi tõstmise tõttu), esinduskulude ja mitmesuguste teiste kulude aladel — (peaasjalikult Eesti Vabariigi 10. a. juubeli pidustuste puhul); vähenesid sõidu ja hoonete remondi kulud.

Riigikantselei kuludest on suurenenud peaausjalikult autasud ja ergutusrahad Vabariigi 10. a. juubeli puhul; vähenesid palgakulud — koosseisu vähendamise tõttu ja kodifikatsiooni ja kirjastamise kulud.

Riigiraamatukogu kulud on suurenenud raamatute lisa-kataloogi trükkimise ja raamatute kordaseadmise eeltööde alal.

Riigiarhiivis on vähenenud palkade kulud koosseisude vähendamise tõttu.

Riigi statistika keskbüroo kulud on vähenenud peaausjalikult palkade alal — koosseisude vähendamise puhul ja kantseleikulude alal — kokkuhoiu tõttu.

Riigivanema, Riigikantselei ja temale alluvate asutuste 1927./28. a. eelarve krediidi tarvitamist selgitab järgmine tabel:

Ptk.	Määratud 1927/28. a. eelarve järele	Kulutatud aruande järele	Suletud	Vähem- kulutamise %
Riigivanem	87.125	86.106	1.019	1,2
Riigikantselei	60.964	59.425	1.539	2,6
Riigiraamatukogu	19.448	18.660	788	4,1
Riigiarhiiv	11.431	10.389	1.042	9,1
Riigi statistika keskbüroo	124.546	123.138	1.408	0,9
	303.514	297.718	5.796	1,9

Erakorralised kulud.

Erakorralisi kulusid oli rahaliste tasude andmisest Autasumaa tarvitamise seaduse alusel 34.000 kr. (1926./27. a. — 121.340.— kr.); kulu vähenes põhjusel, et suurem osa autasusaaajatest rahuldati eelmisel aastal.

R. statistika keskbüroo
oper. fond.

Statistilise kuukirja „Eesti Statistika“ kirjastamiseks antud operatsioonifondi 5.000 kr. kasutamise kohta puuduvad aruanded alates 1924. a. ja hoolimata nõudmistest ei ole Riigikantselei seni neid esitanud Riigikontrollile.

Eesti kultuurkapital.

Riigikantselei poolt Riigikontrollile esitatud aruannete järgi kujunevad kultuurkapitali tulud-kulud järgmiselt:

Aruande aeg	Tulud	Kulud
Juunist 1921 a. kuni 31. XII. 1925 a.	675.615	141.541
1926 a. kolmel esimesel kuul.	104.008	87.493
1926/27. a.	480.331	349.826
1927/28. a.	469.594	456.931
Kokku	1.729.548	1.035.791

Revisjoni ulatus ja tule-
mused.

Järell kontrolli korras Riigivanema ja Riigikantselei 1927./28. a. aruande ja dokumentide revideermisel ei tulnud puudusi ilmsiks.

Endistel aastatel Riigikantselei ja temale alluvate asutuste alal õigekstunnustamata jäänud summade õiendamise kohta 1-ks nov. s.a. annab üldise ülevaate alljärgnev tabel:

	Jäi õigeks tunnistamata	Kuni 1. nov. õiendatud	Saldo 1. XI. 1928. a.
Kulud.			
1922 a.	13.590	8.056	5.534
1923 a.	16.178	—	16.178
1924 a.	3.356	—	3.356
1925 a.	3.493	—	3.493
1926 a.	5.533	—	5.533
1926/27 a.	3.321	—	3.321
Kokku kulude alal	45.471	8.056	37.415
Tulud.			
1925 a.	231	—	231
1926 a.	149	—	149
Kokku tulude alal	380	—	380
Operatsioonifond.			
1922 a. Riigi statistika keskbüroo op. fond	1.700	1.700	—

Riigikantselei on esitanud revideerimiseks kultuurkapitali alal:

- 1) üldine aruanne kultuurkapitali tegevuse algusest kuni 31.XII.1925. a.,
- 2) aruande 1926. a. esimise kolme kuu kohta,
- 3) 1926./27. a. dokumendid ja bilanss (ilma aruanneteta) ja
- 4) 1927./28. a. aruanded ilma dokumentideta.

Revideeritud aruannetest selgub, et kuni 1925. a. oli suuremaks tuluallikaks viina- ja piiritusemüügi lubadest saadud summad, kuna vähemaid tulusid saadi hoiusummade ja laenude protsentidest.

Alates 1925. a. saab kultuurkapitali tulu:

- 1) riigi poolt eelarve korras määratud summadest,
- 2) kultuurkapitali heaks võetavatest maksudest:
 - a) piirituse- ja viinamüügi tuludest 2,5%,
 - b) välismaalt sisseveetavate alkoholist jookide tollist 10%,
 - c) trahvirahadest, tubaka aktsiisi maksudest ja lõbustumaksudest;
- 3) sissetulekutest kutlrukapitali ettevõtete ja varanduste alal ja
- 4) kultuurkapitali heaks määratud annetustest ja pärandustest.

Eeltähendatud tulude vastuvõtmise ja edasiandmise tõenduseks on Riigikontrollile esitatud ainult Eesti panga teadaanded sissetulnud tulu-summade kohta ilma liigitamata ja lähema seletuseta, mille tõttu revisjonil puudub võimalus konstateerida: 1) missugustest üksikutest tuluallikest tulud saadud ja 2) kas kõik kultuurkapitali heaks tegelikult sissetulnud summad on edasi antud sissenõudja asutuse või isiku poolt Eesti panga osakondadele.

Kulude revideerimisel tulid ilmsiks mitmesugused puudused, mille tõttu Riigikontroll jättis esialgselt õigeks tunnustamata 251.184.03 kr., kuna selle summa kulutamine oli vastolus kultuurkapitali kohta maksivate seaduste, määruste ja kodukorraga.

Riigikontroll saatis märkused eelpoolnäidatud õigekstunnustamata summa kohta Riigikantseleile ja nõudis tähendatud summa õiendamist ja puuduste kõrvaldamist, kuid need nõudmised ei ole seni leidnud täitmist ning puudused kultuurkapitali asjaajamises kestuvad seni edasi.

Samuti ei ole Riigikantselei suutnud mitmekordsete nõudmistele peale vaatamata esitada Riigikontrollile kultuurkapitali 1926./27. a. tegevuse aruannet ja 1927./28. a. aruande juure kuuluvaid dokumente, mille tõttu tähendatud aruannete revisjon on seni lõpetamata.

Vabariigi Valitsuse — kui Eesti Panga täiskogu otsuse põhjal Eesti Panga põhikirja § 46 p. d alusel on tähendatud panga puhaskasust üle kantud Vab. Valitsuse käsutusse järgmised summad:

1920 a. —	500.000.—	mk.
1921 a. —	3.000.000.—	„
1922 a. —	12.387.425.—	„
1923 a. —	15.043.185.—	„
1924 a. —	15.748.587.—	„
1925 a. —	15.000.000.—	„
1926 a. —	25.000.000.—	„
	<u>86.679.197.—</u>	mk.

Tähendatud summade tarvitamise kohta palus Riigikontroll Riigisekretäri saata aruanded, kuid viimane loobus selle täitmisest, põhjenedes asjaolule, et riigivanemad olevat alati asunud eitavale seisukohale tähendatud summade üle üldkorras aruannete esitamise asjas ja et nende summade kasutamine sünnib erikomisjoni kaudu viimase äranägemise järgi.

Riigikontroll.

Riigikontrolli 1927./28. eelarve-aasta korralised kulud, võrreldes 1926./27. a. kuludega, on vähenenud 36.121.69 kr. ehk 9,6% võrra. Kulude vähenemine on tingitud koosseisude kokkutõmbamisest.

Tulusid 1927./28. eelarve-aastal oli 67.66 kr., mis tekkisid ametnikkudele ekslikult maksetud tasude tagasinõudmisest Riigikontrolli eelarve täitmise revisjonikomisjoni poolt. Teisi tulusid ei olnud.

Eelarves ettenähtud ja tegelikkudes kuludes ei ole nimetamisväärilisi lahkuminekuid, välja arvatud ametnikkude ja teenijate toetus, kus tekkis ülejääk 3.952.83 kr. suuruses, sel põhjusel, et laste abirahad vähenesid uue palgaseaduse maksimahakkamisega palkade tõusu tagajärjel ja osa arstiabi arveid esitati uuel eelarveaastal.

Revisjon teostati täies ulatuses, kusjuures revisjonikomisjon jättis esialgu kulused õigeks tunnustamata 822.65 kr. Õigekstunnustamata kulude summast on riigituludesse tagasi makstud 73.12 kr. ja seletuste ja täiendavate dokumentide esitamisega õiendatud 209.53 kr., kuna 540 kr. jääb õiendamata.

Riigikontrolli tegevuse kohta on esitatud Riigikogule eraldi aruanne.

Rahaministeerium.

Rahaministeerium kui tervik, kuhu kuuluvad keskasutus, riigikassa, otsekoheste maksude peavalitsus, aktsiisi peavalitsus, tolli peavalitsus ja kinnisvarade hindamise amet, on kulutanud 1927./28. eelarveaastal korraliste kulude alal 152.184.99 kr. (2,7%) võrra rohkem ja erakorraliste kulude alal 532.288.18 kr. (45,8%) võrra vähem, kui 1926./27. eelarveaastal.

Võrdlev kulude käsitus on toodud alamal üksikute asutuste (peatükkide kaupa).
Rahaministeeriumi keskasutus.

Kulud.

Kulude liigitus	1927./28.	1926./27.	1927/28. eelarveaastal kulutatud rohkem (+) vähem (—), kul			
	eelarveaasta tegelikud kulud		1926/27. eelarveaastal kulutatud		1927/28. eelarveaastal kuludeks määratud	
			Kroonides	Protsentuaalselt	Kroonides	Protsentuaalselt
Korralised kulud	30.996.94	70.034.86	—39.037.92	55,7	—1.310.06	4,1
Erakorralised kulud	628.193.58	1.160.481.76	—532.288.18	45,8	—606.42	0,1

Rahaministeeriumi keskasutus.

Üksikute kululiikide järgi on kulud vähenenud teenistusetasu arvel 25.743.23 kr. (49,2%) võrra, sest osa ametnike on arvatud riigikassa koosseisu ja bilansside kontroll-komisjoni tegevus on vähenenud, mille tõttu kahanes ka liigetele maksetav tasu. Ametnikkude koosseisu vähenemisega on seletatav ka kulude langemine ametnikkude ja teenijate toetuse arvel 1.012.13 kr. (45,2%) võrra. Ära on jäänud kulud ametnikkude ja teenijate varustuse, juriidilise abi ja kohtukulude, kantselei-, majapidamise-, vallasvara-, hoonete remondi- ja segakulude aladel, mis eelarveaastal arvestatud riigikassa kuludes.

Erakorralised kulud on suurenenud sõjajaegsete rekvireerimiste ja kahjude tasumise arvel 36.274.42 kr. (57%) võrra, kuna vähenenud on kulud toetuse arvel omavalitsustele vastutasuks Viinamüügi seaduse muutmise puhul ära jäänud toetusesummale 130.000 kr. (20%) võrra ja omavalitsuste toetuse arvel 15.000 kr. (75%) võrra. Ära on jäänud kulud toetuse arvel karskuseleidele, toetuse arvel omavalitsustele hädatööde korraldamiseks tööpuuduse puhul ja 2,5% maksu arvel piirituse ja viinamüügi sissetulekute pealt kultuurkapitali tuludeks, sest viimane on arvesse võetud riigikassa korralise kuluna.

Keskasutuse kulude revideerimisel ei tulnud ilmsiks puudusi.

Riigikassa.

Kulud on eelmise aastaga võrreldes suurenenud 221.546.04 kr. (65,9%) võrra, kuid eelarvega võrreldes olid vähemad 44.045.73 kr. (7,3%) võrra.

Kulud.

Üksikute kululiikide järgi on kulud suurenenud teenistusetasu arvel 14.115.03 kr. (16,8%), ametnikkude ja teenijate varustuse arvel 484.20 kr. (153,2%), juriidilise abi ja kohtukulude arvel 2.345.95 kr. (238,4%), kantseleikulude arvel 2.720.72 kr. (28%), majapidamise arvel 2.870.73 kr. (55,9%) ja hoonete remondi arvel 3.967.82 kr. (100%) võrra, mis seletatav sellega, et tähendatud kululiikides oli läbi viidud osa kulu keskasutuse kuluna eelmisel aastal. Peale selle on kulu suurenenud kultuurilise toetuse arvel 299.150 kr. võrra, nimelt 2,5% maksu arvel piirituse- ja viinamüügi sissetulekute pealt kultuurkapitali tuludeks, mis näidatud eelmisel aastal keskasutuse erakorralise kuluna. Vähenenud on kulud ametisõitute arvel 281.89 kr. (67%), ametnikkude ja teenijate toetuse arvel 1.077.44 kr. (14,8%) vallasvara arvel 785.06 kr. (53,5%), väärtmärkide valmistamise arvel 99.491.19 kr. (46,6%) ja kodifikatsiooni ja kirjastamise arvel 2.550 kr. (23,2%) võrra.

Riigi võlgade ja protsentide tasumise ning laenude realiseerimise arvel on kulud suurenenud 1.226.464.38 kr. (61,7%) võrra, sellest välisvõlgade arvel 1.260.667.89 kr. (73,3%) ning vähenenud sisevõlgade arvel 13.217 kr. (7,1%) ja laenude realiseerimise arvel 20.986.51 kr. (25,1%) võrra.

Operatsioonifondid.

Eelarveaastal oli ministeeriumi valitseda 15 üksikut fondi.

Muudatused olid järgmistes fondides:

1. Koolimajade ehitusefond:

	Riigikassa poolt eelarve korras saadud	Välja antud omavalitsustele		Tagasi makstud
		Laenu	Toetust	
Kuni 1. IV. 1927. a.	1.750.000	1.685.479	1.080	66.100.57
1927./28. eel.-aast.	250.000	271.525	—	46.615.95
	2.000.000	1.957.004	1.080	112.716.52

Protsentide arvel on eelarveaastal tasutud 1.636.05 kr., millest riigituludesse kantud 161 kr., varemalt välja antud toetusena arvestatud 1.080 kr. ja fondile juurde arvatud 395.05 kr.

2. Elukorterite ehituselaen:

	Riigikassa poolt eelarve korras saadud	Välja antud ehitusekomitee poolt	Tagasi makstud (laenude arvel)
Kuni 1. IV. 1927. a.	3.425.000	3.303.368.30	222.159.20
1927./28. e.-aastal	100.000	10.000.—	83.703.83
	3.525.000	3.313.368.30	305.863.03

Peale selle on Maapanga kätte antud 100.000 kr. laenude andmiseks elukorterite ehitamiseks maal ja eelarveaastal omavalitsuste poolt kasutamata tagasi makstud 987.50 kr. Seega jäi 1.IV. 1928 vaba fondi 112.619.20 kr.

3. Põllumajanduslik laen.

Vabariigi Valitsus tegi välislaenu 1.000.000 Rkr. suuruses Rootsi Valitsuselt 12. apr. 1924 a. seaduse põhjal. Selle laenu arvel osteti Rootsist alljärgnevas tabelis loetletud ettevõtete kaudu põllutööriistu ja -masinaid, väetisaineid, tõukarja ja tõuloomi ja kalapaadimootoreid.

Mis kaupa saadud	Summa Rootsi Kr.	Võlgu jääv %% ostu- summast	Kauba ostja	Kui palju kaupa ostetud
1. Munktelli peksugarnituurid ja lokomobiilid	185.752.50	75%	E.T.K.	
2. „Skandia“ naftamootorid paatidele	8.731.25	75%	E.T.K.	
3. Väetisaineid	285.325.—	50%	E.T.K.	Superfosfaati väevlihapu-ammoniaki ja lubjalämmas.
4. Arvika tohuniitjad ja rehad	18.750.—	75%	Tall. Eesti Majanduseüh.	70 rohuniitjat, 25 viljalõikuse aparaati, 50 hobusereha
5. a) Separaatorid	79.999.98	75%	„	241 koorelah.
b) Baltika piimatalituse sisseseaded	309.999.90	75%	Põllumajan. kesktühis. „Estonia“	10 tervet meierei-sisseseade komplekti ja peale selle sisseseade osasid.
Baltika piimatalituse sisseseaded	58.581.32	75%	Tartu Eesti Majanduseühisus	2 tervet meierei-sisseseadet ja masinaid.
6. Tõuloomi	74.749.01	75%	Põllutööminsteerium	Hobuseid — 91, pulle — 2, sigu — 12, lambaid — 66, kukke-kanu — 1162, hanesid — 91, parte — 4

Summa ümardamiseks 1.000.000 Rkr. peale tasuti E. P. poolt 21.888.96 Rkr.

Laen saadi 1924, 1925 ja 1926 a. a. jooksul ja anti üle Eesti Pangale, kust tema märtsis 1928 a. üle läks Pikalaenu Pangale, kes ka kohustatud on tasuma laenu ja protsente Rahaministeeriumi nimel Rootsi Valitsusele. Esialgse kokkuleppe järele pidi tasutama võlg hiljemalt 1. I. 1930 a., arvates selle ajani 6% aastas, kuid aluseks võttes Briti võla £ 251.000 fundeerimisel tehtud kokkulepet — oli Rootsi Valitsus nõus võla kustutamiseks 13 a. jooksul, pooleaastaste ühesuuruste osadega 52.768.75 Rkr., alates 1.VII. 1927 a. ja lõpetades 1.I. 1940 a., 5% aastas.

4. Põllupidajate elukorterite ehituslaenu arvel oli välja antud 6.100 kr., mille katteks Maapank on saatnud Riigikassale 122 pantkirja à 50 kr. Nendest pantkirjadest langesid kustutusele 3 pantkirja, nii et fondi arvele jääb pantkirju 5.950 kr. suuruses summas.

5. Maapanga pantlehti oli ostetud 249.992.50 kr. eest, milledest eelarveaastal kustutusele langes 5.100 kr. suuruses summas.

6. Emajõe silla ehitamiselaenu on eelarveaastal tasutud 15.600 kr. ja jääb veel tasuda 46.800 kr.

7. Tallinna linnavalitsuse hoburaudtee varanduste eest tasumaksmise laenu arvel on tasutud 4.466 kr. ja jääb veel tasuda 115.534 kr.

8. Meremeeste Kodu hoone lõpuleehitamise laenu arvel on eelarveaastal tasutud 2.916 kr., jääb tasuda 46.820.66 kr.

Võlakohustuste järele tuli tasuda 1. II. 1927 a. võlga 5.000 kr. ja protsente 2.500 kr. ning 1. II. 1928 a. võlga 5.000 kr. ja protsente 2.000 kr., kuid tasutud on kuni 1. IV. 1928 a. ainult võla arvel 3.179.34 kr. Seega vähem tasutud võlga 6.820.66 kr. ja protsente 4.500 kr.

9. Välisvaluuta muretsemise kapitali arvel on tagasi makstud 5.101.66 kr., jääb fondi arvele 140.000 kr. Tähen datud fondi summadest oli eelarveaastal avansina välja antud Põllutööminsteeriumile võõrandatud mõisade eest välja maksmiseks 58.000 kr., mis tagasi makstud 19. III. 1928 a.

10. A.-S. „Eesti Vosvoriidi“ aktsiate omandamine. Selle fondi arvel oli kuni 1. IV. 1927 a. välja antud 211.737 kr., millest eelarveaastal tagasi makstud 31.50 kr., seega jääb fondi arvele 211.705.50 kr. Tähen datud summa on kulutatud järgmiselt:

ostetud 3.047 aktsiat a 50 kr. = 152.350 kr.,
 aktsiate valmistamiskulu a 2.50 kr. = 7.617.50 kr.,
 arvatud aktsiaseltsi 1926 a. kahju katteks 51.738 kr.

1. I. 1928 a. olid tähendatud aktsiaseltsi kapitalid järgmised:

a) põhikapital 4.172 aktsiat a 50 kr.	208.600.— kr.
b) amortisatsioonikapital	31.358.69 „
	<u>Kokku 249.958.69 kr.</u>

Sellest Riigikassa osa:

a) põhikapitalist 3.047 aktsiat a 50 kr.	152.350.— kr.
b) amortisatsioonikapitalist $\frac{5}{7}$ osa	29.550.— „
	<u>Kokku 181.900.— kr.</u>

Seega jääb teiste aktsionäride arvel 68.058.69 kr., millest tuleb veel maha arvata aktsionäride poolt seltsile tasumata osa 19.085.58 kr., nii et teiste aktsionäride kapitalide kogusumma oli 48.973.11 kr.

Sellest selgub, et Riigikassa osa moodustab 79% tervest kapitalist. Selle peale vaatamata on aga Riigikassal põhikirja § 39 järgi ainult 41 häält, kuna teistel aktsionäridel on 112 häält, ligi neli korda vähema kapitaliga. Seega ei ole Riigikassa huvid küllaldaselt kaitstud ning riik ei saa oma tarvilikku mõju avaldada aktsiaseltsi majapidamise juhtimisele. Tuleb veel tähendada, et RT 69 — 1928 lisas avaldatud bilansis on a. s. „Eesti Vosvoriidi“ põhikapital näidatud 132.500 kr., kuna see tegelikult oli 208.600 kr., nimelt ei ole bilansis näidatud 1.522 aktsiat a 50 kr. = 76.100 kr., mida Riigikassa omandanud 1926 a. Kuna bilansis põhikapital on näidatud 76.100 kr. võrra vähem, viimase pealt aga tasutakse 1% riigile kapitalimaksu, siis on ka tasutud 1927 ja 1928 a. a. eest a 761 kr. vähem kapitalimaksu.

Riigi sisevõlad.

Riigi sisevõlad koosnevad peaaesjalikult riigi emissioonina ja vahetusrahana ringkäiku lastud summadest. Peale eelpool nimetatute on riigil sisevõlana veel välja lunastamata osa E. V. 1920 a. võidulaenust ja E. V. kassavekslitest. Riigikassa poolt väljalunastamata riigi sisevõlg oli 1-ks aprilliks 1926 a.: a) vahetusraha 4.661.734.78 kr. ja b) E. V. 1920 a. võidulaenu ning E. V. kassaveksleid 612.042 kr., kokku 5.273.776.78 kr.

Riigi sisevõlgade seis on muutunud viimastel aastatel järjekindlalt vähenemise sihis ja on jõudnud, võttes lähtepunktiks 1923 a. võlasumma, 100% pealt 21,2% peale — seega vähenedes 1923 aastast saadik 78,8% võrra.

Iseäranis tunduvalt on vähenenud sisevõlg möödunud 1927/28 aastal, mis tingitud riigi kassatähtede emissiooni lõpetamisest riigi kassatähtede ja vahetustähtede emissiooni lõpetamise seaduse põhjal. Selle seaduse alusel likvideeriti 1-ks aprilliks 1927 a. sisevõlana arvele jäänud riigi kassatähtede emissiooni summa 19.437.425.87 kr. järgmiselt:

1) anti üle Eesti Pangale ja kustutati maha riigi võlgade arvelt (500 ja 1.000 marg. kassat.) 16.438.055.— kr.

2) kanti üle vahetusraha arvele:

a) 100 marg. kassatähti	2.805.524.— kr.
b) 5, 10, 20 ja 50 pennilisi ning 1, 3, ja 5 margalisi kassatähti	193.846.87 „ 2.999.370.87 „

Kokku 19.437.425.87 kr.

Riigikassatähtede ülevõtmisest tekkiv Riigikassa kohustus Eesti Pangale kustutati sel teel, et pangale üle anti 16.438.055 kr. väärtuses riigikassa kulda ja välisvaluutat.

Peale riigikassatähtede on riigi sisevõlgade arvelt 1927/28 aastal maha kirjutatud kustutamisele määratud ja välja ostetud E. V. 1920 a. võidulaenu pileteid 142.837 kr. väärtuses ja E. V. kassaveksleid 60 kr. väärtuses. Seega on üldse sisevõlad vähenenud 1927/28 a. jooksul 16.580.952 kr. võrra.

Kui sellest summast maha arvata 1927/28 a. jooksul tagavarafondist võetud ja liikvele lastud vahetusraha summa 100.000 kr., mille võrra riigi sisevõlad suurenenud, jääb netto vähenemisena 16.480.952 kr., s. o. 75,7% riigi sisevõlgade üldisest summast, mis oli 1-ks aprilliks 1927 a. 21.754.728.78 kr.

Riigi sisevõlgade liikumist ja seis aastate viisi pildistab alljärgnev tabel:

Võla liigid: Aasta	Emissioon, vahetusraha, siselaenu aasta jooksul		Võla seis aasta lõpul	Protsendiline vahekord võrreldes võla seisuga 31. XII. 1923
	Suurenenud	Vähenenud		
a) Emissioon.				
1922.	—	—	27.493.931	—
1923.	1.500.636	6.955.128	22.039.439	100
1924.	3.614.749	5.106.147	20.548.041	93,2
1925.	1.580.295	2.553.620	19.574.716	88,8
1926. I—III	21.835	10	19.596.541	—
1926./27.	—	159.116	19.437.425	88,2
1927./28.	—	19.437.425	—	—
b) Vahetusraha.				
1922.	—	—	557.644	—
1923.	991.917	41.000	1.508.561	100
1924.	65.500	269.543	1.304.518	86,5
1925.	596.117	475.573	1.425.062	94,5
1926. I—III	—	21.814	1.403.248	—
1926./27.	159.116	—	1.562.364	103,6
1927./28.	3.099.370	—	4.661.734	308,9
d) Siselaenu (s. o. 5% lühiajal. võlakohustused, E. V. 1920. a. võidulaenu pil. ja kassavekslid)				
1922.	—	—	1.659.438	—
1923.	—	344.207	1.315.231	100
1924.	—	309.329	1.005.902	76,5
1925.	—	66.648	939.254	71,4
1926. I—III	—	35.619	904.235	—
1926./27.	—	149.296	754.939	57,4
1927./28.	—	142.897	612.042	46,5
Kokku riigi siselaenu				
1922.	—	—	29.711.013	—
1923.	2.492.553	7.340.335	24.863.231	100
1924.	3.680.249	5.685.019	22.858.461	91,9
1925.	2.176.412	3.095.841	21.939.032	88,2
1926. I—III	21.835	56.843	21.904.024	—
1926./27.	159.116	308.412	21.754.728	87,5
1927./28.	3.099.370	19.580.322	5.273.776	21,2

1927/28 eelarveaasta jooksul on riigi välisvõlad tunduvalt suurenenud, mis tingitud uue välislaenu tegemisest raha- ja pangareformi teostamise otstarbel.

Uus välislaenu on tehtud Rahvasteliidu toetusel ja tasutakse 40 a. jooksul. Saadud välislaenu vastu välja antud obligatsioonid on 7% ja neid on välja antud kogusummas \$ 4.000.000.— ja £ 700.000.— nominaalväärtuses, missugused summad riigikassa poolt ka välisvõlana arvestatud kursiga

\$ 4.000.000.— à 3,75 = 15.000.000.— kr.

£ 700.000.— à 18,21 = 12.747.000.— „

Kokku 27.747.000.— kr.

Riigi välisvõlad.

Tegelikult on selle välislaenu obligatsioonid realiseeritud järgmiste kurssidega:

1) \$ 4.000.000.— kursiga à 89,25 = \$ 3.570.000.—, milline summa Englise £	
ümber vahetati, vahekorraga £ 1.—.— = \$ 4,85625 ja saadi	£ 735.135.02.08
2) £ 700.000.—.— kursiga à 89,5	£ 626.500.—.—
	Kokku saadi £ 1.361.635.02.08

Tähendatud £ 1.361.635.02.08 kanti „The Midland Bank Limited“ Londonis ja on riigikassas arvele võetud kursiga à 18,21, mis võrdub 24.795.375.77 kr.

Välisvõlgade liikumist 1923 aastast pildistab järgmine tabel:

Aasta	Aasta jooksul välisvõlad		Välisvõlgade seis aasta lõpul	Protsendiline vahetord võrreldes völa seisuga 31 XII. 23.
	Suurenenud	Vähenenud		
1922. . . .	—	—	64.322.064	—
1923. . . .	11.601.757	663.409	75.260.412	100
1924. . . .	4.030.610	3.298.988	75.992.034	101
1925. . . .	17.207.556	2.608.152	90.591.438	120
1926. I—III	30.914	—	90.622.352	—
1926./27. .	2.569.546	11.494.366	81.697.532	108,6
1927./28. .	29.039.847	638.166	110.099.213	146,2

Lähemad üksikasjad välisvõlgade liikumisest 1923—1927/28 a. a. selguvad alljärgnevalt:

Välisvõlad (kroonides) on suurenenud järgmistel põhjustel:

Aasta	Välisvõlgasid juurde saadud	Välisvõlgadele juurde arvatud		Kokku välisvõlad suurenenud
		Tasumata jäänud %%	Kursi vahesid	
1923. . . .	—	3.028.089	8.573.668	11.601.757
1924. . . .	477.943	3.308.688	243.979	4.030.610
1925. . . .	16.923.794	—	283.762	17.207.556
1926. I—III	30.914	—	—	30.914
1926./27. .	2.543.688	—	25.858	2.569.546
1927./28. .	27.747.000	1.176.163	116.684	29.039.847
Kokku	47.723.339	7.512.940	9.243.951	64.480.230
%%	74	11,7	14,3	100

1927./28. aastal saadud välisvõlg 27.747.000.— kr. suuruses on, nagu eelpool nimetatud, Rahvasteliidu toetusel tehtud välislaenu summa; võlgadele juurde arvatud tasumata jäänud %% summa 1.176.163 kr. kujutab Ameerika Ühisriikidele võlgnevale summale juurde arvatud %% \$ 316.172.93 à 3,72.

Välisvõlad (kroonides) on vähenenud järgmistel põhjustel:

Aasta	Välisvõlgasid tegelikult tasu- tud (eelarve kuludeks kantud)	Maha kirjutatud välisvõlgade arvelt		Kokku välisvõlad vähenenud
		vahesid välis- võlgade liitmis- ja fundeerimiste puhul	kursivahesid	
1923. . . .	398.190	—	265.219	663.409
1924. . . .	362.446	—	2.936.542	3.298.988
1925. . . .	618.575	1.851.791	137.786	2.608.152
1926. I—III	—	—	—	—
1926./27. .	346.187	11.129.069	19.110	11.494.366
1927./28. .	477.244	—	160.922	638.166
Kokku	2.202.642	12.980.860	3.519.579	18.703.081
%%	11,8	69,4	18,8	100

1927./28. a. jooksul on tasutud välisvõlgasid:

1. Briti valitsusele:

a) toitlusvõlga	£ 2.805.4.1	=	51.096.62 kr.
b) sõjavõlga	£ 3.480.5.4	=	63.463.71 „
d) raudtee materjalidevõlga	£ 13.000.—.—	=	236.600.— „

Kokku Briti valitsusele £ 19.285.9.5 = 351.160.33 kr.

2. Rootsi valitsusele Rkr. 56.231.72 = 56.582.30 kr.

3. Rahvasteliidu soovitusel tehtud raha- ja pangareformi välislaenu:

Tagasi ostetud välislaenu obligatsioonide nominaal väärtuses:

a) \$ 11.000.— kursiga à 91,5	\$ 10.065 à 3,73	=	37.542.45 kr.
b) £ 1.900.—.— kursiga à 92 ⁵ / ₈	£ 1759.17.06 à 18,16	=	31.959.33 kr.

Kokku 1927./28. a. jooksul tasutud välisvõlgasid 477.244.41 kr.

Riigikassa käsutusse kuuluva riigi rahaliste väärtuste kogusumma moodustavad:

1. Eesti raha, mis kantud riigikassa sissetulekusse:
 - a) Eesti Panga osakondades — riigikassa arvele ja
 - b) Eesti Pangas — riigikassa jooksvale arvele nr. 165a;
2. Eesti raha riigiasutuste kassades, mis riigikassale eelarveaasta lõpuks tagasi andmata;
3. riigi kuld ja välisvaluuta;
4. riigikassa poolt riigisummade arvel omandatud väärtpaberid;
5. mitmesugused väärtused.

Riigi rahalised väärtused ja nende paigutamine.

Riigikassa riigiraha arvetele Eesti Pangas ja selle osakondades kantakse kõik riigi rahalised sissetulekud tulude eelarvega ettenähtud allikatest ja alates 1. jaanuarist 1928. a. ka riigiasutuste deposiitid. Eelarveaasta lõpuks riigikassa arvel kohtade peal (Eesti Panga osakondades) kujunenud vahekorrad koondatakse kõik Eesti Panka (peapanka) riigikassa eri-jooksvale arvele nr. 165a, millise arve seis näitab eelarveaasta lõpuks kassalist vahetorda riigikassa ja Eesti Panga, kui riigikassa laekahoidja

vahel. Riigikassa jooksva arve nr. 165a seis 1-ks aprilliks 1928. a., võrreldes seisuga 1. I. 1924. a., näitab paranemist 212,9% võrra, mida tuleb seletada peajasjalikult ülejääkidega eelarve täitmisest ja riigiasutuste rahaliste deposiitide riigikassa arvele kandmisest 1. I. 1928. a. — RT 105 — 1927 a. avaldatud seaduse nr. 83 põhjal (rahaliste deposiitide seis 1. IV. 1928. a. oli 4.726.451.03 kr.).

Riigikassa arvel tehtud läbikäikude ja riigikassa eri-jooksva arve (nr. 165a), kuhu kantakse riigikassa summad, seisuga kohta Eesti Pangas annab ülevaate alljärgnev tabel:

Aasta	Sissekanded riigikassa arvel aasta jooksul		Ülejääk riigikassa eri-jooksva arvel nr. 165-a Eesti pangas aasta lõpul	Protsendiline vahakord võrreldes seisuga 31. detsembril 1923
	Suurenemine	Väheneimine		
1922. . . .	—	—	14.850.949	—
1923. . . .	320.973.286	332.396.940	3.427.295	100
1924. . . .	241.173.608	243.468.541	1.142.362	33,3
1925. . . .	205.731.473	203.910.708	2.963.127	86,4
1926. I—III	47.842.281	47.831.749	2.973.659	—
1926./27. .	185.330.904	183.995.973	4.308.590	125,7
1927./28. .	171.848.946	165.433.324	10.724.212	312,9

Raha riigiasutuste kassades, mis tekkinud riigiasutustele kulude tegemiseks antud avanssides eelarveaasta lõpuks tarvitamata ja riigikassale tagasi andmata jäänud summadest, moodustab osa riigikassa jooksva-kassa seisust eelarveaasta alul ja lõpul.

Nii oli riigikassa summaksid riigiasutuste kassades avansside ülejääkidena:

1-ks jaanuariks 1923. a.	958.250.— kr.	
1-ks jaanuariks 1924. a.	407.959.— „	100%
1-ks jaanuariks 1925. a.	553.358.— „	135,6%
1-ks jaanuariks 1926. a.	473.256.— „	116%
1-ks aprilliks 1926. a.	556.845.— „	136,5%
1-ks aprilliks 1927. a.	482.121.— „	118,1%
1-ks aprilliks 1928. a.	508.680.— „	124,7%

Riigi kulla ja välisvaluuta tagavarad on 1927./28. a. jooksul tunduvalt vähenenud, nimelt Kr. 19.072.999.37 ehk 64,8% võrra, mis tingitud möödunud aastal läbiviidud raha- ja pangareformist. Nimelt on 500 ja 1.000 marg. riigikassatähtede ülevõtmisest tekkinud Eesti Panga nõudmine riigikassa vastu 16.438.055.— kr. suuruses summas ja Eesti Panga poolt Vabariigi Valitsusele üleantud panga nõudmised üldsummas 27.670.000.— kr. kustutatud sel teel, et Eesti Pangale anti üle 44.108.055 kr. väärtuses riigi kulda ja välisvaluutat, muu seas ka raha- ja pangareformi välislaenust saadud üks miljon naelsterlingit, nagu see ette nähtud Rahvasteliidu protokollis raha- ja pangareformi kohta Eestis.

Riigi kulla ja välisvaluuta kogu tagavarade liikumine, alates 1923. a., oli järgmine:

Aasta	Suurenemine	Väheneimine	Seis aasta lõpul;	Protsendiline vahakord võrreldes seisuga 31. XII. 1923.
1922. . . .	—	—	24.619.891	—
1923. . . .	18.390.468	16.619.096	26.391.263	100
1924. . . .	12.866.251	11.982.218	27.275.296	103,3
1925. . . .	9.282.865	8.812.469	27.745.692	105,1
1926. I—III	1.768.224	1.703.274	27.810.642	—
1926./27. .	2.570.565	949.151	29.432.056	111,5
1927./28. .	35.080.390	54.153.389	10.359.057	39,2

Sellest oli:

1. Riigikassas hoiul:

Aasta	Suurenemine	Vähene mine	Seis aasta lõpul	Protsendiline vahekord võrreldes seisuga 31. XII. 1923.
1922. . . .	—	—	687.176	—
1923. . . .	631.570	401.562	917.184	100
1924. . . .	69.376	972.949	13.611	1,5
1925. . . .	26.749	37.625	2.735	0,3
1926. I—III	2.456	1.933	3.258	—
1926./27. .	1.914	2.436	2.736	0,3
1927./28. .	—	332	2.404	0,2

2. Riigikassa depoo Eesti Pangas Tallinnas, mis riigikassa otsekohe ses käsutuses, ilma et Eesti Pangal õigust oleks tarvitada seda kuld ja valuutat panga operatsioonide korras, ja riigikassa depoo Eesti Panga korrespondentide juures välismaadel — samal põhimõttel.

Aasta	Suurenemine	Vähene mine	Seis aasta lõpul	Protsendiline vahekord võrreldes seisuga 31. det. 1923
1922. . . .	—	—	12.833.113	—
1923. . . .	10.811.102	13.726.263	9.917.952	100
1924. . . .	3.072.005	7.562.690	5.427.267	54,7
1925. . . .	6.689.662	6.789.259	5.327.670	53,7
1926. I—III	1.746.071	1.701.290	5.372.451	—
1926./27. .	2.324.496	929.365	6.767.582	68,2
1927./28. .	104.325	6.871.907	—	—

3. Eesti Panga korrespondentide arvetel välismaadel, millised summad seisid Eesti Panga käsutuses panga operatsioonide korras:

Aasta	Suurenemine	Vähene mine	Seis aasta lõpul	Protsendiline vahekord võrreldes seisuga 31. det. 1923
1922. . . .	—	—	11.099.602	—
1923. . . .	5.082.079	2.491.271	13.690.410	100
1924. . . .	2.107.056	1.554.143	14.243.323	104
1925. . . .	2.566.453	1.855.199	14.954.577	109,2
1926. I—III	19.696	49	14.974.224	—
1926./27. .	244.155	17.350	15.201.029	111
1927./28. .	32.760.997	38.642.338	9.309.638	68

4. Raha- ja pangareformi 1927. a. välislaenu tasumiseks ja kuludeks Rahvasteliidu usaldusmehe nimel Londonis ja New-Yorgis:

Aasta	Suurenemine	Vähene mine	Seis aasta lõpul
1927./28. .	2.094.866	1.047.902	1.046.964

5. Antud Eesti Pangale laenu näol (kulda):

Aasta	Suurenemine	Vähennemine	Seis aasta lõpul	Protsendiline vahekord võrreldes seisuga 31. XII. 1923 a.
1922.	—	—	—	—
1923.	1.865.716	—	1.865.716	100
1924.	7.617.813	1.892.435	7.591.094	406,9
1925.	—	130.386	7.460.708	399,9
1926. I—III	—	—	7.460.708	399,9
1926./27. . .	—	—	7.460.708	399,9
1927./28. . .	130.200	7.590.908	—	—

Nagu tabelites toodud riigi kulla ja valuuta läbikäigud näitavad, on riigikassa depoo arved ja Eesti Pangale laenu näol antud kulla arve likvideeritud 1927./28. aastal täies ulatuses ja seega ka kogu riigikassa kullatagavara, mis tervelt üle anti Eesti Pangale. Riigikassa enese kätte jäi 1-ks aprilliks 1928. a. veel ainult hõbedat 2.404.— kr. väärtuses.

Eesti Panga korrespondentide arvetele jäi 1-ks aprilliks 1928. a. välisvaluutat nominaal väärtuses £ 499.334.19.9 ja \$ 64.990.63

Raha- ja pangareformi välislaenu tasumiseks ja kuludeks oli 31. III. 1928. a. Rahvasteliidu usaldusmehe nimel Londonis £ 26.925.6.8 New-Yorgis \$ 150.000.—

Korrespondentide arvetel seisnud riigikassa välisvaluuta summade pealt on Eesti Pank maksnud riigikassale võrdlemisi madalat protsenti, mis kõigub 1%—2½% vahel. Nende protsentmäärade kohaselt on riigikassa saanud Eesti Pangalt % (maha arvates 5% riigimaks ja porto Eesti Panga kasuks), millede võrra riigikassa valuutatagavarad suurenenud 1923.—1927. a. a. jooksul, järgmiselt:

Aasta	V A L U U T A, M I L L E S T % % S A A D U D				
	\$	£	Rkr.	Pr. Fr.	
	P r o t s e n t i d e m ä ä r a d				
	2½	1½	1	1½	2½
1923. saadud)	3.095.45	7.809.18.—	1.399.11.1	2.873.58	15.841.13
„ kurs	388.5	1.690	1.690	103.25	20.50
1924. saadud	3.213.71	7.921.12.5	1.914.16.11	1.991.84	12.372.49
„ kurs	372.—	1.759	1.759	100.—	19.80
1925. saadud	5.053.27	8.034.17.7	1.977.17.1	—	—
„ kurs	375	1.820	1.820	—	—
1926. saadud	5.174.65	8.149.13.1	2.049.12.2	—	—
„ kurs	372	1.806	1.806	—	—
1927. a. kuni 1. VII.	2.633.50	4.118.9.9	1.033.6.4	—	—
Kokku	19.170.58	36.034.10.10	8.375.03.7	4.865.42	28.213.02
Kokku valuuta Ekr.	72.055.91	639.852.89	149.163.65	4.958.81	5.697.18

Kokku Ekr. 871.728.44

Peale selle saadi veel 1927./28. aastal välisvaluutas protsente järgmistelt arvetelt:

1. Raha- ja pangareformi välislaenu realiseerimisest saadud ja Inglise panka „Midland Bank Ltd.“, Londonis, mahutatud Inglise naelsterlingite £ 1.361.635.02.08 pealt 4%—4½% 33.327.18.10 606.197.40 kr.
2. 1926. aastal Briti valitsuselt saadud raudteematerjalide laenu (£ 130.000.—.—) kasutamata osa pealt, mis Inglise panka „Royal Bank of Scotland“, Londonis, oli mahutatud, kuni laenu lõpliku äratarvitamiseni 1927. aastal — 3½% — 13. V. 26. a. kuni 30. XII. 27. a. — £ 5.438.9.8 99.034.78 kr.

Kokku 705.232.18 kr.

Riigikassa poolt omandatud väärtpaberid koosnevad peaausjalikult Port-Kunda ja Aseri semendivabrikute ning Põhja puupapi- ja paberivabriku aktsiatest. Ostetud aktsiad on uutest väljaannetest, milliseid ostes riigikassa kasutas aktsionäri õigusi. 1927./28. aastal ei ole ostetud uusi aktsiaid, vaid olid ainult vähemad muudatused riigikassa poolt omandatud 1920. a. võidulaenu piletitest.

Riigikassa poolt omandatud ja riigikassa hoiulolevate väärtpaberite kohta annab ülevaate järgnev tabel:

Aasta	Väärtpaberite tagavarad aasta jooksul		Seis aasta lõpuks	Protsendiline vahekord võrreldes seisuga 31. XII. 23.
	Suurenenud	Vähenenud		
1922. . . .	—	—	18.397	—
1923. . . .	2.246	1.510	19.133	100
1924. . . .	3.522	128	22.527	117,7
1925. . . .	1.724	813	23.438	122,5
1926. I—III	—	764	22.674	—
1926./27. .	71	—	22.745	118,9
1927./28. .	2.304	1.552	23.497	122,9

Mitmesugused väärtused sisaldavad riigikassas arvestatud ja hoiul seisvaid väärtasju ja väärtuseid, mis konfiskeeritud peaausjalikult kohtu- ja politseivõimude poolt riigi kasuks. 1927./28. aastal on riigikassa poolt maha kirjutatud kõik arvel seisvad väärtused ja näidatud väljaspool bilanssi.

Alljärgnev tabel võimaldab ülevaate mitmesuguste väärtuste summalise liikumise kohta:

Aasta	Väärtuste tagavara aasta jooksul		Seis aasta lõpul	Protsendiline vahekord võrreldes seisuga 31. det. XII. 1923
	Suurenenud	Vähenenud		
1922. . . .	—	—	14.074	—
1923. . . .	131.352	145.426	—	—
1924. . . .	186	—	186	100
1925. . . .	211	2	395	212,1
1926. I—III	—	—	395	—
1926./27. .	30	415	10	5,5
1927./28. .	—	10	—	—

Kokku võttes riigikassa käsutuses seisva riigiraha, välisvaluuta, väärtpaberid ja mitmesugused väärtused, mida Rahaminister loeb oma aruandes riigikassa kassaseisu hulka, saame järgmise üldpildi riigikassa kassaliste väärtuste kohta:

Aasta	Raha ja väärtuste liigid ja seis aasta lõpul					Protsendiline vahekord võrreldes seisuga 31. XII. 23	
	Eesti kroonid		Riigi välisvaluuta ja kuld (selle hulgas ka E. P. laenatud kuld)	Väärtpaberid	Mitmesugused väärtused		Kokku
	Jooksev arve Eesti pangas nr. 165-a	Raha riigiasut. kassades (kassa saldod ja avansid)					
1922. . . .	14.850.949	958.250	24.619.891	18.397	14.074	40.461.561	—
1923. . . .	3.427.295	407.959	26.391.263	19.133	—	30.245.650	100
1924. . . .	1.142.362	553.358	27.275.296	22.527	186	28.993.729	95,9
1925. . . .	2.963.127	473.256	27.745.692	23.438	395	31.205.908	103,2
1926. I—III	2.973.659	556.845	27.810.642	22.674	395	31.364.215	—
1926./27. .	4.308.590	482.121	29.432.056	22.745	10	34.245.522	113,2
1927./28. .	10.724.212	508.680	10.359.057	23.497	—	21.615.446	71,4

Toodud tabelist selgub, et Rahaministri poolt riigikassa kassaseisu hulka arvatud riigiraha ja väärtuste üldine seis on vähenenud 1-ks aprilliks 1928. a., võrreldes seisuga 1-ks jaanuariks 1924. a., 28,6% võrra, mis tingitud, nagu eelpool tähendatud, 1927. aastal läbi viidud raha- ja pangareformist.

Peale eelpool nimetatud riigi rahaliste väärtuste, mida Rahaminister arvanud riigikassa jooksva-kassaseisu hulka, on riigikassa korralduses veel vahendeid ja väärtusi, mida riigikassa otsekohe ei kasuta, nagu: rahamärkide tagavarad (emiteerimata rahamärgid); igasugused tempelväärtused; Nõukogude Venemaalt rahulepingu järgi reevakueeritud vene väärtpaberid ja Soome kaubakrediidi alal Vabariigi Valitsuse poolt riigikassa kindlustusel antud garantiide tagatistena riigikassale antud ostjate-tarvitajate vekslid ja kinnisvara obligatsioon.

Riigikassa rahamärkide tagavarade kohta annab ülevaate alljärgnev tabel:

Aasta	Tagavarad aasta jooksul		Seis aasta lõpul	Protsendiline vahetamine võrreldes seisuga 31 XII 1923
	Suurenenud	Vähenenud		
1922. . . .	—	—	1.736.212	—
1923. . . .	2.471.315	2.896.152	1.311.375	100
1924. . . .	14.082.974	3.690.373	1.703.975	890
1925. . . .	10.314.577	2.176.423	19.842.129	1510
1926. I—III	32.220	993.804	18.880.545	—
1926./27. .	1.342.470	9.446.045	10.776.970	820
1927./28. .	3.400.000	11.884.133	2.292.837	174,8

Tagavarafond loodi 1921. aastal ja sinna on paigutatud riigi emissiooni ja vahetusraha aladel valmistatud rahamärkidest see osa, mis ei olnud tegelikus ringkäigus ja kassades. Riigikassatähtede ja vahetustähtede emissiooni lõpetamise seaduse alusel anti üle Eesti Pangale 1927. aastal kõik tagavarafondi paigutatud riigikassatähed kogusummas 3.619.200 kr. ja alates 1. I. 1928. a. hoitakse seal ainult vahetusraha.

Fondis on hoitud kaht liiki rahamärke, nimelt: riigi trükikojas valmistatud uusi rahamärke ja ringkäigust kõrvaldatud vanu rahamärke, mis ümber vahetatud uute vastu. Kõikumised fondi seisus on tingitud: a) suurenemine — riigi trükikojalt saadud riigikassa tellimistel tagavaraks valmistatud rahamärkidest; b) vähenemine — fondi kogunenud vanade rahamärkide kustutamisest ja tagavaraks valmistatud uute rahamärkide liikvelelaskmisest.

Vabariigi Valitsuse poolt on antud välja riigikassa vastutusel garantiid omavalitsuse- ja ühistegeliste asutuste ning seltside eest Eesti Pangale ja meie import-äride eest Soome kaubakrediidi alal. Tähendatud garantiide põhjal antud laenude seis 1-ks aprilliks 1928. a. on kujunenud järgmiseks:

Kellele antud laen	Eesti pangale antud garantiid Vab. Val. korraldusel 9. XI. 1923 a.		Vab. Val. 8. VI. 1925 a. määruse põhjal riigikassa kanda võetud Soome kaubakred. garant. m/import-äride eest	
	Antud garantiide summa	Võla seis aasta lõpul	Antud garantiide summa	Võla seis aasta lõpul
I. Omavalitsuse-asutustele	2.784.000	2.193.991	—	—
II. Ühistegeliste asutustele	75.000	73.511	Rkr. 136.489.23	Rkr. 74.410.94
III. Seltsidele („Sade“)	21.895	20.617	—	—
Kokku	2.880.895	2.288.119	Rkr. 136.489.23	Rkr. 74.410.94

Nagu revisjonil selgunud, ei ole kõik Vabariigi Valitsuse poolt omavalitsuse- ning ühistegeliste asutuste ja seltside eest Eesti Pangale antud garantiid välja antud seaduslikul alusel. Sarnaseid ga-

garantiidid on antud üldse 1.080.895 kr. ulatuses. Kuna selliste garantiide eest peab vastutama riigikassa oma summadega, millised on käsutada valitsusel ainult Riigikogu poolt vastuvõetud eelarve piirides, ja kuna pealegi Riigikogul puudub võimalus vabastada Vabariigi Valitsust antud kohustustest, siis leiab Riigikontroll, et nimetatud garantiide andmine oleks võinud sündida ainult seadusandlikul teel, nagu see garantiide andmisel on sündinud hiljematel aastatel.

Revideerimisel on ilmsiks tulnud puudusi arstiabi, remondi ja välisvõlgade realiseerimise kulude alal, mille järeldusel jäi esialgu õigeks tunnustamata 3.451.67 kr., mis seni veel õiendamata.

Revisjoni tulemused.

Otsekoheste maksude peavalitsus.

Otsekoheste maksude peavalitsuse kulud on 1927./28. eelarveaastal, võrreldes 1926./27. eelarveaasta kuludega, suurenenud 16.850.36 kr. (7,%) võrra, mis näidatud alljärgnevas tabelis:

Kulud.

	1927/28	1926/27	1927/28 eelarveaastal kulutatud rohkem (+), vähem, (-) kui			
			1926/27 eelarveaastal kulutatud		1927/28 eelarveaastal kuludeks määratud	
	eelarveaasta tegelikud kulud		Kroonides	Protsentuaalselt	Kroonides	Protsentuaalselt
Keskasutus	86.058.77	86.032.56	+26.21	—	-2.458.23	2,78
Riigi kinnisvarade maksuamet . . .	23.878.90	23.442.62	+436.28	1,86	-340.10	1,4
Isearalise tulu ja arimaksu komitee	9.759.64	9.733.06	+26.58	0,27	-47.36	0,48
Maksujaoskonnad	253.795.21	237.433.92	+16.361.29	6,89	-7.801.79	2,98

Suurenenud on kulud peavalitsuses ametisõitute alal 173.67 kr. (9,5%), ametnikkude ja teenijate toetuse alal 225.43 kr. (5,8%), juriidilise abi ja kohtukulude alal 458.13 kr. (11,2%), kantseleikulude alal 1.895.74 kr. (12,7%), majapidamise alal 433.16 kr. (12,1%), hoonete remondi alal 499.97 kr. (100%) ja segakulude alal 203.71 kr. (144,5%), kuna vähenenud on teenistusetasu alal 4.085.67 kr. (6,7%), mis seletatav koosseisu koondamisega revidendi ja jaoskonna juhataja kohtade kaotamise tagajärjel.

Maksujaoskondades on kulud suurenenud teenistusetasu alal peaaegjalikult ülemääralise tasu arvel 7.459.06 kr. (3,9%), ametisõitute alal 1.033.68 kr. (26,2%), majapidamise alal 1.670.18 kr. (14%) ja hoonete remondi alal 8.518.97 kr. (144,8%) kuna vähenenud on ametnikkude ja teenijate toetuse alal 1.528.04 kr.

Peale üldjagamise on üksikud ametnikud, enamasti peavalitsuse ja Tallinnas asuvate maksuasutuste ametnikud, saanud veel erigratifikatsioone kas ületunni- või eritööde eest ehk jälle palvete põhjal majanduslikkude raskuste tõttu. Sarnased palved on pea kõik rahuldamis leidnud. Selle tõttu on saanud üksikud ametnikud eelpooltähendatud üldnormidest tunduvalt rohkem gratifikatsioone. Nii näiteks on eelarveaastal saanud gratifikatsioone, võrreldes koosseisu palgaga: otsekooste maksude peavalitsuse peadirektor 35,4%, direktorid 19,2%—42,4%; jaoskonna juhatajad 26,6%—40,1%; sekretär 43,1%; asjaajajad 30,8%—36,9% ja üks kantsleiametnik 34%.

Lisarahadest on välja antud gratifikatsioone veel Eesti Panga ametnikkudele 9.000.— kr., riigikassa tuluosakonna ametnikkudele 877.50 kr., otsekooste maksude ja tulumaksu peakomitee esimehele 900.— kr; ühele liikmele 215.— kr. ja Kohtupalati prokuratuuri esindajatele 191.— kr. Peale gratifikatsiooni on lisaraha kasutatud raamatupidajate-eksperptide tasu väljamaksmiseks 1.848 kr., peakomitee liigete teelaua kuluna 138.78 kr., kohtuliku ekspertiisi poolt ühe Tallinnas asuva pangakontori äriraamatute läbivaatamise eest kohtu eksperdile 1.000 kr. ja Rahaministeeriumi ülemääralisele ametnikule 500 kr.

Tegevus.

Kuna arvepidamise puudumisel otsekooste maksude peavalitsus ei ole seni suutnud esitada riigikontrollile aruandeid otsekooste maksude määramiste, vähendamiste, sissetulekute ja võlgujäänud summade kohta, siis puudub ka Riigikontrollil võimalus anda täielikku ülevaadet peavalitsuse ja maksuametite tegevuse kohta. Arvestamise sisseseadmiseks ja aruannete esitamiseks olid sellekohased määruste kavad ja aruannete vormid Riigikontrolli poolt juba 1923. aastal välja töötatud ja nõutud nende maksmapanemiseks ka Rahaministeeriumi korraldust, kuid määrus kassa korra kohta riigitulude alal, mis ühtlasi lahendab ka otsekooste maksude arvestamise küsimust, on Rahaministeeriumi poolt maksma pandud alles alates 1. apr. 1928. a. Aruannete puudumisel on kasutatud peavalitsuses olevaid kui ka faktilisel revideerimisel kogutud andmeid tegevuse ülevaate saamiseks.

Nende andmete põhjal on peetud peavalitsuse, otsekooste maksude ja tulumaksu peakomitee istungeid 171 aruandeaastal, kus läbi arutatud 3.183 küsimust.

Ärimaksu seaduse rikkumiste puhul maksuinspektorite poolt kokkuseatud protokollide põhjal on peavalitsus teinud 803 otsust, millede järgi määratud esialgu 4.874.56 kr. põhiärimaksu ja 6.419 kr. trahvi, missuguseid summasid 237 vastulause läbivaatamisel vähendati otsekooste maksude peakomitee otsuse alusel 364.50 kr. ja 933 kr. võrra.

Tempelmaksu seaduse rikkumiste kohta kokkuseatud protokollide alusel peavalitsuse otsustega määratud tempelmaksude ja trahvide liikumist näitab alljärgnev tabel:

	Tempelmaks	Tempeltrahv	K o k k u
K r o o n i d e s			
Jäi sisse tulemata 1. aprilliks 1927. a.	79.838.87	270.318.59	350.157.46
Aruandeaastal määratud	7.635.21	51.996.99	59.632.20
„ vähendatud	10 212.08	173.759.92	183.972.—
„ kustutatud lootuseta võlgasid	6.34	958.93	965.27
„ sisse tulnud	5.336.70	22.542.19	27.878.89
„ üle määra sisse tulnud	6.14	646.13	652.27
Jäi sisse tulemata 1. aprilliks 1928. a.	71.925.10	125.700.67	197.625.77

Nagu tabelist selgub, on võla summa aasta lõpuks võrreldes aasta algusega tunduvalt vähenenud, kuid vähenemine on seletatav mitte sissetulekute suurenemisega, vaid maksude ja trahvide vähendamisega nende määramiste vastu esitatud vastulausete läbivaatamisel. Eriti tunduvalt on vähendatud trahvisummat (173.759.92 kr. võrra), mis osalt sellega seletatav, et endise tempelmaksu seaduse põhjal Rahaminister raha-trahvi võis ära jätta.

Iseäralise tulu ja ärimaksu komitee poolt määratud maksude liikumist näitab järgnev tabel:

	Tulumaks		Ärimaks			KOKKU
	Maks	Trahvid	Kapitali- maks	Kasuprot. maks	Trahvid	
k r o o n i d e s						
Jäi sisse tulemata 1.IV.1927. a.	234.638.07	1.510.72	145.017.08	585.053.26	1.620.83	967.839.96
Aruandeaastal määratud	838.092.20	2.540.—	359.684.55	433.300.26	3.305.—	1.636.922.01
Aruandeaastal vähend. ja kustutatud	295.118.33	32.50	5.473.04	62.322.67	28.—	362.974.54
Aruandeaastal tasutud	447.003.16	3.783.70	374.034.65	485.639.03	3.044.31	1.313.504.85
Aruandeaastal tagasi makstud	—	30.—	810.01	26.740.05	—	27.580.06
Jäi sisse tulemata 1.IV.1928. a.	330.608.78	264.52	126.003.95	497.131.87	1.853.52	95.862.64

Aruandeaastal on võrreldes 1926./27. eelarveaastaga, tunduvalt vähem määratud kasuprotsendimaksu (991.913.38 kr. asemel 433.300.26 kr.) mis seletatav sellega, et 1926./27. eelarveaastal ilmsiks tulid uued asjaolud ühe suurema maksja kohta ja selle tõttu tühistati endiste aastate maksustamine ning maksustati uuesti. Selle tõttu on tähendatud maksjalt komitee otsustega 1926. aastal määratud sisse nõuda kasuprotsendimaksu kokku 514.366.87 kr., kuna 1927./28. eelarveaastal sama maksu määrati 29.050.47 kr.

Maksujaoskondade tegevuse kohta on suudetud anda täielikumat ülevaadet tulumaksu määramise alal, kuna ärimaksu määramiste alal täieliku ülevaate saamiseks tarvilikkude andmete kogumine aja puudusel ostutus võimatuks, mispärast see töö kuulub järgmise aruandeaasta ülesannete hulka.

Maksujaoskonnad on aruandeaastal määranud lisääimaksu (puhtakasumaksu) 14.699 ettevõtetel 1.699.071 kr. ja trahvi ärimaksu seaduste rikkumiste puhul 2.574 isikult 10.736 kr., millise maksustamise vastu on esitatud 3.493 vastulauset, 732 edasikaebust otsekoheste maksude peavalitsusele ja peakomiteele ning 77 kaebust Riigikohtule.

Revideerimisel on ilmsiks tulnud puudusi palga, päeva- ja sõidurahade, arstiabi- ja perekonna abirahade väljamaksmisel, mille järeldusel esialgu õigekstunnistamata jäi 1.437.01 kr., mis veel õiendamata.

Faktilise kontrolli korras aruandeaasta tuludokumentide revideerimisel konstateeritud puudustest oleks tähendada, et mitmel juhul oli ekslikult vähem määratud maksu või jäetud maksuobjektid maksustamata, mille järeldusel on seni nõutud juuremaksu 618.08 kr., mis veel õiendamata.

Revisjoni tulemused.

Aktsiisi peavalitsus.

Aktsiisi peavalitsuse korralised kulud 1927./28. eelarveaastal on vähenenud, võrreldes 1926./27. a. kuludega. 79.301.50 kr. ehk 1,9% võrra.

Kulud.

Üksikute peatükkide järgi on aktsiisi peavalitsuse kulud, võrreldes eelmise aastaga, muutunud järgmiselt:

	1927/28. a.	1926/27. a.	Kulud vähenenud
Aktsiisi peavalitsus (keskasutus)	69.704.45	71.795.23	2,9
Aktsiisi ringkonnad	202.588.56	205.422.24	1,4
Piiritusemonopol	3.654.030.54	3.728.407.58	2,0
Kokku	3.926.323.55	4.005.625.05	1,9

Ülaltoodud tabelist selgub, et kulud on vähenenud kõigis asutustes.

Üksikutes kululiikides on Aktsiisi peavalitsuse kulude suurenemised ja vähenemised 1927./28. a. tingitud järgmistest asjaoludest:

Aktsiisi peavalitsuse keskasutuse kulud on suurenenud: 1) teenistusetasu alal 3.056.64 kr., ehk 6,3% võrra — palgamäärade tõstmise tõttu; 2) sõidukulude alal 437.09 kr. või 180,8% võrra, ametisõidu tõttu välismaale (Leningradi). Ka suurenesid kulud tegeliku vajaduse tagajärjel ametnikkude ja teenijate varustuse, juriidilise abi, kantselei-, materjaliproovimiste- ja segakulude alal.

Kulud on vähenenud peaaasjalikult ametnikkude ja teenijate toetuse alal 726.62 kr. või 22,2% võrra, majapidamise alal — 2.083.21 kr. või 30,2% võrra ja hoonete remondi alal — 2.862.19 kr. ehk 57,2% võrra, majapidamise ja hoonete remondi kulud on vähenenud uutesse ruumidesse (riigimajaja) asumise puhul.

Aktsiisi ringkonna kulud on suurenenud: 1) teenistusetasu alal 1.547.38 kr. ehk 1,0% võrra — palgamäärade tõstmise tagajärjel; 2) majapidamise alal — 85,97 kr. ehk 1,5% võrra ja vallasvara alal 92,9 kr. või 2,9% võrra — tegeliku vajaduse järgi.

Vähenenud on kulud ametsõitude alal 2.395.23 kr. ehk 10,8%, ametnikkude ja teenijate toetuse alal — 1.956.42 kr. ehk 11,2%, kantselei kulude alal 49.28 kr. ehk 1,0% ja veokulude alal 158.99 kr. ehk 41,5% võrra tegeliku vajaduse järgi.

Piirituse monopoli kulud on vähenenud peaaasjalikult hoonete remondi, veokulude ja piirituse monopoli erikulude (§ 26) alal. Nii on hoonete remondi alal kulud vähenenud 18.201.79 kr. ehk 44,7% võrra ja veokulud — 20.219.71 kr. ehk 89,2% võrra tegeliku vajaduse järgi ja piirituse monopoli erikulud 41.486.51 kr. ehk 1,2% võrra, viimase kulude vähenemist üksikute §§ järgi näitab alljärgnev võrdlustabel:

Kulude nimetused	1927/28. a.	1926/27. a.	Rohkem (+) ehk vähem (—)	
			Kr.	%
Piirituse ost	2.047.874.—	2.081.696.87	—33.822.87	—1,6
„ puhastus	165.595.04	158.722.95	+6.872.09	+4,3
materjalid	84.033.75	94.066.70	—10.032.95	—10,7
pudelid ja kastid	173.240.52	200.921.59	—27.681.07	—13,8
töölise tasu	58.036.87	59.052.47	—1.015.60	—1,7
müügile saatmine	999.189.76	954.887.44	+44.302.32	+4,6
piirituse kinnitus	3.512.54	11.873.56	—8.361.02	—70,4
eetri valmistamine	800.59	12.548.—	—11.747.41	—93,6
Kokku	3.532.283.07	3.573.769.58	41.486.51	1,2

Sellest võrdlusest on näha, et aruandeaastal on piirituse monopoli erikulud võrreldes 1926./27. a. kuldudega materjalide, kastide, pudelite, piirituse kinnituse- ja eetri valmistamise alal tunduvalt vähenenud.

Kulude vähenemine materjalide alal on seletatav sellega, et aktsiisi valitsus on suutnud muretseda osa monopolile tarvisminevat materjali odavamalt, kui esialgu kavatseti. Pudelite ja kastide ostukulude kokkuvõtte oleneb tellimiste vähenemisest. Piirituse kinnituse alal on kulud vähenenud tegeliku vajaduse järgi. Eetri valmistamise kulu vähenemine on seletatav sellega, et eetri tehase Richard Mayeri likvideerimise puhul on eelmisel aastal tagavaraks ostetud eetrit suuremal hulgal.

Kulude vähest tõusu on märgata piirituse puhastuse alal — piirituse hulga suurenemise tõttu, ja müügile saatmise alal — piirituse läbimüügi kasvamise tagajärjel.

Kulud on vähenenud ka ametsõitude alal — 79.95 kr. ehk 36,7% võrra, ametnikkude ja teenijate toetuse alal — 1.759.79 kr. ehk 18,7% võrra, majapidamise alal — 1.729.12 kr. ehk 4,7% võrra mis seletatav suurema kokkuhoiuga.

Kulud on aruandeaastal suurenenud: 1) teenistusetasu alal 646.87 kr. ehk 1,9% võrra, palgamäärade tõstmise tõttu ja 2) ametnikkude ja teenijate varustuse alal — 350.79 kr. ehk 8,39% võrra, kantseleikulude alal — 325.95 kr. ehk 17,6% võrra, materjalide proovimise alal 13.66 kr. ehk 16,1% võrra ning vallasvara soetamise alal 7.649.91 kr. ehk 177,2% võrra. Teise punkti all loetud kulude tõus on tingitud tegelikust vaja-

dusest, vallasvara soetamise kulu suurenemine olenes peajasjalikult Tartu viinalao sisseseade täiendamise vajadusest.

Aruandeaasta tegelikke kulusid võrrelduna 1927./28. a. eelarvega pildistab järgnev tabel. Alljärgnevas tabelis on toodud aruandeaasta tegelikkude kulude võrdlus 1927./28. a. eelarvega.

	1927/28. a. eelarve	1927/28. a. kulutatud	1927/28. a. vähem kulutatud kui eelarves ette nähtud	
			Kr.	%
aktsiisi peavalitsus (keskasutus)	77.283.—	69.704.45	7.578.55	9,8
aktsiisi ringkonnad	208.283.—	202.588.56	5.694.44	2,7
piirituse monopol	3.788.698.—	3.654.080.54	134.687.46	3,6
Kokku	4.074.264.—	3.926.323.55	147.940.45	3,6

Aktiisi peavalitsuse keskasutuse kulude hulgas on §14 b all tekkinud ülekulu 808.81 kr. suuruses sel põhjusel, et aktiisi peavalitsuse ruumide remondi (tapeetimise ja maalritöö) kulud on paigutatud § 9 alla (puhastus ja korrashoid), kuna kulu iseloomult kuulub § 14b (jooksev-remont) alla.

Ülaltoodud tabelis näidatud krediitide ülejäägid aktiisi ringkonna ja piirituse monopoli korraliste kulude alal kõiguvad 2,8—3,6% piirides, millest võib järeldada, et eelarve küllaldase ettevaatusega on kokku seatud. Aktiisi peavalitsuse keskasutuse kulude tunduv vähenemine (9,8%) on seletatav sellega, et tähendatud asutus üle viidud üüritud majast riigi majja.

Aktiisi peavalitsuse andmete järgi on aktiisi valve alla kuuluvate asutuste arvus märgata vähenemist piiritusevabrikute, restoranide ja einelaudade arvel, esimeste arv on langenud koondamise tagajärjel 153 pealt 136 peale ja teiste arv on, võrreldes eelmise aastaga, langenud 298 pealt 225 peale, peajasjalikult kõrgete omavalitsuse maksude tõttu. Ettevõtete arv on tunduvalt kasvanud — õllekaupluste arvel (43 pealt 250 peale).

Aruandeaasta aktiisi tulud on suurenenud, võrreldes 1926./27. a. tuludega, 225.611.78 kr. ehk 4,6% võrra.

Üksikute tulunomenklatuuri jaotuste järgi on aruandeaastal aktiisi tulusid sisse tulnud rohkem, kui eelmisel aastal ja kui ette nähtud eelarves:

Tulude nimetus	1927/28. a. eelarves ette nähtud kroonides	Tegelikud tulud		1927/28. a. tegelikud tulud võrreldes			
		1927/28. a.	1926/27. a.	1926/27. a. tuludega		1927/28. a. eel- arvega	
		k r o o n i d e s		Kr.	%	Kr.	%
Aktiisi piirituselt	10.000.—	4.722.62	3.752.—	+970.62	+25,9	—5.277.38	—52,8
„ veinidelt, napsidelt ja likööridelt	170.000.—	227.646.75	176.722.70	+50.924.05	+28,8	+57.646.75	+33,9
„ õllet	750.000.—	739.020.—	725.397.50	+13.622.50	+1,9	—10.980.—	—1,5
patendid joogikohtadele, kauplustele, vabrikutele, töökodadele ja ladudele	110.000.—	109.120.55	118.841.83	—9.721.28	—8,2	—879.45	—0,8
aktiisi pärmilt	40.000.—	46.085.—	41.145.—	+4.940.—	+12	+6.085.—	+15,2
patendid pärmivabrikutele	50.—	50.—	50.—	—	—	—	—
aktiisi tubakalt	3.750.000.—	3.869.205.85	3.683.805.84	+185.400.01	+5	+119.205.85	+3,2
„ paberrossikestadelt ja paberilt	40.000.—	41.260.65	47.860.46	—6.599.81	—13,8	+1.260.65	+3,2
tubaka patendid kauplus- tele	40.000.—	33.294.50	32.134.84	+1.159.66	+3,6	—6.705.50	—16,8
patendid tubaka- ja pabe- rossikestadevabrikutele	6.500.—	7.263.65	6.437.35	+826.30	+12,8	+763.65	+11,8
aktiisi tuletikkudelt	35.000.—	34.976.13	35.025.02	—48.89	—0,1	—23.87	—0,1
trahvid	25.000.—	7.983.87	23.833.95	—15.850.08	—66,5	—17.016.13	—68,1
mitmesugused tulud	600.—	614.24	625.55	—11.31	—1,8	+14.24	+2,4
Kokku	4.977.150.—	5.121.243.81	4.895.632.04	+225.611.77	+4,6	+144.093.81	+2,9

Tegevus.

Nagu võrdlustabelist selgub, on aktsiisi tulud tunduvalt suurenenud piirituse, likööri, veini ja pärmi aktsiisi ning tubaka ja paberossikestade patendimaksu aladel. Piirituse aktsiisi tulu suurenemine 25,9% võrra on seletatav sellega, et 1926./27. a. hooajal on valmistatud piiritust 7.924.664 kraadi võrra rohkem kui 1925./26. a. hooajal ja piiritusevabrikutel tuli vastavalt sellele tasuda rohkem aktsiisi ka piirituse puudujäägi eest.

Likööri, veini ja pärmi aktsiisi tulu suurenemine oli tingitud tootmise tõusuga, mille kohta toodud alljärgnevad andmed:

	Likööri ja napsi		Marjaveini		Pärmi valmistatud ja panderollitud naelad.
	valmistatud	panderollitult välja läinud	valmistatud	panderollitud	
1927./28. a.	175.526,7	173.776,9	134.202,15	155.809	453.823
1926./27. a.	148.153	144.505,6	105.943,75	116.356,65	413.231

Tulu suurenemine 12,8% võrra tubaka- ja paberossikestade vabrikute patentide alal on seletatav patendimaksu määrade kõrgendamise, alates I.I.1928. a. Tulude suurenemine tubaka aktsiisi alal on tingitud tubakavabrikutele varemalt (kuni I.II.27) saadud tubaka aktsiisi võla tasumise tõttu, sest tubakavabrikutele tuli peale aruandeaasta tootmiselt võetava aktsiisi tasuda ka vana võlga 563.509.06 kr. Tubaka aktsiisi võla sissenõudmise asjus on Riigikontroll pööranud Rahaministri tähelepanu asjaolu peale, et Rahaministri korraldust pikendada aktsiisimaksu tasumist üle tähtaja (9 kuud), mis Vene seaduses ette nähtud, ei saa Riigikontroll vormaliselt lugeda seadusepäraseks, kuid küsimuse kaalutlusel riigikassa huvide ja otstarbekohasuse seisukohalt ning arvesse võttes asjaolusid, et kuni võla lõpliku tasumiseni oli järele jäänud ainult 3 kuud, ja et riik ei saanud kahju viivitusprotsentide saamise tõttu, ei ole Riigikontroll teinud takistusi tähen-datud korralduse läbiviimiseks, jäädes arvamisele, et aktsiisimaksu tasumise pikendamist üle seaduses ette nähtud tähtaja ei saa Riigikontroll lugeda seaduslikuks.

Suuremat tulude vähenemist tuleb konstateerida patentide, paberossikestadel võetava aktsiisi ja aktsiisi trahvide aladel. Patendi tulu vähenemine (—8,2%) on seletatav restoranide ja einelaudade arvu vähenemisega.

Paberossikestade aktsiisi tulu vähenemist (—13,8%) tuleb seletada tootmise langemisega, näiteks valmistati 1927./28. aastal 414.584.550 ja 1926./27. a. 481.933.050 kesta, seega vähem 67.348.500 kesta ehk 13,9% võrra, mis tingitud tubakavabrikutes valmistatud paberosside tarvitamise suurenemisega, sest viimaseid on valmistatud aruandeaastal 148.656.250 paberossi ehk 17,1% võrra rohkem, kui eelmisel aastal.

Aktiisi trahvide tunduvalt vähenemisele (66,5%) võrra tuleb vaadata kui juhuslikule nähtusele, sest süüteoasjade arv on vähe alanenud Aktiisiseaduste rikkumise alal. Tulu vähenemine on seletatav peaaesjalikult sellega, et aktiisivalitsus ei ole suutnud üle kanda aktiisi peavalitsuse deposiidi arvel seisvaid trahvisummasid riigitulude arvele enne eelarveaasta lõppu.

Tuletiku aktsiis on määratud suuruses sisse tulnud, kuid silmas pidades, et käesoleval aastal Riigikogu poolt 27.IV.1928. a. vastu võetud seaduse alusel on tuletiku ja poolvabrikate valmistamise ja müügi alal eramonopol maksmata pandud, on toodud alljärgnevad andmed ülevaatesaamiseks Eesti tuletikutööstuse kohta aja eest 1919.—1927./28. a.

Tuletikutööstuse are-
nimine.

Tuletikutööstus on Eesti tööstusharude hulgas üks vanematest, selle tekkimist tuleb lugeda 1863 aastast, mil asutati I Tallinna tikuvabrik, praegune I Tallinna tuletikuvabrik, end. Julius Trumm ja Ko.

Eestis töötavate tuletikuvabrikute poolt on aktiisivalitsuse andmete järgi 1919.—1927./28. a. jooksul valmistatud tuletikke: (toosides à 75 tk.)

	Tegutsevate vabrikute arv	Tuletikke valmistatud	Saadetud tuletikke	
			sisemaale	välismaale
1927./28. a.	4	160.004.500	55.042.500	108.414.320
1926./27. a.	6	175.035.530	55.788.350	127.094.752
1925. a. . .	6	207.042.892	33.639.250	118.386.692
1924. a. . .	5	122.827.920	60.555.644	55.378.944
1923. a. . .	4	73.692.700	52.421.915	18.795.168
1922. a. . .	„	62.406.800	50.013.825	10.625.024
1921. a. . .	„	38.580.450	38.480.550	534.360
1920. a. . .	„	43.496.328	42.193.658	1.060.000
1919. a. . .	„	26.370.000	24.523.120	2.618.000

Ülaloodud andmete järgi on tuletikutoodang võrdlemisi ruttu üle saanud sõjaaegsetest raskustest ja juba 1922. a. jõudnud ennesõjaaegse normini (72 milj. toosi), tõustes 1925. a. haripunktini, kuna ta 1926./27. ja 1927./28. a. a. on tunduvalt langenud. Vaatamata sellele, et vabrikute toodang kiirelt on kasvanud, ei ole vabrikud saanud turu puudusel siiski töötada täie võimega, sest tikuvabrikute toodang 8 tunnilise tööpäeva juures on umbkaudu 3 korda nii suur kui siseturg tarvitab. Siseturu nõudmine tuletikkude järele on 50—55 milj. toosi ümber, ainult 1925. ja 1924. a. on saadetud tikke siseturule suuremal määral, mis aga tuleb pidada juhuslikuks nähtuseks. Samuti näitavad tuletikkude väljaveo kohta toodud andmed, et Eesti tikutööstus on alates 1921. a. suutnud järjekindlalt saata tuletikke ilmaturule, kusjuures väljavedu on aasta-aastast suurenenud, tõustes 1926./27. a. kuni 127.094.752 toosini.

Kaubanduse-Tööstuseministeeriumi kaubanduseosakonna informatsiooni andmetel on suhteline vahetõttu tikutööstuses tarvitatud tooresmaterjali ja makstud töötasu osa valmiskauba väärtuses järgmine:

	Valmiskauba koguväärtus	Tarvitatud materjali väärtus	% valmis- kauba väärtusest	Töötasu makstud	% valmis- kauba väärtusest	Tarvitatud mater- jali ja töötasu % valmiskauba väärtusest
	K r o o n i d			K r.		
1926.	1.172.230	679.200	57,9	352.120	30,0	87,9
1925.	2.192.110	865.300	39,5	518.640	23,7	63,2
1924.	1.308.320	446.960	34,2	301.510	23,0	57,2
1923.	845.350	246.760	29,2	223.040	26,8	56,0
1922.	746.000	234.770	31,4	192.860	25,8	57,2

Ülaloodud andmed näitavad, et alates 1924. a. on tarvitatud materjali ja töötasu % valmiskauba väärtusest tõusnud 1926. a., kusjuures ei tule otsida turu konjunktuuri halvenemise põhjust tikutööstuses tarvitatud materjali kallinemises ja töötasu tõusus, vaid terava võistluse tagajärjel tekkinud tuletikkude müügihinna langemises, sest alates 1925. a. on tiku valmistamise tingimused tuletikkude suurmüügi hindade alandamise tõttu aasta-aastalt halvenenud. Tuletikkude hinna langemist tuleb seletada Rootsi tikustrusti mõjuga Eesti tuletikutööstuse peale, sest tähendatud trustil läks korda mõne tikuvabriku omandamise teel avaldada oma mõju siseturu hindade peale ja viimaste järjekindlalt mahasurumisel saada kõigi Eestis töötavate vabrikute peremeheks. Nii oli tuletikkude originaalkasti (5.000 toosi) suurmüügi keskmine hind: 1927 a. 53,8 kr., 1926 a. 47,3 kr. ja 1925. a. 63,8 kr.

Samuti nagu siseturul on trust ka ilmaturu valitseja, mille tõttu Eesti tikkude väljaveol puudusid arenemise võimalused.

Arvesse võttes, et siseturu tuletikkude hinnad täielikult trusti määrata olid, ilma et riigil võimalik oleks mõjutada sarnase hädatarviliku tarbeasja hindade reguleerimist ja silmas pidades tuletikkude väljaveo arenemist, on Rootsi tikustrustiga sõlmitud vastav leping eramonopoli asutamise asjus ja seadusega 27. aprillist

1928. a. maksuma pandud. Lepingu järgi on esiteks, tuletikkudelt võetav aktsiisimaks kõrgendatud 35.000 kr. pealt 120.000 kr. peale; teiseks, on riigil ette nähtud võimalus osa võtta oma esindajate kaudu siseturu tikkude hindade määramisest, et tikkud ei oleks trusti käes spekulatsiooni objektiks; kolmandaks — on monopoli õiguse andmise eest saadud ühekordse tasuna 3 milj. krooni ja võimaldatud laenu saamine 4.000.000 kr. suuruses.

Aktiisi maks iga elaniku kohta.

Käsitades 1922. a. rahvalugemisel saadud elanikkude arvu (1.107.059) ja 1927./28., 1926./27., 1925., 1924. ja 1923. aastal saadud aktiisi tulusid õllelt, veinidelt, likööridelt ja tubakalt, saame järgmised andmed iga elaniku peale langeva aktiisimaksu kohta:

	Õlle	Veinide ja likööride	Tubaka
	aktiisid kroonides		
1927./28. a.	0,67	0,21	3,50
1926./27. a.	0,66	0,16	3,33
1925. a. . .	0,76	0,14	3,23
1924. a. . .	0,70	0,12	2,51
1923. a. . .	0,65	0,17	2,08

Üldse on aktiisi iga elaniku pealt sisse tulnud: 1927./28. a. — 4.63 kr. ja 1926./27. a. — 4.82 kr.

1927./28. a. tegelikud aktiisi tulud on üldiselt 144.093.81 kr. ehk 2,9% võrra rohkem sisse tulnud kui eelarves ette nähtud. Üksikute tululiikide järgi, välja arvatud piirituse, veinide, likööri ja pärimi, aktiisi trahvide ning tubaka- ja paberossikestadevabrikute ja tubaka kaupluste patentide alal, on eelarve normaalselt täidetud kõikumisega — 0,1 kuni 3,2%. Veini, likööri ja pärimi aktiisi sissetulek suuremal määral, kui ette nähtud oli eelarves, tuleb seletada produktsiooni suurenemisega.

Tubaka- ja paberossikestadevabrikute patentide tulu suurenemine 11,8% võrra on tingitud patentide määrade kõrgendamisest. Piirituse aktiisi, tubakakaupluste patentide ja trahvide alal ei ole eelarve kavatsused täidetud, sest tulusid on sisse tulnud 16,8 kuni 68,0% võrra vähem, kui ette nähtud eelarves.

Aktiisi maksude suhteline vahakord 1927./28. a. kaudsete tuludega on 21,2% ja sama aasta korraliste tuludega 5,8%.

Piirituse-monopol.

Riigi piiritusemonopoli on teostatud aruandeaastal aktiisi valitsuse järelevalvel 7 riigi ja 8 eralao ning 153 piirituse- ja viinamuügi koha kaudu. Piirituse-monopolile tarvisminev toores piiritus on valmistatud 1927./28. a. hooajal endiste aastate eeskujul Eestis tegutsevates piiritusevabrikutes.

Piirituse vabrikute tegevust valgustab alljärgnev tabel:

Hooaeg	Vabrikute arv	Materjale tarvitatud (puudadest)			Piiritust saadud (kraadides)	Normipiirituse hind 1° eest
		kartuleid	linnaseid	muud		
1927./28 . . .	136	1.368.850,5	91.984,5	38.546,5	21.614.610	7,8 snt.
1926./27 . . .	153	2.339.066	125.568	46.065	39.626.041	7,4 „

Vaatamata sellele, et piiritusevabrikute arv langes 136 peale koondamise tagajärjel, ei ole alanenud 1927./28. a. hooaja normipiirituse eest maksetud hind, vaid vastuoksaks on 5,4% võrra tõusnud eelmise hooaja normi piirituse hinnaga võrreldes, mis olenes piirituse põletamiseks tarvismineva materjali — kartuli ja odra — kõrgest hinnast ja piiritusevabrikute väiksest toodangust. Järgmine võrdlustabel kujutab kartuli ja odra hindade kõikumist:

	Puuda hind kroonides	
	kartul (piirituse)	oder (õlle)
1927. a. . .	okt. 0,55	330 — 335
1927. a. . .	nov. — 0,55 — 0,61	330 — 350
1927. a. . .	dets. — 0,59 — 0,61	345 — 365
1926. a. . .	II pool — 0,41	303

Piirituse vabrikutes valmistatud toores piiritus, välja arvatud osa, mis toorelt müüakse ja tarvitatakse muudeks otstarveteks, on samuti nagu eelmisel aastal piirituse produtseerijate organisatsiooniga (Kartuliühisuste liit) sõlmitud lepingu alusel puhastatud 6 kohalikus piirituse puhastamise vabrikus.

Kuivõrra aruandeaastal piiritusemonopoli tulusid on sisse tulnud tulunomenklatuuri üksikute jaotuste järgi rohkem või vähem, võrreldes 1927./28. a. eelarvega ja 1926./27. a. tegelikkude tuludega, näitab alljärgnev tabel:

Tulude nimetus	1927/28. a. eelarve	1927/28. a. tegelikud tulud	1926/27. a. tegelikud tulud	1927/28. a. tegelikud tulud võrreldes			
				1926/27. a. tuludega		1927/28. a. eelarvega	
				Kr.	%	Kr.	%
Piirituse ja denaturaadi müük	13.280.000	14.108.327,42	12.734.158,14	+1.374.169,28	+10,8	+828.327,42	+6,2
Tulu väljaveetavalt piirituselt	—	10.589,55	35.849,34	—25.259,79	—70,5	+10.589,55	+100
Eetri müük	30.000	37.490,24	35.064,05	+2.426,19	+6,9	+7.490,24	+25,0
Puskariõli müük	10.000	8.516,79	8.589,35	—72,56	—0,8	—1.483,21	—14,8
Mitmesugused tulud	85.000	82.612,20	301.390,07	—218.777,87	—22,6	—2.387,80	—2,8
Kokku	13.405.000	14.247.536,20	13.115.050,95	+1.132.485,25	+8,0	+842.536,20	+6,3

Ülaltoodud võrdlustabelist on näha, et piiritusemonopoli üldtulud on, võrreldes 1926./27. a. tuludega, suurenenud 1.132.485,25 kr. ehk 80% võrra. Üsrikute tulunomenklatuuri jaotuste põhjal on tulud suurenenud piirituse ja denaturaadi ning eetri müügist. Tulude suurenemine piirituse ja denaturaadi müügist aruandeaastal on tingitud ühelt poolt uute müügikohtade avamisest rannäärsetes kohtades, mis kaasa aitas välispiirituse väljatõrjumisele ja tõstis ka läbimüüki, teiselt poolt tuleb pidada tuhu suurenemise põhjuseks ka piirituse ja viinamüügi hindada tõstmist 7.III.28. a.

Tulu vähenemine väljaveetavast piiritusest on seletatav välisturu madalate piirituse hindadega. Aruandeaastal on müüdnud piiritust laevade varustamiseks 70.577° (1926./27. a. — 134.719°).

Eetri müügist saadud tulu, võrreldes 1926./27. a. tuludega, näitab kasvamist 6,9% võrra, mis seletatav eetri tarvitamise suurenemisega: nii müüdi 1927./28. a. 1.077 pd., kuid 1926./27. a. ainult 998 pd.

Piirituse, denaturaadi ja piirituse jätiste müüki näitab järgnev võrdlustabel:

	Üldtarvitamiseks	Eriotstarveteks	Välja veetud	Puskariõli	Denatureeritud piiritus (toopides)
	k r a a d i d e s				
1927./28. a.	27.765.368	2.654.417	70.577	77.049	321.378,25
1926./27. a.	25.229.767	2.437.618	134.719	99.284	277.561

Toodud andmetel on tõusnud üldtarvitamiseks müüdnud piirituse hulk 2.535.601 kraadi ehk 10,1% ja denaturaadi tarvitamine 43.817,25 toobi ehk 15,8% võrra.

Iga elaniku peale langeb piiritust ja viina üldtarvitamiseks (kraadides):

1927./28. a. — 25,08 ⁰ ehk 6,27 toopi	} neljakümne- kraadilist viina
1926./27. a. — 22,78 ⁰ „ 5,69 „	
1925. a. — 20,32 ⁰ „ 5,08 „	

Ülaltoodud andmete järele tõuseb piirituse ja viina tarvitamine järjekindlalt alates 1925. a.

Aruandeaastal on piiritusemonopoli tulusid sisse tulnud 842.536.20 kr. ehk 6,3% võrra rohkem, kui ette nähtud eelarves.

Üksikute tululiikide järgi on märgata tulu suurenemist piirituse, denaturaadi ja eetri müügi aladel, mis seletatav eeltähendatud ainete läbimüügi kasvamisega ja eriti piirituse müügi hindade tõstmisega 7.III. 1928. a.

Puskariõli müügist saadud tulu vähenemine 14,8% võrra on tingitud osalt ilmaturu hindadest ja osalt läbimüügi langemisest. Nii on puskariõli müüdnud:

	Sisemaa tarviduseks	Väljaveoks	K o k k u
	k r a a d i d e s		
1927./28 . .	9.512	67.537	77.049
1926./27 . .	10.241	89.043	99.284

Piiritusemonopoli 1927./28. a. tulu suhteline vaherkord sama aruandeaasta korraliste tuludega 16,1%

Aruandeaastal piiritusemonopoli alal saadud riigitulude (14.247.536.20 kr.) võrdlemisel monopoli kuludega (3.654.030.54 kr.) sama aja eest selgub, et tulude ülejääk on. peale kulude mahaarvamist, 10.593.505.66 kr. ehk 189,9%, kuna eelmisel aastal tulude ülejääk oli maha arvates kulud 9.386.793.37 kr. ehk 157,6%. Puhastulu suurenemine on tingitud ühelt poolt piirituse müügi hindade tõstmisest ja piirituse ja eetri hulga läbimüügi kasvamisest, teiselt poolt, aga piirituse monopoli teostamiseks tarvisminevate kulude absoluutsest vähenemisest, mille põhjuseks tuleb lugeda osalt administratsiooni ja tööliste töövilmuse tõusu ja osalt töö mehaniseerimist, sest riigi viinatööstuses Tallinnas, sünnib viina valmistamine ja pudelitesse täitmine, korkimine, etiketamine j.n.e., mehaanilisel teel selleks muretsesetud elektrijõul töötavate masinatega. Kui aga arvesse võtta, et aktsiisi peavalitsuse ja aktsiisi ringkondade ülesannete hulka kuulub ka järelvalve teostamine piiritusemonopoli alal, siis võiks juure arvata umbes piiritusemonopoli kuludele 65% tähendatud asutuste kuludest, s. o. 176.990 kr., mille tagajärjel piirituse monopoli tulu väheneks 10.593.505.66 kr. pealt 10.416.515.66 kr. peale, või % 189,9 pealt 171,9 peale.

Aluseks võttes 1927./28., 1926./27. ja 1925. aastate jooksul piiritusemonopoli peale kulutatud summad, müüdnud piirituse, denaturaadi ja jätiste kraadide arvu ja müügilt saadud tulusid, välja arvatud eetri valmistamise kulu ja tulu müügist, saame piiritusemonopoli tululikkuse kohta järgmise ülevaate:

	Müüdnud kraadide arv	T e g e l i k u d		Iga piirituse kraadi peale langev		
		tulud	kulud	üldtulu	kulu	puhastulu
		k r o o n i d e s				
1927./28 . .	33.524.091	14.210.045.96	3.653.229.95	0.42,38	0.10,90	0.31,48
1926./27 . .	30.412.195	13.079.986.90	3.728.282.10	0.43,01	0.12,26	0.30,75
1925	27.256.850	10.591.250.67	3.864.221.48	0.38,86	0.14,18	0.24,68

Tabelis näidatud võrdlusandmetel on tõusnud tululikkus järjekindlalt iga äramüüdud kraadi piirituse pealt, mille põhjuseks on, nagu varem tähendatud, ühelt poolt piiritusemonopoli kulude vähenemine, teiselt poolt aga piirituse müügihindade tõstmine ja lähimüügi kasvamine.

Aktiisivalitsuse valve all olevate asutuste ja ettevõtete faktilist kontrolli teostati aruandeaastal Riigikontrolli poolt 31 korral: varade ja tööde vastuvõtmisi 12 korda, varade ülelugemisi 3 korda, varade hindamisi 3 korda ja osa võetud mitmesugustest nõukogudest ja komisjonidest — 13 korda.

Kassa-, arve- ja majapidamise faktilist revideerimist kohtadel teostati aruandeaastal 13 korral 13 asutuses, kusjuures leiti korras asjaajamine 8 juhul ja konstateeriti puudusi 5 juhul ning võeti selgitamisele summasid 85.40 kr. suuruses.

Kõikide revideerimistel leitud asjaajamise puuduste ja väärnähtuste peale on Riigikontroll juhtinud aktiisi peavalitsuse tähelepanu ja nõudnud nende kõrvaldamist, ja peavalitsuse korraldusel on kõrvaldatud kõik puudused, kusjuures peavalitsuse juhataja poolt 1 juhul väärnähtuste selgitamiseks on asi saadetud prokuratuuri korraldusse, kuid viimase poolt ära lõpetatud, ja 4 juhul sama peavalitsuse juhataja poolt tehtud vali märkus vastavatele ametnikkudele.

Järelokrolli korras on revideeritud kulude- ja aktiisi peavalitsuse poolt esitatud 1927./28. a. tuluaruanded, arveraamatud ja dokumendid ning Rahaministeeriumi poolt vastuvõetud riigitulude aruanded.

Samuti nagu eelmistel aastatel, tuli ilmsiks ka 1927./28. eelarve-aasta tuludokumentide sisulisel revideerimisel, et oli arvatud välja vähem maksusid üksikutele juhtudel kui oleks pidanud arvama maksvate määruste ja seaduste järgi. Üldiselt on aga puudused vähenenud. Riigikontrolli poolt on avalikuks tehtud vähemõtmisi 283.30 kr., millest kuni 15.XI.28. tasutud 133.30 kr. ja jääb esialgu õiendamata 150 kr.

Kuludokumentide revisjonil ilmsikstulnud puuduste tõttu on Riigikontrolli poolt esialgu õigekstunnustamata jäetud korraliste kulude alal 386.35 kr. Puudused on tekkinud sellest, et ametnikkudele eksikombel summasid rohkem makstud, kui see seadustes ja määrustes lubatud ametisõitude alal 159.57 kr. ametnikkude ja teenijate toetuse alal 52.08 kr. ja esitatud tõendusdokumentide puudulikkuse tõttu 174,7 kr.

Õigekstunnustamata summadest on kuni 1.XI.28. õiendatud: seletuste ja tõenduste esitamisega 53.55 kr., riigi tulude arvele tagasimaksmisega 16.12 kr. ja jääb õigekstunnustamata 316.68 kr.

Peale eeltähendatud puuduste on maksukäskude ja tõendavate dokumentide revideerimisel kindlaks tehtud, et aktiisi peavalitsus osa ruumide remondi kulusid suuruses 809.71 kr. on paigutanud majapidamise kulude alla, kusjuures tähendatud summa ümberpaigutamise tagajärjel vastava paragrahvi alla tekib ülejäägi asemele ülekulu 808.81 kr. suuruses.

Tolli peavalitsus.

Tolliasutuste korralised kulud on suurenenud 1927./28. eelarveaastal võrreldes eelmise aastaga 13.825.96 krooni ehk 2,7% võrra. Suurenenud on peajasalikult teenistusetasu uute palganormide mahakkamise tõttu, kuid ka ametisõitude, sõidukulude, vallasvara ja remontide kulud on suuremad eelmise aasta kuludest.

Tolliametkonna koosseisus ettenähtud palkadeks on kulutatud 360.680 kr. 1927./28. a. eelarve-summadest. Peale selle on sama aja jooksul välja jagatud autasuna tolliteenijaile eraisikutelt saadud summadest: lisatollist 53.966 kr. ja salakauba trahvidest 4.381 kr.

Ületunnitöö tasuna on tolliametnikkudele makstud 28.721 kr. aruandeaasta jooksul. Seega on tolliametkonna üldine lisatasu 87.068 kr. ehk 24,1% koosseisu palkadest. Selles summas ei ole arvestatud autasusid, mis üksikud ametnikud on saanud salakauba teadaandmise või kinnipidamise eest. Mitmete tolliametnikkude lisateenistus ulatub üle 100% koosseisu palgast.

Tallinnas töötavaist tolliametnikest on saanud 1927./28. a. lisatasusid võrreldes koosseisu palgaga: tollidirektor 38%, tolliülem 33%, tolliülema abid — kesmiselt 41% (24%—69%), revidendid — kesk-

Revisjoni ulatus.

Kulud.

miselt 42% (25%—77%), pearaamatupidaja 28%, pearaamatupidaja abi 73%, laevade ja ladude ülevaataja 94%, laevade ja ladude ülevaataja abid — keskmiselt 114% (87% kuni 133%) j. n. e. Tolliametnikud töötavad majanduslise tunduvalt soodsamais tingimuses, võrreldes teiste ametkondadega.

Üldised tollitulud.

Tegelikult saadud tollitulude jaotust ja võrdlust kroonides näitab järgmine tabel:

Tulude nimetus	1927/28 a.	1926/27 a.	Võrreldes eelmise aastaga saadud		
			Rohkem	Vähem	%
Sisseveotoll	18.091.149	16.764.832	1.326.317	—	+7,9%
Väljaveotoll	715.777	1.457.092	—	741.315	—50,9%
Lisatoll (3% ja 5% aktsidents)	42.507	56.366	—	13.859	—24,6%
Kantseleimaksud	57.481	35.193	22.288	—	+63,3%
Trahvid	28.679	32.908	—	4.229	—12,9%
Mitmesugused tulud	121.359	131.197	—	9.838	—7,5%
Saadud kokku	19.056.952	18.477.588	579.364	—	+3,1%
Eelarve	17.753.000	18.015.570	—	262.570	—1,5%
Rohkem saadud	1.303.952	462.018	—	—	—

Tollitulude üldsumma on võrreldes eelmise eelarveaastaga tõusnud 579.364 kr. ehk 3,1% võrra, olgugi et üksikud tollimaksud näitavad vähenemist. Sisseveo toll on suurenenud kaupade suurema läbikäigu tõttu, kuna väljaveotoll vähenemine on tingitud, nagu eelpool tähendatud, väljaveo tollitariifi määrade osalisest vähendamisest või tollide ärakaotamisest mõnede saaduste pealt. Lisatoll vähenemise põhjustest tuleks nimetada, et 1927./28. a. a. jooksul ei ole enam palju saadud endiste aastate dokumentide lõpetamise tõttu Vene tolliseadustikus ettenähtud 5%-list aktsidentsimaksu, mis täielikult kuulub riigituludesse, kuna uue Tolliseadustiku põhjal võetavast lisatollist antakse suurem osa autasuna tolliametnikkudele.

Kantseleimaksu suurenemine on tingitud väljaveotoll osalisest kaotamisest, kuna ilma tollita välja veetavate kaupade pealt võetakse kantseleimaksu. Selle tõttu on 1927./28. a. kantseleimaks, võrreldes möödunud aastaga, suurenenud 63% võrra.

Raha deposiite oli tolliametitel:

1. aprillil 1927. a.	468.837 kr.
1927./28. a. jooksul suurenenud	27.560.034 „
1927./28. a. jooksul vähenenud	27.770.243 „
1. aprillil 1928. a.	258.628 „

Sellest summast oli Tallinna tolliameti kassas 115.410 kr., Valga tolliameti kassas 118 kr., hoiusummade arvel Tallinna Krediidipangas 25.000 kr., hoiusummade arvel Kommertspangas 20.000 kr. ja Eesti Panga osakondades 98.100 kr.

Tolliametite järgi jagunesid deposiitsummad:

Tolliamet	1 aprill 1927 a.	1927/28 a. suurenenud	1927/28 a. vähenenud	1 apr. 1928 a.
Tallinnas	453.997	27.401.901	27.605.678	250.220
Narvas	6.616	100.921	103.895	3.642
Valgas	4.815	30.619	32.103	3.331
Parnus	2.972	21.174	23.199	947
Kuressaares	—	2.541	2.471	70
Loksal	437	1.549	1.569	417
Kundal	—	961	961	—
Haapsalus	—	269	269	—
Paldiskis	—	99	98	1
Kokku	468.837	27.560.034	27.770.243	258.628

Tolliasutuste deposiitsummad.

Deposiitsummadesse on paigutatud ka vastuvõetud lisatoll, millest võib välja anda Tolliseaduse põhjal poole autasuna ametnikkudele, kes on üles näidanud tolli asjus erilist hoolsust riigi huvide kaitsmisel. Nende summade jaotamisel ei ole kinni peetud seaduses ettenähtud nõuetest, vaid on antud lisatollisummasid üldiste nimekirjade järgi — laitmata teenistuse eest. Üksikuile ametnikele lisatollisummade andmise põhjenduseks olid perekondlikud sündmused — sünnipäev, teenistuse juubel, pikaajaline teenistus vene ajal j.n.e. Neid summasid on antud isegi spordivõistluste auhindadeks. Üksikud tolliametnikud said 1927./28. a. lisatollist suuremaid summasid, nii tollidirektor 1.190 kr., Tallinna tollitülem 710 kr., Tallinna tollivilema 2 abi à 590 kr., 1 revident 955 kr., 2 revidenti à 535 kr., j.n.e. Aasta jooksul on lisatollist antud tolliametkonnale 53.966 kr., piirivalvele 3.375 kr. ja Rahaministeeriumi keskasutusele 1.760 kr.

Lisatollisummade kulutamist seaduses ettenägemata otstarveteks on soodustanud muu seas asjaolu, et Rahaminister on lubanud kanda lisatollina vastuvõetud summad tollivalitsuse deposiidi arvele, kust võidi tarvitada neid ilma eelkontrollita. Kuna tolliseadustiku ja riigitulude kassakorra määruse põhjal lisatoll tuleb üle anda viivitamata riigituludena Eesti Panka, palus Riigikontroll Rahaministri korraldust, et lisatolli deposiiti paigutamine lõpetatakse ja pannakse maksma kindel kord autasude andmiseks. Seni ei ole Rahaminister täitnud Riigikontrolli nõudmist.

1927./28. a. tegutsesid tolliametid Tallinnas, Valgas ühes Hopa läbilaskepunktiga, Narvas, Pärnus ühes Mõisaküla tollipunktiga, Kundas, Kuressaares, Loksal, Paldiskis ja Haapsalus. Peale tolliametite oli piiratud õigustega tollivalvepunktid Kihnos, Virtsus, Kihelkonnas, Triigis ja Kablis, kus piirivalve ametnikud täitsid tolli funktsioone. Ruhnos täitis politsei esindaja tolli ülesandeid. Käsmus oli kohalikul merikooli õpetajal luba vastu võtta tühjalt sõitvaid Eesti laevu ja välja lasta välismaale sõitvaid laevu.

Tolliasutused tegutsesid 1. jaan. 1924. a. maksmaabakanud Tolliseadustiku alusel, milles tehti mõningad täiendused ja muudatused 1926. a. 1927./28. a. oli väljatöötamisel Tolliseadustiku uus muutmise eelnõu, millise tööga ei jõutud aga lõpule. Tollitariife muudeti osaliselt 9. apr. 1927. a. vastu võetud seadusega, tõstes sisseveo tollimäärasid peaaesjalikult margariini ja teiste kunstvõide ning viksi ja saapakreemi pealt, kuid alandades sisseveo tolli paberikaupade pealt. Sama seadusega kõrgendati väljaveo tolli toorete kontide ja mõnesuguste puusaaduste pealt, kuid vabastati väljaveo tollist vasikanahad, tsement, tungalterad, lina külvisemned ja ropsitakud, kuuse- ja männipropsid ja lauad, põletispuud ja mõned teised puusaadused.

Tolli tegevusse puutuvatest määrustest tuleks nimetada Vabariigi Valitsuse poolt 1. II 1928. a. maksma pandud uut määrust kantseleimaksu võtmise kohta, millega tollita veetavatelt kaupadelt kõrgendati kantseleimaks 30 s. pealt 1 kroonile iga 1.000 kr. pealt kaupade ülesantud väärtusest.

1927./28. aastal hakkasid maksma 3 uut kauba- ja laevanduslepingut: 1) Belgia-Luksemburgiga. 2) Kreekaga ja 3) Poolaga (tollikäsitluse osas).

Tolliametnikkude ja teenijate üldine arv oli aruandeaasta algul 385 ja aasta lõpul 394.

Tolliametnikkude ettevalmistamiseks ja tolliteenistuses olevate isikute eriteadmuste tõstmiseks ei ole tollivalitsus astunud erilisi samme 1927./28. a. jooksul, kuigi see võimalus on eriti ette nähtud Tolliseadustikus (§ 11. märkus) ja tekkinud korratuste tagajärjel ettevõetud umberkorralduste tõttu tundub suur vajadus asjatundlikkude ametnikkude järele.

Kaupade läbikäigus omab esimese koha endiselt Tallinna tolliamet, mille kaudu 1927./28. eelarveaastal on sisse ja välja veetud 584.690 tonni ehk 65% kõikidest sisse- ja väljaveetavatest kaupadest. Tallinna kaudu veetud kaupade üldine väärtus on 190.122.811 kr. ehk 88% kogu sisse- ja väljaveetud kaupade väärtusest. Peale selle on Tallinna tolliametist läbi käinud 40.045 tonni transiitkaupu ehk $\frac{2}{3}$ kogu transiidist.

Tallinna tolliametil on kasutada kaupade paigutamiseks 11 riigi ladu põrandapinnaga 10.629 r.-mtr., 1 hoov, 2 katusealust ja 1 sillapealne. Peale selle oli 1927./28. a. Tallinna tolliameti valve all 86 eraladu põrandapinnaga 47.885 r.-mtr., eraisikute 3 katusealust, 2 hoovi, 2 elevaatorit, 33 reservuaari ja

Tegevus administratiiv-
alal.

Tegevus sisse- ja välja-
veo alal.

57 viljasalve. Tolliameti hoovis asuvad 2 suuremat riigi ladu on madala põrandaga, kitsaste ustega ja poolpimedad. Kaupmehesillal asuv punane ait on äärmiselt pime ja selle keldrikord täitub sageli veega. Uue sadama laod on üldiselt paremad, kuid asuvad tollimajast võrdlemisi kaugel. Läänemuulil asuvad 2 ajakohasemat, elektrikraanadega varustatud ladu, kuid on välja üüritud Nõuk. Liidu esindajaile. Riigi ladude puudused ei jäta avaldamata oma mõju tollitegevuse, eriti kaupade revideerimise peale. Ladude suuremaid puudusi on püütud kõrvaldada: nii varustati möödunud aastal 1 ladu osaliselt keskküttega, kuid vaevalt on võimalik muuta neid lähemal ajal kõigiti otstarbekohasteks. Riigi ladudesse on senini suudetud ära mahutada enam-vähem kõik kaubad, peale suuremate kaubapartiide. Viimasel ajal aga on suurenenud tunduvalt kaupade läbikäik, mille tõttu ka ennast tunda on annud ruumipuudus riigi ladudes.

Tallinna tolliameti juures asub laboratoorium keemia, tekstiil, sageli ka metallkaupade koosseisu kindlakstegemiseks nende õige tariifi alla paigutamise otstarbel. Laboratooriumi juures on keemiakaupade proovide kogu.

Järgmise koha kaupade üldläbikäigus kaalu järgi omab Pärnu tolliamet, mille kaudu on sisse ja välja veetud 15,9%, ning selle järgi Valga tolliamet (5,5%). Üldläbikäigus väärtuse järgi langeb Pärnu tolliamet kolmandale kohale (4%), kuna teiseks osutub Valga tolliamet (4,9%). See on tingitud sellest, et Valga kaudu sisseveetavate kaupade arv on suurem ja kaubad väärtuslikumad, kuna Pärnu tolliamet läbikäigus moodustavad suurema osa väljaveetavad puutööstuse saadused ja metsamaterjal, mille väärtus võrdlemisi väike. Kõige väiksema tähtsusega on Haapsalu tolliamet, mille kaudu on veetud kaupu ainult 0,2% kaalu järgi või 0,07% väärtuse järgi.

Üksikute tolliametite tähtsus selgub järgmisest tabelist:

Tolliametid	Kaupade läbikäik 1927/28. a.		% %	
	Tonnides	Kroonides	Kaalus	Väärtuses
Tallinn	584.690	190.122.811	64,71	88,15
Pärnu	143.836	8.582.873	15,9	3,98
Narva	45.651	3.940.030	5,1	1,83
Valga	49.400	10.550.409	5,5	4,89
Kunda	28.449	1.206.803	3,1	0,56
Loksa	32.758	471.660	3,6	0,22
Kuessaare	9.939	335.133	1,1	0,15
Paldiski	6.880	314.260	0,8	0,15
Haapsalu	1.835	148.230	0,2	0,07

Välismaa laevu on 1927./28. a. sisse tulnud 2.868 ja välja läinud 2.932. Eelmisel aastal oli see arv väiksem (sisse sõitnud 2.686 ja välja läinud 2.752). Ka väliskaubanduse läbikäik on üldiselt suurenenud.

Kaalu järgi on 1927./28. a. väliskaubanduse läbikäik (sissevedu + väljavedu) suurenenud 79.144 tonni ehk 9,5% võrra, võrreldes 1926./27. eelarveaastaga. Tõusnud on sissevedu kaalu järele 9.446 tonni ehk 2,5% ja väljavedu 69.698 tonni ehk 15,4%.

Väliskaubanduse läbikäik kaupade väärtuse järgi on suurenenud 27.856 tuhande krooni ehk 14,7% võrra, võrreldes eelmise eelarveaastaga, seal juures sissevedu 9.909 tuhat krooni ehk 10,4% ja väljavedu 17.947 tuhat krooni ehk 19,1%.

1927./28. eelarveaasta väljavedu ületab sisseveo väärtuses 7.008 tuhande krooni ja kaalus 139.698 tonni võrra. Nii suure ülejäägiga ei ole seni lõppenud ükski eelarveaasta, sest seni olid väliskaubanduse aastabilansid passiivsed kogu Vabariigi kestvuse ajal, välja arvatud 1925. a., millal väljavedu ületas sisseveo 100 tuhande krooni võrra.

Väliskaubanduse läbikäiku ühes tolli sissetulekutega pildistavad järgmised andmed:

I. Üldläbikäik.

Eelarveaasta	Kaupade väärtus		Kaupade kaal		Tollisumma	
	1000 kroonides	võrreldes eelmise aastaga	tonnides	võrreldes eelmise aastaga	kroonides	võrreldes eelmise aastaga
1927./28.	216.486	+14,7%	903.904	+9,5%	18.806.926	+3,2%
1926./27.	188.630	-2,4%	824.760	+11,3%	18.221.924	+21,3%

II. Sissevedu.

1927./28.	104.739	+10,4%	382.103	+2,5%	18.091.149	+7,9%
1926./27.	94.830	-1,8%	372.657	+1,7%	16.764.832	+20,5%

III. Väljavedu.

1927./28.	111.747	+19,1%	521.801	+15,4%	715.777	-50,9%
1926./27.	93.800	-3%	452.103	+20,5%	1.457.092	+30,1%

Kuna väliskaubanduse läbikäik on suurenenud kaupade väärtuselt 14,7% ja kaupade kaalult 9,5%, on saadud sisse- ja väljaveo tolli 1927./28. a. rohkem, kui 1926./27. eelarveaastal ainult 585.002 kr. ehk 3,2%. Tollisumma vähese tõusu põhjuseks on väljaveotoll alandamine ja ärakaotamine mitmete väljaveetavate artiklite pealt. Sisseveotoll summa on tõusnud, võrreldes eelmise aastaga 1.326.317 kr. ehk 7,9%, kuna väljaveo tollisumma on vähenenud 741.315 kr. ehk 50,9%, olgugi, et väljaveetud kaupade hulk on tõusnud 19,1% väärtuses ning 15,4% kaalu järgi. Väljaveetud kaupade pealt tollisumma järsk langemine on tingitud 10. apr. 1927. a. maksmahakanud väljaveo tollitariifi tollimäärade alandamisest ja ärakaotamisest. Väljaveotoll kaotati vasikanahkade, propside, kuuse ja männi laudade, lina-seemnete ja tsemendi pealt. Alandati väljaveotoll määrasiid toorete kontide ja mõnede puusaaduste pealt.

Transiidi üldine läbikäik 1927./28. eelarveaastal oli 63.438 tonni, s. o. 211 tonni ehk 0,3% suurem, kui eelmisel aastal. Kui aga võrrelda transiidi üldist läbikäiku 1926. ja 1927. kalendriaastatel, siis selgub, et transiitkaubandus on 1927. a. vähenenud 9.809 tonni ehk 12,5% võrra, mis tingitud sellest, et aasta esimesed kolm kuud mõjuvad kõige rohkem transiitkaubanduses üldläbikäigule, sest sel ajal on kinni külmanud N.S.V. Liidu põhjasadamad.

Transiidi läbikäiku, võrreldes väliskaubanduse üldise läbikäiguga viimase kahe eelarveaasta jooksul, pildistab järgmine tabel:

Eelarveaasta	Väliskaubanduse üldine läbikäikühes transiidiga	Transiit		Võrreldes eelmise eelarve aastaga transiit suurenenud või vähenenud	
		Tonnides	% üldisest väliskaubandusest	Tonnides	% %
1927./28.	967.342	63.438	6,6%	+211	+0,3%
1926./27.	887.987	63.227	7,1%	+1.174	+1,9%

Nagu tabelist näha, moodustab transiit 1927./28. eelarveaastal meie üldisest väliskaubandusest ainult 6,6% eelmise aasta 7,1% asemel. Alates 1922. a. on vähenenud järjekindlalt transiidi osa meie väliskaubanduses, jõudes langeda 47% pealt 1922. a. 6,6%-ni. 1927./28. a. Transiidina läbiveetud kaubad on peamiselt kas Nõukogude Venemaalt tulnud või sinna läinud. Tolliametite järgi on läinud transiitkaupu kõige rohkem, umbes 2/3 tervest transiidist, Tallinna tolliameti kaudu. Teisel kohal seisab Narva tolliamet. Õige vähe on läbi läinud transiitkaupa Pärnu ja Valga tolliametitest, kuna teiste tolliasutuste kaudu üldse ei ole veetud transiitkaupa.

Salakauba asjade ajamine on peamiselt koondatud Tallinna tolliameti juurde, kus sellel alal töötab eriline jaoskond. Salakauba asjatoimetuste arv on järjekindlalt vähenenud möödunud kolmel aastal.

Tegevus transiitkaubanduse alal.

Tegevus salakauba asjades.

Kuna 1926. a. oli asjatoimetuste üldarv veel 652, langes see 1927./28. a. 501 peale. Suurema osa salakaubitsejaist (ligi 55%) moodustasid 1927./28. a. piiritusevedajad (eelmisel aastal 46%).

Salakauba toimetusi 1927./28. a. iseloomustavad järgmised andmed:

Kus tabatud	Asjatoimetuste arv			Asjatoimetuste kõik		
	Piiritus	Muu kaup	Kokku	Konfiskeeritud	Õigeks mõistetud või asi lõpetatud	Lõpetamata
Merepiiril	37	10	47	32	4	11
Sisemaal	241	213	454	266	114	74
	278	223	501	298	118	85

Salakaubitsejailt on konfiskeeritud: piiritust 1.055 kr. väärtuses ja teisi kaupu 410.538 kr. väärtuses, kokku 411.593 kr. suuruses.

Salakaubitsejaile on määratud trahvi:

	K r o o n i d e s			
	Määratud	Tegelikult tasutud	Asekaristused kantud	Lahendamata
Piirituse vedajaile	330.745	1.654	3.671	325.420
Teistele salakaubitsejaile	383.112	6.983	15	376.114
Kokku	713.857	8.637	3.686	701.534

Salakauba asjaajamise revideerimisel selgus, et konfiskeeritud kaupade, asjade ja väärtuste müügist saadud, kui ka trahvina sissetulnud summadest autasude jaotamisel ei ole kinni peetud seaduses ettenähtud korrast ja nõuetest, vaid on jaotatud autasusid seaduse vastaselt, andes suuremaid summasid kõrgemaile tolliametnikele, kes üldse ei olnud õigustatud saama autasusid. Ebaseaduslik salakauba rahade jaotamine tolli administratsioonile on kestnud pikemat aega, mis sunnib järeldama, et siin on tegemist sihiliku seadusevastase tegevusega omakasu otstarbel. Asi on kohtuvõimude käes juurdlemisel.

Revisjoni tulemused.

Tollivalitsuse 1927./28. a. aruannete revideerimisel selgus, et aruanded ei ole kooskõlas tollivalitsuse arveraamatutega. Tollivalitsuse poolt kokkuseatud tulude aruandes näidatud summad on nähtavasti võetud riigikassa aruandest, sest need summad lähevad lahku tollivalitsuse arveraamatute kokkuvõtetest nii üksikutes tulude paragrahvides kui ka tulude üldsummas. Samuti oli tollivalitsuse kassaaruandes näidatud ainult osa kassade kaudu vastuvõetud summasid.

1927./28. a. tuludokumentide osalisel revideerimisel järelkontrolli korras on Riigikontrolli poolt nõutud juurdemaksusid 998.16 kr. Eelmisel aastal oli see summa 4 korda väikesem (237.23 kr.). Nõutud summast on seni tasutud rahas 216.09 kr., lahendatud dokumentidega 339.27 kr. ja õiendamata 442.80 kr.

Kulude alal tulid ilmsiks krediitide tarvitamised määramata otstarbeks ja ebaseaduslikud kulutused ametsoõtude ja arstiabi krediidist. Pärnu tolliameti revideerimisel selgus, et remondi krediidist oli ostetud elektri armatuurid tolliülema korterisse 60 kr. väärtuses, mis tagasi maksti Riigikontrolli nõudel. Kuludokumentide revideerimisel järelkontrolli korras nõuti tagasimakse 84.39 kr.

Tallinna peatolliameti revideerimisel kohapeal tulid avalikuks mitmed vääranähtused nii kaupade tollimisel kui ka asjaajamises üldse.

Faktilise kontrolli teostamiseks peatolliameti juurde määratud Riigikontrolli revidendid leidsid kontrollrevideerimistel kõigist juhuslikult ettevõetud järelkatsetest 4 kuu jooksul üle 50% ebaõigeid kaupade atesteerimisi riigi kahjuks (esimesel tolliametis olemise kuul isegi 64%). Ebaõigeid andmeid tuli ilmsiks

nii kauba omaduses, kui ka kaalus, kus mõnel juhul koma ebaõige paigutamise tagajärjel kauba hulk oli vähendatud kuni 1000 korda.

Kontrollrevideerimiste tagajärjel nõuti juurde tollimaksusid 759.45 kr., mis ka tasuti.

Peatolliameti asjaajamises tulid avalikuks mitmesugused korratused: dokumentide hoidmine oli puudulik (mitut rev. akti ei suudetud üles leida nädalate jooksul); ladudes seisis kaubad, mis seaduse järgi juba 4—5 a. eest oleks pidanud ära müüdma enampakkumisel; mõned tolliametnikud olid kirjutanud dokumentidele fiktiivseid andmeid omakasu sihiga; ületunnitasu oli makstud ametnikele, kes ei teinud tööd; ametnikele on antud seadusliku aluseta suuri autasusid; salakauba rahasid on ebaseaduslikult jagatud tolli administratsioonile. Mitmed asjad on kohtuvõimude käes juurdlemisel.

Peatolliameti korratustest on Riigikontrolli poolt teatatud Vabariigi Valitsusele, kes asja arutanud ja Rahaministrile ülesandeks teinud astuda erakorralisi samme korratuste lõpetamiseks tolliasutustes.

Kinnisvarade hindamise amet.

Kinnisvarade hindamise ameti kulud on 1927./28. eelarveaastal, võrreldes 1926./27. eelarveaasta kuludega, suurenenud 18.302.05 kr. ehk 6,9% võrra. Suurenenud on kulud palkade arvel 19.629.04 kr. (9,9%) võrra, mis tingitud palkade tõstmisest kui ka sellest, et välistööde eest on välja makstud rohkem tükitööde tasu, ametsoitude arvel 658.19 kr. (2%) ja majapidamise kulude alal 320.50 kr. (4,2%) võrra. Vähenenud on kulud: ametnikkude ja teenijate toetuse arvel 648.80 kr. (5,1%), kantseleikulude arvel 1.230.82 kr. (11,4%) ja vallasvara arvel 513.53 kr. (15%) võrra.

Kulud.

Muud kulud on võrreldes 1926./27. eelarveaastaga, püsinud enam-vähem ühtlasel tasapinnal. Võrreldes määratud krediidiga oli kulu vähem 2.548.80 kr. (0,9%) võrra.

Krediidi ülejääk on teenistusetasu arvel 1.310.54 kr., mis seletatav sellega, et on vähemal määral tehtud maamõõdu töid kui oli kavatsatud, ja ametnikkude ja teenijate toetuse arvel 518.48 kr., kus kulu oli eelmiselt aastalt väikesem.

Kinnisvarade hindamise ameti ülesandeks on maa ja hoonete hindamised. Ameti asutamisel 1923. a. loodeti lõpetada need tööd viie aastaga, mis aga osutus ekslikuks, sest on juba möödunud viis aastat, kuid ei ole veel niipea loota asutuse tegevuse lõppu. Ei ole suudetud veel lõpetada isegi klassitustöid, mida loodeti läbi viia nelja aastaga, sest esiteks on klassitamisele kuuluv maa-ala märksa suurem, kui algusel arvati ja teiseks loodeti aastaks klassitada 600.000 t., kuid on jõutud klassitada keskmiselt ainult 423.000 tiinu. Klassitamisele kuuluv maa-ala on suurem peaasjalikult selle tõttu, et hindamise peakomitee otsuse järgi kuuluvad kõik asundustalundite maad Lõuna-Eestis ümberklassitamisele. Pealegi pooldab peakomitee kõigi 1901. a. seaduse korras hinnatud maade ümberklassitamist. Peakomitee seisukoha kasuks räägivad aruandeaastal Võrumaal katsena ettevõetud asunduste maade ümberklassitamise andmed, nimelt on 16 asunduse kohta uue klassituse järgi maa kogutulukus 8,15% võrra suurem endisest, kuid üksikute asunduste juures kõigub see vahe — 24,4% kuni + 49%. Veel suuremad on aga kõikumised üksikutes asundustalundites, nimelt näitas 637 talundi kohta ettevõetud võrdlus, et endise hindamisega võrreldes oli tulukus:

Tegevus.

a) suurem kuni 25% võrra	230 talundis	— 36,1%
25—75% „	165 „	— 25,9%
75—236,5% „	36 „	— 5,6%
b) väiksem kuni 25% võrra	177 „	— 27,8%
25—57,24% „	29 „	— 4,6%
Kokku	637	100%

Peale klassitustööde on tarvis veel koguda andmeid üksikute maaklasside tulukuse kohta, nende põhjal kindlaks määrata hindamise tariif ning viimase ja klassitusandmete põhjal välja arvata iga kinnisvaravalduse tulukus ja lõpuks maksuma panna väljaarvatud hindad (teatada nad valdajatele, lahendada protestid). Selle töö peale kulub hindamise ameti arvates vähemalt 2—3 a.

Mis puutub aruandeaasta tegevusse, siis näeme, et ameti tegevuse aruande järgi oli see järgmine: (klambrates on näidatud 1926./27. eelarveaasta andmed): klassitati 383.955,23 (441.446,46) tiinu maid, sellest põllumajanduslikke maid 288.261,03 (342.679,31) tiinu, metsamaid 95.694,20 (98.767,15) tiinu, milliste tööde läbiviimiseks kulutati 6.928 (7.514) välistöö päeva, nendest 6.212 (6.794) päeva põllumajanduslikkude maade ja 716 (720) päeva metsamaade klassitamiseks. Maha arvates päevade arvust päevad, mis ei kuulunud otsekohe klassitustöödeks (vihmased, vanade plaanide parandamiseks, sõitudeks j.n.e. tarvitatud päevad) näeme, et tegelikult tarvitati — klassitustöödeks põllumajanduslikkudel maalidel 3.409 (3.763) päeva ja metsamaadel 466 (484) päeva; seega suudeti päevas keskmiselt klassitada põllumajanduslikkudel maalidel:

- a) kõige välistöö päevade kohta arvatult 46,40 (50,44) tiinu
 - b) klassitamiseks tegelikult tarvitatud päevade kohta arvatult 84,56 (91,06) ,,
- metsamaadel:
- a) kõigi välistööde päevade kohta arvatult 133,65 (137,18) ,,
 - b) klassitamiseks tegelikult tarvitatud päevade kohta arvatult 205,35 (204,06) ,,

Kokku on 1923. aastast kuni 1. aprillini 1928. a. klassitatud põllumajanduslikke maid 1.548.505 tiinu ja metsamaid 568.187 tiinu.

Hindamise välistööde vaheajal on hindajad tegevuses maade plaanidele märgitud maaklasside suuruste arvutamiseks, kusjuures iga iseseisva maaüksuse kohta neid suuruseid eraldi välja arvatakse. Sarnaselt on aruandeaastal arvatud maaklasside suurusi põllumajanduslikkudel maalidel 275.895,20 (435.876,23) tiinu ja metsamaadel 62.443,16 (166.130,39) tiinu. Hooneid hinnati aruandeaastal 777 (1.392), sellest 9 (142) maahindajate ja 768 (1.250) hoonetehindajate poolt, millede hoonete brutto tulukus oli 71.663 kr. (150.101,70). Hoonete hindajad on tarvitanud 768 hoone üksuse hindamiseks 237 päeva. Seega suudeti hinnata päevas keskmiselt:

- a) kõigi välistöö päevade kohta arvatult 2,29 (2,44) hooneüksust
- b) hindamiseks tegelikult tarvitatud päevade kohta arvatult 3,24 (3,53) ,,

Maamõõdu alal jagunevad tööd kahte liiki:

- a) vanade plaanide parandamine (emendeerimine) ja
- b) uued ülesmõõtmised ja plaanide valmistamine nende maa-alade kohta, kus puuduvad igasugused plaanid või need on kõlbmatud tarvitamiseks.

Vanu maaplaane on parandatud 2.713 (4.873) maaüksuse või 7.433 (13.233) üksiku maatüki kohta pinnasuurusega 83.463 (128.949) ha. Nendeks töödeks tarvitati üldse 1.354 päeva, milledest tegelikult parandustöödeks kulus 941 päeva. Seega suudeti päevas parandada vanu maaplaane: a) kõigi välistööde päevade kohta arvatult 61,64 (61,05) ha; b) parandamiseks tegelikult tarvitatud päevade kohta arvatult 88,65 (85,23) ha. Üles on mõõdetud 435 (584) maaüksust või 905 (852) üksikut maatükki, millede pinna suurus kogusummas 22.615 (23.497) ha. Selle töö peale on tarvitatud 3.511 välistöö päeva, milledest tegelikult ülesmõõtmistöödeks 2.801 päeva. Seega mõõdeti keskmiselt päevas: a) kõigi välistöö päeva kohta arvatult 6,44 (6,87) ha või 0,12 (0,17) maaüksust või 0,26 (0,24) maatükki; b) ülesmõõtmiseks tegelikult tarvitatud päevade kohta arvatult 8,07 (8,55) ha või 0,16 (0,21) maaüksust või 0,32 (0,31) maatükki.

Uusi plaane on valmistatud 23.447 (21.582) ha peale. Kokku on 1923. aastast kuni 1. IV 1928. a. mõõdetud maa-alasid 98.415 ha, valmistatud uusi plaane 76.547 ha peale ning parandatud vanu plaane

566,904 ha peale. Peale selle on hindamise amet õigeks tunnustanud plaane sisemaamõõdu joonestusetööde alal, läbi vaadanud teiseid, kopeerinud plaane j.n.e. Kinnisvarade hindamise ameti kulude revideerimisel ei tulnud puudusi ilmsiks.

Ülevaate Rahaministeeriumi õigekstunnustamata jäänud kulude kohta annab alljärgnev tabel:

	1922	1923	1924	1925	1926 I—III	1926/27	1927/28
E e l a r v e a a s t a s u m m a d k r o o n i d e s							
1. IV. 1927 a. oli selgitamata	12	381.44	226.—	6.648.09	77.68	—	—
1. IV. 1927. a. kuni 1. XI. 1928. a. õiendamata jäetud	—	—	323.70	—	—	2.312.26	5.422.42
Kokku	12	381.44	549.70	6.648.09	77.68	2.312.26	5.422.42
1. IV. 1927. a. kuni 1. IX. 1928. a. õiendatud:							
rahas tasumisega	—	—	323.70	230.69	1.20	364.04	80.34
täiendavate tõenduste ja seletuste esitamisega	—	206.12	226.—	6.107.49	76.48	1.732.58	53.55
kustutatud Kontrollnõukogu otsustega	—	77.—	—	—	—	140.—	—
Kokku	—	283.12	549.70	6.338.18	77.68	2.236.62	133.89
1. XI. 1928. a. jäi õiendada .	12	98.32	—	309.91	—	75.64	5.228.53

Kaubanduse-Tööstuseministeerium.

Kulud.

Kaubanduse-Tööstuseministeeriumi 1927./28. aruande-aasta korralised kulud, võrreldes 1926./27. a. kuludega, on vähenenud 15.958 kr. ehk 9,4% võrra.

Kulude vähenemine kujunes üksikute peatükkide järgi järgmiselt:

Ptk.	1927/28. a. Kr.	1926/27. a. Kr.	Kulud vähenenud 1927/28. a. võrreldes 1926/27. a. % %
Korralised kulud:			
ministeeriumi keskasutus	50.152	52.174	3,9
kaubanduseosakond	50.551	63.434	20,3
tööstuseosakond	27.652	52.829	2
mäeosakond	24.124		
Kokku	152.479	168.437	9,4
Erakorralised kulud:			
ministeeriumi keskasutus	196.064	—	
kaubanduseosakond	11.186	—	
tööstuseosakond	—	1.254	
Kokku	207.250	1.254	
Operatsioonifondid:			
kaubanduseosakond	120.000	—	
tööstuseosakond	—	20.000	
mäeosakond	753.047	—	
Kokku	873.047	20.000	

Nagu eeltoodud tabelist selgub, on aruande-aasta korralised kulud vähenenud kõikide peatükkide järgi, kuid alajaotustes (paragrahvides) on olnud vähenemist ja suurenemist, milledest tuleks märkida tähtsamad:

- 1) vähenenud on kulud peajasjalikult kaubanduse- ja tööstuseosakonna teenistustasu alal (6.394. kr.) ajutiste tööjõudude tasu vähenemise tõttu ja kaubanduseosakonna kultuurilise toetuse alal (8.622. kr.).
- 2) suurenenud on kulud peajasjalikult mäeosakonna kultuurilise toetuse alal (2.000. kr.) Tartu ülikoolile õlikivide uurimise laboratooriumi asutamiseks antud toetuse tõttu.

Erakorralised kulud suurenesid 205.996. kr. võrra, mis oli tingitud peajasjalikult likvideeritud asutuste alal tekkinud nõudmiste rahuldamisest.

Operatsioonifondidest tarvitati 1927./28. a.:

1) laevandusele antud laenudeks	100.000. kr.
2) o.-ü. „Kodukäsitöö“ osatähtede omandamiseks	20.000. „
3) Riigi põlevkivitööstuse põhikapitali täiendamiseks	753.047. „
	873.047. kr.

Kaubanduse-Tööstuseministeeriumi 1927./28. a. eelarves määratud summade tegelik kulutamine oli järgmine:

	1927/28. a. eelarve järel	kulutatud aruande järel	Suletud	Kulude vähenemise %
Korralised kulud	160.171	152.479	7.692	4,8
Erakorralised kulud	207.261	207.250	1	—
Operatsioonifondid	873.048	873.047	1	—
Kokku	1.240.470	1.232.776	7.694	—

Tegelikude kulude nimetamisvääriiline vähenemine oli ainult korraliste kulude alal. Vähenemise põhjusteks oli mõnede kulude ülekandmine järgmisele aastale ja kokkuhoid.

Kaubanduse-Tööstuseministeeriumi 1927./28. a. aruandeaasta korralised tulud, võrreldes 1926./27. a. tuludega, suurenesid 87.260.— kr. või 39,7% võrra.

1927./28. a. tulud olid üksikute peatükkide ja paragrahvide järgi, võrreldes eelmise aastaga, järgmised:

Tulud.

	1927/28. a. eelarve järel	1927/28. a. aruande järel	1926/27. a. aruande järel	Eelmisest aastast rohkem + vähem —
Korralised tulud:				
mitmesug. proovid ja analüüsid	28.400	28.464	30.367	—1.903
maksud lubadelt, tunnistustelt j. n. e.	—	2.430	7.666	—5.236
%% fondidelt, laenudelt ja arvetelt	—	439	422	+17
rent maadest, metsadest ja vetest	590	622	1.057	—435
rent hoonetest	—	53	370	—317
r. põlevkivitööstusest	103.556	103.556	8.627	+94.929
trükitööde müügist	—	539	—	+539
mitmesuguste varade müügist	—	10.571	34.359	—23.788
kontsessiooni maks	50.826	49.876	41.343	+8.533
juhuslikud tulud	—	522	10.986	—10.464
mitmesugused peatükid	—	—	1.359	—1.359
	183.372	197.072	136.556	—43.502 +104.018
Otsekohe makstud Eesti Panka:				
leiduspatentide cest	14.000	13.132	11.387	+1.745
proovimaks metallidelt	55.000	65.184	54.440	+11.598
posti peavalitsuse kaudu	—	854	—	—
mõötude ja kaalude õigekstunnist.	15.000	12.861	17.460	—4.599
rent hoonetest	—	18.000	—	+18.000
	267.372	307.103	219.843	+135.361 —48.101
Erakorralised tulud:				
operats. fondide ja laenude tagasimaks	136.065	316.179	9.378	+306.801
r. kaubaagentuuri arvel maksetavad summad	50.000	54.229	34.000	+20.229
Kokku	453.437	677.511	263.221	+462.391 —48.101

Ministeeriumi korralised tulud suurenesid peaausjalikult põlevkivitööstuse alal endiste aastate maksu- võlgade tasumise tõttu.

Tulud vähenesid sissetulekute alal mitmesuguste proovidelt ja analüüsitud lubadelt ja tunnistustelt, rendist, varanduste müügist ja m.

Erakorralised tulud suurenesid operatsioonifondide tagasimaksmisest riigi põlevkivitööstuselt (Kr. 200.000.—), kütteenete keskkomiteelt (Kr. 62.729.—) ja Jõõpre turbatööstuselt (Kr. 46.064). Riigi

kaubaagentuuri arvel makstud summade suurenemine oli tingitud asjaolust, et mitmed deebitorid tasusid oma võla ja realiseeriti mõned kindlustused.

Tegevus.

Kaubanduse-Tööstuseministeeriumi eesmärgiks on soodustada eestkätt väliskaubandust aktiivse bilansi alal hoidmiseks, kuna tänapäev koondatakse rohkesti tähelepanu rahvavaranduse kasvamisele ehitades uusi teid, maju j.n.e., mis küll töötab anda edaspidi protsente, kuid praegusel ajal viib eemale tööjõudusid välja-veokaupade valmistusest.

Tööstuse alal kavatses ministeerium kaotada tööpuuduse küsimust kõige energilisema välissaaduste sisseveo piiramise abil, lahendada riiklikude metallitööstuste ühendamise küsimust ja tõsta päevakorrale kesk- ja väiketööstuse toetamist.

Mäeasjanduse alal kavatseti kaasa aidata õlikivi kontsessioonäride poolt ehitusele tulevate õlivabrikute ehitamisel, juure tõmmata uusi kontsessioonäre, lõpetada gipsilademete uurimist Irboska lähedal j.n.e.

Ülevaate saamiseks kui suurel määral Kaubanduse-Tööstuseministeerium on suutnud teostada tähendatud kavatsused, palus Riigikontroll ministeeriumi saata tutvunemiseks ärakiri ministeeriumi 1927./28. a. tegevusaruandest, mis on ette nähtud Minist. asut. sead. §§ 139—140 ja 143—144. Tähendatud aruande jättis Kaubanduse-Tööstuseministeerium saatmata Riigikontrollile ja kirja üldse vastamata, vaatamata sellekohastele meeletuletustele. Samuti palus Riigikontroll saata vastavaid aruandeid konsulite tegevusest ja ministeeriumi kaubandusosakonna direktori komandeerimise tulemustest „Saksamaale, Austriase, Schveitsi ja Tšechoslovakkiasse väljamaa kaubanduse ja laevandusega tutvunemiseks“, milleks kulutati 1.200 kr. Ministeerium teatas aga, et temal konsulaatide tegevuse kohta ei ole aruandeid ja kaubandusdirektori aruande riigikontrollile esitamise tarvidus jäävat ära.

Eeltähendatud aruannete puudumisel ei saa Riigikontroll anda ülevaadet Kaubanduse-Tööstuseministeeriumi tegevusest.

Kaubanduse-Tööstuseministeeriumi 1927./28. a. aruannete ja dokumentide revideerimisel ilmsiks tulnud puuduste tõttu võttis Riigikontroll selgitamisele järgmised summad:

- 1) kulude alal 1.004. kr.;
- 2) tulude alal 94.253. kr., mis koosneb peajasjalikult sissenõudmata ja arvestamata kontsessiooni maksudest ja riigikassale üleandmata praakerimaksust;
- 3) mitmesuguste arvestamiste ja varanduste alal 675.545. kr., mille hulgas on 419.145 kr. Vanamõisa kaevanduse väärtus, mis ministeeriumi raamatutes varandusena arvestamata ja ministeeriumi varanduse saldo 185.815 kr., mille tõenduseks pole esitatud üldarveseaduses ettenähtud inventuuri akte.

Järgmine tabel annab ülevaate selgitamisele võetud summade lahendamise käigust:

	Selgitami- sele võetud Kr.	Kuni 1. nov. lahendatud Kr.	Saldo 1. XI. 1928. a. Kr.
Kulud.			
1918./19. a.	1.794	1.794	—
1920. a.	8.090	8.090	—
1921. a.	232.558	187.580	44.978
1922. a.	14.443	625	13.818
1923. a.	6.076	15	6.061
1924. a.	3.185	—	3.185
1925. a.	1.999	—	1.999
1926./27. a.	1.026	1.026	—
1927./28. a.	1.004	256	748
Tulud.			
1927./28. a.	94.253	—	94.253
Aktivad.			
1927./28. a.	675.545	—	675.545

Peale eeltoodud sisuliste puuduste tuleb märkida, et ministeerium pole esitanud üksikasjalisi aruandeid likvideeritud asutuste operatsioonide kohta (riigi kaubaagentuur, riigivaranduste osakond, kütteenete kesk-komitee ja toitlusministeerium alal).

Riigikontroll seadis kokku pikemad seletuskirjad, mis esitati Riigikogule, riigivaranduste ülevõtmise komisjoni ja kütteenete keskkomitee tegevuse kohta. Kuna aruandeaastal lõpetati tähendatud asutuste operatsioonide revideerimine, siis leiab Riigikontroll tarvilikuks nende seletuskirja alusel anda lühikese ülevaate mainitud asutuste tegevusest nende kestvuse ajal.

Ajutine Valitsus otsusega 14. novembrist 1928. a. moodustati riigivaranduste ülevõtmise komisjon, tehes sellele ülesandeks riigivaranduste ülevõtmise Saksa okupatsiooni valitsuselt ja muudelt asutustelt ja isikutelt ja sama varanduste valitsemise ja korraldamise. Sellekohaste põhimääruste järgi oli nimetatud komisjonil õigus ka varandusi sekvestreerida ja omandada okupatsiooni vägedelt ostu teel. Alates 26. märtsist 1919. a. anti riigi varanduste ülevõtmise komisjon Kaubanduse-Tööstuseministri võimkonda, kus komisjon oma tegevust jätkas „riigivaranduste ülevõtmise osakonna“ nimetuse all. Riigikogu poolt 8. märtsil 1923. a. vastu võetud seadusega määrati riigivaranduste osakond likvideerimisele, arvates 1. jaanuarist 1923. a.

Riigi varanduste ülevõtmise komisjoni ehk riigivaranduste osakond.

Riigile kuuluvate varanduste ülevõtmine sündis 1918. a. ja hiljemalt ainult osaliselt, sest suuremad varad, nagu raudteed, telegraaf ja telefon, metsad ja maad ja teised kinnisvarad võeti otsekohe ilma komisjoni kaasabitä vastavate ministeeriumide valdamisele. Komisjoni ülevõtmisele jäid peaaesjalikult kõik endise Vene kindluse ehitusvalitsuse ehitused ja laod ning sõjamoona ja varustuse laod Tallinnas ja ümbruskonnas, kuid ka sellest tööst tuli osa jätta Sõjaministeeriumi varustusvalitsuse hooleks.

Riigivaranduste ülevõtmisel aitas mõnel juhul kaasa Riigikontroll. Näiteks tunnustati Riigikontrolli algatusel riigile kuuluvateks mitmesugused varandused 68½ milj. margalise soetusväärtusega end. Böcker & Co ja Vene-Balti tehastes.

Oma tegevuse alguses pani komisjon pearõhu ülevõetud varanduste ja „Roha“lt (Rohstoff & Handelsabteilung der A. O. K. 8) ostetud kaupade realiseerimisele, jättes tagaplaanile oma otsekohe ülesanded varanduste ülevõtmise, inventeerimise, registreerimise, koondamise, hindamise ja arvestamise aladel. Ka riigivaranduste ülevõtmise osakond jätkas tegevust samas suunas, realiseerides varandusi mitmesugusel teel, jättes sagedasti tähele panemata sellekohaseid seadusi ja määrusi.

Riigiasutused olid esialgu maksva korra järgi kohustatud omandama komisjonilt resp. tarvisminevaid varandusi osakonnalt ostu teel, nõutades selleks oma eelarvetes vastavat krediiti. Kuid ainult vähem osa riigiasutustest tasus oma arved komisjonile, kuna suurem jagu jättis kohustused täitmata. Selle vahekorra reguleeris Vabariigi Valitsus määrusega 29. märtsist 1922. a., mille järgi varandused kuulusid tasuta üleandmisele.

Kaubanduse-Tööstuseministeerium ei ole riigivaranduste osakonna tegevuse kohta kokku seadnud lõpuaruannet. Et riigivaranduste osakonna tegevusest ülevaadet saada, oli Riigikontroll sunnitud koguma tarvilikke andmeid esitatud rohke-arvuliste dokumentide hulgast.

Tähendatud andmete järgi oli:

Sissetuleku alal:

a) üle võetud riigile kuuluvaid varandusi	325.959.571 mk.
b) mitmesugused sissetuleku-allikad (rendiraha, % võlgade pealt, varustuse vahe- rahad j.n.e.)	761.377 „
	<hr/>
Kokku	326.720.948 mk.

Väljamineku alal:

a) riigiasutustele tasuta üleantud varandusi:			
1) Teedeministeeriumile	127.364.878	mk.	
2) Sõjaministeeriumile	72.018.000	„	
3) Siseministeeriumile	8.188.815	„	
4) Rahaministeeriumile	3.858.152	„	
5) Kaub.-Tööstuseministeeriumile	2.180.063	„	
6) Haridusministeeriumile	1.142.778	„	
7) Kohtuministeeriumile	463.434	„	
8) Põllutöoministeeriumile	405.351	„	
9) Välisministeeriumile	47.361	„	
10) Töö-Hoolekande ja Toitlusteministeeriumile ja Riigikontrollile	3.503	„	215.672.335 mk.
<hr/>			
b) lahendamata nõudmisi			7.994.632 „
c) müüdüd varandusi			102.292.604 „
d) kulused arvestatud			761.377 „
<hr/>			
		Kokku	326.720.948 mk.

Riigivaranduste lõpubilanss 31. detsembril 1924. a. kujunes järgmiseks:

Aktiivad:

a) mitmesugused võlgnikud üleantud varanduste eest			3.304.088 mk.
b) üleminevate summade arvel:			
kohtute poolt rahuldatud nõudmised, kuid sisse nõudmata	4.115.812	mk.	
otsustamata ja tagajärjeta nõudmisi	3.878.820	„	7.994.632
<hr/>			
		Kokku	11.298.720 mk.

Passivad:

üleminevate summade arvel riigituludena sisse kandmata			11.298.720 mk.
--	--	--	----------------

Eeltoodud bilansi summad on üle antud Kaubanduse-Tööstuseministeeriumile lõplikult likvideerimiseks.

Riigivaranduste ülevõtmise komisjoni resp. osakonna tegevuse revideerimisel selgus, et:

- 1) riigivaranduste arvestamine oli keskasutuses puudulik ja ladudes äärmiselt korratu;
- 2) riigivaranduste osakond on üle võetud varandustest arvestanud ainult liikuvad varad. kuna liikukumata varandused on üle antud riigiasutustele hinnata.

Arveraamatute ja dokumentide revideerimisel võeti selgitamisele 362.555 mk., mis 1.XI.1928. a. lahendamata.

Kütteinete keskkomitee.

Ajutise Valitsuse otsusega 18. detsembrist 1918. a. asutati Kaubanduse-Tööstuseministeeriumi juurde kütteinete keskkomitee, kellele tehti ülesandeks raudteede ja sõjaliste ülesannete täitmisega seotud tööstuste ja asutuste täiel määral kütteinetega varustamine.

Kütteinete keskkomitee organiseeris kütteinete valmistamiseks tööstusraioonid metsa- ja turbatööstuse alal ja võttis endiste vene ja saksa valitsusasutuste poolt valmistatud metsamaterjalid oma korraldusse.

Vabadussõja lõppemisega lahenes kütteainete kriis ja ühtlasi sellega kaotas kütteainete keskkomitee tegevus oma tähtsuse. Vabariigi Valitsuse otsusega 14. septembril 1921. a. määrati kütteainete keskkomitee likvideerimisele, mis kestis kuni detsembrini 1925. a.

Kütteainete keskkomitee likvideerimise komisjon seadis kokku üldise lõpuaruande kütteainete keskkomitee tegevuse ja selle likvideerimise kohta aja eest 18.XII.1918. kuni 31. detsembrini 1925. a. ja esitas Riigikontrollile revideerimiseks 13. märtsil 1926. a.

Tähendatud lõpuaruande läbivaatamisel selgus, et aruande ja sinna juurde kuuluva rohke materjali täielik revideerimine nõuab pikemat aega ja läheb riigile maksma vähemalt 20.000 krooni. Arvesse võttes asjaolu, et Riigikontroll valvas kütteainete keskkomitee tegevuse järele selle asutamisest kuni likvideerimise lõpuni, pannes toime faktilisi revideerimisi, teostades järelevalvet 1921. a. alates kõikide operatsioonide kohta oma alalise esitaja kaudu ja et revideerimisel ilmsiks tulnud väärnähtuste ja kuritarvituste kohta toimetati juurdlusi ning tehti korraldused süüdlaste kohtulikule vastutusele võtmiseks ja riigile tehtud kahjude sissenõudmiseks, otsustas Kontrollnõukogu revideeria kulu kokkuhoiu otstarbel kütteainete keskkomitee arvepidamist lihtsustatud korras.

Kütteainete keskkomitee likvideerimise komisjoni aruande järgi oli 1919. kuni 1922. aastani ülevõetud, üles- ja ümbertöötatud metsamaterjale arvele võetud: põletispuid 564.512 j.-s., palke 339.089 tk., propse 7.124 k.-s., liipreid 192.912 tk., liipre pakke 15.265 tk., lehtpuu pakke 114.859 tk. ja 8 k.-s., kände 11.406 k.-s., latte 280.427 tk., teibaid 334.169 tk., laudu 363.143 tk. ja 673,8 standarti, pinna laudu 35.784 tk.; peale selle valmistati: sindlepakke, sindleid, parve hambapuid, kuuse koori, liiste ja kleidungeid, telefoni-poste, pinnapuid j.n.e.

Kütteainete keskkomitee valmistas ka turvast, kuid tegi seda ilma kindla tööplaanita ja tarviliste kogemusteta. Valmistatud turvas oli enam jaolt (näit. Aegviidu ja Lehtse rabas) põletamiseks kõlbmatu. Selle tõttu andis turbatööstus lõppresultaadina kahju kogusummas 15.159.387 mk.

Riigikontroll on revideerimisel kogutud andmete põhjal kütteainete keskkomitee kasude-kahjude arve järgmiselt kokku seadnud:

Kasud:

Puude realiseerimisest	104.170.378 mk.
Sonda metsatööstuselt	20.504.270 „
Kaupade realiseerimisest	811.385 „
Protsentidest	4.141.301 „
Saeveskite ekspuaterimisest	3.999.844 „
Kinnipeetud tagatissummadest	1.000.000 „
Mitmesugustest tuludest	1.397.298 „

Kokku 136.024.476 mk.

Kahjud:

Turba realiseerimisest	15.159.387 mk.
Sanga ja Ullaste mõisade ekspl.	2.595.280. „
Raudteede ehitusest	1.611.932. „
Majade ja barakkide ehitusest	536.529 „
Varanduste realiseerimisest	6.621.368 „
Administratiivkuludest	65.073.630 „
Mitmesugustest kuludest	2.188.282 „

Kokku 93.786.408 mk.

	(Ülekann.)
	Kasude kogusummast 136.024.476 mk.
maha arvata kahjude kogusumma	93.786.408 „
	<u>Jääb puhaskasu 42.238.068 mk.</u>
Bilansi järele oli 31. detsembril 1925. a.:	
aktiva	91.280.076 mk.
passiva	49.042.008 „
	<u>puhaskasu arvel 42.238.068 mk.</u>

Peab märkima, et eelnimetatud aktiva-passiva osadel ja puhaskasul puudub kindel iseloom, sest kütteainete keskkomitee likvideerimise komisjon on jätnud selgitamata osa deebitoride-kreeditoride arvete saldoest.

Eeltähendatud arvete seis on üle antud Kaubanduse-Tööstuseministeeriumile lõplikult likvideerimiseks.

Kütteainete keskkomitee arvepidamine oli puudulik keskasutuses kui ka kõigis tööstusrajoonides; aruanne metsatööstuse kohta Sondas on üldse esitamata: kütteainete keskkomitee likvideerimise komisjon on raamatutes arved ilma tarvilise selgitamiseta pealiskaudsete arvestamistega lõpetanud, mille tõttu kasudekahjude arvel toodud üksikute arvete tulemused näitavad puudulikult kütteainete keskkomitee tegevuse resultaati.

Revideerimise andmete põhjal kokkuseatud märkuslehtede järgi jäi 20. veebruariks 1928. a. õigeks-tunnustamata summasid 76.802.064 mk., mis 1.XI.1928. a. lahendamata.

Hariduseministeerium.

Hariduseministeeriumi kulud 1927./28. eelarveaastal, võrreldes 1926./27. a. kuludega, on suurenenud 33.284 kr. ehk 0,37% võrra.

Üksikute peatükkide järgi olid kulud järgmised:

Kulud.

Ptk.	1927/28. a.	1926/27. a.	1927/28. a. kulused rohkem (+) või vähem (-)	
			absoluutselt	suhteliselt
Korralised kulud.				
ministeeriumi keskasutus	259.780	233.960	+25.820	+11%
riigi koolivalitsus	5.347.027	5.323.573	+23.454	+0,4%
teaduse- ja kunsti peavalitsus	1.677.029	1.606.884	+70.145	+4,4%
Kokku	7.283.836	7.164.417	+119.419	+1,7%
Erakorralised kulud.				
ministeeriumi keskasutus	220.104	256.018	-35.914	-14%
riigi koolivalitsus	1.330.636	1.352.200	-21.564	-1,6%
teaduse- ja kunsti peavalitsus	5.000	15.000	-10.000	-66,7%
Kokku	1.555.740	1.623.218	-67.478	-4,2%
Operatsioonifondid:				
riigi koolivalitsus	18.500	30.000	-11.500	-38,3%
teaduse- ja kunsti peavalitsus	2.843	10.000	-7.157	-71,6%
Kokku	21.343	40.000	-18.657	-46,7%
Kõik kokku	8.860.919	8.827.635	+33.284	+0,4%

Nagu eelolevast tabelist näha, suurenesid ministeeriumi 1927./28. a. korralised kulud ja vähenesid erakorralised ning operatsioonifondid.

Korraliste kulude suurenemised 1927./28. a. üksikute peatükkide ja asutuste järgi olid tingitud järgmistest asjaoludest:

Ministeeriumi keskasutuse kulud suurenesid peaausjalikult palkade (2.079 kr.), ametnikkude ja teenijate toetuse (731 kr.), hoonete remondi (17.579 kr.), kultuurilise toetuse (5.000 kr.) ja segakulude (529 kr.) alal ning vähenesid kantselei (359 kr.) ja majapidamise (118 kr.) kulude alal. Palgad tõusid uue Riigiteenijate palgaseaduse maksamahakkamisega, remondi kulud — Kadrioru lossis ettevõetud keskkütte sisseseadmise ja lossi välise värvimistöde tõttu ning stipendiumid — stipendiumide arvu tõstmisega.

Riigikoolivalitsuse kulud — keskasutuse osas — suurenesid ametisõitute tasu (1.770 kr.), kultuurilise toetuse (6.100 kr.) ja hariduslike kulude (26.619 kr.) alal ja vähenesid palkade alal (1.716 kr.). Kulude suurenemine oli tingitud asjaolust, et sõitudele välisriikidesse ja kultuuriliseks toetuseks kulutati rohkem kui eelmisel aastal.

Riigikoolivalitsuse kulud — riigikoolide osas — suurenesid peaausjalikult majanduskulude (4.298 kr.) ja remontkulude alal (18.193 kr.), kuna vähenesid palkade (4.526 kr.) ja ametnikkude- ja teenijate toetuse

(1.598 kr.) alal. Majanduskulude suurenemine oli tingitud üüri-, kütte- ja valgustuskulude kasvamisest. Remondikulud suurenesid parandustööde arvel riigi hoolekande- ja kurttumade-koolis ning Tartu, Rakvere, Võru ja Läänemaa õpetajate seminaris. Avalikkude ja erakoolide kuludes vähenesid palgad (25.585 kr.) ja ametnikkude ja teenijate toetus (26.797 kr.) selle tõttu, et õpetajaile anti 14 kuu palga asemel ajutine 25% line palgalisa. Ka langesid selle tõttu perekonnaabiraha kulud, kuna 25% palgalisaga tõusis paljude õpetajate kuupalk, kes seni perekonnaabiraha said, üle 140 kr., mille tõttu lõppes neile perekonnaabiraha maksmine.

Teaduse- ja kunsti peavalitsuse kuludes — keskasutuse osas — suurenesid tunduvalt kultuuriline toetus (14.803 kr.) ja rahvuskultuuriliste väärtuste kogumise ja korraldamise kulud (62.384 kr.). Kultuuriline toetus kasvas teatritele antud toetussummade arvel. Rahvuskultuuriliste väärtuste kogumise ja korraldamise kulude tõus on seletatav suurema kunstiteoste kogu omandamisega ministeeriumi 1927./28. a. erakorraliste kulude arvel 70.000 kr. suuruses.

Tartu ülikooli kuludest suurenesid palkade (57.787 kr.), ametnikkude ja teenijate toetuse (960 kr.) ja majapidamise kulud (4.066 kr.), vähenesid aga kõik teised kulud. Üldse jäid ära veokulud, vallasvara soetuse, hoonete remondi, kodifikatsiooni ja kirjastamise kulud ning segakulud, sest kõik need kulud kaeti erisummadest. Palgad suurenesid riigiteenijate ja ülikooli õppejõudude uue palgaseaduse maksamahakkamise tagajärjel, kuna kulud majapidamise alal kasvasid majateenijate ja tööliste palkade tõstmisest.

Tallinna tehnikumi kulud vähenesid (9.455 kr.) selle tõttu, et mitmele õppejõule, kes enam kui ühes kohas teenisid, makseti Riigiteenistuse seaduse põhjal ainult poolosa ettenähtud tasust, ja et ära jäid kulud ametisõitude, vallasvara soetuse, hoonete remondi ja segakulude alal, millised kaeti erisummadest.

Riigi keskarhiivikulud vähenesid kogusummas 6.092 kr. peaaesjalikult vakantsete kohtade tõttu.

Erakorralised kulud ja operatsioonifondid vähenesid kõigi peatükkide ja §§-de järgi. Uue kuluna võiks märkida riigi koolivalitsuses ainult toetust Eesti karskuseleidele 1926. a. üleilmliku karskuskongressi aruande trükkimiseks (5.000 kr.). Kulude vähenemine on tingitud peaaesjalikult riigi koolimajade uute ehituste juurde- ja ümberehitustööde vähenemisest (26.273 kr.) kui ka omavalitsustele õpetajate palkade maksmiseks antavate toetussummade vähendamisest (26.564 kr.). Operatsiooni summade vähenemine on tingitud asjaolust, et jäi välja andmata osa laenusid.

Võrreldes Hariduseministeeriumi 1927./28. a. kulusid sama aasta eelarvega selgub, et kulutatud on vähem, kui eelarves ette nähtud 144.439 kr., s. o. 1,6%. Üksikasjalik kulude ja eelarve vahekord kujuneb järgmiselt:

Eelarve peatükid, §§ ja nende nimetused	1927/28. a. eelarve Kr.	1927/28. a. kulud Kr.	Vähem kulutatud	
			Absoluutselt Kr.	Protsentuaalselt
Korralised kulud.				
Ptk. I. Keskasutus	260.345	259.780	565	0,2%
„ II. Riigi koolivalitsus . . .	5.375.058	5.347.026	28.032	0,5%
„ III. Teaduse- ja kunsti peaval.	1.726.464	1.677.029	49.435	2,9%
Kokku	7.361.867	7.283.835	78.032	1%
Erakorralised kulud.				
Ptk. I. Keskasutus	228.493	220.104	8.389	3,6%
„ II. Riigi koolivalitsus . . .	1.335.000	1.330.636	4.364	0,3%
„ III. Teaduse- ja kunsti peaval.	50.000	5.000	45.000	
Kokku	1.613.493	1.555.740	57.753 *)	3,6%
Operats. fondid.				
Ptk. II. Riigi koolivalitsus . . .	20.000	18.500	1.500**)	7,5%
„ III. Teaduse- ja kunsti peaval.	10.000	2.843	7.157	71,5%
Kokku	30.000	21.343	8.657	29%
Kõik kokku	9.005.360	8.860.918	144.442	1,6%

*) selles summas üle kantud 1928/29 a. eelarve juurde 53.300 kr.

***) 1928/29 a. eelarve juurde arvatud.

Nagu näha tabelist, on vähemkulutamise % korraliste kulude alal väiksem kui erakorraliste ning operatsioonifondide alal, mis seletatav suure osa operatsiooni summade ülekandmisega 1928./29. eelarveaasta peale. Teaduse- ja kunstipeavalitsusele määratud oper. summadest jäi välja andmata 71,5%, põhjusel, et kirjastuse ühisus, kes Ed. Vilde töid kirjastab, ei jõudnud lepingut täita.

Hariduseministeerium ei ole oma 1927./28. eelarveaasta tegevuse kohta esitanud lähemaid andmeid, peale kassaliste aruannete, mis pärast Riigikontrollil puudub võimalus vaadelda laiemas ulatuses hariduse alal tehtud kulude otstarbekohasust. Kasutades kassa dokumente ja revisjonil kogutud andmeid, võib jälgida ainult riigi arvel peetavate koolide tegevust, mis selgitatud allpooltoodud tabelis.

Tegevus.

Koolide nimetus	Kulu kogusumma Kr.	Õpilaste üldarv	Kulu ühe õpil. kohta 1927/28. a. Kr.	Kulu ühe õpil. kohta 1926/27. a. Kr.
Tartu ülikool	1.168.531	4.261	274	250
Tallinna tehnikum	151.346	549	275	299
Tallinna õpet. sem. ja harjutusekool	76.241	157/144 ¹⁾	253	253
Tartu „ „ „ „	82.090	212/124	244	196
Võru „ „ „ „	65.734	237/78	208	198
Läänemaa „ „ „ „	76.074	194/40	325	345
Rakvere „ „ „ „	73.630	217/159	198	190
Riigi ühistehnika gümnaasium	54.677	301	181	149
Petseri ühisgümnaasium	63.809	313	204	166
Tallinna merikool	27.658	42	658	656
Käsmu merik. ja kalaasjanduse- kool	18.696	28/10	492	568
Kuussaare merikool	13.094	16	818	928
Riigi kunsttööstusekool	85.977	162/55	396	395
.. tööstusekool		110		
.. tööstuseõpilaste kool	42.176	178	146	157
.. hoolekandekool	43.402	63	688	640
.. kurtumadekool	53.948	111	486	462

Märkus 1. Murrulugeja näitab seminarides keskkooli õpil. arvu, nimetaja algkooli õpil. arvu. Riigi kunsttööstuse koolis näitab nimetaja arv — vabakuulajaid ja Käsmu merikoolis kalaasjanduse kooliõpilasi.

Märkus 2. Tartu ülikooli ja Tallinna tehnikumi kulude hulka on arvatud ka Hariduseministeeriumi keskasutuse poolt üliõpilastele antud stipendiumid ja õppursõdurite õppeainõude kulud. Riigi ühistehnikagümnaasiumi ja Petseri ühisgümnaasiumi kulude hulgas on arvesse võetud nimetatud koolide erisummad, kuna need teiste riigikoolide kuludest on välja jäänud.

Nagu selgub eelolevast tabelist, on õpilaste ülalpidamine nõudnud tunduvalt rohkem kulusid meri- ja hoolekandekoolides ning riigi kunsttööstusekoolis, kui teistes koolides, mis seletatav merikoolides — õpilaste väikse arvuga ja õpetajate kõrgemate palkadega (merikoolide õpetajad saavad 50% lisatasu meriasjanduse ainete õpetamise eest), hoolekandekoolides — õpilaste ülalpidamise ja internaadiga ühenduses olevate kuldude ja kunsttööstusekoolis — suurte kuldudega töökodade sisseseadete, õpetajate palkade ja õppeabinõude alal.

Kulude suurenemised ja vähenemised ühe õpilase kohta, võrreldes 1926./27. aastaga, on peaaegjalikult tingitud muudatustest õpilaste arvus ja kapitalremondi kuldudest riigi koolimajades.

Võrreldes kulusid ühe õpilase kohta riigi ühistehnikagümnaasiumis ja Petseri ühisgümnaasiumis (keskmine kulu $(181 + 204) : 2 = 192$ kr.) Riigi statistika 1928. a. kuukirjas omavalitsuse keskkoolide kohta avaldatud andmetega selgub, et linna omavalitsuste koolides on ühe õpilase peale 1926./27. aastal kulutatud 141 kr., s. o. 51 kr. vähem. Kuna teised riigikoolid oma tüübi poolest erinevad omavalitsuste keskkoolidest, siis ei saa võrrelda neid kuukirjas toodud andmetega.

Peale riigikassast eelarve põhjal riigi õppeasutuste ülalpidamise kuldudeks määratud krediitide kasutatavad õppeasutused veel nõndanimetatud „erisummasid“, mida nad saavad õppemaksudest, instituutide, õppemajapidamiste ja tööstusettevõtete tuludest ja mitmesugustest teistest allikatest. Tähen datud erisummad ulatasid kõigis riigi õppeasutustes 1927./28. aastal kogusummas ligi 1.300.000 kr., millest Tartu ülikoolile kuulus umbes 1.200.000 kr.

Riigikoolide erisummad.

Eelarvete järgi oli riigikoolidel erisummasid:

Aasta	Tartu ülikool	Tallinna tehnikum	Teised riigikoolid	K o k k u
1921 . . .	175.957	—	1.859	177.816
1922 . . .	364.494	9.250	3.575	377.319
1923 . . .	420.750	14.700	21.289	456.739
1924 . . .	660.042	—	27.619	687.661
1925 . . .	811.696	21.275	34.127	867.098
1926./1927 .	1.215.357	24.970	64.013	1.304.340
1927./1928 .	1.227.430	47.205	56.700	1.331.335

Revisjoni ulatus ja tulemused.

Hariduseministeeriumi asutuste kassa-, arve- ja majapidamise faktilist revideerimist kohtadel teostati aruande aastal 4 korral 3 asutuses: Tartu ülikoolis, riigi hoolekandekoolis ja riigi keskarhiivis, kusjuures tuli konstateerida puudusi asjaajamises, peaausjalikult arve- ja majapidamise alal. Faktilisel revideerimisel võeti selgitamisele 267.73 kr.

Järeelkontrolli korras on revideeritud kõik kulude aruanded, mis alluvad maksvate seaduste ja määruste järgi Riigikontrolli revisjonile ja ministeeriumi poolt vastuvõetud tulude aruanne.

Revisjonil tulid ilmsiks mitmesugused puudused, mille tagajärjel Riigikontroll jättis esialgu õigeks tunnustamata 20.667.32 kr. kulusid, peaausjalikult palkade, päeva- ja sõidukulude, laste- ja arstiabiraha, õppetarvete ja -vahendite kulude ja Tartu ülikooli instituutide, kabinetide ja kliinikute ülalpidamise kulude aladel. Erakorraliste kulude alal jäi õigeks tunnustamata seadusliku aluseta makstud tasu ministeeriumi teenistuses olevale arhitektile mitmesuguste ehituste jaoks projektide, eelarvete, tööplaanide, tööjuhtimise ning aruannete kokkuseadmiste eest.

Alljärgnev tabel annab ülevaate õigekstunnustamata jäänud summade seisust kui ka nende õiendamise kohta 1. aprillist 1927. a. kuni 1. nov. 1928. a.

	1921 a.	1922 a.	1923 a.	1924 a.	1925 a.	1926 a. 3 kuud	1926/27 a	1927/28 a.	Kokku
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1. IV. 1927 oli õigeks tunnustamata summasid õiendamata . . .	136.280	72.080	96.922	292.319	10.447	5.870	29.830	—	643.748
1. IV. 1927 kuni 1. nov. 1928 õigekstunnustamata jäetud . . .	—	—	—	—	—	—	—	20.667	20.667
Kokku	136.280	72.080	96.922	292.319	10.447	5.870	29.830	20.667	664.415
1. IV. 1927 kuni 1. XI. 1928 a.:									
1) riigituludesse makstud	473	146	56	344	162	45	73	—	1.299
2) rahuldavaid seletusi ja dokumente esitatud	78.395	27.425	13.683	14.077	2.809	389	1.786	—	138.564
3) Kontrollnõukogu otsustega riigi kanda võetud . . .	1.852	2	—	—	—	—	—	—	1.854
	80.720	27.573	13.739	14.421	2.971	434	1.859	—	141.717
Jääb õiendamata 1. nov. 1928 a.	55.560	44.507	83.183	277.898	7.476	5.436	27.971	20.667	522.698

Operatsioonifondide kohta ei ole Hariduseministeerium esitanud aruandeid 1926./27. kui ka 1927./28. a.a eest. Nende fondide tarvitamist 1926./27. a. revideeris Riigikontroll (dets. 1927.) kohapeal, kusjuures ilmsiks tulid mõned puudused. Viimastele on Riigikontrolör juhtinud Hariduseministri tähelepanu, kes nad ka oma teadaande järgi on kõik kõrvaldanud.

Tartu ülikool. Ülikooli erisummad koosnevad õppe- ja matriklmaksudest, platside rendist, ruumide tüürist ja õppe- ja teiste ülikooli asutuste tuludest. Nende asutuste hulka kuuluvad ülikooli kliinikud, botaanika- ja õppeaiad, põllumajanduse-teaduskonna katsejaamad, Raadi- ja Maarjamõis ja õppemetskond Kastre-Peravallas.

Ülikooli asutused on arvestanud seniajani tähendatud erisummasid ilma tarviliku süsteemita. misugune asjaolu raskendab ülikooli erisummade kohta täpse aruande kokkuseadmist ja ei võimalda ka saada selget ülevaadet ülikooli majapidamisest. Ka on osa ülikooli varandust hindamata (raamatukogu, kinnisvarad). Mõned ülikooli allasutused on ära tarvitanud otsekohe osa oma tulusid ilma keskkassale edasi andmata, mille tõttu need tulud ja kulud on jäänud näitamata keskarvepidamise arveaamatus kui ka aruannetes.

Ülikooli erisummade liikumine ja seis on toodud alljärgnevas tabelis:

	Eelarve	Sissetulek	Väljaminek	Ülejääk
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1921 . . .	175.957	1.133.400	1.100.157	33.243
1922 . . .	364.494	1.391.814	1.269.138	122.676
1923 . . .	420.750	1.467.235	1.283.304	183.931
1924 . . .	660.042	1.548.260	1.370.193	178.067
1925 . . .	811.696	1.776.888	1.524.223	252.665
1926 a. 3 k.	—	935.774	608.061	327.713
1926./27 . .	1.215.357	1.556.070	1.235.497	320.573
1927./28 . .	1.227.430	2.183.077	1.724.820	458.257

Ülikooli eelarvetesse on võetud ka Raadi õppemõisa ja Kastre-Peravalla õppemetskonna tulud ja kulud, kuid ülikooli keskkassa aruannetes on need tulud ja kulud ainult osaliselt arvesse võetud, kuna mõisa kui ka metškonna majapidamise aruanded on esitatud eraldi, missugused ei ole aga küllalt täielikud.

Eeltähendatud puuduste tõttu ei saanud Riigikontroll muretseda täit selgust ülikooli aruannete revideerimisel erisummade tulude ja kulude liikide kui ka ulatuse kohta, mille tõttu teostati revisjon piiratud.

Kuni 1. novembrini 1928. a. on revideeritud ülikooli aruanded 1921. aastast — 1. apr. 1926. a. Revideerimisel jäeti kuludest õigeks tunnustamata, võeti selgitamisele ja õiendati kulud järgmiselt:

Aasta	Õigeks tunnustamata jäänud	Õiendatud	Jääb õiendamata
	Kr.	Kr.	Kr.
1921 . . .	4.912	579	4.333
1922 . . .	23.764	7.005	16.759
1923 . . .	9.088	1.497	7.591
1924 . . .	18.115	15.809	2.306
1925 . . .	4.547	—	4.547
1926 a. 3 k. .	3.234	—	3.234

Tallinna tehnikum. Tehnikumi erisummasid tarvitati kuni põhikirja muutmiseni 1926. a. peaaasjalikult direktori äranägemise järgi. Kuigi nende summade kohta on esitatud Hariduseministrile kinnitamiseks eelarved, ei ole siiski kinni peetud eelarvetest summade tarvitamisel. Erisummade tarvitamisel on tihti tähelepanemata jäetud maksvad seadused ja määrused, on makstud erisummadest ametnikkudele ja õppejõu-

Operatsioonifondid.

Erisummade alal.

dudele palka, toetusi, lisa- ja ületunnitööde tasu. Samuti on õiendatud kolmandate isikute arveid, mis üldse riigi tasumisele ei kuulu.

1927./28. a. jooksul revideeritud ja Kontrollnõukogu poolt kinnitatud Tallinna tehnikumi ja riigikoolide tulud ja kulud olid üldsummates järgmised:

Aasta	Eelmise	Tulud	Kulud	Ülejääk
	aasta ülejääk			
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1921 . . .	3.244	15.740	17.780	1.204
1922 . . .	1.204	45.686	33.716	13.174
1923 . . .	13.174	70.540	75.520	8.195
1924 . . .	8.195	85.253	76.002	17.446
1925 . . .	17.446	99.659	99.637	17.467

Riigikoolide ja Tallinna tehnikumi erisummade aruannete revideerimisel on jäetud õigeks tunnustamata kuludest ja õiendatud kuni 1. nov. 1928 a.:

Aasta	Õigeks tunnustamata jäänud	Õiendatud	Jääb õiendamata
1921 . . .	1.727	—	1.727
1922 . . .	1.643	—	1.643
1923 . . .	10.903	59	10.844
1924 . . .	6.166	69	6.097
1925 . . .	8.255	264	7.991

Kõikidele eeltähendatud puudustele on Riigikontroll juhtinud Hariduseministeeriumi tähelepanu ja nõudnud nende kõrvaldamist.

Kohtuministerium.

Kohtuministeriumi korralised 1927./28. eelarveaasta kulud võrreldes 1926./27. eelarveaasta kuludega, on suurenenud 86.270 kr. ehk 2,82% võrra. Samuti on suurenenud erakorralised kulud 141 702 kr. pealt 149.490 kr. peale ehk 5,5%. Üksikute alade järgi kujuneb suurenemine järgmiselt:

Kulud.

	1927/28. a.		1926/27. a.		Rohkem		Vähem	
	Kr.	Kr.	Summa		Summa		Summa	
			Kr.	%	Kr.	%		
Korralised kulud.								
Keskasutus	100.502	89.010	11.492	12,9	—	—	—	—
Riigikohus	110.427	112.595	—	—	2.168	1,9	—	—
Kohtupalat	110.508	113.223	—	—	2.715	2,4	—	—
Rahukogud	1.255.357	1.208.812	46.545	3,8	—	—	—	—
Prokuratuur	177.175	182.003	—	—	4.828	2,7	—	—
Vanglad	1.294.461	1.250.309	44.152	3,5	—	—	—	—
Harku alaealiste kurjategijate kolonii	96.784	102.992	—	—	6.208	6,4	—	—
Kokku	3.145.214	3.058.944	102.189		15.919			
			Üldiselt	86.270	2,8			
Erakorralised kulud.								
Keskasutus	36.938	—	36.938	—	—	—	—	—
Rahukogud	51.796	75.060	—	—	23.264	—	—	—
Vanglad	60.756	66.642	—	—	5.886	—	—	—
Kokku	149.490	141.702	36.938		29.150			
			Üldiselt	7.788	5,5			
Kõik kokku	3.294.704	3.200.646	94.058	2,9	—	—	—	—

Ülaltoodud tabeli järgi on 1927./28. a. korralised kulud suurenenud keskasutuses, rahukogudes ja vangimajades, kuna teistes asutustes nad on vähenenud. Keskasutuste kulud on suurenenud peamiselt teenistusetasu ja kultuurilise toetuse alal; rahukogude kulud — Tallinna-Haapsalu rahukogu hoone remondi tõttu ja vangimajade kulud — majanduskulude suurenemise tõttu üüride alal vastavalt Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse alusel, mille järgi vangimaja ametnikkudele ja teenijatele, kel ei olnud kasutada prii korterit vanglate juures, tuli maksta korteriraha, alates 1 aprillist 1927. a.

Riigikohtu kulude vähenemine on tingitud hoone remondikuludest. Kohtupalati ja prokuratuuri kulud on vähenenud pea iga kulujaotuse alal, mis tunnistab kokkuhoiu tendentsi.

Kulud Harku alaealiste kurjategijate koloniis on vähenenud peamiselt hoonete remondi alal.

Erakorralised kulud keskasutuse alal on tekkinud Petseri ja Narvataguste maade kinnistuskomisjoni ülalpidamisest, milline algas oma tegevust 1927./28. a. Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistusseaduse põhjal.

Rahukogude alal kulutatud 51.796 kr. eest on ostetud majad rahukohtutele Lihulas ja Võrus.

Vanglade alal on jätkatud Tallinna karistus-vangimajas juureehitust, milleks kulutatud 49.858 kr. ja Tallinna keskvangimaja elukorterite ehitamiseks on kulutatud 9.999 kr.

1927./28. a. kulused summaliselt ja suhteliselt sama aasta eelarvega võrreldes kujuneb järgmine vahekorrad:

	1927/28. a.	Kulutatud		Krediitide ülejääk	
	eelarve	Kr.	%	Kr.	%
Korralised kulud.					
Keskasutus	102.454	100.502	98,1	1.952	1,9
Riigikohus	112.330	110.427	98,3	1.903	1,7
Kohtupalat	110.902	110.508	99,6	394	0,4
Rahukogud	1.283.444	1.255.357	97,8	28.087	2,2
Prokuratuur	184.014	177.175	96,2	6.839	3,8
Vanglad	1.309.378	1.294.461	98,8	14.917	1,2
Harku alaealiste kurjategijate kolonii	98.610	96.784	98,1	1.826	1,9
Kokku	3.201.132	3.145.214	98,2	55.918	1,8
Erakorralised kulud.					
Keskasutus	42.560	36.938	86,7	5.622	13,3
Rahukogud	52.050	51.796	99,5	254	0,5
Vanglad	60.899	60.756	99,7	143	0,3
Kokku	155.509	149.490	96,1	6.019	3,9
Kõik kokku	3.356.641	3.294.704	98,18	61.937	1,82

Tabelis näidatud krediitide ülejäägid korraliste kulude alal kõiguvad 0,4% — 3,8% vahel, millest selgub, et eelarve oli kokku seatud küllaldase ettevaatusega.

Krediitide ülejäägid olenevad suuremalt osalt kokkuhoiust. Erakorralised kulud keskasutuses andsid suurema ülejäägi (13,3%) eelarvest. See ülejääk tekkis palkade alal vakantkohtadest Petseri- ja Narvata-guste maade kinnistusekomisjonis.

Tegevus kohtute alal.

Kohtuministeeriumi aruande järgi oli 1927. aastal Riigikohtus, Kohtupalatis, rahukogudes, rahu-kohtunikud ja kohtu-uurijate juures toimetamisel 174.749 asja (1926. a. 166.444 asja). Kohtuastmete järgi need jagunesid järgmiselt:

Kohtuasutuste nimetus	1927. a.			1926. a.		
	Otsustatud asjad	Otsustamata asjad	Asjade üldarv	Otsustatud asjad	Otsustamata asjad	Asjade üldarv
Riigikohus	3.788	990	4.778	4.425	1.244	5.669
Kohtupalat	1.645	1.006	2.651	1.673	1.227	2.900
Rahuk. I aste	11.427	4.346	15.773	6.817	4.262	11.079
Rahuk. II aste	10.273	3.992	14.265	10.281	3.285	13.566
Rahukohtunikud	119.721	11.426	131.147	115.453	10.905	126.358
Kohtu-uurijad	5.199	936	6.135	5.768	1.104	6.872
Kokku	152.053	22.696	174.749	144.417	22.027	166.444

Kohtuasutuste tegevus on viimastel aastatel järjekindlalt suurenenud asjade arvu poolest, kui arvesse võtta, et 1925 a. oli kohtute otsustamisel 158.193 asja; välja arvatud kohtu-uurijate tegevus, kus on vähenenud asjade arv, mis on vähenenud asjade arvu poolest.

Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse muutmise seaduse põhjal on, kooskõlas kohtu-uurijate tegevuse vähenemisega, alates 1. jaanuarist 1928. a., vähendatud kohtu-uurijate koosseisu

37 pealt 31 peale ja tegevuse suurenemise tõttu teistes kohtuasutustes suurendatud kohtupalati liigete arvu 10 pealt 11 peale ja rahukogude alaliste liigete arvu 40 pealt 42 peale.

Kohtuministeeriumi juures erakorralise ülesandega töötava Petseri ja Narvataguste maade kinnistuskomisjoni töö jaotati 4 osakonna vahel, milledest 1 — tegutseb Narvas ja 3 — Petseris. Aruandeaastal on teostatud kinnistusakte: 3 Petseri osakonnas — 10.822, Narva osakonnas — 1843, kokku — 12.665 kinnistusakti.

Kõrgemad kohtuasutused ja suurem osa rahukohtuist ning kohtu-uurijaist asuvad riigimajades. Kohtuhoonete remondi ja korrashoiu peale on üldse kulutatud 83.986 kr. ja sisseseadete uuenduseks 22.832 kr.

Vangimajade peavalitsuse aruande järgi oli aruandeaasta alul vahialuseid kõigis vanglates: mehi — 2627 ja naise 466, kokku — 3093 inimest; aasta lõpuks jäi mehi — 2475, naise — 443, kokku — 2918 inimest; seega on vahialuste arv aasta jooksul vähenenud 152 meesvahialuse ja 23 naisvahialuse võrra.

Aasta jooksul viibisid vahialused vangimajades 1.095.190 päeva, seega oli keskmine vahialuste arv ühe päeva kohta 2992.

Vahialused jagunesid liikide järele alljärgnevalt:

Vahialuste liigid	Oli aasta alul		Jäi aasta lõpuks	
	M.	N.	M.	N.
I. Kohtu ja eeluurimise all	677	114	552	84
II. Tahtajalised kohtuotsuste järele:				
a) sunnitööle mõistetuid	501	73	439	74
b) vangiroodu	519	—	632	—
d) parandusmajja	14	5	9	—
c) turmi	679	194	551	187
g) kindlusesse	3	—	2	—
h) aresti	207	77	263	96
III. Edasisaadetavaid	8	2	11	2
IV. Administratiivses korras	7	1	2	—
V. Maksujõuetuid võlgnikke	12	—	14	—
	2.627	466	2.475	443

Vanglate alal.

Nagu toodud tabelist näha on vahialuste arv vähenenud peaaesjalikult kohtu ja eeluurimise all olevate arvel.

Vahialuste koosseisu muutmine süütegude liikide järgi kujunes aruandeaastal järgmiselt:

Süütegude liigid	1. apr. 1928. a.		1. apr. 1927. a.	
	M.	N.	M.	N.
1. Politilised süüteod	180	45	255	49
2. Sõjaväelised süüteod	50	—	68	—
3. Kriminaalsüüteod	1.684	290	1.805	295
4. Ametalased süüteod	74	—	77	1
5. Tolli ja Aktsiisisead. rikkumised	207	40	169	83
6. Korrariikkumised ja üleastumised	240	66	210	33
7. Administratiivses korras	15	—	23	3
8. Maksujõuetud võlgnikud	14	—	12	—
9. Edasisaadetavad	11	2	8	2

Aruandeaastal on vahialuste arv tunduvalt vähenenud politiliste, sõjaväeliste ja kriminaalsüütegude aladel, kuna Tolli- ja Aktsiisiseaduse rikkumise ja korrariikkumise eest on suurenenud kinnipeetavate arv.

Vahialuste toitmine teostati majanduslikul teel vanglate kuratooriumi otsusel 21. jaanuarist 1925. a. Vanglate valitsemiskorra seaduse §§ 5—8 alusel. Üldiselt oli tervete vangide toitluspäevi 1.024.521 ja toitmiseks kulutati 252.528 kr., mis teeb välja ühe toitluspäeva kohta 25,6 s. (eelmisel aastal — 27 senti). Toitlus-

päeva maksus on vähenenud ainete hindade alanemise ja odavama muretsemise tõttu. Peale selle tasuti vangimajade peavalitsuse poolt politsei ja vallaavalitsustele nende asutuste arestikambrites kinnipeetavate vahialuste toitluskulusid 5.957 kr. 23.828 toitluspäeva eest Natur. koh. sead. §§ 11¹ — 11⁵ alusel.

Riiete, pesu, jalanõude ja magamisasjade muretsemiseks kulutati 1927./28. a. 94.693 kr., seega keskmiselt iga vangi kohta 31.65 kr. (eelmisel aastal 39.23 kr.). Aruandeaasta kulu on vähenenud eelmisel aastal muretsetud riietusmaterjalide ülejääkide arvel.

Tallinna keskvangimaja juures on eraldi haigemaja vahialuste arstimiseks 81 normaalkohaga ja tarvilise arstliku personaaliga. Viimasesse koondati kõigist vanglatest suuremat ravimist ja lõikust vajavad vangid. Kergemat liiki haiged paigutati igas vanglas erikambritesse, kus neile anti tarvilist arstiabi. Edasilükkamata vajaduse puhul, taudide tekkimisel või kiires korras lõikuse toimepanemiseks paigutati haigeid ka kohaliku omavalitsuse haiglatesse, kus raviti neid peavalitsuse kulul.

Vahialused viibisid haiglates ja haigekambrites aruandeaastal 70.669 päeva ehk keskmiselt 193 vahialust päevas, seega oli vanglates haigeid 6,4% vahialuste üldarvust (eelmisel aastal 7%). Surmajuhumusi oli aasta jooksul 16 ehk 0,5% vahialuste üldarvust (eelmisel aastal 1%). Rinnalapsi oli vanemate juures vanglates keskmiselt 9 last päeva kohta.

Peale Rakvere ja Kuresaare vanglate olid kõigil vanglatel oma saunad, mida vahialused kasutasid 2—3 korda kuus. Vanglates, kus oma saun puudus, saadeti vahialused kohalikkudesse avalikkudesse saunadesse, mille eest tasuti sauna alamklassi tariifi põhjal. Pesuköögid on sisse seatud kõigis vanglates ja vahialused töötasid neis selleks määratud tasu eest Vangist. sead. § 363 alusel.

Vanglatel on oma raamatukogud, missugused asutatud osalt annetatud raamatute abil, osalt riigisummade arvel. Kõigil vanglatel oli raamatuid aruandeaasta lõpuks 11167 eks. (eelmisel aastal 10700 eks.). Kinoaparaate oli 10 vanglal (eelmisel aastal 8). Kohalikkude hooldamise seltside tegelaste ja viimaste poolt soovitatud isikute poolt peeti loenguid vahialustele. Kooliõpetust anti tasuta vahialustele Tallinna vanglas kohaliku õpetajaskonna õppejõudude poolt; õppetarbed muretseti hooldamise seltsi kulul. Kohalikkude koguduste õpetajad ja misjonitegelased täitsid vaimulikke talitusi vanglates.

Vanglate ja vahialuste ülalpidamise kogukulud aruandeaastal olid 1.294.461 kr., mis välja teeb iga vahialuse kohta 432.64 kr., ja mis võrdub eelmise aasta kulule (432.63 kr.).

Harku kolonii.

Peale eelpooltähendatud vangiasutuste teotseb vangimajade peavalitsuse juhtimisel ja järelevalvel Harku kolonii kasvatus-parandusamet alaealistele poeglastele, keda paigutatakse sinna kohtuvõimude korraldusel.

Kasvandikke oli koloniis aasta alul 145. Aasta kestel tuli juure 98 kasvandikku (neist kohtuotsuste põhjal 69, jooksikuist toodi tagasi 29); lahkus 114 kasvandikku (kohtuvõimude korraldusel vabastati — 14, valvekomisjoni otsusel — 41, seaduses ettenähtud vanuseks saamisel — 13, vanglasse paigutati 11, haiglatesse — 7, põgenenud 28); 1. aprilliks 1928. a. jäi 129 kasvandikku. Kasvandikud on viibinud aasta kestel koloniis kokku 50.178 päeva, seega on kasvandikkude keskmine arv päeva kohta 137, mis võrdne eelmise aasta arvuga.

Kasvandikkude toitlustamine sündis majanduslikul teel. Suurem osa toiduaineid saadi kolonii põllu- ja karjapidamisest. Kasvandikkude toitluspäevade arv oli 50.178, kulutati toitlustamiseks 21.000 kr., seega iga toitluspäeva kohta 42 senti (eelmisel aastal 41,8 s.). Kasvandikkude eneste poolt valmistati riidevarustus töökodades peavalitsuse poolt võistluspakkumistel muretsetud materjalidest. Riidevarustus läks maksuma 1927./28. a. 9.970 kr., mis teeb välja iga kasvandiku kohta 72.77 kr., seega 4.32 kr. vähem eelmise aasta kulust.

Kõigile kasvandikkudele oli sunduslik osavõtmine kooliõppusest, kes ei olnud lõpetanud 6 kl. algkooli ja kes olid alla 18 a. vanad. Kasvandikud said kooliõpetust kolonii koolis 6 klassilise algkooli eeskava ulatuses kolonii direktori, pedagoogilise abi ja õpetajate poolt.

Aruandeaastal lõpetasid alkooli IV klassi 18 kasvandikku, V klassi — 6 kasvandikku ja VI klassi — 6 kasvandikku.

Koloniis arendati tööõpetust põllumajapidamise ja käsitöö õpetamise aladel.

Ühe kasvandiku ülevalpidamine maksis aastas keskmiselt 706.45 kr., kui jagada kõiki kolonii ülevalpidamise kulusid 96.784 kr. suuruses keskmisele kasvandikkude arvule 173.

Vangitööd on korraldatud kõikides vanglates. Suuremad töökojad on sisse seatud Tallinna, Tartu ja Pärnu vanglates.

Vanglate töökojad tegutsevad erifondi abil, mis oli aruandeaasta lõpul 90.195 kr.

Vangitööde kogu sissetulek, mis 1926./27. a. oli 400.117 kr. on 1927./28. a. suurenenud 59.905 kr. võrra.

Vangitööde 1927./28. a. kasu võrdub — 194.193 kr., millest riigi osa 87.977 kr. ja vangla osa 106.215 kr.

1927./28. a. eelarve põhjal oli riigi osaks ette nähtud 85.800 kr., seega saadi tegelikult 2.177 kr. rohkem kui oli kavatsatud ja 29.003 kr. rohkem kui eelmisel aastal.

Vangid töötasid aruandeaastal vangla töökodades, välistöödel ja majapidamises. Välistööd olid organiseeritud enam-jaolt riiklikes ettevõtetes, nagu turbatööstuses, põlevkivitööstuses, metsatööstuses ja vanglate hoonete ning kohtumajade ehituse ja remontide aladel. Tallinna vanglad täitsid sisetöid peamiselt Kohtuministeeriumi, kaitseväe, postipeavalitsuse ja Töö-Hoolekandeministeeriumi tellimiste põhjal.

Vahialused on aruandeaastal tasulistel töödel viibinud kokku 395.360 päeva, neist sisetöödel 185.595, välistöödel 161.065 ja majapidamistööl 48700 päeva. Arvates 300 tööpäeva aastal, oli keskmine töölolevate vangide arv 1317 ehk 44% vangide üldarvust. Seega oli keskmine arv sama suur kui 1926./27. aastal.

Tööraha on vangidele aruandeaastal välja makstud 171.410 kr., seega 35.133 kr. võrra rohkem kui eelmisel aastal. 31. märtsiks 1928 a. jäi vangidel saada tööraha 56.925 kr. Aruandeaastal on vangidelt hoiule võetud 88.350 kr. ja välja makstud 83.450 kr.

Juure muretsetud on materjale 255.542 kr. väärtuses, ära tarvitatud ja maha kirjutatud 270.350 kr. suuruses. 31. märtsiks 1928. a. oli materjale 83.589 kr. eest.

Juure muretsetud on sisseseadeid ja tööriistu aruandeaastal 29.574 kr. väärtuses, samal ajal muutunud kõlbmatuks ja maha kustutatud 11.153 kr. suuruses. 31. III 28 a. oli varandusi ja tööriistu 186.768 kr. eest.

Peale selle on vangitööde erifondist Harku vangimaja ehituseks kulutatud 41.643 kr.

Varanduste ja materjalide väärtus 31. III. 28. a., võrreldes eelmise aastaga, oli järgmine :

	1927/28. a.	1926/27. a.
Materjalid	83.589.— kr.	87.967.— kr.
Sisseseaded ja tööriistad	186.768.— „	168.432.— „
Harku vangla ehitus	41.643.— „	— „
Kokku	322.000.— kr.	256.309.— kr.

Seega on materjalide ja varanduste väärtus aruandeaastal kasvanud 55.691 kr. võrra.

Vanglate abiettevõtetes, nagu seakasvatus, põllu- ja aiapidamine, kui ka Harku kolonii karjakasvatus, on arvestatud vangitööde tulemused. Need abiettevõtted andsid aruandeaastal kasu 6.491 kr., missugune summa on eelmise aasta kasust 1.118 kr. võrra vähem. Kasu vähenemine on tingitud peamiselt vähemast saagist ja sealih hindade langemisest.

Harku turbatööstus, mis 1920. aastal asutatud, töötab kapitaliga, mis saadud riigikassalt 67.000 kr. suuruses ja vangitööde erifondist saadud summaga (viimane osa oli aruandeaasta lõpul 30.429 kr.).

Harku turbatööstuses on 1927./28. a. eelarveaastal kasu saadud 3.906 kr., millest riigi osa 1.953 kr. ja tööstuse erifondi osa 1.953 kr. 1927./28. a. eelarve järgi loodeti saada riigi osas 5.000 kr., seega on vähem saadud 3.048 kr. Eelmise aastaga võrreldes on aruandeaastal puhaskasu saadud 1.884 kr. vähem. Kasu vähenemise põhjused olid: 1) turba toodangu langemine (1926./27. a. toodang — 332550 p., 1927./28. a. — 326.100 p.) ja 2) turba omahinna tõus 3 sendi võrra puudalt (1926./27. a. maksis puud 14 s. ja 1927./28. a. — 17 s.), mis tingitud vangide tükitöö tasu tõstmisest.

Turbatööstuse sisseseade ja hoonete väärtus 31. III 28. a., võrreldes eelmise aastaga, oli järgmine:

	31. III. 28. a.	31. III. 27 a.
a) elektriliin	39.204 kr.	39.204 kr.
b) barakid, sepikoda ja vahimajad	8.798 „	8.798 „
c) masinad	46.808 „	46.808 „
d) tooristad ja muu inventar	2.852 „	3.734 „
Kokku	97.662 kr.	98.544 kr.

Seega varandused vähenenud 882 kr., mille võrra kõlbmatuks muutunud tööriistu ja inventari maha kustutatud.

Turbatööstuse varandused on igal aastal amortiseeritud 10%-ga nende väärtusest. Amortisatsiooni kapitali seis 31. III 28. a. oli 47.247.60 kr.

Harku mõis.

Harku mõis on Kohtuministeeriumi kasutamisele antud Vab. Val. otsuse põhjal 31. III. 1922 a. Mõisal on 105,5 tiinu põllumaad, 129,3 tiinu heinamaad, 91,7 t. karjamaad, 62 t. metsa ja 13,4 tiinu aiamaad. Mõisa põllu- ja karjapidamine (50 lüpsilehma) katavad vaevalt mõisa ülalpidamisega seotud kulused.

Harku mõisa majapidamisest on 1926./27. a. saadud 842 kr. kasu.

Revisjoni ulatus ja tulemused.

Kohtuministeeriumi tegevust kontrolliti faktiliselt 22 korral varade ja 18 korral tööde vastuvõtmisel, 2 korral varade kõlbmatuks tunnistamisel, 2 korral tööde väljapakkumisel ja varade hindamisel. Kassa, arve- ja majapidamise faktilist revideerimist teostati 51 korral 23 asutuses, kusjuures leiti asjaajamine korras 30 juhul. ja puudusi tuli ilmsiks 21 juhul. Selgitamisele võeti kulused 723.59 kr. ulatuses.

Riigikontroll jättis esialgu õigekstunnustamata 1.724 kr. kulused ministeeriumi 1927./28. a. eelarve kulude ja kassa aruande läbivaatamisel järelkontrolli korras. Sellest summast on ministeerium kuni novembri 1928. a. õiendanud: 1) seletuste ja tõenduste esitamisega 974 kr., 2) krediidi uuenduse arvele tagasimaksimisega 680 kr. ja riigitulude arvele maksimisega 11 kr.

Kulude alal alljärgnev tabel annab üldise ülevaate õigekstunnustamata summade kohta 1. aprillist 1927. kuni 1. nov. 1928. a.

	1921	1922	1923	1924	1926/27	1927/28	Kokku
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1. apr. 1927. a. oli õiendamata kulude alal	532	1.315	763	159	216	—	2.985
1. apr. 1927. a. kuni 1. nov. 1928. a. õigekstunnustamata jaetud	—	—	—	—	448	1.724	2.172
Kokku	532	1.315	763	159	664	1.724	5.157
1. aprillist 1927. a. kuni 1. nov. 1928. a. õiendatud:							
riigitulude arvele makstud	—	—	599	42	132	11	784
Kred. unend. arvele makstud	—	—	—	—	—	680	680
Täiend. dokum. esitatud	—	—	106	—	318	974	1.398
Kontr. nõuk. otsustega võetud riigi kanda	41	502	58	—	—	—	601
Kokku	41	502	763	42	450	1.665	3.463
Jaab 1. nov. 1928. õiendamata	491	813	—	117	214	59	1.694

Vangitööde alal.

Aruandeaastal revideeriti faktilise kontrolli korras Paide, Tallinna karistus- ja Tallinna keskvangimaja tööstused. Revideerimisel tulid ilmsiks mitmesugused puudused ja väärnähtused, peamiselt Tallinna keskvangimaja tööstuse alal. Viimases töötab keskmiselt 350—400 vahialust päevas, mille tõttu see ettevõtte omab suurtööstuse iseloomu, kuid tööstusel puudub kindel ja otstarbekohane organisatsioon. Tähtsamateks puudusteks Tallinna keskvangimaja tööstuses tuleb lugeda: 1) korraliku materjalilao

ruumi ja vastava laohoidja puudumine (materjalid hoitakse osalt läbikäidavas ruumis, osalt lahtiselt töökodades, kus nad vahialustele kergesti kättesaadavad); 2) meistritele-instruktoritele ülesannete otstarbetu jaotus (nad on ühtlasi materjalide hoidjad, väljaandjad ja arvestajad ning tellimiste hindade määrajad); 3) arvepidamise toimimine lihtraamatupidamise süsteemi järgi, mis ei anna mingit ülevaadet üksikute tööstusalade tegevuse ja tulemuste kohta.

Loetletud puuduste tagajärjel oli tekkinud keskvangla tööstuses materjalide alal puudujääk 7.070 kr. väärtuses (kuna ebaõige arvestamise tõttu mõnda materjali oli 4.541 kr. võrra rohkem arvestatud). Mehaanika- ja kingsepatöökojas ilmsiks tulnud puudujääkide selgitamine anti kohtuvõimude korraldusse.

Riigikontroll nõudis suuremate vanglate tööstuste ümberkorraldamist revideerimisel esiletulnud väärnähtuste kõrvaldamiseks. Kohtuministeerium pani maksma 1. aprillist 1928. a. kokkuleppel Riigikontrolõriga uued juhtnõõrid kõigile vangladele, kuna Tallinna keskvangimaja, karistusvangimaja ja Harku turbatööstusele täiendatakse veel need juhtnõõrid, niipea kui vangimajade peavalitsus sisse seab tarvilikud materjalide ladudele ruumid.

Riigikontroll jättis esialgu õigekstunnustamata 10.75 kr., vangitööde 1927./28. a. dokumentide ja aruannete läbivaatamise järelkontrolli korras. See summa on tagasi makstud vangla ülemate poolt.

Riigikontroll jättis esialgu õigekstunnustamata 840 kr. Harku mõisa 1926./27. a. dokumentide ja aruannete revideerimisel järelkontrolli korras. Kohtuministeerium on õiendanud selle summa.

Harku mõisa alal.

Peab märkima mõisa kasutamise lõpptulemuse kohta, et aruandes näidatud puhaskasu ei ole saavutatud põllumajandusest, vaid mõisa päralt oleva metsa kasutamisest, millest saadi 3.154 kr. tulu. Kui sellest maha arvata metsa ülestöötamise kulud 300 kr., siis võib järeldada, et metsa tuludest on kaetud ümmarguselt 2.000 kr. põllumajanduse kahjusid.

Siseministeerium.

Siseministeeriumi korralised kulud 1927./28. eelarveaastal, võrreldes 1926./27. eelarveaasta kuludega, suurenesid 59.168 kr. ehk 1,4% võrra. Samuti on tõusnud erakorralised kulud 10.000 kr. pealt 16.000 kr. peale. Tähenatud suurenemine kujuneb üksikute peatükkide alal järgmiselt:

	1927/28. a. Kr.	1926/27. a. Kr.	Rohkem		Vähem	
			Kr.	%	Kr.	%
Korralised kulud:						
Administratiivosakond	131.142	170.665	—	—	39.523	23,2
Politsei peavalitsus	3.110.576	3.014.483	96.093	3,2	—	—
Piirivalve valitsus	1.064.953	1.062.355	2.598	0,2	—	—
Kokku	4.306.671	4.247.503	59.168	1,4	—	—
Erakorralised kulud:						
Administratiivosakond	12.000	—	12.000	—	—	—
Politsei peavalitsus	4.000	—	4.000	—	—	—
Piirivalve valitsus	—	10.000	—	—	10.000	—
Kokku	16.000	10.000	6.000	—	—	—

Nagu tabelist näha, on 1927./28. a. korralised kulud suurenenud politsei peavalitsuse ja piirivalve valitsuse alal, kuna administratiivosakonnas on nad vähenenud.

Politsei peavalitsuse korralised kulud on tõusnud peaaegjalikult ametnikkude ja teenijate teenistustasu suurenemise tõttu uue palgaseaduse maksmahakkamisel. Administratiiv-osakonna korralised kulud on vähenenud peaaegjalikult kantselei- ja veokulude kahanemise tõttu ja vallasvara soetuse alal, kuna aruandeaastal jäid ära ühekordsed kulud, mis tekkisid 1926./27. a. Perekonna seisu seaduse § 19. alusel perekonna-seisu registreerimise kohtadele tarviliste raamatute, sisseseade ja inventari muretsemise arvel. Osa aruandeaasta kulusid, nagu autasud ja ergutusrahad on aga vähenenud selletõttu, et need kulud 1927./28. a. eelarveaastal olid ette nähtud Riigikantselei kuludes.

Erakorralised kulud on tõusnud — võrreldes eelmise aastaga, administratiiv-osakonna ja politsei peavalitsuse alal, vähenenud aga piirivalvevalitsuses. Administratiiv-osakonna erakorralised kulud on suurenenud maja ostu tõttu Toompeal, politsei peavalitsuse erakorralised kulud suurenesid aga politsei ratsareservi meeskonna maja ja tallide eest Tallinna linnavalitsusele üüri maksmise tõttu, mis alates 1922. a. oli tasumata.

1927./28. a. kulused summaliselt ja suhteliselt sama aasta eelarvega võrreldes, saame järgmise ülevaate:

	1927./28. a.	Kulutatud		Krediitide ülejääk		
	eelarve	Kr.	Kr.	%	Kr.	%
Korralised kulud:						
Administratiivosakond	131.561	131.142	99,7	419	0,3	
Politsei peavalitsus	3.118.397	3.110.576	99,8	7.821	0,2	
Piirivalve valitsus	1.078.876	1.064.953	98,7	13.723	1,3	
Kokku	4.328.834	4.306.671	99,5	21.963	0,5	
Erakorralised kulud:						
Administratiivosakond	12.000	12.000	—	—	—	
Politsei peavalitsus	4.000	4.000	—	—	—	
Piirivalve valitsus	—	—	—	—	—	
Kokku	16.000	16.000	—	—	—	

Tabelis näidatud krediitide ülejäägid korraliste kulude alal kõiguvad 0,2 — 1,3% vahel, mis näitab, et eelarve oli kokku seatud küllaldase ettevaatusega

Administratiivosakonnas oli 1927./28. a. korralisi kuluseid vähem, kui eelarves oli ette nähtud, peaaegjalikult tagasimaksude tõttu kinnisvara maksude alal, mis Hariduseministeeriumi poolt makseti Sise- ministeeriumi krediidi uuendamiseks Tallinna õpetajate seminaril kasutada oleva maa-ala ja E. R. Muu- seumil kasutada oleva Kadrioru lossi eest.

Politsei peavalitsuse 1927./28. eelarveaasta korralisi kuluseid oli vähem kui eelarves ette nähtud: teenistusetasu, ametsoitud, ametnikkude ja teenijate toetuse, varustuse ja söidukulude alal — vakantkoh- tade tõttu ning vangide ülevalpidamise alal — vangide arvu vähenemise tõttu, teistel aladel aga kokkuhoiu tõttu.

Administratiivosakond uuendas aruandeaastal Kadriorus ja Toompeal asuvate riigile kuuluvate maa- alade kohta 21 kruntrendi (obroki) lepingut, selle juures endist rendihinda 64 kr. tõstes 615 kroonile. Minis- teeriumi valitsemisel olevate kinnisvarade kasutamisest saadi aruandeaastal 19.523 kr. tulu ja samal ajal kulutati nende varanduste ülevalpidamiseks 25.139 kr. Suurema osa tähendatud kuludest nõudis enesele Kadrioru pargi korrashoidmine ja valitsemine.

Politsei peavalitsuse andmete järgi oli politseiasutuste tegevus aruandeaastal, võrreldes 1926. aastaga, rahaliste toimingute poolest järgmine:

Togevus (majanduse alal).

	1927/28. a.		1926. a.		Rohkem		Vähem	
	Arv	Kr.	Arv	Kr.	Arv	Kr.	Arv	Kr.
Politseiasutuste poolt on välja antud:								
Loteriide lube	196	385.212	157	343.037	39	42.185	—	—
Välispassse	5.735	95.965	5.183	76.651	552	19.314	—	—
Tagasisõidu viisumeid	833	6.744	959	6.208	—	536	126	—
Tsertifikaate (Nanseni passe)	480	458	587	450	—	8	107	—
Laskeriistade lube	23.721	—	24.538	—	—	—	817	—
Isikutunnistusi	29.980	—	26.320	—	3.660	—	—	—
Välismaalasi registreeritud	8.170	—	8.308	—	—	—	138	—
Peatuslube antud	43.451	—	45.662	—	—	—	2.211	—
Väljasõiduviusumeid registreeritud	5.684	—	7.698	—	—	—	2.014	—
Mitmes. lube ja tunnist. registr.	27.844	—	23.965	—	3.879	—	—	—
Politseiasutuste poolt täide viidud:								
Politseilisi karistusi	7.806	27.435	8.607	34.276	—	—	801	6.841
Kohtuotsusi	50.892	535.504	47.719	473.831	3.173	61.673	—	—
Adm. määruste järgi	6.409	34.854	7.316	43.532	—	—	907	8.678
Maksude nõudmisi	318.608	4.818.664	398.724	8.766.850	—	—	80.026	3.948.186
Varanduse müütmisi	994	43.901	1.734	—	—	—	740	—

Nagu tabelist selgub, oli politsei tegevus eriti suur riigimaksude vastuvõtmises. Et see tegevus, mille täitmine nõuab suurt hooit ja täpsust, lasub suuremalt osalt välispolitsei ametnikkudel, kellel sagedasti puudub vilumus arvepidamises ja kantseleitöös, siis on arusaadav, et riigi tulude arvestamisel esile tuli palju vigu ja puudusi. Need puudused, mis olid eriti suured eelmistel aastatel, on aegajalt küll vähenenud, kuid seni ei ole nad veel kõik kõrvaldatud. Riigikontroll on juhtinud nende puuduste peale ministeeriumi tähelepanu ja nõudnud nende kõrvaldamist edaspidises asjaajamises.

Aruandeaastal vähendati politsei peavalitsuse koosseisu Riigiasutuste koosseisu seaduse põhjal keskasutuses 3 ametniku võrra; muu hulgas kaotati politsei nõuniku koht. Peavalitsusele alluvates asutustes muutus koosseis arvuliselt järgmiselt:

1. aprilliks 1927. a. oli	1592 ametnikku
vähendati	142 „
suurendati	101 „
jäi alates 1. aprillist 1927. a. (Riigi teen. koosseisu sead.)	
	1551 ametnikku.

Politsei ametnikkude ettevalmistamiseks tegutses politseikool, kuhu aruandeaastal võeti vastu 142 kasvandikku, (neist politsei teenistusest — 31 ja väljaspoolt — 111). Ühe õpilase kohta kulutati aruandeaastal 420 kr. (elmisel aastal 452 kr.).

Revisjon.

Riigikontroll revideeris Siseministeeriumi tegevust aruandeaastal järgmises ulatuses:

Eelkontrolli korras vaadati läbi 23 mitmesuguste tehingute kava, kogusummas 164.905 kr. suuruses.

Faktiilist kontrolli teostati varade ostudel — 5, müügil — 1, vastuvõttudel — 20 ja mitmesugustel muil juhtudel — 7 korral ning ametikohtade kassa-, arve- ja majapidamise faktiilist revideerimist kohtadel — 14 korral. Suuremaid puudusi revideerimisel ilmsiks ei tulnud.

Järelokrolli korras revideeriti kõik ministeeriumi 1927./28. a. kulude aruanded, mis maksvate seaduste ja määruste järgi Riigikontrolli revisjonile alluvad, samuti ka temale alluvate asutuste kaudu vastu võetud riigitulude aruanne.

Revisjoni tagajärjed.

Ministeeriumi 1927./28.a. eelarve kulude ja kassa aruande läbivaatamisel jäi esialgu õigeks tunnustamata kulusid 278.112.31 kr. Selles summas on 277.623.92 kr. kulu, mis ei kuulu üldise aruandmise korra alla (poliitilise politsei kulud), kuna ülejäänud osa (488.39 kr.) jäi õigeks tunnustamata ülemäära makstud sõidu- ja päevarahade, toetuste, juriidilise abiandmise, kantselei- ja veokulude aladel. Õigeks tunnustamata jäänud summast on ministeerium kuni 1. novembrini 1928. a. õiendanud:

seletuste ja tõenduste esitamisega	142.99 kr.
riigitulude arvele tagasimaksmisega	204.37 „
krediidi uuendamise arvele vastava eelarve jaotusele tagasi makstud	41.03 „
jääb õigeks tunnustamata	277.723.92 „

Õigekstunnustamata jäetud poliit. politsei kulusumma kohta peab tähendama, et see oleks märksa vähem sel juhul, kui praegu maksvat seadust poliitilise (end. kaitse) politsei ülevalpidamiseks määratud krediidi aruande korra kohta (sead. nr. 128, RT 83 — 1921) muudetaks sel kujul, et revideerimisele üldise korra järele kuuluksid kõik need poliitilise politsei kulud, mis ei kanna salajast iseloomu, nagu: teenistusetasu, ametisõidud, ametnikkude ja teenijate toetus, kantseleikulud j.n.e.

Alljärgnev tabel annab ülevaate õigekstunnustamata jäänud summade kohta ptk. I ja II kulude alal 1. aprillist 1927 a. kuni 1. nov. 1928 a.

	1921. a.	1922. a.	1923. a.	1924. a.	1925. a.	1926. a. 3 kuud	1926/27. a.	1927/28. a.	Kokku
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1. IV 27. oli õiendamata 1. apr. 1927. a. kuni 1. nov. 1928 a. õigeks tunnustamata jäetud .	440.304	263.945	189.545	189.791	261.087	64.023	3.024	—	1.411.719
Kokku	440.304	263.945	189.545	189.791	261.087	64.023	273.237	278.112	1.960.044
1. apr. 1927. a. kuni 1. nov. 1928. a. õienda- tud:									
1) riigituludesse maks- tud	35	28	—	—	—	—	—	204	267
2) krediidi uuendami- seks makstud	—	—	—	—	—	—	—	41	41
3) rahuldavaid dokumen- te esitatud	280.737	230.361	169.567	157.303	259.963	63.891	268.518	143	1.430.483
4) Kontrollnõukogu ot- sustega võetud riigi kanda	—	60	—	—	—	—	—	—	60
Kokku	280.772	230.449	169.567	157.303	259.963	63.891	268.518	388	1.430.851
Jaab õiendamata 1. nov. 1928. a. . . .	159.532	33.496	19.978	32.488	1.124	132	4.719	277.724	529.193

Piirivalve valitsus.

Piirivalve valitsus alluvusega Siseministrile on asutatud Riigikogu poolt 30. mail 1922. aastal vastu võetud Piirivalve alluvuse muutmise seaduse põhjal.

Piirivalve ülesandeks on ära hoida kaupade ja muude asjade seadusevastast vedu üle riigi piiri, takistada keelatud üle piiri käimist, valvata tolliseaduse täitmise ja sel alal maksuma pandud korralduste järgi, kaitsta riigi piiri enese või selleks välja kutsutud sõjaväeosade abil.

Piirivalve koosneb keskasutusest — staabist ja kohtadel teotsevatest piirivalve jaoskondadest, kelle vahel valve korraldamiseks kogu vabariigi piir ära on jaotatud.

Piirivalve valitsuse 1927./28 eelarveaasta korralised kulud, võrreldes 1926./27. eelarveaasta kuludega, on kogusummas suurenenud 2.598.49 krooni võrra.

1927./28. eelarveaasta peale erakorralisteks kuludeks ei olnud määratud krediiti.

Riigikontroll revideeris piirivalve majanduslikku tegevust 1927./28. eelarveaastal — eel-faktilise- ja järelkontrolli korras. Eelkontrolli on teostatud varade tasulise omandamise, riigivarade müügi tehingute ja tööde väljaandmise kavade aladel. Eelkontrolli korras on protesteeritud kolme varustuse kava vastu selle kõrgete hindade tõttu. Näiteks: 1) Piirivalve valitsus kavatses osta mitmesugust riide- varustust. Et riide hind kõrge oli, siis ei annud Riigikontroll ostuks nõusolekut. Selle tagajärjel muretseti hiljem samasugust riidet ja samal arvul, kogusummas 480 kr. odavamalt; 2) Piirivalve valitsus kavatses osta Nafta sündikaadilt mootorõli liiga kõrge hinna eest. Riigikontroll ei olnud ostuga nõus ja tegi ettepaneku revideerimisele võtta mootorõli tehnilised tingimused, ära näidates ühtlasi tingimuste puudused, ja osta õli odavamalt. Riigikontrolli protesti tagajärjel määrati ekspertkomisjon, kellele ülesandeks tehti läbi vaadata teiste firmade samasuguste õlide hinnad ja võtta seisukoht, kas on vastuvõetavad Riigikontrolli poolt tehtud õli tehniliste tingimuste parandused. Ekspertkomisjon ühines Riigikontrolli seisukohaga ja õli osteti odavamalt.

Võistluspakkumiste toimetamisel ei peetud alati silmas seaduse nõudeid.

Riigikontroll teostas faktilist revideerimist kassa-, arve- ja majapidamise aladel aruandeaastal kohtadel 3 korral 2 asutuses, kusjuures asjaajamine leiti korras 1 juhul, puudusi konstateeriti 2 juhul ning 1 juhul tehti avalikuks ametalane kuritegu.

Järeloktrulli korras on revideeritud kõik kulude aruanded, mis maksvate seaduste ja määruste järgi alluvad Riigikontrolli revisjonile, ning piirivalve valitsuse ja temale alluvate asutuste kaudu vastuvõetud riigi tulude aruanne. Piirivalve 1927./28. eelarveaasta kulude ja kassa aruande revideerimisel jäeti esialgu õigeks tunnustamata kulusid kokku 187.06 kr. suuruses, mis koosnevad fiktiivarvete põhjal kuludeks kantud summadest, ilma seadusliku aluseta ametnikkudele väljamakstud toetusest ja sõidukuludest. Sellest summast oli piirivalve kuni 15. oktoobrini õiendanud seletuste ja õtenduste esitamisega 11.23 kr., jää õigekstunnustamata 175.83 kr. Prokuratuuri korraldusse anti üks asi, mille tagajärjel piirivalve rajooniülem arvete võltsimise ja riigi raha omandamise pärast vastutusele võeti ja sõjaringkonna kohtu poolt karistati 2½ aastase vangirooduga.

Riigikogu poolt vastuvõetud eelarvest oli ülekulu tehtud 135.66 kr. (eksklikult kuludeks kantud eelarve § 55-a asemel § 9-h alla).

Piirivalve valitsuse tulude aruannete revideerimisel selgus, et aruandmine tulude üle on puudulik, millele on juhitud piirivalve valitsuse ülema tähelepanu ja nõutud puuduste kõrvaldamist. Aruandmine ei ole paranenud võrreldes eelmise aasta eelarve täitmise aruandega.

Sõjamineisterium.

1927./28. a. Sõjamineisteriumi korralised kulud, võrreldes 1926./27. a. kuludega, on suurenenud 780.063.59 kr. ehk 4,9% võrra. Tähtsamad suurenemised olid: palkade alal (296,3 tuhat kr.), mis on tingitud uute palganormide maksmapanekust, ja kraamivarustuse alal (406,8 tuhat kr.) varustuse tagavarade asendamise puhul.

Suuremaid korraliste kulude vähenemisi oli ametnikkude ja teenijate toetuses (14,5 tuhat kr.), toitlusvarustuses (352,3 tuhat kr.) ja sõjalaevade varustuses ja korrashoius (11,6 tuhat kr.).

Kuna korralised kulud on üldiselt suurenenud, näeme erakorraliste kulude juures vastupidist nähtust, — nimelt on erakorralised kulud, võrreldes 1926./27. a. kuludega, vähenenud 750.094.17 kr. ehk 24,3% võrra. Vähenemisi oli kulude liikides, millistest tähtsamad:

relvade ja nende varustus (497,7 tuhat kr.), inseneriline ja tehniline varustus (187,2 tuhat kr.) ja uued ehitused (364,5 tuhat kr.).

Erakorralistes kuludes on ka suurenemisi, keemiasõja abinõude, (160,5 tuhat kr.), sõjalaevade remont- ja korrashoiu (48,8 tuhat kr.) ja kinnisvarade muretsemise aladel (100 tuhat kr.).

Viie viimase eelarveaasta jooksul on olnud sõjamineisteriumi kogu kulud (korralised ja erakorralised) järgmised:

I. 1927/28 a.	— 18.737.181.77 kr.	— 162,1%.
II. 1926/27 a.	— 18.707.212.36 „	— 161,8%.
III. 1925 a.	— 18.383.649.12 „	— 159,2%.
IV. 1924 a.	— 14.368.029.06 „	— 124,3%.
V. 1923 a.	— 11.558.595.56 „	— 100%.

Kulud on iga aastaga tõusnud üleajateenijate arvu kasvamise, toitluse ja relvastusvarustuse kulude suurenemise tõttu. Samuti on mõjunud kulude tõusmisele kapitaal- ja jooksev-remontide suurenemine ning uute varustuse ja tasuliikide maksmapanek.

Arvestades 1922. a. toimepandud rahvalugemise andmetega näeme, et 1927./28. a. Sõjamineisteriumi kuludest langes iga elaniku peale 17 kr.

Ühe ajateenija keskmised ülalpidamise kulud aastas (palk, korter, küte, valgustus, vesi, saun, toitlus- ja kraamivarustus) olid: maaväes — 377.88 kr, ratsaväes — 406.76 kr. ja mereväes — 365.23 kr.

Ohvitseride kraamivarustuse kulud aastas olid: maaväes — 360.23 kr, ratsaväes — 410.56 kr. ja mereväes — 382.33 kr.

Sõjamineisteriumi majanduslikust tegevusest väärivad tähelepanu valmistusoperatsioonid, nagu teravilja muretsemine ja selle ümbertöötamine, riiete, jalatsite ja tehnilise varustuse muretsemine.

Vastavalt Sõjanõukogu poolt kinnitatud toidu- ja hobusemoonaga varustamise kavale muretses intendantuuri osakond teravilja, suhkrut, teed, viljakohvi, pipart, soolakala, soola, nisupüüli, herneid, loorberilehti, kuna väeosad ja asutused muretsesid omal algatusel sea- ja loomaliha, kartuleid, sibulaid, seepi, heinu ja aluspõhku hinna piirides, mis normeeritud Sõjanõukogu poolt Riigikontrolli osavõttel kaks korda aastas toitluse ja hobusemoona krediidist assigneeritud summade arvel.

Kulud:
a) korralised.

b) erakorralised.

Kulude liikumine
1923—1927/28 a.

Sõjamineisteriumi majanduslik tegevus ja selle revisjoni tulemused.

Valmistusoperatsioonid.

Vaadeldes intendantuuri osakonna valmistusoperatsioone näeme, et Sõjamineisterium ka 1927./28. a. püüdis osta teravilja otsekohe põllupidajatelt, vastavalt Riigikogu sooviavaldusele. Selleks töötati välja kokkuleppel Riigikontrolliga teravilja ostuhinnad, määrati ja kuulutati välja ajalehtedes vilja vastuvõtmise kohad raudteejaamades, kus ostutingimustele vastav vili osteti ministeeriumi ametnikkude poolt kohemaksetava raha eest. Varustuse kavas ettenähtud tarviduse kattteks tuli kokku ostu teel otsekohestelt produt-

rukist — 175.239 pd. — 87,6%,

kaeru — 33.610 „ — 18,6%.

Kaarte vähene kokkutulek on seletatav 1927. a. suvivilja halva saagiga. Puudujäänud kaer ja rukis osteti välismaalt. Otri aruandeaastal ei ostetud, kuna oli olemas tagavarasid. Üldiselt peab tähendama, et kaitsevæele tarvismineva teravilja muretsemine välismaalt riigile odavamate hindade tõttu kasulik on, kui sisemaalt.

Revideerides vilja ostmist põllupidajatelt, leidis Riigikontroll viljaostu dokumentides parandusi ja dokum. võltsimise, mispärast asjale anti seaduslik käik.

Teravilja ümbertöötamine jahuks ja tangudeks sündis lepingute alusel. Leiva küpsetamine oli osalt välja antud ettevõtjatele lepingute põhjal, osalt aga küpsetasid leiba väeosad ise. Leiva küpsetamine Tallinnas asuvate väeosade jaoks oli pikemat aega a/s. „Rotermanni tehaste“ käes. Et aga võistlejate puudumisel hind võrdlemisi kõrge oli (44 senti puuda jahu leivaks küpsetamise eest), siis nõudis Riigikontroll tähendatud töö väljaandmist võistluse teel. Nõudmise tagajärjel korraldatud piiratud võistluspakkumisel, kuhu peale a/s. „Rotermanni tehased“ Riigikontrolli ettepanekul osa võtma oli kutsutud ka end. leivatehas o/ü. „Tahu“, alandati leivaküpsetamise hinda 44 sendi pealt 38 sendile puudast, missugune alandus 6 kuu jooksul, s. o. kuni 1. jaan. 1928. a. riigile kokkuhoiu andis 3.843 kr. suuruses. Jaanuarist 1928. a. alates läks vähempakkumisel jahu jahvatamine ja leiva küpsetamine „J. Puhk ja poegade“ kätte, töötasuga 45,5 senti puudalt intendantuurist antava ruki jahuks jahvatamise ja leivaks küpsetamise eest.

Välismaa saaduste, nagu suhkrul, tee, pipra, heeringate, nisupüüli ja soola muretsemist teostati vähempakkumiste kaudu intendantuuri osakonna poolt. Viljakohvi ja kilu muretseti kodumaalt.

Väeosade valmistusoperatsioonide revideerimisel selgus, et mõnes väeosas olid varustuse müüjateks hakanud samades väeosades teenivad ohvitserid, nende abikaasad ja isegi väeosu- ning majanduseülem. Mõned väeosad olid toiduainete eest korduvalt rohkem maksnud ametlikkudest õiendushindadest ja tõstnud hindasid ettevõtjate kasuks vastu lepingute tingimusi. Eriti korratumalt ja kahjulikult olid teostatud liha ostud. Arvepidamine liha alal oli mõnes väeosas väga puudulik, mille tagajärjel ettevõtjale makseti rohkem raha, kui temal oli õigus saada. Üleliigselt makstud summad nõuti tagasi. Lepingute sõlmimisel ei nõutud tempelmaksu ega tagatise seaduslikul määral. Üksikutel juhtudel ei antud toiduainete muretsemist odavamale pakkujale.

Villase riide ja vooditekkide muretsemiseks korraldati vähempakkumised, millest osa võtsid kodumaa vabrikud. Võistluspakkumistel saadud hindade kohaselt tegi Varustusvalitsuse ülem ettepaneku Sõjanõukogule välja anda vabrikutele villase riide tellimine, nõudes neilt hindade alandust 5.092.20 kr. (kogusumma 712.077.75 kr. pealt). Kuid Riigikontroll, leides selle hinna veel kõrge olevat, nõudis hinnaalandust 38.866.15 kr. suuruses. Selle ettepanekuga ühines ka Sõjanõukogu, ning vabrikud andsid oma nõusoleku lepingute sõlmimiseks Riigikontrolli poolt ettepanud hindade põhjal. Sarnane nähtus on arvatavasti seletatav tõsisema võistluse puudumisega kodumaa vabrikute vahel, ka on nad kaitstud kõrgete sisseveotollidega välismaa võistluse eest.

Puuvillased ja linsed riided kui ka nahad ja saapad telliti lepingute põhjal kodumaa vabrikutelt.

Riided ja pesu valmistati sõjaväe rätsepatöökojas kinnitatud normide alusel, kuna sõdurite mütside valmistamine anti ettevõtjale. Teraskiivrid telliti arsenalilt, voori jaoks vankrite tellimine anti Riigikontrolli nõudmisel eraettevõtjale, kes valmistas 15 veovankrit ja 4 sanitaarkaarikut kogusummas 1.560 kr. odavamalt, kui nõuti arsenalilt. (Varustusvalitsus pooldas tellimise andmist arsenalile.)

Tellitud intendantliku varustuse vastuvõtmisel tuli ette praakimisi, sest varustus ei vastanud igakord tehnilistele tingimustele. Suuremad praakimised olid sõduri püksiriide, voodri-, suvepluusi ja pesuriide ning nahkade vastuvõtmisel. Nahkade vastuvõtmisel olid paljudel kordadel esitatud küll riikliku katsekoja tõendused, et äraantav nahk vastab rohkem kui täielikult tehnilistele tingimustele. Et kindlaks teha naha koosseisu ja kaudselt kontrollida ka riikliku katsekoja analüüsi, saatis Riigikontroll nahavabrikute „Estokingi“ ja „Unioni“ poolt äraantud nahkadest proovid Saksamaa üleriiklikku katsekotta Freibergis. Tagajärjed olid: „a/s. „Unioni“ nahkade proovidest ei vastanud ükski tingimustele, minnes ühtlasi lahku meie riiklise katsekoja andmetest. Sõja- ja Hariduseministritele (viimasele allub riiklik katsekoda) tehti asjaolud teatavaks ja nõuti ajakohast ning nõuetele vastavat proovide võtmist, nende analüüsimist ja nahkade vastuvõtmiseks uue korra maksmapanekut, mis ka täideti.

Sõjariistade, tehnilise ja keemilise varustuse muretsemine sündis varustusvalitsuse vastavate osakondade lähemal korraldusel, kusjuures sõjariistade valmistamisel tähtsat osa etendas Sõjaministeeriumi arsenal, kes täitis suuremaid tellimisi enamvähem edukalt. Arsenal valmistab sõjaväes tarvitataivate käsirelvade osasid, kuna suurtüki töö alal (kerged kui ka rasked) tehakse kapitaalremonte ja valmistatakse kõiki osasid, peale raudade (laske-torude) ja mõnede lafetiosade.

Tehnilist varustust muretseti suuremal hulgal välismaalt välistellimiste komisjoni poolt heakskiidetud ostukavade järgi. Ka tehnilise varustuse vastuvõtmisel tuli ette väärnähtusi, mis tõid riigile kahju. Lähemada ndmed selle kohta on paigutatud Riigikogule esitatud Riigikontrolli tegevusaruandesse.

Sõjaväe komplekteerimist hobustega teostati remonthobuste ostuga Sõjanõukogu poolt kindlaksmääratud hindade piirides. Ostude juures on pandud tähele, et ratsahobuste muretsemine kaitsevæele muutub aast-aastalt raskemaks, sest ratsahobuste tüüp on kadumisel. Sellepärast on Sõjaministeerium püüdnud mitmeti toetada ratsahobuste soetamist.

Õnnetusejuhtumuste ja haiguste tagajärjel hukkus eelarveaasta jooksul 1,2% hobuste koosseisust, missugune % on väiksem, kui eelmisel eelarveaastal. Väljapraagitud hobused müüdi ära enamalt jaolt kõik seadlustega eesõigustatud ostjatele-aktiivteenistuses olevatele ohvitseridele ja kaitseliitlastele.

Ehitustööde alal püstitati uusi ehitusi ja teostati kapitaalremonttöid koguväärtuses 943.344.53 kr. eest Tallinnas ja selle ümbruskonnas ning teistes garnisoni-linnades. Olgugi, et ehitus-tehnilisel alal asi aast-aastalt paraneb, tuleb siiski veel konstateerida nõrka tehnilist järelevalvet ja kaalumata toimetamist. Näiteks Petseris külmusid vesivarustuse torud kinni (isolatsioon oli puudulik), puurkaev ei töötanud, kanalatsioon ummistus. Need puudused kõrvaldati aruandeaasta jooksul, mis maksma läks üle 1.000 kr. Sellest summast jäi ligikaudu 50% riigi kanda.

1924. a. ja 1925. a. ehitati Rakvere kasarmu juurde arteesiakaev ja pumbamaja; ehitus läks maksma 21.740 kr. 1926./27. a. ehitati Rakverre uus kasarm, mis varem ehitatud kasarmust ja pumbamajast asub kõrgemal kohal. Nüüd leiti, et on tarvis ehitada pumbamaja ja kaev kõrgema koha peale ja et selleks võib ära kasutada lähedalolevaid tuuleveski-varemeid. Uue pumbamaja ehitamisega muutub üleliigseks paar aastat varem ehitatud pumbamaja. Uus pumbamaja läheb lepingute põhjal maksma ligikaudu 40.000 kr.

1922. a. lõpul ehitati Lasnamäe aerodroomile puust angaar, mis läks maksma üle 10.000 kr. Viis aastat hiljem tunnustati see angaar kõlbmatuks ja lammutati Sõjanõukogu otsuse põhjal.

Paari aasta eest ehitatud Rakvere kasarmu asfaltpõrandad kulusid läbi, nii et neid uuendada tuli, mis umbes 700 kr. riigile maksma läks.

Sealsamas hiljuti ehitatud bensinikeldrisse tungis põhja vesi, mille ärajuhtimine nõudis jällegi uusi kulusid. Ka tuli uuendada Rakveresse mõne aasta eest ehitatud angaari katus.

Petseri ja Lasnamäe palkehituste seinad hakkasid vajuma, nii et neid tuli kindlustada näpitsate abil. Võrus töökompanii kasarmu ehitusel tuli ettevõtja viivituse tõttu riigi kulul teha ajutised põrandad, et võimaldada hoone kasutamist eeloleval talvel.

Ehitusteööl.

Petseri kasarmu söögisaali põrandaaluse betooni järelevaatamiseks saadeti Petserisse komisjon, hoolimata sellest, et paari komisjoni kaudu oli tõestatud juba varemalt betooni kõlbmatus. Lepingus oli ette nähtud 0,05 silla paksune hästi tambitud betoon. Tegelikult puudus aga betoon kohati täiesti; ülejäänud osas osutus ta aga läbisegamata lubja ja liiva massiks, mille paksus keskmiselt kõigest 0,01 silda. Sellest hoolimata konstateeris komisjon, et betoon täidab oma ülesannet ja leidis, et ettevõtjale tulevad välja maksta kulud. Riigikontrolli protesti tõttu jäi raha välja maksmata.

Kaitseväe tarvitamiseks oli 1. aprilliks 1928. a. üüritud ruume üldse 87.408,54 rtm., eelmisel aastal — 86.413,24 rtm. Üüritud ruumide eest on aasta jooksul makstud üldse 155.992 kr. Üüritud ruumide põrandapinna ruutmeetrite üldsumma on suurenenud laoruumide arvel.

Revisjonil leitud puudused.

Raha assigneerimised eelarve täitmiseks vaadati läbi eelkontrolli korras, kusjuures ilmsiks tulid aritmeetilised vead, kulu väljakirjutamised eelarve ebaõigete paragrahvide järgi, seadusevastased palkade ettemaksmise kavatsused, lepingu põhjal antava avansi kindlustuseks puuduliku garantiikirja esitamised, ettevõtjatele ilma aluseta suuremate tasusummade väljakirjutamised, ettevõtjale antud riigi materjalide väärtuse mahaaravamata jätmised avansi maksmisel, viivitustrahvi sissenõudmata jätmised ning krediidi puudumine eelarve järgi.

Riigikontrollnõukogu otsuse põhjal teostati 1927./28. a. eelarve kulude revideerimist järelkontrolli korras osaliselt ja lihtsustatud korras. Korralise ja erakorralise eelarve kuludest revideeriti 13.355.655,35 kr., sellest krediidi uuendamise sissemaksusi 278.326,73, kuna revideerimata jäi Kontrollnõukogu loal 5.469.349,41 kr. ja kohtu-uurijate poolt välja nõutud aruannete kulud 190.503,74 kr. suuruses, mis seni tagasi saamata.

Revideerimisel ilmsiks tulnud puuduste tõttu jättis Riigikontroll esialgu õigeks tunnustamata korraliste kulude alal 728.064,96 kr. ja erakorraliste kulude alal 935.783,82 kr., millistest summadest on Sõjamineisterium õiendanud korraliste kulude alal: seletuste ja tõenduste esitamisega 301.283,87 kr. ja tagasimaksmisega riigitulude arvele 3.004,67 kr. ning erakorraliste kulude alal — seletuste ja tõenduste esitamisega 402.294,73 kr. ja tagasimaksmisega riigitulude arvele 183,32 kr. Jäi veel õiendada 1. novembriks 1928. a. korraliste kulude alal 423.776,42 kr. ja erakorraliste kulude alal 533.305,77 kr.

Kuigi Sõjamineisteriumi kulude arvestamine iga aastaga tunduvalt paraneb, on siiski 1927./28. eelarveaasta kulude revideerimisel ilmsiks tulnud puudusi, mis peasjalikult tingitud maksvate seaduste ja määruste ebaõigest tõlgitsemisest, puudulikkude dokumentide esitamisest j.n.e. Neist puudustest olgu nimetatud tähtsamad:

Paljudele ohvitseridele ja sõjaväe ametnikkudele on aasta kestel palka ette makstud mitte kooskõlas maksvate seaduste ja korraldustega. Ei ole nimelt kinni peetud sellest, et palka kuni nelja kuu palga suuruseni võib maksta ette, vahele jättes ühe kolmandiku aastast. Palkade ettemaksmise kord ohvitseridele ja sõjaväe ametnikkudele, mis lubatud S.S.K. XIX r. §§ 253 — 256 alusel, tuleks muuta, kuna palkade ettevõtmine mitme kuu peale on väärnähtus ja kannab alalist iseloomu. Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal 14. X 1919. a. on avansside andmine palga arvel tunnustatud seadusevastaseks nähtuseks.

Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud koosseisudega on loodud korraldusvalitsuse juure ohvitseride reserv. Eelarveaastal leidis aset nähtus, et reservi toodi üle teenistuse huvides — täie palga peale Petseri kaitsevääringkonna ülem, kes revideerimise tagajärjel ametist eemaldatud, kuna tema süüasi oli kohtu kätte antud. Sarnastel juhtudel S.S.K. XIX r. § 197. põhjal makstakse palka pooles määras.

Kapitaal-remontideks ja ehitusteks eelarves ettenähtud krediitidest on palgatud ametisse insenerid, tehnikuid ja kümnikuid. Samast krediidist on tasutud ka ehituse- ja korteriosakonna ametnikkude sõidukulud. Sõidukulusid välismaale on tasutud varustuse muretsemise krediitidest.

Revideerimisel tulid avalikuks korduvad eksimused kulude tegemisel. Nimelt oli rahalist tasu maksetud rohkem kui seadused ja vastavad normid lubavad — 466 korral — 1902,35 kr. suuruses. Kõige sagedamini oli eksitud sõidukulude ja päevarahade määramisel. Peale selle oli tehtud seadusevastalisi kulusid materjaalsetes aruannetes ja aritmeetilisi vigu 50 korral — 2331,23 kr. suuruses.

Riigitulude arvele kuuluvad summad olid maksetud jooksva aasta krediidi uuendamise arvele 19 korral — 3.181.64 kr. suuruses ja ebaõigest paragrahvist krediiti kulutatud 10 korral — 1.518.76 kr. suuruses.

Riigikontrolli poolt on eelarveaasta jooksul faktilises korras revideeritud 44 asutust ja väeosa, kokku 47 korda. Puudusi leiti 36 korral. Saadud andmetel anti sõjaväe ülemustele saadetud asjadest kohtuvõimude korraldusse kaks asja kahe ametniku süüdistuse asjus. Distsiplinaarkorras karistati kolm isikut ja tagandati ametist üks. Revideerimise tagajärjel võeti selgitamisele asju 15.096 kr. suuruses. Saadud andmetel tasuti sellest rahas 1.443.68 kr. Osa selgitati dokumentide esitamisega. Faktilistel revideerimistel tulid ilmsiks järgmised puudused: puudulik arvepidamine ja tempelmaksustamata arved, rahaliste dokumentide korratu hoidmine, võladokumentide hiline kustutamine, varade vähemad puudujäägid, sea-dusevastane rahaline tasude maksmine, summade tarvitamine eelarvete vastaselt, seadusevastased palga ettemaksmised, ilma võistluspakkumisteta ja seadusevastaste lepingute sõlmimine ning varade arvele võtmata jätmine.

Lõpuks lühike ülevaade pensioni kulude kohta Sõjamineisteriumi alal:

Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse põhjal makstakse pensioni Vabadussõja invaliididele aastas 22.311 kr. ja langenud sõjaväelaste perekondadele 75.934.68 kr.

Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse põhjal maksetakse aastas pensioni ohvitseridele ja sõjaväe ametnikkudele Eesti kaitseväes teenides saadud vigastuste ja haiguste puhul 38.840.93 kr. ja vigastuste ja haiguste tagajärjel surnud kaitseväelaste perekondadele 28.436.17 kr. Väljateenitud aastate eest makstakse pensioni aastas ohvitseridele ja sõjaväe ametnikkudele 100.955.28 kr., kusjuures vene sõjaväes teenitud aastate koguarv oleks ümmarguselt 1327 ja Eesti sõjaväes 530.

Surnud ohvitseride ja sõjaväeametnikkude perekondadele makstakse pensioni aastas väljateenitud aastate eest 21.674.99 kr., kusjuures Vene sõjaväes teenitud aastate koguarv on ümmarguselt 280 ja Eesti sõjaväes 194.

Kolme eelarveaasta jooksul makseti ohvitseridele ja sõjaväeametnikkudele ning nende perekondadele pensioni:

1927./28. a. — 151.981 kr.	— 207%.
1926./27. a. — 121.354.89 kr.	— 165,3%
1925 a. — 73.428.60 „	— 100%.

Järgnevatel aastatel on näha ette kaitseväelaste pensioni kulude järjekindel kasvamine, sest kaitseväes makstakse pensioni väljateenitud aja eest, mis ei ole vanadusemääraga piiratud, nagu seda on teostatud teiste riigiteenijate kohta. Toome kaitseväelastele tegelikult maksetava pensioni suuruse kohta mõned andmed; nii saavad pensioni aastas: tervislistel põhjustel pensioni peal olev end. sõjaministri abi — 4.620 kr., end. brigaadiülem — 3.544.50 kr., end. Sõjamineisteriumi keskasutuse osakonna ülem (sv. ametnik) — 2.613 kr., väljateenitud aja eest pensioni peal olev maakait. kolonel (teeninud Vene sõjaväes 25 a. ja Eesti kaitseväes 6 a.) — 2.457 kr., maakaitseväe kol.-leitn. (teeninud Vene sõjaväes 29 a. ja Eesti kaitseväes 6 a.) — 2.452.80 kr., eru sv. ametnik (teeninud Vene sõjaväes 28 a. ja Eesti kaitseväes 2½ aastat) — 950.60 kr.

1926./27. aastal oli Sõjamineisteriumi alal saadud 257.094.36 kr. Seega on 1927./28. a. tulud võrreldes eelmise aastaga vähenenud (257.094.36 kr. — 202.772.16 kr.) 54.322.20 kr. ehk 21% võrra.

Tulude revideerimisel selgus, et mõned aruanded olid puudulikult kokku seatud (ei olnud juurde lisatud kõiki nõutavaid tõendusdokumente ja näidatud andmed olid ebaõiged). Samuti selgus, et viivitati tulude sissenõudmisega ja sissemaksimisega riigikassasse.

Ülevaade pensioni kulude kohta Sõjamineisteriumi alal.

Tulud.

Alljärgnev tabel annab ülevaate õigekstunnustamata jäänud kuludest ja nende õiendamise kohta.

	Õigeks tunnustamata jäetud	Õiendatud kuni 1. novembrini 1928 a			K o k k u	Jääb õigeks tunnustamata
		Dokumenti-dega ja seletustega	Riigituludesse maksimisega	Kontrollnõukogu poolt riigi kanda võetud		
1	2	3	4	5	6	7
1918/1919 a.	379.631.17	371.011.76	3.538.18	2.688.01	377.237.95	2.393.22
1920 a. . .	580.354.86	537.336.05	848.56	838.83	539.023.44	41.331.42
1921 a. . .	163.132.50	146.176.41	277.02	190.50	146.643.93	16.488.57
1922 a. . .	214.263.96	212.270.77	376.47	—	212.647.24	1.616.72
1923 a. . .	136.769.34	125.583.57	793.—	—	126.376.57	10.392.77
1924 a. . .	938.602.05	924.397.86	8.456.74	120.—	932.974.60	5.627.45
1925 a. . .	1.373.389.19	1.290.225.76	5.878.39	—	1.296.104.15	77.285.04
1926 I vee- rand . . .	354.825.79	295.604.36	—	—	295.604.36	59.221.43
1926/1927 a.	937.152.—	766.048.93	2.621.49	—	768.670.42	168.481.58

Lahter 7. näidatud summad on seotud:

- 1) kohtuvõimudele saadetud aruannetega, millele jargi seisma pandud kohtutoimetused süüdlaste tabamiseni,
- 2) välistellimistega, millede kohta tõendusdokumendid osalt esitamata, saatkondade poolt,
- 3) seadusevastaste kuludega, mis seni tasumata ja
- 4) seni esitamata aruannetega.

Vabariigi kaitseliit.

Kaitseliidu põhikirja alusel valmistavad kaitseliidu eelarve kaitseliidu organid ja riigilt saadud summade kohta kinnitab eelarve Vabariigi Valitsus.

Tuludena kaitseliidu eelarves on seni olnud Riigikogu poolt 27. veebruaril 1925. a. vastu võetud seaduse alusel riigikassasse sissetulnud kaitseliidumaksu summad, missugused vastavate korralduste alusel üle kanti kaitseliidu keskjuhatuse jooksvale arvele tarvitamiseks eelarve täitmisel.

Ülevaatenäena on allpool toodud kaitseliidu maksu sissetulnud summade läbikäigud, alates 1925. a. kuni 1. aprillini 1928. a.

Kaitseliidu maksusid sisse tulnud:

1925. a. 1.432.852.96 kr.
 1926. a. 1.013.560.98 „
 1927./28. a. 61.338.15 „

Kokku 2.507.752.09 kr.

Sellele summale tuleb juurde arvata kaitseliidu keskjuhatuse jooksva arve (2.470.000 kr.) protsendid 51.468.98 kr., seega kogu sissetulek 2.559.221.07 krooni.

Kaitseliidu sissetulekutest ära tarvitatud eelarve korras:

1925. a. 487.596.43 kr.
 1926. a. 676.367.78 „
 1927./28. a. 621.063.83 „

Kokku 1.785.028.04 kr.

Jäab 1-ks aprilliks 1928. a. 774.193.03 kr., millest:

- a) riigikassas 37.752.09 kr.,
- b) jooksva arvel 723.405.83 kr.,
- d) staabi kassas 13.035.11 kr.

Kaitseliidu kuludeks 1927./28. eelarveaastal oli krediite ette nähtud eelarve järgi — 790.297 kr., lisa-eelarvete järgi 232.186.58 kr., seega kokku 1.022.483.58 kr. Määratud krediitidest suutis kaitseliit eelarveaasta jooksul ära tarvitada ainult 632.002.31 kr., mille tõttu tekkis krediidi ülejääk 390.481.27 kr. või 38,2% suuruses. Sarnane suur ülejääk tekkis peaaesjalikult palkade (vakantametikohad), kinnisvarade soetamise summade (kavatsetud ratsareservi tallid kaitseliidu maja juures Tallinnas jäid ehitamata), relvade ja laske-moona summade (relvad muretseti järgmise aasta eelarvest) arvel. Arvesse võttes, et kaitseliidu 1927./28. a. aruanne oli kokku seatu 15 kuu kohta (1. jaanuarist 1927. a.—31. märtsini 1928. a.), — on aasta kulu 505.601.84 kr. Võrreldes seda summat 1926. a. kulusummaga (692.521.45 kr.) on 1927./28. a. kulu vähenenud 186.919.61 kr. ehk 26,9% võrra.

Kaitseliidu eelarve kulude revideerimist teostati riigikontrolli poolt täielikult 632.002.31 kr. ulatuses, välja arvatud kulud 497.51 kr. suuruses, milliste kohta tõendusdokumendid olid saadetud kohtuvõimude korraldusse. Revisjonil leitud puuduste tõttu jäi õigeks tunnustamata 3.622.97 kr. (selle hulgas ka revideerimata kulud 497.51 kr. suuruses). Põhjuseks kulusummade õigeks tunnustamata jätmiseks olid ülekulud kantselei ja majapidamise kulude alal kogusummas 2.852.40 kr.

Aruannete dokumentaalsel revisjonil tulid ilmsiks mõnesugused puudused, millistest tähtsamad — kuludokumentide kinnitamata jätmine, rahalise tasu üle seadusliku normi maksmine, kulutamine ebaõige paragrahvi järgi j.m.

Faktiisel revideerimisel tulid avalikuks kuritarvitused, mis lahendati seaduslikus korras.

Riigikontrolli poolt selgitati ka Petseri kaitseliidu maleva maja ehitamise asi, kusjuures selgus, et maja ehitamisega algusest peale oli talitatud kaalumatuult: oli asutud suure teatrimaja ehitamisele, ilma et oleks arvesse võetud võimalikke rahalisi ressursse ja silmas peetud Petseri väikelinna olusid teatri kasutamiseks. Selle tagajärjel seisis maja pooleli ehitamata ligi aasta, kuna asja juhtidel mingisuguseid väljavaa-teid ei olnud ehituse lõpuleviimiseks. Pealegi olid ehituse läbiviimisel ette tulnud mõningad kõrvalekaldu-mised maksvast korrast. Tekkinud seisukord lahendati ministritevahelise komisjoni poolt, kes Petseris tut-vunes koha peal maja ehitamisega.

Kaitseliidu tegevuse esimestel aastatel oli Riigikontrollil takistusi revisjoni teostamises kaitseliidu alal, kuna kaitseliidu juhatus ei tunnustanud kontrolli teostamist sarnases ulatuses, nagu see sünnib riigiasutustes. Nüüd on aga takistused revideerimiseks vähenenud, kuna revisjoni tööd sünnivad selleks maksmapandud määrustes ettenähtud korras.

Puudusena tuleb märkida asjaolu, et Vabariigi Valitsus ei kinnita riigilt saadavate summade kohta eelarve täitmise aruannet, vaid kaitseliit ise. Sellega puudub nende summade tarvitamise kohta valitsuse kontroll.

Revisjoni ulatus ja
tulemused.

Põllutöoministeerium.

Kulud.

Põllutöoministeeriumi eelarve kulude jaotuses peaalade ja peavalitsuste järgi oli:

K U L U D E L I I G I D	Kulutatud kroonides		1927/28 a. kulutatud vähem (—) või rohkem (+)	
	1927/28 a.	1926/27 a.	kroonides	%
Korralised kulud:				
keskasutus	47.542.36	86.095.66	—38.553.30	—44,8
maakorralduse ja metsade peavalitsus	3.327.035.34	3.063.856.75	+263.178.59	+8,6
põllumajanduse peavalitsus	740.833.63	660.833.59	+80.000.04	+12,1
loomatervishoiu peavalitsus	75.554.84	68.904.62	+6.650.22	+9,7
Kokku	4.190.966.17	3.879.690.62	+311.275.55	+8,0
Erakorralised kulud:				
maakorralduse ja metsade peavalitsus	912.094.49	229.037.70	+683.056.79	+298,2
põllumajanduse peavalitsus	332.747.92	516.866.53	—134.118.61	—25,9
Kokku	1.294.842.41	745.904.23	+548.938.18	+73,6
Operatsioonifondid:				
maakorralduse ja metsade peavalitsus	2.798.289.57	1.950.000.—	+848.289.57	+43,5
põllumajanduse peavalitsus	892.299.33	1.121.933.57	—229.634.24	—20,5
Kokku	3.690.588.90	3.071.933.57	+618.655.33	+20,1
Kokku kulud	9.176.397.48	7.697.528.42	+1.478.869.06	+19,2

Kuigi ministeeriumi keskasutuse korralistes kuludes majapidamise ja söidu- ning hoonete remondi kulud suurenesid 7.491 kr. võrra, vähenesid need üldiselt 38.553 kr. võrra, peaasjalikult krediitide üleviimisest peavalitsustele.

Maakorralduse ja metsade peavalitsuse korralised kulud suurenesid — eriti keskasutuse krediidis (23,7%). Mahaarvates elmisel aastal ettetulemata kulud (§§ 10, 11, 40, 73 ja osa 7 — kogusummas 85.319.21 kr.) jääb suurenemist siiski 74.866.68 kr. või 11,1%. Seega ei annud loodetud kokkuvõidu kahe (maakorralduse ja riigimetsade) peavalitsuse ühendamine.

Põllumajanduse peavalitsuse kulude suurenemine oli peaasjalikult teenistustasu (10,8%), ametn. toetuse (22,3%) ja materjalide proovimise, saaduste kontrolli ja katsete (37,4%) ning kultuurilise toetuse (12,4%) aladel, olles tingitud palkade normeerimisest, levinenud epideemiatest ja peavalitsuse tegevuse laienemisest.

Samadel põhjustel suurenesid ka loomatervishoiu peavalitsuse korralised kulud.

Erakorralised kulud maakorralduse ja metsade peavalitsuse krediidis suurenesid riikliste maaparandustööde ületoomisest põllumajanduse peavalitsuse alt maakorralduse peavalitsuse alla. Selle tõttu vähenesid vastavalt põllumajanduse peavalitsuse kulud. Kui aga viimase kulud, võrreldes eelmise aastaga, siiski

suurenesid 305.557.64 kr. ehk 595,8% võrra, siis olenes see peajasjalikult inventari ostmisest riigi majandamisele võetud Helme, Polli, Kehra ja Sangaste mõisade ja Petseri põllutöökooli talule.

Operatsioonifonde maakorralduse ja metsade peavalitsuse juures suurendati — laenuandmiseks asunikudele ja ikaldustkannatanud maapidajatele seemne ostmiseks ning riigi metsatööstuse laiendamiseks. Vähenesid operatsioonifondid ainult põllumajanduse peavalitsuses linatööstuse laenu alal (141.375.29 kr. pealt 62.859.33 kr. peale).

Riigil oli tulusid Põllutööministeeriumi alal:

Tulud.

	1927/28 a.	1926/27 a.	1927/28 a. saadud vähem (—) või rohkem (+)	
			kroonides	%
Korralised tulud	10.418.452.79	11.567.663.58	—1.149.210.79	—9,9
Erakorralised tulud	220.019.32	—	+220.019.32	+100
Kokku	10.638.472.11	11.567.663.58	—929.191.47	—8

Elarves oli aruandeaastal ette nähtud tulusid: korralisi — 10.107.247 kr. ja erakorralisi 213.320 kr. Seega saadi tulusid rohkem: korralisi 311.205 kr. ja erakorralisi 6.699 kr.

Korraliste tulude vähenemine, võrreldes eelmise aastaga, olenes peajasjalikult riigimaade rendi alane misest ja erakorraliste tulude suurenemine — laenude tagasimaksmisest.

Ministeeriumi eelarve krediitidest on 1927./28. a. kulutatud (kroonides):

	Eelarves ette nähtud	Aruande põhjal kulutatud	Vähem kulutatud	Kuluta- tud eel- arvest %
Korralised kulud:				
keskasutuses	47.853	47.542	311	99,3
maakorralduse ja metsade peavalitsus	3.384.705	3.327.035	57.670	98,3
põllumajanduse peavalitsus	757.098	740.834	16.264	97,8
loomatervishoiu peavalitsus	77.455	75.555	1.900	97,5
Kokku	4.267.111	4.190.966	76.145	98,2
Erakorralised kulud:				
A. Riigi keskasutuste kulud:				
maakorralduse ja metsade peavalitsus	1.165.135	912.094	253.041	78,3
põllumajanduse peavalitsus	443.977	382.748	61.229	86,2
Kokku	1.609.112	1.294.842	314.270	80,5
B. Operatsioonifondid:				
maakorralduse ja metsade peavalitsus	2.798.290	2.798.290	—	100
põllumajanduse peavalitsus	929.440	892.299	37.141	96
Kokku	3.727.730	3.690.589	37.141	99
Kõik kokku	9.603.953	9.176.397	427.556	95,5

Maakorralduse ja metsade peavalitsus moodustati 1. veebr. 1927. a. endise kahe — maakorralduse ja riigimetsade peavalitsuste koondamisel. Ministeeriumi eelarvest langeb krediiti umbes 75% tähendatud peavalitsuse arvel. Suurem osa (üle 2 milj. krooni) peavalitsuse korralisest krediidist on kulutatud kohtadel metsade alal. Maareformi teostamisel ja riigimaade valitsemisel kohtade peal on aruandeaastal kulutatud korral. kred. 320.849 kr. (eelm. aast. 306.292 kr.).

Terveus.

Enne maaseaduse maksmapanemist oli riigimaid 322.308 tiinu. Maaseaduse ja peremeheta maade tarvitam. seaduse alusel võõrandatud maadega suurenes riigi põllumajandusline maatagavara (peale metsade ja kõlbmata maa) kuni 1.006.505 tiinuni.

Maakorralduse valitsuse andmetel on kuni aruandeaasta lõpuni korraldatuid riigimaid kasutamiseks välja antud 42.477 mitmesuguse üksusena, kokku 678,913,6 tiinu suuruses. 1927. a. planeeriti 6.293 üksust 81.006 tiinu maaalaga. Asutalusid on seni loodud 28.991 üksust 437.515 tiinulisel maaalal.

Peale riigimaade korraldati ka hinge ja lapimaid ning endiseid vabadikukohti kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade seaduse alusel.

Hinge- ja lapimaid korraldati 1919.—1927./28. a.

	kiila	% koguaru- vust	talu	% koguaru- vust	ha	% koguaru- vust
Narvataga maadel	29	40,8	941	59,1	9.693,8	58,9
Petserimaal	314	34,6	6636	55,2	64673,8	49,7
Saaremaal	3	—	45	1,0	385,35	0,4
Kokku üksusi	346	—	7.622	—	74.753.04	—

Operatsioonifondidest on maasaajaid ja -pidajaid toetatud laenuandmisega järgmiselt:

L A E N U D E O T S T A R V E	Kulutatud kroonides		1927/28. a. rohkem	
	1927/28. a.	1926/27. a.	Kr.	%
1) asunikudele ehitamiseks	2.520.000	1.850.000	670.000	36,2
2) maasaajatele inventari muretsemiseks	110.000	100.000	10.000	10
3) loodusejõudude mõjul kannatanud maapidajatele seemnevilja soetamiseks	25.000	—	25.000	100
Kokku	2.655.000	1.950.000	705.000	36,2

Saadud laenudega on asunikud ehitanud:

	1922—1926. a.a.		1927/28. aastal		Kokku
	uusi	ümbereh.	uusi	ümbereh.	
elumajasid	12.558	—	2.985	183	15.726
laute	9.405	—	2.140	151	11.696
kuivatisi	—	—	10	8	18

Asutaludest on veel umbes pool varustamata tarvilikkude hoonetega.

Metsamajanduse kulud on võrreldes eelmise aastaga suurenenud 88.882 kr. võrra, mis tingitud metsa kultuuritööde laiendamisest, sest aruandeaastal kultiveeriti metsa 1.526 ha võrra, 18.609 kr. väärtuses rohkem kui eelmisel aastal ning muretseti puuseemneid tagavaraks seemnerikka aasta tõttu.

Riigimetsade valitsuse valdamisel oli aruandeaasta algul maad umb. 1.139.458 ha. Sellest planeeriti 1927. a. jooksul eramajapidamiseks 7.038 ha, mille tõttu riigimetsade valitsusse jäi 1.132.420 ha, millest metsamaad 741.162 ha, tarbemaad 50.062 ha ja kõlbmata maad 341.196 ha.

Metsamajapidamisest saadi aruandeaastal tulu 7.220.066 kr., millest langeb 6.908.435 kr. (96,7%) metsa ja metsamaterjali müügi arvele ja ülejäänud osa — 311.631 kr. — (4,3%) rentide, metsa kõrvalkasutuste, trahvide, viivitus %%-de ja muude väiksemate tulude arvele.

Riigimetsade üldtoodang andis aruandeaastal 391.224 kantsülda puumassi, mille väärtus keskmise turuhinna juures 25.23 kr. kantsülla eest oli 9.870.600 kr. Viimast summat tuleb käsitada kui riigimetsade majapidamise nominaaltulu. Tegelikult saadi aga metsa ja metsamaterjali müügist 6.908.435 kr., s. o.

2.962.165 kr. vähem. Viimane asjaolu on tingitud sellest, et riigimetsade 1927./28. a. toodangust realiseeriti ainult 76,6% täishinnaga (oksjonitel, võistluspakkumistel ja kindlahinnaga), kuna 17,2% müüdi alandatud hinnaga, s. o. ligikaudu poole taksihinnaga asunikukudele ja riigirentnikkudele ja 6,2% anti välja hinnata riigimetsade majapidamise tarvituseks avalikkude teede korrashoidmiseks, põllutöökoolidele j.n.e.

Põllumajanduse peavalitsuse asutused kohtadel kulutasid 1927./28. a. korralistest krediitidest:

1. Riigi seemnekontrolljaam Tallinnas	13.165 kr.
Riigi põllutöökatsejaam Kuusikul	7.961 „
Riigi hobusekasvatus Toris	2.220 „
2. Riigikutsekoolid	46.263 „

Kokku 69.609 kr.

Riigi kutsekoolid kulutasid aruandeaastal:

	Korralisest krediidist	Toetusi riigimõisa- delt	Kokku kulu	Õpil. arv	Kulud õpil. kohta
Kehtna tütarl. majap. kool	20.506	10.800	31.306	61	513.21
Kuusiku karjakasv. „	9.188	2.765	11.953	18	298.81
Kontrollassist. „				22	
Kurema kasvaksv. „	9.718	4.133	13.851	21	307,79
„ kontr. assist. „				24	
Helme põllutöö*) „	911	1.178	2.089	25	—
Petseri „ **) „	3.419	—	3.419	—	—
V. Antsla majapidamise „	2.521	1.248	3.769	18	209.36
Kokku	46.263	20.124	66.387	189	—

Avalikkude põllumajanduslike koolidena teotses 19 erakooli 750 õpilasega, kulutades riigi korralise eelarve kaudu 151.744 kr.

Peale selle anti põllumajanduslike kutsekoolidele toetusi a) põllumajand. peavalitsuselt stipendiumideks kehvematele anderikastele kutsekoolide õpilastele 1.060 kr. ja b) riigi metsade valitsuselt tasuta 445 k.-s. tarbe- ja 364 k.-s. küttepuid 17.380 kr. väärtuses. Seega kulutati üldse põllumajandusliku kutsehariduse levitamiseks aruandeaastal 236.571 kr. või iga õpilase kohta 252 kr.

Peale põllumajanduslike koolide töötas maakorralduse ja metsade peavalitsuse alluvuses Voltveti metsakool metsaametnikkude ettevalmistamisel. Koolis lõpetasid aruandeaastal kursuse 20 õpilast. Kulutati kooli ülalpidamiseks 10.537 kr. või 526 kr. ühe õpilase kohta.

Toetust anti põllumaj. peavalitsuse 1927./28. a. korraliste kulude krediidist kogusummas 433.532 kr.

Põllumajanduse peavalitsuse erikapitalide tulused-kulusid saavutati ja tehti 1927./28. a. järgmistest allikatest:

	Tulud Kr.	Kulud Kr.
1. Piimasaaduste väljaveo erinaks	164.908.75	157.074.61
2. Kanamunade väljaveo „	16.250.62	14.972.22
3. Puuvilja väljaveo „	1.657.25	799.10
4. Kartulite väljaveo „	15.485.79	9.886.40
5. Tallinna hipodroomi totalisaatorilt %%	14.325.86	24.842.19

*) Helme p/kooli õpetajate palgad tasuti aruandeaastal erakoolidele määratud krediidist.

**) Petseri p/k. oli asutamisel. Õpilasi ei võetud vastu.

Erikapitalidest andis põllumajanduse peavalitsus 1927/28 a. toetusi:

A. Piimasaaduste väljaveo erimaksu summadest:

1) Eesti põllumeeste keskseltsile	7.050.—	kr.
2) Asumikkude, riigirentn. ja talupid. põllumaj. liidule	3.848.50	„
3) Kontrollühisuste liidule	23.269.07	„
4) Eesti ühistegelisele liidule	7.700.—	„
5) P. K. „Estoniale“ Õisu õppemeierei siseseseade soetamiseks	5.000.—	„
6) stipendiumideks piimasaajanduse alal	1.112.—	„
	<hr/>	
	Kokku	47.979.57 kr.

B. Kanamunade väljaveo kontrolli erimaksust:

1) linnukasvatuse seltsile	4.280.—	kr.
2) Eesti põllumeeste seltsile Tartus	100.—	„
	<hr/>	
	Kokku	4.380.— kr.

C. Kartuliveo kontrolli erimaksust:

1) taimehaiguste katsejaamale	149.40	kr.
2) Jõgeva sordikasvatusele	3.500.—	„
3) põllumajandusl. liidule	4.000.—	„
	<hr/>	
	Kokku	7.649.40 kr.

D. Hipodroomi totalisaatori protsentimaksust:

1) Eesti maahobuste-kasvatajate seltsile	1.513.—	kr.
2) Torihobuste tõuseltsile	4.470.23	„
3) Eesti ardennihobuste-kasvatajate seltsile	1.777.48	„
4) põllum. seltsidele auhindade jagamiseks	1.759.33	„
	<hr/>	
	Kokku	9.520.04 kr.

E. Tapamajade riigi protsentmaksu summast (saadud loomaterv. peav-lt):

1) riigimõisadele	2.835.63	kr.
2) Eesti põllumeeste seltsile Tartus	200.—	„
3) „ seakasvatajate seltsile	4.520.—	„
4) „ anglasrikarja kasvatajate seltsile	2.360.—	„
5) „ maakarja „ „	1.490.—	„
6) „ holl.-friisikarja „ „	2.370.—	„
7) Kontrollühisuste liidule	885.13	„
	<hr/>	
	Kokku	14.660.76 kr.

Kokkuvõttes põllumajanduse peavalitsus aruandeaastal toetust annud:

a) riigi eelarve summadest	433.532.59	kr.
b) erikapitalidest	84.189.77	„
	<hr/>	
	Kokku	517.722.36 kr.

Loomatervishoiu peavalitsuse käsutuses oli erikapitalidest tapamajade kaudu sisse tulnud riigi %-maksu summad. Selle kapitali liikumist 1918.—1928. a. näitab järgnev võrdlustabel:

Aastad	Tulud Kr.	Kulud Kr.	Võrreldes eelmise aastaga suurenenud (+) või vähenenud (—)			
			T u l u d		K u l u d	
			Kr.	%-des	Kr.	%-des
1918/19.	3.475.12	2.486.97	—	—	—	—
1920.	35.535.97	25.315.36	+32.060.85	+922,6	+22.828.39	+917,9
1921.	101.073.05	48.020.86	+65.537.08	+184,4	+22.705.50	+89,7
1922.	129.966.84	86.231.04	+28.893.79	+ 28,6	+38.210.18	+79,6
1923.	136.215.23	58.841.35	+6.248.39	+4,8	—27.389.69	—31,8
1924.	139.096.67	77.826.03	+2.881.44	+2,1	+18.984.68	+13,6
1925.	165.369.49	165.537.13	+26.272.82	+18,9	+87.711.10	+112,7
1926. a. esimesed kolm kuud	51.025.36	39.542.36	—	—	—	—
1926/27.	188.075.35	184.201.52	võrreld. 1925 a. +22.705.86	+13,7	võrreld. 1925 a. +18.664.39	+11,3
1927/28.	235.526.04	237.914.49	+47.450.69	+25,2	+53.712.97	+29,2

Tulude 25,2%-ne juurekasv aruandeaastal oleneb peasjalikult eksport-tapamajade tegevuse laiemisest.

Erikapitali kuludest on, võrreldes eelmise aastaga, tunduvalt suurenenud: 1) ametnikkude tasu, mis oleneb uute tapamajade avamisest ja palkade normeerimisest; 2) kahjutasud — laienenud võitlusest loomataisikuse vastu ja maksetava kahjutasu normi suurendamisest; 3) abirahad — peasjalikult Tallinna linnavalitsusele utilisatsiooniasutuse ehitamiseks ja Harju maavalitsusele loomakliiniku sisseseadmiseks.

Üldse anti 1927/28 a. abiraha tapamajade riigi %-maksu summadest:

põllumajanduse peavalitsuse (abirahade maksmiseks)	35.280 kr.
Eesti loomaarstlike seltsile	1.000 „
ajakirjadele	1.000 „
Riigi Statistika Keskbuuroole	1.000 „
Akadeemilise loomaarstitead. seltsile	250 „
Tallinna linnavalitsusele	12.000 „
Harju maavalitsusele	7.500 „

Kokku 58.030 kr.

Põllutöoministeriumi arvel peeti aruandeaastal 20 riigimõisa. Nende majapidamise eriharude tuluks on kokkuvõetult näidatud all toodud tabelis.

Riigimõisad.

Majapidamise eriharude tulukus 1927./28. a.

	Tulud	Kulud	Kasu	Kahju
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Põld	1.093.783.21	969.353.63	124.429.58	—
Kari	611.716.89	609.292.01	2.424.88	—
Sugutäkkud	11.003.83	13.496.10	—	2.492.27
Sead	42.649.45	56.603.29	—	13.953.84
Lambad	501.82	1.030.20	—	528.38
Kalad	614.32	716.71	—	102.39
Piiritusevabrikud	274.249.26	258.180.19	16.069.07	—
Telliskivilöövid	14.669.97	11.076.66	3.593.31	—
Hobupostijaamad	3.102.02	5.270.31	—	2.168.29
Aiad	12.306.20	10.837.59	1.468.61	—
Sae- ja jahuveskid	47.959.62	46.534.88	1.424.74	—
Rendid ja tüürid	32.068.65	1.486.78	30.581.87	—
Hobustekasvatamine	33.741.10	49.049.42	—	15.308.32
Meierei	25.788.79	25.788.79	—	—
Suvilad ja park Joal	—	4.115.44	—	4.115.44
Läkvideeritud mõisade kahju	—	1.167.30	—	1.167.30
Kokku	2.204.155.13	2.063.989.30	179.992.06	39.826.23
Tulukus			140.165.83	

Nagu näha tabelist, on annud kahju järgmised majapidamised:

- 1) sugutäkkude kasvatus 2.492 kr. paarituste vähesuse ja väikese tasuvuse tõttu.
- 2) seakasvatus — 13.953 kr., mida r.-mõisade valitsus põhjendab asjaoluga, et igal pool ei ole sisse seatud pekonisigade kasvatamine ja osa põrssaid müüdi suguloomadeks.
- 3) lambakasvatus — 528 kr., mis tingitud madalaist liha ja villa hindadest; aruande järgi andis 18-pealine sugukari juurekasvu aastas ainult 5 talle,
- 4) hobusekasvatus — 15.308 kr.

Majanduseaasta lõpetasid kahjuga:

	Puudujaak.
Kehra riigimõis	9.726 kr.
Kuusiku „	5.128 „
Tori „	11.863 „
Kurema „	11.484 „
Helme „	201 „
Petseri põllutöökooli talu	1.191 „
Joal suvitusekoht	750 „

Kasuga töötasid 13 mõisat. Riigimõisade valitsuse 1927./28. a. aruanne näitab kokkuvõttes (kinisvara renti ja kapitali %/0 arvesse võtmata):

kapitali-seis lõppbilansis	1.105.379 kr.
„ „ algusbilansis	965.214 „
„ juurekasv 1927./28. a.	140.165 kr. ehk 14,5%

Revisjoni ulatus.

Riigikontrolli esindaja võttis osa faktilise kontrolli korras 31 majanduslikust toimingust Põllutöoministeriumis aruandeaasta jooksul. Kohtade peal Riigikontroll toimetab revisjoni 46 asutuses (12 riigimaade ülema ja ringkonna valitsejat, 30 metskonda ja 4 riigimõisa). 3 juhul leiti asjaajamine korras, teis-

tel konstateeriti mitmesuguseid puudusi, milledele Riigikontroll juhtis ministeeriumi tähelepanu, nõudes nende kõrvaldamist. Maakorralduse ja riigimaade valitsuse asutustes ja riigimõisade majapidamises tuli ette korratusi kassa- ja arvepidamises, varanduste kasutamises ja lepingute sõlmimisel ning täitmisel.

Metskondades oli puudulik metsahindamine, eriti silmatorkav kohalikkudele maapidajatele müüdüd metsa alal, nendest kahel puhul (Aimla ja Jõgeva) metskonnas toimetatud kuritahtliku hooletusega, millest teatati prokuratuurile.

Järelkontrolli töid takistas aruannete krooniline viibimine keskasutustelt. Ka vastused Riigikontrolli märkuslehtedele saabuvad alles aastate möödumisel.

Põllutööministeeriumi 1918.—1926./27. a.a. aruannete revideerimisel selgitamisele võetud summadest jäi 1.IV.28. a. õiendamata 1.380.236 kr. 1927./28. a. aruande revideerimisel jäeti õigekstunnustamata 536.194 kr. Õigekstunnustamata jätmise põhjused olid: a) tõestusdokumentide puudumine, b) dokumentide puudulikkus, c) seadusevastased kulud. Suur osa — 190.100 kr. aruandeaastal lahtiseksjäänud summadest langeb põllumajanduse kutsekoolide õpetajate palkade arvele, kuna revideerimiseks esitatud dokumendid ei võimalda palkade normi kontrollimist.

Teedeministeerium.

Teedeministeerium oma sisemises konstruktsioonis jagunes 1927./28. a. nelja peavalitsusse: 1) ministeeriumi keskasutus, 2) riigiraudteedevalitsus, 3) posti-telegraafi-telefoni peavalitsus ja 4) mereasjanduse peavalitsus.

Peale selle tegutsesid Teedeministeeriumi alal iseseisvate operatsiooniasutustena Tallinna sadama tehased ja Laevasõidu amet, alludes administratiivselt otse Mereasjanduse peavalitsusele.

Teedeministeeriumi kulud aruandeaastal, võrreldes eelmise aasta kuludega, olid järgmised:

	Kulutatud kr.		1927./28. a. kulutatud rohkem (+) vähem (—) protsentides
	1927./28. a.	1926./27. a.	
Korralised kulud:			
Keskasutuses	2.052.210.87	1.511.625.82	+36
Riigi raudteedevalitsuses	12.088.713.73	11.974.634.82	+0,9
Posti-telegr.-telef. peavalitsuses	3.839.364.73	3.105.773.45	+20,4
Mereasjanduse peavalitsuses	1.597.009.87	1.605.884.66	—0,6
Kokku	19.577.299.20	18.197.918.75	+7,6
Erakorralised kulud:			
Keskasutuses	1.976.138.57	1.916.350.16	+3,2
Riigi raudteedevalitsuses	2.275.828.51	2.116.747.30	+7,6
Posti-telegr.-telef. peavalitsuses	—	386.617.75	—
Mereasjanduse peavalitsuses	441.805.74	291.609.90	+52
Kokku	4.693.772.82	4.711.325.11	—0,4

Seega on Teedeministeeriumi kulud üldiselt tõusnud 7,2% võrreldes eelmise aastaga: korralised kulud tõusid —7,6%, kuna erakorralised vähenesid —0,4%. Võrdlev kulude käsitus on toodud alamal üksikute peavalitsuste viisi.

Keskasutus.

Kulud.

Nagu eelpooltoodud tabelist näha on keskasutuse kulud suurenenud, võrreldes eelmise aastaga, korralise eelarve osas 36% ja erakorralise eelarve osas 3,2.

Üksikutest korralise krediidi kuludest on suurenenud maanteede korrashoiu kulud 1.367.829 kr. pealt eelmisel aastal 1.921.887 kr. peale aruande aastal, seega suurenenud 40,5%; ja ametisõitude kulud —1927./28. a. teostatud Lelle-Papiniidu raudtee ehitamise ja maanteede kasvava parandustööde inspekteerimise sõitude tagajärjel. Kulude vähenemist võib märkida juriidilise abi ja kohtukuludes, mis tekkinud juriskonsuldi koha kaotamise tõttu, ja hoonete remondis, sest jooksva aastal ei tehtud kapitaalremontisid Teedeministeeriumi majade juures.

Erakorralise krediidi osas suurenesid väljaminekud Pärnu-Tallinna kitsaroopalise raudtee väljaostu puhul 665.000 kr. pealt eelmisel aastal 1.812.581 kr. peale aruandeaastal. Ka suurendas tunduvalt kulu erakordsete tööde korraldamine tööpuuduse kõrvaldamiseks, milleks anti välja eelarveaastal 129.155 kr.

Laevaliinidele toetuseks antud summad on eelarveaastal vähenenud selle tõttu, et Emajõel ja Peipsil töötav ühendatud sisevete aurulaevastik ei tarvitanud toetusmaksusid. Teised erakorralise krediidi kulude vähenemised olenesid peaaesjalikult sellest, et ei suudetud lõpule viia kõiki kavatsusi.

Kulude revideerimisel avalikuks tulnud puuduste tõttu on jäänud esialgu õigeks tunnustamata 61.184 krooni, mis seni õiendamata.

Revideerimisel ilmsiks tulnud puudustest väärivad märkimist: teede korrashoiu krediidist suuremate summade maksmisel pankade kaudu omavalitsustele puuduvad tõestused selles, et makstud summa on jõudnud tegelikult rahasaajateni ja ametisõitute puhul esitatud päevarahade nõudearvetes ei ole märgitud küllalt selgelt sõidu sihtkoht, mille järgi võiks otsustada, missuguse liigi normide kohaselt tuleb maksta tasu.

Pärnu-Tallinna raudtee kordaseadmiseks ja uute kitsaroopaliste raudteede ehituseks telliti 1926. a. Inglismaalt uued roopad ja sidematerjal. Tellimine teostati erilise 5. aastase kaubakrediidi (£ 130.000) arvel. Tellitud roobastest paigutati osa (150 km) Pärnu-Tallinna raudteele (Tallinnast Sürgavereni), osa (73 km) aga — Lelle-Papiniidu uuele teele ja 112 km pikkuses on neid praegu veel laos.

Roobaste tellimise operatsiooni tuleb tunnistada mitmest küljest ebaõnnestanuks. Tellimise andmiseks ei talitatud tarviliku ettevaatusega. Ühel ja samal ajal anti ühe ja sama materjali peale siduvaid tellimise lubadusi kahele ärile: teedeministri abi poolt Inglismaal ühele firmale ja teedeministri enese poolt Tallinnas teisele firmale, mille tagajärjel tekkisid suuremad arusaamatused ja sekeldused. Tekkinud olukorra lahendamiseks tuli astuda erilisi sammusid (teedeministri Virma sõit Inglismaale) ja paluda isegi Inglismaa laenu soovitajat olla vahemeheks. Selle tagajärjel kadus loomulikult võimalus soodsamate hindade ja tingimuste väljakauplemiseks, ja saadud materjal läks maksma 20—25% kallimalt, kui tolleaegse turukonjunktuuri juures oleks võimalik olnud saada samasuguseid roopaid mujalt.

Roobaste ja sidematerjalide tellimisel on Teedeministeerium välja töötanud erilised profiilid, mille tõttu tehadel tuli valmistada eriti meie tellimise jaoks valtsid ja šabloonid, mis tõstis oma korda materjali hinna, kuna aga uus profiil enesest ei paku mingisuguseid erilisi paremusi. Ei saa jätta tähendamata, et see asjaolu tekitab raskusi ka tulevikus, kuna tarvilikkude lisatellimiste korral oleme seotud üksikute tehadega, millel on olemas cesti roobaste ja sideosade erilisi valtsisid ja mis loomulikult ei jäta kasutamata seda olukorda oma kasuks.

Peale seda ministeerium ei ole täpsalt ära selgitanud missugustele tehnilistele tingimustele pidi vastama tellitav materjal, oletades et ühe äri poolt ette pandud mingisugused eriti standardtingimused on kõigiti kohased meie tarvidustele. Praegu on aga selgunud, et saadud roopad osutusid liiga pehmeteks ja nende kuluvus on ebanormaalselt suur ja, nagu näitavad katsekojas tehtud proovid, on materjal omaduste poolest väga mitmesugune. Seda viimast puudust tuleb seletada sellega, et materjalide vastuvõtmine Inglismaal oli usaldatud inglise vastuvõtjale, kes nähtavasti ei olnud täpsalt informeeritud sellest, kuidas toimetada vastuvõtmist.

Edasi tellimise väljaandmise juures ei arvestanud Teeministeerium ka asjaoluga, et oleks võinud valmistada osa tellitavat materjali (sidematerjal) kodumaa tehadest ja pealegi odavamalt kui Inglismaal. Kaub.-Tööstusministeeriumi tellimiste läbivaatamise komisjoni andmetel on Inglismaalt tellitud sideosad tulnud 13% kallimad kui valmistamisel kodumaaal. Pealegi oleks tarvitatud 192.026 kr. eest vähem välisvaluutat sidematerjali siin valmistamisel ning omamaa tehad oleksid saanud hulga tööd.

Kuna eelpoolkirjeldatud sekelduste lahendamine nõudis aega, siis hilines materjalide valmistamise algus ja sattus ühte Inglismaal lahti puhkenud söekaevandustööliste streigiga. See mõjutas oma korda materjali kättesaamist, nii et esimene partii materjalidest (mis saadeti Saksamaa äride poolt Inglismaa

Pärnu-Tallinna kitsa roopalise raudtee jaoks roobastiku materjali tellimine.

asemel) jõudis siia alles 1926. aasta oktoobris, mille tagajärjel 1926. a. ehitushooaeg läks peaaegu täiesti kaduma. Nagu eelpool tähendatud, on osa saadud materjalist (112 klm roopaid) veel praegu tarvitamata laos, ja selle all kinni umbes 700.000 kr. kapitali. Silmas pidades nende roobaste kallidust ei kavatse uute raudteede ehitaja paigutada neid ehituselolevale Rapla-Virtsu teele, vaid tellida uued kergemat tüüpi roopad selle tee jaoks. Selle tõttu jäävad ootama laos olevad roopad vististe Viljandi-Valga tee ehitust, mis võib tulla teostamisele alles mõne aasta pärast.

Likvideeritud asutuste aruanded.

Eriti peab märkima veel Teedeministeeriumi keskasutuse alal, et ministeerium ei suutnud seni rahuldavalt lahendada oma endiste alluvate asutuste maanteede- ja sisemiste veeteede valitsuse ning ehituspeavalitsuse summased, mis kulude revideerimisel Riigikontrolli poolt jäid õigekstunnustamata mitmesuguste puuduste tõttu.

Nii on kuni 1. jaanuarini 1929. a. lahendamata seisnud summad:

1) Maanteede valitsuse alal (mis likvideeriti 1923. a.): 1921. aastast — 3.647,51 kr., 1922. a. 164.763 krooni ja 1923. a. 50.959 kr. ja 2) ehituspeavalitsuse alal (mis likvideeriti 1924. a.) 1922. a. — 13.627,70 kr., 1923. a. — 42.675,89 kr. ja 1924. a. 26.710 kr.

Ministeerium ei ole kannud küllaldast hoolt ega tõsiselt püüdnudki lahendada neid vanu arveid. Riigikontrolli sellekohaste nõudmiste peale on ministeerium lihtsalt vastanud, et tema ei saa selgitada neid vanu arveid ja esitada täiendavaid dokumente. Osa Riigikontrolli märkuste lehti on ilma üksikasjaliku läbivaatusega ja selgitamata tagasi saadetud põhjendusega, et vastavad ametnikud on vallandatud asutuste likvideerimise puhul, kes võiksid selgitada asja.

Kuid, nagu Riigikontrolli poolt selgeks tehtud, on olemas ministeeriumi arhiivis siiski dokumente, mis võimaldaksid lahendada likvideeritud asutuste vanu selgitamata summased. Arhivaalid aga seisavad korraldamata ministeeriumis. Riigikontrolli püüded kiiremalt lahendada neid vanu asju on osutunud tagajärjetuks Teedeministeeriumi ükskõiksuse tõttu.

Raudteedevalitsus.

1927./28. eelarveaastal kuulusid kõik riigi raudteed riigi raudteedevalitsuse alla. Nende kulud ja tulud on näidatud üldiste jaotuste all, väljaarvatud Sonda-Mustvee raudtee, mille kulud ja tulud raudtee aruannetes kuulusid abiettevõtete kulude ja tulude alla. Alamal tegevuse kohta toodud võrdlustes on selle raudtee kulud-tulud ühendatud kitsarööpalise raudtee kulude-tuludega.

Korralised kulud.

Korraliste kulude krediidi üldsummast 12.310.905 kr. on ära tarvitatud 12.088.713,73 kr., s. o. 98,2% ja tarvitamata jäänud 222.191,27 kr. ehk 1,8%. Tarvitamata jäänud krediidist on eelarve seaduse § 41. alusel 1928./29. a. eelarve juure arvatud 65.480 kr., kuna 156.711,27 kr. on suletud sama seaduse § 40 põhjal.

Kokkuvõetult on 1927./28. a. korralised kulud, võrreldes eelmise aastaga, tõusnud 114.078,91 kr. ehk 0,95%, kuna üksikute raudteede järgi on kulud laiarööpalise alal vähenenud 92.250,48 kr. ehk 1,06% ja kitsarööpalise alal suurenenud 206.329,39 kr. ehk 6,38% võrra, kusjuures kulude suurenemine ja vähenemine eelarve jaotuste kui ka kulude iseloomu järgi on tingitud järgmistest asjaoludest:

Palkade alal on kulud üldiselt suurenenud 50.262,75 kr. ehk 1,19% võrra uute palganormide makspanemise tõttu 1. aprillist 1927. a.

Ametnikkude ja teenijate toetuskulud on vähenenud 73.333,42 kr. ehk 12,9% koosseisu vähendamise tõttu raudteede ühendamise tagajärjel ja perekonna abiraha saamise õiguse kaotamise tõttu palgade tõstmise puhul uue palgaseaduse alusel 1. IV 1927. a.

Ametnikkude ja teenijate varustuse alal on kulu 13.173,29 kr. ehk 9,4% võrra vähenenud selle tõttu, et eelmisel aastal uue varustuse määruse maksamahakkamisel anti välja korraga laiemale teenijaoskonnale vormi- ja taliriided, mis pärast aruandeaastal ei vajatud sel määral riidevarustust.

Majapidamise kulude tõus 15.823,94 kr. ehk 10,1% on esile kutsutud peaaesjalikult raudteevalit-
suse üle kolimisega „Peetri“ ja „Volta“ tehaste ruumesse, milliste eest tuleb üüri maksta 1.180 kr. kuus.

Autasude ja ergutuserahade alal on kulud 10.471,06 kr. ehk 23,9% võrra tõusnud puuduliku ja
ebaotstarbekohase preemiate maksmise korralduse tagajärjel, mis võimaldas tööde normeerijaile, normide
kinnitajaile ja preemiasaajate liikidesse määrajaile osa saada preemiaist.

Rongide liikumise ja kaubaveo kulude alanemine 133.638 kr. ehk 6,4% võrra on tingitud laiaröö-
palise raudtee alal — vedurite kütteinete varustusabinõude mehaniseerimisest, kütteinete normide
alandamisest ja kõrgemate ametnikkude preemiasaajate hulgast väljaajamisest, kitsarööpalise raudtee
alal — kütte- ja määrdeainete nomenklatuurhinna alandamisest aruandeaastal. Peale selle on kulud näili-
selt vähenenud selle tagajärjel, et 1926./27. a. on eelarveseaduse alusel krediitidele kantud 1926. a. jaa-
nuari-märtsi kuude küttekuludest 37.775,51 kr. Kütte kulusid oli 1926./27. a. 1.416.314,45 kr. ja 1927./28.
aastal 1.283.482,38 kr., seega kulud vähenenud 132.832,07 kr ehk 9,4% võrra.

Küttekuludest langes iga 1.000 tonn/klm-le, välja arvatud elektri rongid, laiarööp. raudtee alal
1926./27. a. — 2,42 kr., eelarveaastal — 2,43 kr., seega kulud peaaegu võrdsed, kitsarööpal. raudtee alal
— 1926./27. a. — 4,77 kr. ja aruandeaastal — 3,93 kr., seega kulud langenud 17,5% võrra. Kütte kulude
langemine kitsarööpalisel raudteel on seletatav sellega, et 1) 1926./27. a. esimese üheksa kuu jooksul arvati
põlevkivi hinnale veokulud juure, kuna kolmel viimasel kuul ja 1927./28. a. põlevkivi hinnaks oli võetud,
nagu laiarööpalisel raudteel, nomenklatuurhind, mis 40% odavam, ja 2) 1927./28. a. oli kohtade peal oda-
vad puud saadaval, mille tõttu puude tarvitamise normiks kuu kohta määrati 660 jooksvat sülda, kusjuures
anti üle normi tarvitatud puudelt 32% hinnalalandust.

Kõiki kütteineteid põlevkivi peale ümberarvestades on tarvitatud laiarööpalisel raudteel 1926./27. a.
105.479 tonni ehk 315,6 klgr iga 1.000 tonn/klm-le ja 1927./28. a. — 105.160 tonni ehk 321,4 klgr iga
1.000 tonn/klm-le ja kitsarööpalisel raudteel 1926./27. a. — 45.758 tonni ehk 461 klgr iga 1.000 tonn/
klm-le ja 1927./28. a. — 49.145 tonni ehk 490 klgr. iga 1000 tonn/klm-le. Seega on kütteinete kulu
kvantitatiivselt aruandeaastal tõusnud laiarööp. raudteel 1,83% ja kitsarööpalisel raudteel 6,3%.

Võttes arvatuse aluseks vedurkilomeetrid, mille arv oli laiarööp. raudteel 1926./27. a. 2.769.893 ja
1927./28. a. — 2.773.619 ning kitsarööp. raudteel 1926./27. a. — 1.991.176 ja 1927./28. a. — 1.946.463,
näeme, et laiarööp. raudteel langes kütteineteid iga 100 vedur-klm-le 1926./27. a. — 3.800 klgr ja 1927./28. a.
— 3.790 klgr., s. o. 0,26% vähem, kitsarööp. raudteel aga 1926./27. a. — 2.300 klgr ja 1927./28. a. —
2.524 klgr, s. o. 9,7% rohkem. Toodud andmeist selgub, et tulususe seisukohast on veod kallimaks läinud,
kuna tehtud tööhulga seisukohast veokulud laiarööp. raudteel on vähe alanenud, kitsarööp. aga tundu-
valt tõusnud. Niisugust nähtust võib seletada laiarööp. raudteel rongide tonnaaži vähenemisega ja üksi-
kute vedurite läbijooksu suurenemisega, kitsarööp. raudteel aga sellega, et aruandeaastal on tarvitatud
suuremal määral puid. (1926./27. a. 33% ning 1927./28. a. 46,5% kogu küttest.)

Elektrirongide veoks on tarvitatud energiat 1926./27. a. 875.388 kilov/tundi 93.075,93 kr. ja 1927./28. a.
— 892.504 kilov/tundi 94.819,51 kr. väärtuses. Tehtud on 1926./27. a. 22.576.396 ja 1927./28. a. — 25.658.418
reisijakilomeetrit. Seega langeb iga 1.000 reisija /klm peale elektri energia kulu 1926./27. a. 4,15 kr. ja
1927./28. a. — 3,68 kr. Kulude vähenemine käsitatud üksuse peale on seletatav reisijate arvu suurenemisega.

Veerevate abinõude korrashoiu kulud, mis üldiselt tõusnud 100.930,22 kr. ehk 4,6%, on laiarööpalise
raudtee alal vähenenud 65.930,51 kr. ehk 4,0% selle tagajärjel, et 1927./28. a. ei maksetud tööliste ühe-
kordset toetust ja et sõiduvagunid vajasisid vähem parandusi oma üldise seisukorra paranemise tõttu,
ja kitsarööpalise raudtee alal suurenenud 166.860,73 kr. ehk 30,8% selle tõttu, et veereva koosseadu
seisukord ei olnud veel tarvilikul kõrgusel. Üksikute parandusliikide järgi oleks paranduskulude kõiku-
mine järgmine: kaubavedurite põhjaliku paranduse kulu on laiarööpalise raudtee alal võrreldes eelmise
aastaga langenud 2% võrra, kitsarööpalise raudtee alal aga tunduvalt tõusnud, nimelt Mõisaküla tehastes
28% ja peatehastes 59%. Kulude tõus Mõisaküla tehastes on seletatav töö kvaliteedi tõstmisega, peate-

hastes — kogemuste puudusel kitsarööpalise raudtee vedurite paranduse alal kui ka vedurite töökotta ja sealt välja toimetamise kulukusega.

Et ühes põhjaliku parandusega on läbi viidud ka sõiduveurite moderniseerimine, kuna mõlemad tööd üksteisega seotud, siis puudub võimalus nende põhjaliku paranduse hindade võrdlemiseks.

Sõidu- ja kaubavedurite keskmise paranduse kulud on laiarööpalise raudtee alal eelmise aastaga võrreldes langenud 1,5% — 6,5% võrra. kitsarööp. raudtee alal tõusnud Mõisaküla tehastes 20% töö headuse tõstmise tõttu, Tallinna ja Valga tehastes tõusnud Mõisaküla kulude vastu 60% samadel põhjustel, mis põhjaliku paranduse kulude kohta toodud.

Vedurite jooksva paranduse kulud on tõusnud läbijooksu suurenemise tagajärjel.

Sõiduvagunite põhjaliku paranduse kulud on laiarööp. raudtee alal võrdseks jäänud eelmise aastaga, kuna kitsarööpalise raudtee alal on nad tõusnud 33% töö headuse tõstmise tagajärjel.

Sõiduvagunite keskmise paranduskulud on laiarööp. raudtee alal vagunite seisukorra paranemise tõttu langenud 50% võrra ja tähtajalise järelevaatuse kulud peatehastes — 10%, veojaoskondades — 16—20% võrra. Kitsarööp. raudtee sõiduvagunite tähtajaline järelevaatus on aruandeaastal sisse seatud endise keskmise paranduse asemel.

Kaubavagunite paranduskulud laiarööpalisel raudteel on võrdsed eelmise aasta kuludega, kitsarööpalisel raudteel on aga tõusnud töö headuse tõstmise tagajärjel.

Kokkuvõttes peab tähendama, et veereva koosseadu paranduskulud eelmise aastaga võrreldes tunduvalt on langenud, hoolimata sellest, et aruandeaastal tehtud tööde eest enam ei makstud preemiaid.

Tee ja raudtee ehituste korrashoiu kulud on tõusnud võrreldes eelmise aastaga 123.822,80 kr. ehk 6,4% võrra. Nii on tõusnud rööbaste ühendusosade kulu 114.274 kr., teede lumest puhastamise kulu 75.155 kr. ja raudtee olukorra tõstmise kulu 68.421 kr. võrra, kuna liiprite vahetusekulu on langenud 149.731 kr. võrra.

Eelarves oli ette nähtud peale hariliku ühenduseosade vahetuse veel osaline rööbaste järskvahetus uute vastu ühes sideosadega. Seda ülesannet ei suutnud raudteevalitsus täies ulatuses läbi viia, vaid on osa töödest teinud järgmisel aastal. Selleks, et ära kasutada krediidi ülejääki, on fiktiivsete kuludena arvestatud raudteedesse paigutamata jäänud sideosade maksus umbes 60.000 kr. cest. Tee lumest puhastamise kulu, mis oleneb ilmastikust, on tõusnud suurte tuiskude ja sademete rohkuse tõttu. Liikumise alalhoidmiseks on tulnud suuremal arvul tarvitada tööjõudu, kui ka muretseda peatee kaitseks rohkem lumeväravaid. Raudtee olukorra tõstmise alal on tehtud töid rohkem kui eelmisel aastal, nii on suuremas ulatuses läbi viidud elumajade ja muude hoonete ehitamise, veetorustikkude uuendamise ning puusildade betoonsildadeks ümberehitamise töid.

Vastavalt tarvidusele on liipreid vähem imbutatud kui eelmisel aastal, ka on osa kitsarööpalise raudtee liiprite imbutuskuludest kaetud erakorralisest krediidist. Eelmisel kui ka aruande aastal olid imbutuskulud võrdsed, s. o. 4,42 kr. puumassi ühelt kantmeetritl. Erakorraliste krediitide arvel pandi teesse umbes 30.000 kitsarööpalise raudtee liiprit.

Varustuse talituskulud on vähenenud 21.915,76 kr. ehk 11,3% materjalide veo ja laadimise vajaduse kui ka alaliste kuuteenijate arvu vähenemise ja laovalvurite ülemääralisteks ümberpaigutamise tagajärjel.

Abiettevõtete kulud on tõusnud 74.946,90 kr. ehk 36,2% veerevate abinõude paranduskulude suurenemise tõttu (28.658,81 kr. pealt 67.744,51 kr. peale, s. o. 136,4%) veereva koosseadu halva seisukorra tagajärjel. Peale selle on kulud võrreldes 1926./27. a. tõusnud uute palganormide ja ajutiste tööjõudude suuremal määral kasutamise tõttu liikumise suurenemisel.

Segakulud on vähenenud 10.844,69 kr. ehk 41,4% võrra juhuslikkudel põhjustel ja et nõutud määral krediidi järgi tarvidust ei olnud.

Erakorraliste kulude krediidist 3.102.148,38 kr. on eelarveaastal ära tarvitatud 2.275.828,51 kr. ehk 73,4%. Ülejäägist on Eelarve seaduse alusel 1928./29. a. eelarve juure arvatud 772.918 kr. ja suletud 53.401,87 krooni.

Erakorralised kulud.

Peale selle peab tähendama, et Eelarve-seaduse § 41 alusel krediitide ülekandmisel on 1927./28. a. erakorralise eelarve § 19. juure arvatud 1926./27. a. eelarve § 1. krediidi ülejäägist 8.511 kr. Et 1926./27. a. eelarves kitsarööpalise raudtee alal oli § 1-ses nimetuse all „jaamade laiendamine ja uute hoonete ehitamine“ ette nähtud krediit ka tee kõverikkudel rööbaste vahetamiseks ja tee äärde kraavide kaevamiseks, mis-sugune ülesanne aga iseloomult kuulub kitsarööpalise raudtee kordaseadmise töö hulka, milleks oli ette nähtud krediit 1926./27. a. eelarves § 4. all ja 1927./28 a. § 19. all, siis ei ole raudteevalitsuse poolt esita-tud aruandes tehtud parandust krediidi ümberpaigutuse kohta.

Võrdlemisi suur kasutamata krediidi ülejääk on seletatav sellega, et ei ole jõutud läbi viia töid eelarves ettenähtud ulatuses.

Riigiraudteede 1927./28. a. tulusid võrreldes 1926./27. a. riigikassale üleantud tuludega, selgub et raudteedest on eelarveaastal tulusid saadud 550.907,99 kr. ehk 3,69% rohkem kui 1926./27. a.

Tulud.

Üksikute liikide järgi olid tulud 1927./28. a. ja 1926./27 a. järgmised:

Tulu liik	1927/1928. a. tulud	1926/27. tulud	1927/28. a. rohkem (+) või vähem (-) %%
Sõidupiletid	5.015.688.93	4.805.773.03	+4,37
Pagasi vedu	478.842.67	438.372.64	+9,23
Kaubavedu	7.798.284.09	7.390.259.23	+5,52
Transiit	292.065.11	305.550.54	-4,41
Mitmesugused tulud	1.223.903.83	1.104.769.45	+10,78
Maksud eelmiste aastate eest	662.707.23	869.428.10	-23,77
Trahvid	19.949.57	26.380.45	-24,38
Kokku	15.491.441.43	14.940.533.44	+3,69

Riigiraudteede eksploatatsiooni tulud üksikute liikide järgi, võrreldes eelmise aastaga, on 1927./28. a. tõusnud 4,37% — 10,78%, väljaarvatud tulud transiitveost, maksudest eelmiste aastate eest ja trahvidest, missugused näitavad vähenemist 4,41% — 24,38%.

Peale raudtee eksploatatsiooni tulude on raudteevalitsuse poolt 1927./28. a. riigikassale üle antud mitmesuguseid riigi tulusid, missugused tulud üksikute liikide järgi olid 1927./28. a. ja 1926./27. a. järg-mised:

Tulu liik	1927./28. a. tulud	1926./27. a. tulud	1927/28. a. rohkem (+) või vähem (-) %%
Konfiskeeritud ja leitud varandused	—	71.75	-100
Kuludeks kantud summade tagasimaksud	9.815.78	12.027.18	-18,38
Juhuslikud tulud	56.820.—	18.765.23	+202,79
Riigikontrolli poolt nõutud tagasimaksud	7.829.29	2.071.35	+277,98
Kaudsete maksude mitmesugused tulud	139.64	—	+100
Tempelmaksud ja lõivud	1.062.48	54.10	+1.866,67
Kohtumaks	30.—	2.50	+1.350
Kokku	75.697.19	32.992.11	+129,44

Tulud reisijateveost on tõusnud 4,37%, mis on tingitud peaaesjalikult k/r. raudtee reisija/kilomeetrite arvu suurenemisest, kuna reisijate arv mõlemil raudteel kokku on jäänud peaaegu endiseks.

Pagasiveost saadud tulud on tõusnud 1927./28. a. 9,23%, mis tingitud pagasiveo suurenemisest.

Tulude kaubaveost on tõusnud 5,52%, mis tingitud kaubaveo suurenemisest nii tonnides kui ka tonn/kilomeetrites. Peaasjalikult on suurenenud kaubavedu suurekiirusega.

Transiidist saadud tulud eelarveaastal, võrreldes eelmisega, on alanenud 4,41% võrra, mis olenes peamiselt S.S.S.R. sisse- ja väljaveost.

Üldiselt on raudteede sissetulekud ja veod aruandeaastal püsinud pea samades arvudes, mis eelmisel 1926./27 a. Veotariife aruandeaastal muudetud ei ole, välja arvatud mõned üksikud vähemad muudatused reisijate- ja kaubaveo alal, mis sissetulekute peale nii vähenemise kui ka suurenemise suhtes mõju ei avaldanud.

Tegevus.

Raudteede tegevust tema majanduslikkuse suhtes on võimalik selgitada ainult eelarve kulude-tulude ulatuses, kuna raudtee kui ettevõtte tululikkuse üle praegune arvepidamise viis ei võimalda ülevaadet. Et raudtee koormatus on vahetult seotud peaasjalikult rongide liikumise ja kaubaveo-, veerevate abinõude ja teede ning raudteehituste korrashoiu kuludega, siis on neid kulusid käsitatud tegevuse ülevaate andmiseks.

Raudtee eksploatatsiooni tulemused, s. o. kauba-, pagasi ja reisijate vedu on väljendatud alltoodud arvudes, kust selgub, et raudteede veod on eelarveaastal võrreldes 1926./27. aastaga laiarööpalise raudteel 1,1% võrra vähenenud ja kitsarööpalisel — 3% võrra suurenenud, mõlemate raudteede järgi kokkuvõetult aga vähenenud umbes 0,17% võrra.

Raudteede koormatus oli (klambrites arvud 1926./27. a. kohta):

Tööhulga nimetus	Tonn/kilomeetrite arv	Kokku/tonn kilomeet-reid	Vähem (—) rohkem (+) 1927/28. a.	%
K a u b a v e d u.				
Laiarööp. raudt.	148.849.174 (152.186.661)	—	—	—
Kitsarööp. raudt.	50.246.273 (48.406.884)	199.095.447 (200.593.545)	—1.497.098	—0,7
P a g a s i v e d u.				
Laiarööp. raudt.	738.873 (658.598)	—	—	—
Kitsarööp. raudt.	288.639 (255.113)	1.027.512 (913.711)	+113.801	+12,4
R e i s i j a t e v e d u.				
(1 reisi- ja kilomeeter = 1 tonn-kilomeetr.)				
Laiarööp. raudt.	203.202.517* (203.874.735)	—	—	—
Kitsarööp. raudt.	55.707.353 (54.436.577)	258.909.870** (258.311.312)	+598.558	+0,2
Kokku				
Laiarööp. raudt.	—	352.790.564 (356.719.994)	—3.929.430	—1,1
Kitsarööp. raudt.	—	106.242.265 (103.098.574)	+3.143.691	+3,1
Kõik kokku	—	459.032.829 (459.818.568)	—785.739	—0,2

Märkused: *) Sellest elektri rongides 1926/27 a. 22.576.396 tn./km ja 1927/28 a. — 25.688.418 tn./km.

**) Sellest Sonda-Mustvee raudtee alal 1926/27 a. 3.851.796 tn./km ja 1927/28 a. — 5.999.442 tn./km.

Võrreldes raudteede korralisi kulusid peatee pikkuse, tehtud tööhulga ja tuludega, näeme, et korralist kulu langeb:

	1926/27 a.	1927/28 a.
1. Eksploateeritava peatee ühe kilomeetri peale:		
laiarööp. raudtee	12.991.54 Kr.	12.854.32 Kr.
kitsarööp. „	6.398.68 „	6.807.44 „
2. Ühe rongkilomeetri peale:		
laiarööp. raudtee	4.01 „	3.78 „
kitsarööp. „	2.16 „	2.33 „
3. 1000 telgkilomeetri peale:		
laiarööp. raudtee	130.03 „	129.20 „
kitsarööp. „	63.10 „	64.69 „
4. 1000 tonnkilomeetri peale:		
laiarööp. raudtee	24.51 „	24.52 „
kitsarööp. „	31.34 „	32.37 „
5. brutto tuludele protsentides:		
laiarööp. raudtee	82,0%	76,6%
kitsarööp. „	82,2%	88,7%
Mõlema raudtee järgi kokku:	82,1%	79,7%

Toodud võrdlust, eriti kulude protsenti tuludest, ei saa võtta vastuvaidlemata täpsatena, sest raudteevalitsus on 1927./28. a. riigi tuludesse kannud 303.117,29 kr. kui kasu, mis tekkinud peaaesjalikult materjali nomenklatuurhindade ja ostuhindade vahest mitme aasta jooksul (ja muid maksusid eelmiste aastate eest) kokku 662.707 kr., ning et kulusumma, mis küll täppis riigikassa seisukohast, ei vasta eelarve kestusel eelarve vastu tekkinud kohustustele, sest eelarve täitmise aruandesse võetakse ainult tasutud kulud ja lunastamata maksukäsed, kuna kõik muud kohustused riigi võlausaldajatele tasutakse järgmise eelarve aasta vastavatest krediitidest.

Kui saadud kasud oleksid kantud õigel ajal riigi tuludesse ja kõik kohustused nende tekkimise eelarveaasta kulule langenud, oleksid tulemused teistsugused.

Raudteevalitsuse aruanded on Riigikontrollile revideerimiseks esitatud aja jooksul 31. VIII 1927. a. kuni 21. VII 1928. a.

Revideerimine on läbi viidud katseliliselt, vastavalt Kontrollnõukogu otsusele, kusjuures ilmsikult tulnud puuduste kohta on nõutud seletusi revideerimise märkustega raudteevalitsuselt korralisest krediidist tehtud kulu 2.411.309,61 kr. ja erakorralisest — 1.128.929,53 kr. kohta.

Kuni 1. jaanuarini 1929. a. on lahendamata jäänud kuludest vastulausete alusel õigeks tunnustatud 24.603,24 kr. ja tagasi nõutud ja riigituludesse kantud 2.461,51 kr.

1927./28. a. aruandeaasta algusest võttis ehitusdireksioon tarvitusele uue arvepidamise ja aruandmise korra ja likvideeris sellele vastavalt arvepidamise liini jaoskondades, koondades selle direktiooni arvejaoskonda. Loodetud paremused jäid tulemata, sest koondatud arvepidamine ei suutnud täita ülesannet nõuete kohaselt ja liini jaoskondade tehnilistel jõududel, keda taheti vabastada arvepidamise töödest, tuli olude sunnil oma jaoks ikkagi pidada krediitide raamatuid või kaustu, materjali dokumentide registreid j.n.e., kuigi eraviisi. Selle vastu on uus kord kaasa toonud mõnedki pahed peamiselt selle tagajärjel, et koondatud arvejaoskond ja arvealused-aruandjad ei ole täitnud minimaalsuseni lihtsustatud uue korra nõudeid, või on täitnud neid väga puudulikult, mille tõttu endised korratused on alaliselt püsima jäänud ja ka mõnedki uued esile kerkinud. Nendest olgu nimetatud järgmisi:

Osaliselt on arvestamata jäetud ettevõtjatele antud materjalid, mille tõttu direktioonil puudub õige ülevaade vahetõrgetest lõpparvete tegemisel. Selle tagajärjel on teinud direktioon lõpparveid ja vabastanud tagatised, selgitamata jättes ettevõtjatele antud materjalide küsimuse. Selgitamisele on asutus alles peale küsimuse ülestõstmist Riigikontrolli poolt.

Revideerimise ulatus ja tulemused.

Puudused.

Ettevõtjate kasuks on arvestatud ja välja makstud suuremaid summasid, kui neile kuulus välja-maksmisele lepingu põhjal ja muudel alustel. Osa niisugustest summadest on tasutud riigile Riigikontrolli nõudmisel, teiste summade sissenõudmist teostatakse.

Pooleliolevate tööde eest on ettevõtjale rahas ja materjalis tasutud rohkem kui tuli tasuda kogu ülesande lõplikul täitmisel. Ühel sarnasel korral on ettevõtja lahkunud, jättes tööd lõpetamata.

Materjalikulud ja otstarbekohane tarvitamine on puudulikult tõestatud. Kulutatuks on materjal näidatud ka siis, kui ta veetud ühest kohast teise, rääkimata tema tarvitamisest töödele. Aruandeaasta lõpuks selgunud korraliste kulude krediitide ülejääkide arvel muretseti tagavaraks materjale, et krediiti ära kasutada. Osa neist materjalidest on kantud kululekandmise puhul vanade materjalide arvele ja tarvitatud järgmisel aastal ilma krediidi kuluta. Uute materjalide ülekandmisega vanade arvele on segatud tegelikult vanad ja uutest vanadeks ümber nimetatud materjalid, mille tagajärjel on raske, peaaegu võimatu kindlaks teha, missuguste tööde peale, kuivõrra majanduslikult ja otstarbekohaselt on ära kasutatud ümbernimetatud materjalid. Pealegi on ette tulnud juhtumisi, kus juba kord kulule kantud tarvitamata materjali teist korda kulule kanti.

Ehitusdireksiooni aruande revideerimisel selgus, et nimetatud direksiooni arvejaoskond ei ole iga kord arvesse võtnud kallimahinnalist tarbvara, nagu maamõõdu-aparaadid, puurmasinad, arvestusemasinad j.n.e.

Varustusedireksiooni 1927. a. maksmapandud uue arvemäärustiku alusel kantakse revideerimisel leitud materjalide puudujäägid üldisele puudujääkide arvele, kuid puudujääkide põhjuste ja süüdlaste selgitamist toimetatakse väga aeglaselt, mille tõttu selle arve deebetisse on aruandeaasta lõpuks jäänud selgitamata puudujääke 42.479,01 kr. eest. Niisugune talituseviis on üldarveseaduse § 70. vastolus ja raskendab tagant järele süüdlaste kindlakstegemist.

Raudtee rööbaste ja sideosade muretsemiseks oli Eesti Londoni peakonsuli poolt sõlmitud leping Londoni äridega. Vastuvõetud materjali kaalu määras kindlaks Inglismaal moodustatud vastuvõtmise komisjon. Tallinnas rööpaid üle kaaludes tuli ilmsiks, et rööbaste arv vastab vastuvõetud arvule, kuid kaalust puudub 99,46 tonni. Inglismaal kindlaks määratud kaalu eest tuli siiski maksta, mille tõttu riik kahju sai 14.208,31 kr., arvates inglismael 18,20 kr.

Võõrastel teedel 1926./27. a. eelarveaastal ja varemalt tehtud kaubavagunite parandustööde eest tagasisaadud summa 5.415,24 kr. on kantud aruandeaastal kaubavagunite jooksvaparanduse krediidi uuenduseks, mis vastolus kassa korra määruse §§ 44 ja 48. Riigikontrolli poolt on nõutud selle summa tuludesse kandmist.

Raudteevalitsus omandas end. Juurdeveo seltsilt Pärnu-Tallinna k./r. raudtee ülevõtmisega materjale 352.567,03 kr. väärtuses. Need materjalid on arvestatud uute materjalide kapitali arvega. Maksva korra järgi muretsetakse kõik materjalid operatsioonifondi (tegevusekapitali) arvel, milline fond määratud eelarve korras. Järelikult peaks raudteevalitsus nende materjalide eest tasuma operatsioonifondi summadest kandes vastavat summat riigi tuludesse, või kui operatsioonifondist ei peaks jätkuma, siis paluma suurendada seda fondi seaduseandlisel teel.

Lelle-Papiniidu raudtee ehituse juhatus, hoolimata järjekindlast nõudmisest, ei ole senini esitanud materjali ja tarbvara aruandeid. Raudtee võõrandus-piirides raiutud metsast ja selle ümbertöötamisest saadud kui ka muul teel muretsetud materjalid on arvele võtmata.

Tulude revisjoni alal on ilmsiks tulnud järgmised puudused: tuluaruannetest on osa tulusid välja jäetud; osa tulusid, mis kuulusid sissemaksmisele riigituludesse, on aga kantud tegevusekapitali arvele; tariifi määruste ebaõigel käsitlemisel jäi osa vagunite seisuraha summasid arvestamata ja sisse nõudmata, kuna erateeharudele ette antud vagunite eest maksu vähemas määras sisse nõutud; kassade revideerimisel on kindla arvepidamise ja järelevalve puudumisel avalikuks tulnud kahel korral kassa puudujäägid 12.283,56 kr. suuruses; rendimaatükke oli välja renditud ilma nende üle arvet pidamata ja rendisummade

sisse nõudmata, samuti oli ka kaupade hoiu arvepidamine puudulik ning hoiurahad sisse nõudmata; veodokumentides kauba kaal tõelikust kaalust vähem näidatud, kaupu oli veetud ilma veodokumentideta, kus juures veoraha saamata; vastuvõetud volikirjad olid puudulikult tempelmaksustatud.

Posti-telegr.-telef. peavalitsus.

Posti-telegr.-telefoni peavalitsuse 1927./28. a. kulud üldsummas 3.839.364 kr. on suurenenud, võrreldes 1926./27. a. kuludega, 346.973 kr. ehk 9,9% võrra, milline juurdekasv langeb tegevuse üldise laienemise ja maaposti olude parandamise arvele.

Kulud.

Posti-telegr.-telef. peavalitsuse alal on saadud tulusid 1927./28. a. 4.609.169,79 kr., missugune summa, võrreldes 1926./27. a., on suurenenud 280 tuhande krooni ehk 6,5% võrra. Tulude suurenemine on tingitud maaposti olude parandamisest ja telefonivõrgu arenemisest. Tulud jagunevad üksikute liikide järele:

Tulud.

	Postimaks	Telegraafi- maks	Telefoni- maks	Muud tulud	Kokku
1927/28 a.	2.421.686.13	444.659.72	1.708.869.18	33.954.76	4.609.169.79
1926/27 a.	2.279.294.50	450.858.84	1.575.174.86	23.275.97	4.328.604.17
Võrreldes 1926/27 a.	+142.391.63 +6,2%	-6.199.12 -1,4%	+133.694.32 +8,5%	+10.678.79 +46,8%	+280.565.62 +6,5%

Posti-telefonimaksud näitavad aast-aastalt tõusu, kuna telegraafimaks näitab järjekindlalt vähenemist.

	Postimaks	Telegraafi- maks	Telefoni- maks	Kokku
1927/28 a. võrreldes 1926/27 a.	+6,2%	-1,4%	+8,5%	+6,3%
1926/27 a. võrreldes 1925 a.	+15,5%	-7,3%	+10,3%	+10,7%

1927./28. a. jooksul on posti-telegr.-telefoni asutuste võrgus ümbermoodustatud 4 normaaltüübilist asutust abiasutusteks ja avatud 41 agentuuri, 130 telefoni kõnepunkti ja 264 kirjatalu.

Tegevus.

1927./28. a. lõpuks oli posti-telegr.-telefoni asutusi:

Asutuste liigid	Arv 1. IV. 28. a.	Arv 1. IV. 27. a.
Peapostkontor	1	1
Peatelegraafikontor	1	1
Posti-telegraafi kontoreid	2	2
Posti-telegr.-telef. kontoreid	114	118
Iseseisvaid telefonivõrkusid	3	3
Raadiojaamu	3	3
Postiagentuure	416	438
Posti-telefoni agentuure	49	25
Posti-telegr.-telef. agentuure	50	11
Telefoniagentuure	7	11
Telefoni kollektiivkeskjaamu	57	59
Telefonikõnepunkte	514	384
Kokku	1217	1056
	tõus 15%	
Kirjatalud	1793	1529
	tõus 17%	

1. aprilliks 1928. a. toimetati 238 postiagentuuris peale liht- ja tähtsaadetiste operatsioonide veel rahakaartide, postpakkide ja lunaliste saadetiste operatsioone ning varustati 584 kirjatalu postmarkide avansiga.

Kuigi posti-telegraafi-telefoni asutuste arv ja tegevus on järjekindlalt tõusnud, on kokku hoitud 156 tööjõudu, asutuste koosseisude aruandeaasta jooksul, mille arvel on välja makstud preemia- ja lisatasuseaduse põhjal vastavast krediidist 69.002 krooni lisatasu, mis teeb välja 50% kokkuhoitud koosseisude palgasummast.

Kulutatud on teenistusetasuks aruandeaastal rohkem kui eelmisel — 108.000 kr. ehk 6,7% võrra.

Kulude juurdekasv langeb peaaesjalikult uute palganormide ja agentuuride juhatajate arvu suurenemise arvele.

Posti peavalitsus kavatses 1927./28. a. jooksul lõpetada postiasutuste võrgu loomisega, kuid tegelikult läks tal korda avada 115 asemele 41 agentuuri ning 471 asemele 264 kirjatalu. Üldise arendamise kava järele oleks Eestis tarvis: 120 normaaltüübilist p.t.t. asutust, 600 p.-t.-t. agentuuri ja 2000 kirjatalu.

Petserimaa, kus postiasutuste võrk oli veel läinud aastal õige õre, on järele jõudnud aruandeaastal teistele maakondadele. 1927./28. a. lõpuks oli kujunenud posti-telegr.-telef. võrk ka maal enam-vähem ühtaoliseks.

Asutuste võrgu suurenemine ei mõjunud ametisõitute kulude suurenemisele siseriigis (revideerimiste kulud) ehk küll oli maksev korraldus, mille põhjal tuleb revideerida alluvaid asutusi kontroll-kontorite poolt 3 korda aastas. Ametsõitute peale on kulutatud aruandeaastal rohkem kui eelmisel — 3.654 kr. ehk 23,7%. Ametsõitute kulude suurenemine on tingitud posti peadirektori komandeerimisest raadio-telegraafi konverentsile Washingtoni.

Ametnikkude ja teenijate toetuseks on tarvitatud 1927./28. a., võrreldes eelmise aastaga, 8.324 kr. ehk 4,3% võrra vähem, mis tingitud Perekonna abiraha seaduse muutmise seadusest.

Ametnikkude ja teenijate varustusekulude kõikumine on seletatav vormiriiete kandmise tähtajaga. Hindades ei olnud suuremaid muudatusi.

Juriskonsultide tasu on tõusnud 323 kr. ja kohtukulud 118 kr. võrra. Juriskonsuldi palk tõsteti 130 kr. peale kuus 99 kr. asemele eelmisel aastal.

Kantseleikulude üldine juurdekasv on seotud peaaesjalikult asutuste arvu ja tegevuse suurenemisega, samuti ka uute kuludega, nagu telefoniabonentide nimekirja trükkimine ja perforeerimata telegr. lindi ostmine.

Kulutatud on 1927./28. a., võrreldes 1926./27. a., rohkem 11.860 kr. ehk 23,4% võrra.

Pakkimisematerjalide peale on aruandeaastal kulutatud 16.409.96 krooni, kuid tuludena on tagasi saadud üle 39 tuhande krooni.

Majapidamiseks on kulutatud aruandeaastal rohkem kui eelmisel — keskasutuse alal 806 kr. ehk 8,9% ja asutuste alal — 7.763 kr. ehk 5,9% võrra.

Eramajades asuvate postiasutuste ruumide üür on tõusnud, kuna küttekulud langesid selle vastu sooja talve tõttu. Asutuste ruumide puhtuse peale on pandud rohkem rõhku, mille tõttu ka kulud suurenesid, võrreldes eelmise aastaga, 8.563 kr. võrra.

Veokulud on tõusnud 368.968 kr. pealt 1926./27. a. 458.927,54 kr. peale 1927./28. a. Ühes postiasutuste võrgu laiendamisega ja külade vahelise postiveo korraldamisega laiendati aruandeaastal ka postiveo võrku. Uusi trakte on loodud 1927./28. a. 2.423 km. Üldse on maanteedel trakte olemas 9.080 km, päevase läbisõiduga 16.200 km. Post veetakse traktidel olevatesse postiasutustesse iga päev peale pühapäevade, välja arvatud 50 vähema tegevusega agentuuri, kuhu veetakse post praegu 3,4 ja 5 korda nädalas.

Alljärgnev tabel näitab postiveo arenemist:

	1927/28. a.	1926/27. a.	Võrreldes 1926/27. a.
Traktid, kus veeti posti p. t. t. ametkonna korraldusel ja kulul:			
Traktide kogupikkus	8.387	5.964	+40%
Läbisõidetud km arv	4.125.043	3.706.144	+418.899
Traktid, kus post veetivalla ja maavalitsuste ning ühingute korraldusel ja kulul:			
Traktide kogupikkus	693	866	-173
Läbisõidetud km arv	599.254	649.640	-50.386
Traktid raudteel:			
Traktide kogupikkus	1.299.5	1.299.5	—
Läbisõidetud km arv	948.635	948.635	—
Traktid veeteil:			
Traktide kogupikkus	325	324	+1
Läbisõidetud km arv	126.300	112.600	+13.700

Postiasutuste vallasvara soetuse peale on kulutatud 1927./28. a. 82.127.63 kr. Suurem osa neist kulu-dest langeb postiagentuuride inventariga varustamise arvele.

Hoonete remondiks on 1927./28. a. kulutatud üldse 48.573.84 kr., kusjuures kinnisvarade väärtus oli varanduseraamatu hinnaga 31. III 1928. a. 2.067.146 kr.

Postimaksuvahendite valmistusele on kulutatud 10.000 krooni. 1927./28. a. jooksul valmistati peale harilikkude maksvusolevate postmarkide veel uued Vanemuise teatri kujutustega 40-margalised post-margid ning Vabariigi 10. aastase juubeli puhul trükiti üle osa harilikest 2, 5, 10, 15 ja 20 mrg. postmarkest. Peale nende valmistati Vabariigi Valitsuse poolt 21. sept. 1927. a. kinnitatud määruse põhjal Vabadussõja Mälestuse Komitee 5, 10, 12, 20- ja 40-margalised postmargid. Üldse trükiti juure 1927./28. a. jooksul posti maksuvahendeid 2.609.389,52 kr. koguväärtuses. Sama aja jooksul müüdi ära ja kirjutati maha 2.976 283,53 kr. eest.

Mälestusekomiteele anti üle postmarke 855.342,72 kr. väärtuses. Mälestusekomitee postmargid val-mistati komitee kulul.

Kodifikatsioonile ja kirjastusele kulutati 7.500 kr. — peajasjalikult eelmisel aastal kokkuseatud käsi-raamatute trükkimiseks.

Telegraafi ja telefoni korrashoiuks ja arendamiseks kulutati 1927./28. a. 940.285,48 kr., kuna 1926./27. a. kulutati samaks otstarbeks 356.309,67 kr. korralisest ja 386.617,75 kr. erakorralisest kredii-dist.

Üksikute alade järele oli kulusid:

	1927/28. a.	1926/27. a.	Võrreldes 1926/27. a.
a) telegraafi kapitaalremont	5.194.79	5.376.62	-181.83
b) telegraafi jooksev remont	110.610.03	89.941.22	+20.668.81
c) telegraafi arendamine	2.964.28	16.364.03	-13.399.75
d) telefoni kapitaalremont	52.883.42	33.428.24	+19.455.18
e) telefoni jooksev remont	311.807.81	227.563.59	+84.244.22
f) telefoni arendamine	456.825.15	370.253.72	+86.571.43
Kokku	940.285.48	742.927.42	+197.358.06 +26,5%

1927./28. a. üksikasjalised telegr.-telefoni remont- ja ehitusetööde aruanded on seni saamata Riigi-kontrollis, mille tõttu puudub lähem ülevaade üksikute remont- ja ehitusetööde kohta. Üldistes rahalise kulu aruannetes ei ole avalikuks tulnud erilisi puudusi.

Allpooltoodud andmed näitavad postiametkonna telegr.-telefoni liinide ja juhtmete seis 1. IV 1927. a. ja 1. IV 1928. a.

	Arvud kilomeetrites		+ või - %
	1. IV. 1928 a.	1. IV. 1927 a.	
Liinid.			
Õhu	9.376.5	9.276	+1,1
maakaableid	173	181	-4,4
veekaableid	369.5	391	-5,2
Juhtmed.			
Õhu	55.092.5	50.180	+9,7
õhukaabli-sooni	6.274.5	5.530	+13,4
maakaabli-sooni	15.119.5	12.932	+16,9
veekaabli sooni	628	660	-4,8

Maakaablite vähenemise põhjuseks on see, et vähemamahulised kaablid on asendatud suuremamahulistega. Veekaablid on eelmaldatud ja nende kõlbmatuse tõttu maha kustutatud arvelt.

Muudatusi telegraafi ja telefoniaparaatide- ja ühenduseabinõude alal, võrreldes eelmise aastaga, valgustavad järgnevad arvud, mis ühtlasi aitavad selgitada telegraafi-telefoni arenemist.

	1. IV. 1928 a.	1. IV. 1927 a.
Telefonikommutaatorid ja nummerkastid	292	244
Telefoniaparaadid:		
Riigi omad	11.380	10.797
Abonentide omad	1.141	926
Telegraafi asutuste aparaatide koosseis:		
Morse	157	152
Hughes	9	9
Klopfer	5	5
Raadio üleandmise ap.	2	2
Raadio vastuvõtmise ap.	4	3

Telefonikõnekohtade juurekasvu selgitavad järgnevad andmed:

	1. IV. 1928 a.	1. IV. 1927 a.	
Kõnekohti linnades	7.863	7.420	+6%
„ maal	3.771	3.427	+9,7%
Kokku.	11.634	10.847	+7,2%

Uusi abonente on 1927./28. a. juurde tulnud 787. Vähesese juurdekasvu põhjuseks oli Tallinna keskjaama laiendamise võimaluse puudus. Peakeskjaama oli võimalik juurde võtta uusi abonente ainult aboncerimisest äraütelnute asemele.

Uute ühendusejuhtmete ehitus on läbi viidud punktide vahel, kus oli kõnede koormatus suur või kus ühendused ei vastanud tehnilistele tingimustele.

Ehitatud on uued juhtmed: Tallinn-Tartu, Tallinn-Türi, Tallinn-Kolga, Viljandi-Tartu, Tallinn-Märjamaa-Pärnu-Jakobi vahele. Samuti loodud uued ühendused Tallinn-Tapa, Paide-Järva-Jaani, P. Jakobi-Peetri, Põltsamaa-Võhma, Kabli-Heinaste, Paide-Koigi, Põltsamaa-Pilistvere, Rakvere-Jõhvi vahele. Peale selle on läbi viidud suuremad kaablitööd Tallinnas ja Viljandis ning on tehtud kahejuhtmeliseks terve rida asutustevahelisi ühendusi. Ühtlasi on Tallinnas kaablitest välja võetud kõik kaugejuhtmed ja ehitatud uus liin uute juhtmetega.

Telegraafi-telefoni liine, juhtmeid, kaableid, antenne ja maste (kinnisvara) oli 1927./28. a. lõpul postiametkonna valdamisel 3.723.101.99 kr. väärtuses 3.596.743.09 kr. asemel 1926./27. a. lõpul ning telegr. telefoni vallasvara (kommutaatoreid, aparaate, akkumulaatoreid ja muud sisseseadet) 1.124.468.99 kr. väärtuses 994.433 kr. asemel 1926./27. a. lõpul. Materjalide tagavara seis oli 31. III 1928. a. 679.481.02 kr. kuna 1927. a. I. IV materjalide tagavara oli 615.794.70 kr., seega juurdekasv 63.686.32 kr. Tähendatud tagavara muretseti telegr.-telef. liinide remondiks ja ehituseks ning asutuste t. t. sisseseadete loomiseks ja nende tegevuse alalhoidmiseks.

Postimaksu juurdekasv, võrreldes eelmise aastaga, oli 6,2% ehk 142.391.63 kr., mis tingitud korrespondentsi suurenemisest. Kirjapostisaadetiste arv on 1927./28. aastal, võrreldes eelmise aastaga, vähe suurenenud (4,4%). Tunduvalt on aga kasvanud harilikkude postkaartide arv, nimelt 25,5%, trükitoodete arv on suurenenud 12,9%, tähtkirjade arv 3,5%. Vähenemist näitavad vastusega postkaardid, nimelt 29,3%, juurdemaksusaadetised — 12,6%, äripaberid — 7,7%, kaubaproovid — 13,6%. Üldiselt on lihtsaadetiste arv kasvanud 10,9%. Pakkide operatsioonid on tõusnud üldse 4,7% võrra. Sisemaalisi on vahe-
tatud 79.808, kuna välismaalisi 87.106.

Välis-postisaadetiste pealt on vastu võetud postiasutuste kaudu sisseveo tollimaksu 1927./28. a. 1.847.978.50 kr., kuna eelmisel aastal vastu võeti 1.682.656 kr. Väljaveo tollimaksu on saadud postpakkide pealt postiasutuste kassade kaudu 1927./28. a. 1.284 kr., eelmisel aastal — 2.863 kr. Proovimaksu metal-
lidelt — 1.041 kr., 1926./27. a. — 773 kr., aktsiis tubakalt 1927./28. a. 515.87 kr., 1926./27. a. — 537 kr.

Rahakaartide operatsioonid on arvuliselt kasvanud 11,6% ja summaliselt — 8,7%. Eriti välismaa-
liste rahakaartide operatsioonid on 1927./28. a. eelmisega võrreldes arvuliselt tõusnud 55,9% ja summa-
liselt — koguni 98,4%, mis peale loomuliku kasvu on osalt tingitud sellest, et aruandeaastal seati sisse
rahakaartide vahetus veel mitme välismaaga. Välismaalt on meile tulnud rahakaarte arvuliselt 1,7 korda
rohkem, kui sinna läinud, summaliselt aga on välismaalt tulnud rahakaartide kogusumma 2,8 korda suu-
rem välismaadesse läinud rahakaartide kogusummast.

Välismaalt on tulnud — 26.351 rahakaarti 1.541.550 kr. väärtuses. Välismaale läinud — 14.995 raha-
kaarti 560.100 kr. väärtuses. Seega on välisrahakaartidega Eestisse tulnud ligi miljon krooni rohkem raha,
kui sinna läinud. 1926./27. a. oli sama summa 600 tuhande krooni ümber. Üldine postiasutuste trans-
fertkassa läbikäik 1927./28. a. oli 72,3 miljonit kr., 1926./27. a. aga — 65,6 milj. kr. Sisemaalisi raha-
kaarte oli 1927./28. a. 459.185 .

Lunaliste saadetiste arv on üldiselt tõusnud 9,2%. Iseäranis on kasvanud lunaliste postipakkide
arv (28,7%). Ajalehtede eksemplaride arv posti kaudu saatmisel on kasvanud, võrreldes eelmise aastaga,
8,6%, mis tingitud peaaesjalikult sellest, et postiasutuste võrgu laienemise tõttu on loodud võimalus iga
päev kätte toimetada posti kaudu ajalehti ka kõige kaugemaisse maakohadesse. Suurenenud on ka aja-
lehtede tellimiste vastuvõtmine postiasutustes 21,8% võrra.

Kohalikke ja sisemaalisi ajalehtede ja ajakirjade tellimisi on vastu võetud 1927./28. a. 163.643,
1926./27. a. — 133.864, välismaalisi 1927./28. a. — 4.310 ja eelmisel aastal — 3.936.

Posti tegevuse tasuvust näitavad järgmised andmed (1.000 kr.):

1927./28. a. eelarveaastal andis post sissetulekut (riigikassale üle antud)	2.422
Väljaminekud posti alal aruandeaastal olid üldsummas	1.619
Puhas ülejääk	803

Telegraafi kasutamine, võrreldes eelmise aastaga, on üldiselt vähenenud. Telegrammide arvu järgi
on vähenemise protsent 1,4, kuna sõnade arvu järgi 1,8. Vähenenud on telegraafi kasutamine maksu eest,
kuna maksuvabade telegrammide arv näitab aga suurenemist.

Maksu eest telegraafi kasutamise vähenemine on peamiselt telefoni tarvitamise arenemisest.

Sissetulekud:
a) Postimaks.

b) Telegraafimaks.

Transiit-telegrammide arv on vähenenud 4,2%. Põhjuseks on raadio kasutamine, sest iga riik püüab kasutada tulusamat otseteed raadio alal.

Telegraafi tasuvust on näha järgnevaist andmetest (1.000 kr.):

1927./28. aastal telegraaf andis riigikassale sissetulekut	444
Telegraafi alal oli väljaminekuid aruandeaastal	421,8
Ülejääk	22,2

Telegraafimaksude juure on arvatud ka riigi tulu ringhäälingust 1927./28. aastal 9.970.35 kr. suuruses. Ringhäälingu tariifimaksust läks 1927./28. a. 10% riigile ja 90% O/ü. „Raadio ringhäälingule“. Ringhääling töötab kontsessiooni alusel.

c) Telefonimaks.

Telefoniühenduste kasutamine on aast-aastalt kasvanud. 1927./28. aastal on telefoniühenduste kasutamine, võrreldes eelmise aasta kasutamise andmetega, kasvanud üldiselt 14,3%. Kasvanud on nii kohalikkude kui ka kaugekõnede arv. Telefoni ühenduste kasutamist näitab alljärgnev tabel:

	1927/28. a.	1926/27. a.	%
Kohalikke kõnesid	13.003.979	11.487.384	+13,2
Kaugekõnesid: sisemaalisi	1.855.399	1.451.824	+27,8
välismaalisi tulnud	37.397	27.620	+35,4
,, läinud	35.710	27.792	+28,4

Telefoni tasuvus on (1.000 kr.):

1927./28. aastal telefon andis riigikassale sissetulekut	1.708,9
Väljaminekud telefoni alal aruandeaastal olid	1.798,1

Telefon andis eelarveaastal puudujääki 89,2 tuhat krooni.

Arvesse võttes aga telefoni arendamise kulu 456.825 kr., mis telefoni sissetulekuga kaetud, selgub, et ka telefon eelarveaastal töötas siiski ülejäägiga 367,6 tuhat kr.

Tariifi poliitikas posti, telegraafi ja telefoni aladel ei olnud suuremaid muudatusi 1927./28. eelarveaasta jooksul. Maksma on pandud Läti-Soome vaheliste telefonikõnede transiittraniif nr. 47. Eesti-Läti vaheliste kõnede tariif nr. 49 ja Eesti-Soome vaheliste telefonikõnede tariif nr. 55.

Peale posti, telefoni ja telegraafi tulude on riigikassa postiametkonna alal saanud mitmesuguste tulupeatükkide järgi kogusummas 33.954 kr.

1927./28. a., nagu eelmistelgi, on postiametkond osutunud tulutoovaks ettevõtteks. Nii on annud postiametkond eelarveaastal puhastulu riigikassale (1.000 kr.):

1927./28. a. riigitulude arvele sisse makstud	4.609,2
1927./28. a. kulud	3.838,9
	Ülejääk 770,3

Riigikontrolli poolt on revideeritud faktilise kontrolli korras postiametkonna asutusi 1927./28. a. 55, neist korras leitud 21, puudusi leitud 34 asutuses. Võrreldes eelmiste aastatega on puuduste arv vähenenud. Puudused, mis 1927./28. a. ilmsiks tulid, kulude alal järelkontrolli korras revideerimisel, on, nagu eelmiselgi aastal, suuremalt osalt vormilist laadi. Esialgelt on jäetud gigekestunnustamata kuludest 44.498,87 kr.

Tulude aruannete sisulisel revideerimisel on leitud, et telefoni tariifi on ebaõigelt käsitatud. Vähenemiste ja vähemarvestamiste puhul on juuremaksusid ametkonnale ette pandud 1881,50 kr. suuruses ning peale selle veel vähemvõtted telefoni põhimaksude alal, mis selgitamisel.

Mereasjanduse peavalitsus.

Mereasjanduse peavalitsuse 1927./28. a. kulud, üldsummas 2.038.814 kr., võrreldes 1926./27. a. kuludega, on tõusnud 7,4% võrra peaaegjalikult erakorraliste kulude suurenemise tõttu.

Kulud.

Erakorraliste kulude suurenemine on osalt seletatav sellega, et eelmisel aastal jäi teostamata palju töid, mispärast üle kanti võrdlemisi suur summa 143.975 kr. 1927./28. a. peale, kuna tegelikult kulutati ka need summad. Erakorralised kulud on juba iseloomult enamasti iga aasta erilised, mispärast osutub peaaegu võimatuks nende võrdlemine eelmise aasta kuludega. Eriti on suurenenud süvendustööde kulud, kusjuures suuremad tööd olid: 1) Kasarijõe süvendus, mille peale kulutati 74.955 kr. (selle hulgas 30.000 kr. eelmise aasta ülekande krediidist) ja 2) Peipsijärve veepinna alandamise projektide valmistamine, milleks kulutati 43.455 kr. (krediiti oli eelmisest aastast ülekantud 58.457 kr.). Suurema kuluna tuleb märkida ujuvate abinõude ehitamine 76.607 kr. väärtuses, mille arvel on ostetud ja korda seatud süvendaja „Narova“ ühes praamidega (50.000 kr.); tuleornide ja meremärkide korraldamiseks on kulutatud 18.860 kr., mille arvel on üleviidud Filsandi t/t valgustus atsetüleen-gaasi peale (12.700 kr.) ja Stenskäri t/t pimedasektori valgustamine (6.160 kr.). Peale selle on läinud aastal kulutatud 9.988 kr. Tallinna sadamate arendamise kavade võistluseks. Arendusekava võistlusest võtsid osa 17 võistlejat (neist 12 välismaalt), kuid esitatud projektidest ei leitud ühtegi niivõrt rahuldavaks, et selle järele oleks võidud asuda sadama arendamisele.

Riigikogu poolt kinnitatud eelarvest on aasta jooksul mereasjanduse peavalitsuse poolt ära tarvitatud 88,1%, kuna kulutamata on jäänud 11,9% eelarvest on 9,2% üle kantud 1928./29. a. eelarvele (212.975 kr.), kuna 2,7% suleti (62.463 kr.) aasta lõpul.

Selle juures on korralisest eelarvest kulutatud 95,0%, üle kantud järgmise aasta peale 1,6% ja suletud 3,0%, erakorralisest eelarvest on kulutatud 70,03%, üle kantud järgmise aasta peale 29,01% ja suletud 0,9%.

Töödest, milleks küll krediidid olid ette nähtud eelarves, kuid mis on jäänud täiesti või osaliselt teostamata aruandeaastal, ja mille tõttu üle kanti krediidid järgmise aasta peale, oleks nimetada:

1) Korralise eelarve § 79. all on 1928./29. a. peale ülekantud 27.115 kr.; selle krediidi arvel oli lõpetamata sadamatehastes aasta lõpuks mitme ujuva abinõu remondid.

2) Erakorralise eelarve § 3. järgi on jäänud teostamata töid 117.456 kr. eest: a) Pärnu sadama uue silla ehitus (12.693 kr.); b) Narva-Jõesuu kallaste kindlustamine (7.127 kr.) ja c) Pärnu vana sadamasilla ümberehitus (97.636 kr.). Neid töid ei jõutud lõpetada 1. aprilliks, kuigi nad olid välja antud ettevõtjatele. Viimane summa oli lubatud aasta lõpul lisaeelarve nr. 2. järgi.

Peale nende jäid sadamatehastes veel lõpetamata järgmised tööd 1. aprilliks: ühe süvendusepraami ehitus ja süvendaja „Narova“ ning selle juure kuuluvate praamide remont (16.000 kr. ja 30.000 kr.), milleks krediit lubati alles märtsikuu lõpul lisaeelarve nr. 3. järgi. Samuti jäid aasta lõpuks pooleli ehitused mitmes sadamas kokku 15.198 kr. väärtuses, sest tähendatud krediit lubati lisaeelarve nr. 2. korras.

Tulud.

Sadamatest on aruandeaastal olnud tulusid kokku 1.416.584 kr. Sellest summast on sisse nõutud mereasjanduse peavalitsuse kaudu 313.200 kr., kuna ülejäänud osa 1.103.384 kr. on sisse nõutud tolliasutuste poolt ühes tollimaksudega.

Suuremaid sissetulekuid on annud järgmised sadamad: Tallinna — 1.153.754 kr., Pärnu — 137.328 kr., Narva — 62.860 kr. ja Tartu — 19.331 kr.

Sissetulnud maksudest oli puht-sadamamakse 1.276.838 kr., millised võrreldes eelmise aasta tuludega on suurenenud 37.649 kr. võrra. Suurenemine on põhjustatud peamiselt laevade elavama liikumisega ja laevamaksude ja laduplatside rendiga, nagu alljärgnev tabel näitab:

Tulu nimetus	1927./28	1926./27	Rohkem või vähem 1926/27 a. võrreldes
Maksu ladude tarvitamise cest	218.130.11	211.524.98	+6.605.13
Laeva- ja sadamamaksud	1.024.996.85	994.662.17	+30.334.68
Maks kraanade tarvitamise cest	33.711.63	33.002.40	+709.23

Alljärgnevalt on toodud suuremates sadamates käinud laevade arvud (klambrites on näidatud eelmise aasta arvud):

Sadam	Sissetulnud laevad		Väljaläinud laevad	
	Välis- sõidult	Ranna- sõidult	Välis- sõidult	Ranna- sõidult
Tallinna . .	1.504 (1.324)	1.458 (1.522)	1.475 (1.236)	1.476 (1.546)
Pärnu . . .	165 (153)	850 (833)	238 (217)	763 (805)
Narva . . .	171 (109)	103 (91)	171 (109)	103 (91)
Tartu . . .	—	6.430 (6.142)	läbikaik	

Revisjoni tulemused.

Aruande materjali revideerimisel ilmsiks tulnud puudustest oleks nimetada järgmisi: korduvad vähemad puudused, nagu allkirjade puudumine raha vastuvõtmise kohta; kulud pole täiel määral tõestatud dokumentidega; on peetud ametnikke üle koosseisu, eriti aga „ajutisi töäjõude“ — sarnastel kohtadel, mis pole sugugi ajutise iseloomuga (teenivad järjest aastast-aastasse); on maksetud koosseisu ametnikkudele kui ka vabateenijatele mitmesuguseid „ergutusrahasid“, „preemiaid“ ja ületunnitasusid, ilma et oleks muretsetud selleks vastavat seaduslikku alust; avansi õiendamisdokumentidele pole juurde lisatud avansiaruandeid, mis võimaldaksid kontrollida, kas avansid on õigel ajal kustutatud ja saada ülevaadet saldode kohta.

Tähtsama puudusena kordub ka aruandeaastal nähtus, et mereasjanduse peavalitsus kaldub kõrvale Hankeseaduse nõuetest materjalide muetsemisel kui ka tööde väljaandmisel, nii näit. antakse välja töid ilma vähempakkumisteta tihti õige suurte summade peale, kusjuures ei ole käsitud Ehitusseaduse ja Teedeministri määruste nõudeid ehitusetööde väljaandmise ja ehituslepingute sõlmimise kohta, samuti ka projektide, eelarvete, seletuskirjade j.n.e. suhtes. Puuduvad ka tehnilised eelarved.

Peale selle on mereasjanduse peavalitsus teinud kulusid ebaõigetest krediitidest, mis Riigikontrolli poolt revideerimise andmetel õigetele krediitidele kantud.

Kulude revideerimisel avalikuks tulnud puuduste tõttu on esialgu jäänud õigeks tunnustamata 49.283 kr., mis seni õiendamata.

Õigeks tunnustamata jäänud kulude kohta kuni 1. jaanuarini 1929 a. annab ülevaate allpool toodud tabel:

Aruande- aasta .	Õigeks tun- nustamata jäänud kulud kroonides	Õigekstunnustamata jäänud kulude õiendamine				K o k k u	1. jaanuariks 1929. a. õiendamata jäänud
		Täiendavate dokumentide ja rahuldavate seletuste põhjal õigeks tun- nustatud	Riigi tulu- desse sisse makstud	Tagasi- nõudmiseks määratud	Riigi kanda võetud		
1921.							
Raudtee	8.128.50	5.089.03	—	741.47	2.298.—	3.039.47	—
Maantee	74.151.23	70.503.72	—	—	—	—	3.647.51
Post	45.291.38	4.220.19	—	37.768.17	—	37.768.17	3.303.02
Kokku	127.571.11	79.812.94	—	38.509.64	2.298.—	40.807.64	6.950.53
1922.							
Raudtee	75.015.71	71.904.36	775.77	—	2.335.58	3.111.35	—
Ehituspeavalitsus .	20.003.62	6.375.92	—	—	—	—	13.627.70
Maantee	164.763.—	—	—	—	—	—	164.763.—
Mereasjand.	792.373.—	665.631.—	14.80	—	1.395.29	1.410.09	125.331.91
Post	5.901.57	—	—	—	—	—	5.901.57
Kokku	1.058.056.90	743.911.28	790.57	—	3.730.87	4.521.44	309.624.18
1923.							
Keskasutus	1.319.—	1.319.—	—	—	—	—	—
Raudtee	54.179.20	52.549.12	851.51	—	538.50	1.390.08	240.—
Ehituspeavalitsus .	42.675.89	—	—	—	—	—	42.675.89
Maantee	50.959.—	—	—	—	—	—	50.959.—
Mereasjandus	356.556.—	265.590.14	—	—	—	—	90.965.86
Post	2.231.84	—	2.231.84	—	—	2.231.84	—
Kokku	507.920.93	391.458.26	3.083.42	—	538.50	3.621.92	184.840.75
1924.							
Keskasutus	284.34	250.68	33.66	—	—	33.66	—
Raudtee	371.520.40	344.825.29	2.212.63	—	—	2.212.63	24.482.48
Ehituspeavalitsus .	26.710.—	—	—	—	—	—	26.710.—
Mereasjandus	234.286.—	—	—	—	—	—	234.286.—
Post	33.355.81	31.865.61	112.50	—	—	112.50	1.377.70
Kokku	666.156.55	376.941.58	2.358.79	—	—	2.358.79	286.856.18
1925.							
Keskasutus	21.709.60	21.435.—	274.60	—	—	274.60	—
Raudtee	310.662.10	276.565.72	813.66	—	—	813.66	33.282.72
Mereasjandus	41.882.21	—	—	—	—	—	41.882.21
Post	20.719.86	20.690.93	28.93	—	—	28.93	—
Kokku	394.973.77	318.691.65	1.117.19	—	—	1.117.19	75.164.93
1926. esim. 3. kuud							
Raudtee	43.013.32	42.031.73	70.59	—	—	70.59	913.—
Mereasjandus	16.167.84	—	—	—	—	—	16.167.84
Post	3.649.73	1.647.23	2.002.50	—	—	2.002.50	—
Kokku	62.832.89	43.678.96	2.073.09	—	—	2.073.09	17.080.84
1926./27.							
Keskasutus	90.152.80	54.060.22	—	—	—	—	36.092.58
Raudtee	63.639.40	52.664.47	2.096.29	—	—	2.096.29	8.878.64
Mereasjandus	151.768.02	—	—	—	—	—	151.768.02
Kokku	305.560.22	106.724.69	2.096.29	—	—	2.096.29	196.739.24
1927./28.							
Keskasutus	61.184.16	—	—	—	—	—	61.184.16
Raudtee	3.540.239.14	24.603.24	2.461.51	—	—	2.461.51	3.513.174.39
Mereasjandus	49.293.—	—	—	—	—	—	49.293.—
Post	44.498.87	43.915.85	6.76	—	—	6.76	576.26
Kokku	3.695.215.17	68.519.09	2.468.27	—	—	2.468.27	3.624.227.81
Kõik Teodeministee- rium kokku	6.818.287.54	2.057.738.45	13.987.62	38.509.64	6.567.37	59.064.63	4.701.484.46

Välisministeerium.

Kulud.

Välisministeeriumi kulud aruandeaastal, võrreldes 1926./27. a. kuludega, on suurenenud 16.175 kr. ehk 1,6% võrra.

Kulude ülevaate peatükkide järgi annab järgmine tabel:

Ptk.	1927./28. a.	1926./27. a.	1927./28. a. kulused rohkem (+) vähem (—)	
			Kr.	%
Korralised kulud:				
Keskasutus	172.277	185.277	—13.000	—7,2
Välisesindused:				
A. Üldised kulud	206.631	232.917	—26.286	—11,3
B. Välisesindused	596.594	576.133	+20.461	+3,5
Kokku	975.502	994.327	—18.825	—1,9
Erakorralised kulud:				
Keskasutus	35.000	—	+35.000	—
Kõik kokku	1.010.502	994.327	+16.175	+1,6

Ministeeriumi 1927./28. a. kulud vähenesid korraliste kulude alal 18.825 kr. ehk 1,8% ja suurenesid erakorraliste kulude alal 35.000 kr. kinnisvara muretsemisel Tallinnas.

Korralised kulud vähenesid peaaasjalikult keskasutuses palkade arvel, vakantsetest ja ärakaotatud kohtadest ja välisesinduste üldiste kulude alal (ametisõidud ja informatsioon), millist krediiti vähendati.

Kulude tõus välisesindustes (peatükk B) on tingitud palkade ja vallasvara kulude suurenemisest. Palgad tõusid ühenduses uue riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse maksmapanemisega; vallasvara kulud suurenesid saatkondades (Riias, Londonis, Pariisis, Berliinis, Roomas, Kovnos ja konsulaat New-Yorgis) vallasvara soetamisest.

Võrreldes Välisministeeriumi 1927./28. a. kulused sama aasta eelarvega selgub, et kulutatud on 52.744 krooni vähem, kui eelarves ette nähtud, s. o. 4,9%. Üksikasjalikult (peatükkide järgi) selgitab kulude ja eelarve vahetõrja järgnev tabel:

Eelarve peatükid ja nende nimetused	1927./28. a. eelarve Kr.	1927./28. a. kulud Kr.	Vähem kulutatud	
			Kr.	%
Korralised kulud.				
Ptk. I. Keskasutus	181.446	172.277	9.169	5,1
” II. Välisesindus:				
A. Üldised kulud	217.012	206.631	10.381	4,8
B. Valisesindused	614.788	596.594	18.194	2,9
Kokku	1.013.246	975.502	37.744	3,7
Erakorralised kulud.				
Ftk. I. Keskasutus	50.000	35.000	15.000	30
Kokku Välisministeerium	1.063.246	1.010.502	52.744	4,9

Välisministeeriumi poolt ühes välisesindustega on vastu võetud tulusid:

1925 eelarveaastal	208.131 kr.
1926./27. „	144.099 „
1927./28. „	142.155 „

Tulud.

Välisministeeriumi tulud on kahel viimasel aastal vähenenud, mis tingitud uute konsulaartariifide maksmapanemisest 1926. a. ja viisade ärakaotamisest Lätis ja Soomes (21. XII 1925. a. ja 4. VII 1927. a. alates).

Välisministeeriumi koosseis muutus aruandeaastal järgmiselt: koosseis vähenes keskasutuses 1 ametniku (pearaamatupidaja abi) ja välisesindustes 8 ametniku (2 sekretäri, 1 tõlk, 3 masinakirjutajat, 1 van. ametnik ja konsulaaragent Jamburis), kokku 9 ametniku võrra ning suurenes Brüsseli ja Konstantinopoli sekretär-asekonsuli — ning saatkonna juure Stockholmis II sekretäri-asekonsuli koha asutamise — 3 ametniku võrra.

Tegevus.

Samal ajal koosseisude seadusega muudeti Stockholmis chargé d'affaires saadikuks, Roomas — nõunik saadikuks ja Kaunases — sekretär-konsul chargé d'affaires'iks.

Peale kõrgema diplomaatilise esinduse koosnes aruandeaastal konsulaarvõrk 94 esindusest, neist 78 aukonsulit (consul honoris).

Eesti kaubandusele kõige elavamates Saksa, Inglise ja Prantsuse sadamalinnades töötavad aukonsulid palgata, kuna Ateenas, Harbiinis ja Šanghais tegutsevad võrdlemisi kõrgepalgalised konsulid, kuigi nende töötulemus ei anna soovitavaid tagajärgi. Näit. konsulaadi ülevalpidamine Kreekas läks maksma riigile 1927./28. a. 13.520 kr., kuna 1927. a. oli riigi statistika büroo andmete järgi väljaveedu Eestist Kreekasse 7 tonni 7.110 kr. väärtuses ja sissevedu Kreekast Eestisse 52 tonni 62.900 kr. väärtuses, seega ületasid konsulaadi ülevalpidamise kulud isegi Kreekasse väljaveo.

Revideerimisel leitud puuduste tõttu jättis Riigikontroll Välisministeeriumi 1927./28. a. kuludest asialgu õigeks tunnustamata 71.697 kr. peajasjalikult palkade, ametisõitute, ametnikkudele ja teenijatele arstiabi ja toetuse andmise, rahvusvaheliste lepingute sõlmimise ja täitmise, konverentside ja erakorraliste, esinduste, informatsiooni ja Eesti kodanikkude kojutoomise kulude aladel.

Revisjoni tulemused.

Peale selle peab tähendama, et ministeerium oli osa 1926./27. a. kulusid 4.138 kr. välja jätnud sama aasta eelarve täitmise aruandest (peajasjalikult krediidi puudumisel) neid arvestades seadusevastaselt järgmise 1927./28. a. eelarve kuludena. Riigikontrolõri ülevaates on aga tähendatud kulu 1926./27. a. kuluna arvestatud. Kuna tähendatud parandus ei ole arvesse võetud Välis- ega Rahaministeeriumi poolt 1927./28. a. eelarve täitmise aruande kokkuseadmisel, siis on see ka välja jäetud käesoleva aasta eelarve täitmise aruande kuludest.

Peale selle on tarvilik kulude ümberpaigutamine 147.90 kr. suuruses, sest ministeerium on arvestanud osa palkasid ametisõidu kuludena.

Välisesinduste poolt vastu võetud tulud on dokumentaalselt tõestamata. Kuna välisesindustes tuludokumentide muretsemine raskustega seotud, soovitas 1926. aastal Riigikontroll ministeeriumile konsulaar- maksude tasumisel raha asemel tarvitamisele võtta sellekohased margid. Kuigi ministeerium seda soovi pooldas, ei ole ta seni maksuma pannud uuendust.

Mõned aukonsulid annavad vastuvõetud konsulaartulud ministeeriumile, kuna teised need tulud tarvitavad konsulaadi ülevalpidamiseks vastavalt sellekohasele kokkuleppele ministeeriumiga. Kuna seni maks- vas Konsulaarseadustikus (S. K. XI k. II jagu) aukonsulite instituuti ette ei ole nähtud, vajab konsulaar- tulude üleandmise kord reguleerimist.

Välisministeeriumi kulude alal õigeks tunnustamata jäänud summade ja nende õiendamise kohta kuni 1. novembrini 1928. a. annab üldise ülevaate alljärgnev tabel:

Aastad	Jäi õigeks tunnusta- mata Kr.	Kuni 1. nov. 1928. a. õien- datud Kr.	Saldo 1. XI. 1928. a. Kr.
1921. . .	10.316	6.649	3.667
1922. . .	27.378	8.975	18.403
1923. . .	13.911	733	13.178
1924. . .	9.616	794	8.822
1925. . .	6.414	228	6.186
1926. I. I —			
31. III. . .	11.186	13	11.173
1926./27.	33.103	1.550	31.553
1927./28.	71.697	29	71.668
Kokku	183.621	18.971	164.650

Töö-Hoolekandeministeerium.

Töö-Hoolekandeministeerium kulutas 1927./28. aruandeaastal, võrreldes eelmise aastaga, 350.168 kr. ehk 8,03% võrra rohkem.

Ministeeriumi korrallised kulud 1927./28. aastal olid järgmised üksikute peatükkide ja alajaotuste järgi:

Korrallised kulud.

Ptk.	Alajaotused	Kulud kroonides		Kulusid 1927/28 a. rohkem (+) ehk vähem (-)	
		1927/28 a.	1926/27 a.	Kroonides	%%
I	Keskasutus	70.309	65.969	+4.340	+3,6
II	Tervishoiu ja hoolekande valitsus:				
	A. Keskasutus	1.624.687	1.446.607	+178.080	+12,3
	B. Leprosooriumid	110.458	106.115	+4.343	+4,1
	C. Tervishoiu asutused	251.020	228.551	+22.469	+9,3
	D. Lastevarjupaigad	304.285	306.754	-2.469	-0,8
	E. Mitmesugused hoolekande asutused	235.810	227.029	+8.781	+3,9
	Kokku p. II	2.526.260	2.315.056	+211.204	+9,1
III	Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsus:				
	A. Keskasutus	2.076.436	1.934.895	+141.541	+7,3
	B. Töökaitse jaoskonnad	37.736	44.653	-6.917	-15,5
	Kokku p. III	2.114.172	1.979.548	+134.624	+6,8
	Kokku ministeerium	4.710.741	4.360.573	+350.168	+8,0

Ministeeriumi keskasutuse korrallised kulud suurenesid teenistusetasu alal palkade tõstmisest koosseisude seaduse maksmapanemisel, kantselei kulude alal — erikirjanduse muretsemisest hoolekande, tervishoiu ja töökaitse valitsustele ja majapidamise alal — ministeeriumi ruumide ümberehituse tõttu.

Tervishoiu ja hoolekande valitsuse keskasutuse kulud suurenesid 12,3% võrra, nimelt kultuurilise toetuse, rahva tervishoiu, riikliku hoolekande ning segakulude aladel, kuna kulud vähenesid teistel aladel.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsuse kulud tõusid 7,3%. Ametsõidu kulud ja pensioni summad näitavad tõusu. Ametsõitjate alal on suuremaks kuluks rahvusvahelisele Genfi konverentsile komandeeritud saadikute sõidu- ja päevarahad.

Pensionide kulud on tõusnud 6,9% pensionäride arvu suurenemise tõttu.

Töökaitse jaoskondade kulud on vähenenud 15,5% võrra jaoskondade koondamisest 9 pealt 5-le.

Ministeeriumi 1927./28. a. erakorrallised kulud võrreldes 1926./27. a. kuludega vähenesid 239.020.23 kr. ehk 46,5% võrra, mis üksikute peatükkide ja alajaotuste järele olid järgmised:

Erakorrallised kulud.

Ptk.	A l a j a o t u s e d	K u l u d		Tulusid 1927/28 a. rohkem (+) ehk vähem (—)	
		1927/28 a.	1926/27 a.	kroonides	%%
II	Tervishoiu ja hoolekande valitsus:				
	A. Keskasutus	131.201	151.089	—19.888	—13,2
	B. Leprosooriumid	21.785	10.226	+11.559	+113,0
	C. Tervishoiu asutused	6.020	61.845	—55.825	—90,3
	D. Lastevanemajad	14.349	32.697	—18.348	—56,1
	E. Mitmesugused hoolekande asutused	9.066	17.044	—7.978	—46,8
	Kokku p. II	182.421	272.901	—90.480	—33,1
III	Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsus:				
	A. Keskasutus	93.000	241.540	—148.540	—61,5
	Kokku ministereerium	275.421	514.441	—239.020	—46,5

Erakorraliste kulude vähenemise või suurenemise põhjused on peajoonetes järgmised:

Tervishoiu ja hoolekande valitsuse keskasutuse kulud vähenesid toetussummade arvel Eesti Punase Risti peavalitsusele, vigastatud sõjameeste ühingule ja kindral Laidoneri nimelise invaliidide kapitalile. Leprosooriumide kulud tõusid peaaesjalikult Tarvastu leprosooriumi personali maja ehituse ja kanalisatsiooni sisseseadmise tõttu.

Tervishoiu asutuste kulud vähenesid, kuna suuremad ehitustööd eelmisel aastal lõpetati (Jämejala vaimuhaigemajas ja Tägepera sanatooriumis). Käsilolev Jämejala vaimuhaigete asutuse uue haigemaja ehitus ja kanalisatsiooni sisseseadmine jäi aruandeaasta lõpul pooleli, ning vastav krediit kanti üle järgmisele eelarveaastale.

Lastevanemajade kulud vähenesid Taheva vigaste laste kodu hoonete ehitamise ja kordaseadmise lõpetamise tõttu.

Mitmesuguste hoolekande asutuste kulud vähenesid. Suuremaks kuluks oli Udriku nõdranõistuselikkude kodus elektrivalgustuse sisseseadmine ja kinnisvara muretsemine laste suvekolonniile Narva-Jõesuus.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsuse kulud vähenesid selle tõttu, et tööpuuduse vastu võitlemiseks määratud krediidid anti teedeministereeriumi käsutusse.

Eelarve täitmine.

Ministereeriumi 1927./28. eelarveaasta tegelikud kulud, võrreldes eelarves ettenähtud summadega, kujunesid järgmiselt:

Ptk.	Ü k s u s t e n i m e t u s e d	1927/28 a. määratud kulutada		1928/29 a. peaae üle kant. riigi eelarves § 41 põhjal	Vähem kulutatud	
		määrat.	kulutat.		Kr.	%%
	Korralised kulud.					
I	Keskasutus	71.023	70.309	—	714	1,0
II	Tervishoiu ja hoolekande valitsus	2.618.323	2.526.260	28.866	63.197	2,4
III	Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsus	2.142.852	2.114.172	—	28.680	1,3
	Kokku	4.832.198	4.710.741	28.866	92.591	1,9
	Erakorralised kulud.					
II	Tervishoiu ja hoolekande valitsus	308.104	182.420	121.098	4.586	1,5
III	Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsus	93.000	93.000	—	—	—
	Kokku	401.104	275.420	121.098	4.586	1,1

Korraliste kulude eelarve summade ülejäägid üksikute peatükkide ja alajaotuste järgi kõiguvad 0,7 — 10,3%%. Suurima ülejäägi, 10,3% annab töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsuse töökaitse jaoskonna krediit, mis tingitud jaoskondade koondamisest aruandeaastal.

Suurim ülejääk (29,7%) tekkis erakorralistest kuludest — mitmesuguste hoolekande asutustele lubatud krediitide alal, sest et Narva-Jõesuus laste koloniile osteti maja odavamalt, kui ette nähtud eelarves.

Aruandeaastal teostati ministeeriumi ümberkorraldamine. Endised hoolekande osakond ja tervishoiu peavalitsus liideti tervishoiu ja hoolekande valitsuseks; töökaitse osakond nimetati töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsuseks, pannes tema peale end. hoolekande osakonna ülesannetest pensionide korraldamise. Töö-Hoolekandeministeerium täitis vastavate seadustega tema pealepandud ülesanded kahel teel: 1) toetades omavalitsusi ja eraorganisatsioone ülesannete teostamisel tervishoiu ja hoolekande alal ja 2) otsekohe korraldades ja ülalpidades tervishoiu ja hoolekande asutusi.

Toetuste andmiseks kasutas ministeerium krediiti, mis temale selleks eelarvega lubatud. Aruandeaastal need summad on, võrreldes eelmise aasta summadega, suurenenud järgmiselt:

	Kulud kroonides		Suurenemine	
	1927/28 a.	1926/27 a.	absoluutselt	%%
Kultuuriline toetus	661.569	616.152	45.417	+7,4
Rahva tervishoid	243.646	210.412	33.234	+15,8
Riiklik hoolekanne	664.995	558.281	106.714	+19,1

Kultuurilise toetusena anti välja asutustele ja organisatsioonidele kokku 650.108 kr.

Ülejäänud krediit 11.461 kr. on välja antud vähemates osades üksikutele isikutele.

Toetussummade kulutamise ja saavutatud tagajärgede kohta ei saa riigikontroll avaldada seisukohta, sest vaatamata nõudmistele ei ole saadetud selle üle aruandeid.

Rahva tervishoiu alal tehtud kulud sisaldavad summasid, mis riik tasub omavalitsustele vastavate seaduste põhjal. Suurem osa sellest kulust langeb suguhaiguste (154.993 kr.) ja teiste külgehakkavate haiguste vastu võitlemisele (83.152 kr.). Üldise tervishoiu ülesannete täitmiseks (peaasjalikult sanitaar-topograafilised tööd) kulutati 5.500 kr. Külgehakkavatest haigustest nõudis suurema kulu sarlaki taud.

Riikliku hoolekande alal ministeeriumi tegevus väljendus aruandeaastal järgmistes toetustes:

1) endistele mõisapensionärile, kes said toetust endistelt omanikkudelt enne mõisade võõrandamist; aasta alul oli toetusesaajaid perekondi 428, kelledest Vabariigi Valitsuse otsusel anti igapähele 6 kr. kuus toetusraha;

2) lastekasvatamiseks perekondades. Perekondadesse antud laste arv aruandeaastal oli 335, makseti 10—25 kr. lapselt kuus;

3) 271 mitmesugusele pensionäri, kelledele iga kuu makseti kindel summa; selle toetuse saajateks olid:

a) 156 endist kooliõpetajat, igapähele keskmiselt	13.80	kr. kuus
b) 57 end. raudteelast, igapähele keskmiselt	20.40	„ „
c) 15 väljasaadetute perekonda, igapähele	14.25	„ „
d) 11 endist riigiteenijat, igapähele	19.25	„ „
e) 11 eraisikut, kellel riiklikud teened, igapähele keskmiselt	19.20	„ „
f) 8 end. professori ja keskkooli õpetajat	63.75	„ „
i) 4 optanti	14.00	„ „
k) 4 endist ulikooli teenijat	11.10	„ „
l) 5 kodakondsuseta isikut	13.20	„ „

4) juhusliselt puudustkannatavatele isikutele, kellede hulka kuulusid Eestis viibivad kodakondsuseta isikud ja välismaa kodanikud, välismaal viibivad Eesti kodanikud; loodusliste õnnetuste tagajärjel kannatanud isikud;

5) hoolekandeks nõdrameelsete ja langetõbiste eest 414.097 kr., nimelt:

a) Seevaldi vaimuhaigemajale, 520—530 haiget		254.48	kr.
b) Tartu ülikooli vaimuhaigete kliinikule, 47—50 haiget		28.091	„
d) Sindi nõdrameelsete varjupaigale, 100—110 hooalust		27.288	„
e) Kavastu kodule, 35 „		8.759	„
f) Tartu kodule, 40—48 „		14.884	„
g) Võisiku varjupaigale, 40 „		9.772	„
h) Erastvere varjupaigale, 110 „		28.391	„
i) Naini asutusele, 15 „		4.344	„
k) kodusel ravitsusel olevatele vaimuhaigetele ja langetõbistele lepingute järgi mitmesugusel määral.			

6) sõjainvaliididele ravitsemiseks aruandeaastal 22.898.50 kr.

Ministeeriumi otsekohehes korralduses tegutsesid:

I. 4 leprosooriumi: Tarvastus, Kuudal, Audakul, Muulil.

II. 8 tervishoiu asutust: Jämejala vaimuhaigemaja, Pilguse vaimuhaigemaja, Tagopera sanatoorium, Paljassaare merekarantiin, Narva observatsiooni punkt ja 15. XII-st 1927 a. Seevaldi vaimuhaigemaja, Lastekodu-sanatoorium, novembri kuust 1927 a. ja Vigaste laste kodu kuni novembrini 1927 a.

III. 7 lastevarjupaika: Tallinna rinnalaste ja emade kodu (Nõmmel), Tartu, Kurossaare, Narva rinnalaste ja emade kodu, Vaivara lastekodu, Muraste lastekodu (Eesti Punase Risti kaastegevusel) ja Aaspere lastekodu (E. Punase Risti kaastegevusel.).

IV. 8 mitmesugust hoolekande asutust: Pimedate eksternaat Tartus, Pimedate kodu-kool Tartus, Invaliidide ühiselumaja Tallinnas, Invaliidide ühiselumaja Tartus, Invaliidide kodu Inastus (E. Punase Risti korraldusel), Udriku nõdramoistustlike kodu, Alaealiste tütarlaste kodu Saksis ja Suvkoloniid.

Riigikontrolli korraldusesolevate aruannete ja andmete järgi kujunevad ministeeriumi üksikute asutuste, kulud aruandeaastal, võrreldes eelmise aasta kuludega, järgmisteks:

Leprosooriumides:

	Keskmise haigete arv		Kulu ühe haige kohta kuus kroonides	
	1927/28 a.	1926/27 a.	1927/28 a.	1926/27 a.
Audakul	52	52	38,54	40,29
Kuudal	77	71	39,06	36,54
Tarvastus	80	84	44,86	44,50
Muulil	15	15	40,3	38,88
	224	222		

Kulude normid üksikutes asutustes olenesid asutuse asukohast, kohalikkudest turuhindadest ja majapidamise juhtimise oskusest ning korralikkusest.

Tervishoiu asutuste kulud olid:

	Keskmise haigete arv		Keskmise kulu ühe haige kohta kuus kroonides	
	1927/28 a.	1926/27 a.	1927/28 a.	1926/27 a.
Jämejala vaimuhaigemaja	120	110	52,59	53,27
Pilguse „	45	41	38,88	44,02
Tagopera sanatoorium	83	81	57,08	53,00

Mõlemates vaimuhaigemajades võib märgata hoolealuste ülevalpidamise kulude vähenemise tendentsi, kuna sanatooriumis kulud suurenesid. Viimast nähtust võib suurelt osalt seletada korratu majapidamisega.

Narva observatsiooni punkti üldkulud olid aruandeaastal 4.933 kr. Punktis vaadati läbi 266 reisi, 2 optanti ja 6 salaja üle piiri tulnud isikut. Paljassaare merekarantiini kulud võrdusid 1.360 kr., suurenedes, võrreldes eelmise aastaga, 27,7% võrra remontide arvel. Haigeid karantiinis ei olnud, kuna need saadetakse laevadelt linna haigemajasse.

Lastevarjupaikade — keskmise hoolealuste arv ja nende ülevalpidamise kulud on toodud allpool üksikute asutuste kaupa:

	Laste arv		Kulu kuus lapse pealt	
	1927/28 a.	1926/27 a.	1927/28 a.	1926/27 a.
Nõmme rinnalaste- ja emade- kodu . .	132	130	44,40	49,42
Tartu „ „ „ „	59	56	40,94	51,32
Kuresaare „ „ „ „	51	52	47,16	46,60
Narva „ „ „ „	50	50	53,08	45,20
Vaivara lastekodu	106	107	45,22	41,37
Muraste „	51		44,26	41,29
Aaspere „	54		40,29	35,41

Kulude kõikumine ühe lapse ülevalpidamiseks üksikutes asutustes on seletatav kohalikkude turuhindadega, laste arvuga, kui ka majapidamise juhtimise oskusega.

Laste varjupaikade hulka kuulub peale ülaltähendatute — Taheva lastekodu-sanatoorium, mis alustas tegevust 1927. a. novembris. Kulutatud on aruandeaastal sanatooriumile 16.638 kr. Hoolealuseid oli keskmiselt 12.

Mitmesuguste hoolekandeaasutuste kulude kogusumma on 235.810 kr.

	Hoolealuste arv		Hoolealuse kulu kuus	
	1927/28 a.	1926/27 a.	1927/28 a.	1926/27 a.
Pimedate kodu koolis	29	22	74,74	71,89
Pimedate töökoolis	40	16	16,22	42,28
Tallinna invaliidide ühiselumajas	26	30	38,69	37,50
Udriku nõdram. kodus	79	72	51,61	62,77
Tütarlaste kodus	14	15	91,60	41,20

Peab märkima, et Udriku nõdrameelsete kodu kahju põllumajanduse alal kasvab iga aastaga. Nimelt andis põllumajandus (116 t. põldu) kahju 1925./26. a. 4.717 kr., 1926./27. a. — 11.139 kr. ja 1927./28. a. — 13.320 kr. Kui viimase aasta kahjusumma hoolealuste ülalpidamise kuludele juure arvata, siis tõuseb hoolealuse kulu 65.66 kr. peale kuus.

Ka Saksi tütarlaste kodu 46,51 tiinuline talu andis 2.195 kr. kahju.

Laste suvekoloniidid olid: Tabasalus, Vaivaras, Kose-Uuemõisas, Kunda-Mallas, Narva-Jõesuus ja Kaagveres. Lapsi oli koloniides üldse 846. Üksiku lapse ülevalpidamine maksis keskmiselt 21 kr. kuus.

Riigikontrolli poolt on Töö- ja Hoolekandeministeeriumis 1927./28. a. jooksul faktilise kontrolli korras revideeritud 6 asutust, nimelt 1) Udriku nõdramõistusliste kodu, 2) Kuuda leprosoorium, 3) Saksi tütarlaste kodu, 4) Tarvastu leprosoorium, 5) Jämejala vaimuhaigete maja ja 6) Taagepera sanatoorium kahel korral. Puudusi leiti 5 asutuses. Puudused tulid ilmsiks peaaesjalikult kassa, arve- ja majapidamise ning põllumajanduse aladel.

Prokuratuuri korraldusse on saadetud kahe asutuse revideerimise materjal süüdistusega kahe ametniku vastu.

Ministeeriumi poolt vallandati kaks ametnikku.

Revisjoni ulatus.

Ministeeriumi 1927./28. a. kulude aruande revideerimisel Riigikontrollis jäi esialgu õigeks tunnustamata 160.945 kr. Kuni 1. novembrini 1928. a. on asutuste poolt õiendatud täiendavate dokumentide saatmisega 830 kr. Jääb õigeks tunnustamata 1. nov. 1928. a. 160.115 kr.

Summade selgitamiselevõtmise põhjused olid peaaesjalikult järgmised:

Omavalitsustele ja organisatsioonidele on välja antud summasid hooldekande⁷ seadustes ettenähtud sotsiaalkindlustuse elluviimiseks, kuid summade kulutamise kohta puuduvad aruanded; välisriikide kodanikkudele toetuste andmisel ei ole silmas peetud vastavaid konventsioone ja seaduse nõudeid. Alluvates asutustes ei ole kinni peetud kindlaksmääratud koosseisudest. Samuti on puudulik ainete, varustuse ja materjalide arvestamine. Ehituste ja remontide aruanded on puudulikult esitatud ja ei vasta seaduses ettenähtud nõuetele. Asutustele igasuguste tarbete ostmisel ei ole arvestatud õiendushindadega. Päeva- ja sõidurahade maksmisel ei ole kinni peetud ettenähtud normidest ja taksidest. Samad puudused tulevad ette arstiabiandmise alal. Osa kulude tõenduseks ei ole esitatud dokumente ja aruanded on puudulikult kokku seatud.

Alljärgnev tabel annab ülevaate endistel aastatel selgitamisele võetud ja 1. aprillist 1927. a. kuni 1. novembrini 1928. a. õiendatud summade kohta:

Aastad	1. aprillil 1927 a. oli selgitamata kr.	1. apr. 1927 a. kuni 1. nov. 1928 a. õiendatud kr.	1. nov. 1928 a. jäi selgitamata kr.
1922. . .	73.082.84	73.082.84	—
1923. . .	115.464.12	19.016.21	96.447.91
1924. . .	202.656.05	14.940.97	187.715.08
1925. . .	37.379.55	4.206.46	33.173.09
1926. I-III kuud . . .	14.177.71	534.93	13.642.78
1926./27.	56.273.47	6.314.74	49.958.73
Kokku	499.033.74	118.096.15	380.937.59

Riigiettevõtted.

Eesti Pank.

Möödunud 1927. aasta oli Eesti Panga ümberkorraldamise aastaks. Ümberkorraldamise tööd, mis seotud rahareformiga, algasid juba 1925. aastal ja jõudsid lõpule 1. jaanuariks 1928. a., mil pank hakkas teotsema uue põhikirja alusel.

Eesti Panga ümberkorraldamise vajadus olenes peaasjalikult sellest, et pank ei pidanud kinni emissioonipanga põhimõtetest ja teotse ka kommerts pangana, mille tulemuseks oli panga koormumine illikviidsete laenudega, krediidi inflatsioon, osalt marga kursi langemine ja panga sattumine täielisse rippuvusse riigikassast, kelle nõudmiste kogusumma tõusis aruandeaasta lõpuks 2.886,3 milj. mk.

Nimetatud puudustest tingitud Eesti Panga ümberkorraldamise kava nägi ette ühelt poolt — panga ülesannete ja funktsioonide muutmise ja teiselt poolt — välislaenu tegemise tarviduse Rahvasteliidu eestkostmisel, et vabastada panka koormavatest pikaajalistest laenudest.

Et muretseda välislaenu Rahvasteliidu toetusel ja ära kuulata tema asjatundjate arvamist meie majandusliku ja criti rahandusliku seisukorra ning vajalikkude reformide kohta, paluti Vabariigi Valitsuse poolt Rahvasteliidu esindajaid kohale. Selle tagajärjel sõitis Eestisse 1925. a. jaanuaris delegatsioon, kes oma vaatlustest ja uurimistest seadis kokku aruande Rahvasteliidu finantskomiteele, milline viimase poolt esitati Nõukogule 1925. a. märtsis. Delegatsioon leidis soovitavaks: 1) Eesti Panga põhikirja muutmist niisuguseks, et pank saaks lõplikult rippumatuks riigist, 2) üle anda pangale riigi metallireserv ühes riigi emissiooniga, ja 3) et pank võtaks oma laenuportfelli põhjalikule revideerimisele, kusjuures eraldataks kõik laenud ning vekslid, mis ei ole sissenõuetavad 10 kuu jooksul ja üle antaks teistele pikaajalistele laenuasutistele. Eeltoodud põhimõtted võeti Valitsuse poolt omaks ja seega oli lõplikult otsustatud Eesti Panga reformi tarvidus.

Rahanduseekspert Sir W. Williamson'i kaasabil, kelle Inglise Pank soovitas meile nõuandjaks, edenesid reformi kavade kokkuseadmise tööd Rahaministeeriumis niivõrt, et Vabariigi Valitsusel avanes võimalus esitada neid Rahvasteliidule tutvumiseks veel 1926. a. sügisel. Lisaks esitatud kavale andis finantskomiteele täiendava aruande Eesti majandusliku seisukorra kohta viimase liige h-ra Jannsen, kes Vabariigi Valitsuse palvel Rahvasteliidu esindajana viibis Tallinnas 30. nov. — 2. dets. 1926. a. rahareformi elluviimise võimalustega tutvumise otstarbel. Selle tagajärjel esitas finantskomitee Liidu Nõukogule aruande ühes ettepanekuga muretseda Eestile Rahvasteliidu toetusel välislaenu kogusummas 1.350.000 naelsterlingit tingimisel, et teostataks Eesti Panga ja rahareform, üle antaks uuele emissioonipangale riigi-kassatähed ühes kulla ja teiste väärtustega, mis riigil olemas emissiooni katteks, ja asutataks hüpooteegipank.

Tähendatud aruanne ühes ettepanekuga kiideti heaks Rahvasteliidu Nõukogu resolutsiooniga 10. XII 1926. a. ja samal päeval kirjutati alla Rahaministri poolt vastav protokoll, mis kinnitati Vabariigi Valitsuse otsusega 11. märtsist 1927. a. Nimetatud protokolli nõuete kohaselt seati kokku määratud ajaks uue

Reform.

Eesti Panga põhikirja kava, mis esitati finantskomiteele heakskiitmiseks ja viimase poolt Nõukogule kinnitamiseks. Liidu Nõukogu kiitis heaks esitatud põhikirja kava ja kinnitas selle 11. märtsil 1927. a. Vastavalt sellele kavale võeti vastu Riigikogu poolt uus Eesti Panga põhikiri 3. mail 1927. a.

Kui rahareformi eeltööd olid lõpetatud Rahvasteliidu tingimuste kohaselt, siis teostati laen Rahvasteliidu eeskostmisel 1.361.635 naelsterlingi suuruses. Sellest summast kuulus Eesti Pangale ülevõetavale vastutasuks pangalt ülevõetavate pikaajaliste laenude eest 1.000.000 naelsterlingit, kuna ülejäänud osa määrati hüpoteegipanga asutamiseks.

Peale laenu teostamist jätkati panga laenuportfelli ümberkorraldamist vastavalt uuele põhikirjale, missugune töö lõppes 1. jaan. 1928. a., kuna pank oli kohustatud tegutsema juba uue põhikirja alusel.

Aruanne.

Eesti Panga 1927. aasta aruanne, mis esitati Riigikontrolli 17. veebr. 1928. a., revideeriti Riigikontrolli esindajate poolt kohapeal, kusjuures kokku seati vastav akt revideerimisel ilmsiks tulnud puuduste kohta, millest ärakiri esitati Vabariigi Valitsusele 16. III 1928. a. Vabariigi Valitsus, jättes arvesse võtmata nimetatud aktis toodud puudused, kinnitas Eesti Panga aruande otsusega 31. märtsist 1928. a. sel kujul, nagu see oli esitatud panga juhatuse poolt.

Vastavalt sellele kujunes Eesti panga äriseis 31. XII 1927. a., kõrvutatult kahe eelmise aasta bilansiga, järgmiselt (miljonites markades):

AKTIIVA.	31 detsember 1927 a.	31 detsember 1926 a.	31 detsember 1925 a.
Kassa	791,4	854,9	762
Kuld välismaal	459,6	459,6	459
Välisraha	105	73,4	63,8
Väliskorrespondendid Nostro	1.130,3	341,6	340,4
Väärtpaberid	161,9	131	165
Välisvekslid	54,2	91,1	206,6
Sisevekslid	1.659,9	1.751,4	1.716,8
Konto-korrent ja muud kindlustatud laenud	4.002,2	4.045,3	3.947,5
Garantiide ja akkredit. laenud	149,9	— 361,1	— 586,1
Kinnis- ja vallasvara	222,9	177,7	153,4
Muu aktiva	48,5	49,9	139,2
	<u>8.635,9</u>	<u>7.983,9</u>	<u>7.953,7</u>

PASSIVA.	31 detsembr. 1927 a.	31 detsembr. 1926 a.	31 detsembr. 1925 a.
Põhikapital	250	250	250
Tagavarakapitalid	400,5	250	207,9
Kinnisvarakapital	22	22	—
Kursivahe reserv	—	86,7	86,7
Panga ametn. ja teenijate toetusekapital	16,1	—	—
Kustutusekapital	14	10,3	6,2
Eritagavarakapital	130	—	—
Pangatähtede emissioon	2.750	2.250	2.250
Riigikassa erihoiusummad	2.396,8	2.391,6	2.348,1
Jooksvad arved	2.145,1*)	2.172,9	2.236,5

*) Selles riigi ja riigiasutuste summasid 1358 milj. marka ja eraisikute ja -asutuste summasid 781,1 milj. mk.

Tähtajalised hoisummad	89,2	77,7	99,3
Kohustused välisrahas	39,6	60,2	58,7
Lunastamata maksuõieduse dokumendid	45,2	34,3	46,9
Garantiid ja akkreditiiivid 149.9	—	361,1	— 586,1
Muu passiva	108,5	114,2	146,2
Puhaskasu	228,9	264	217,2
	<u>8.635,9</u>	<u>7.983,9</u>	<u>7.953,7</u>
Väärtused depoons	1.533,7	2.386	2.754,4
Inkasso dokumendid	323	309,7	284,8

Panga käsutuses olevate kapitalide kogusumma tõusis läinud aasta lõpuks 8.621,9 milj. marga peale. See summa sisaldas: omakapitali 688,6 milj. mk. ehk 8%, võörkapitali 7.704,4 milj. mk. ehk 89,3% ja aruandeaasta puhaskasu 228,9 milj. mk. ehk 2,7%. Võrrelduna 1926. a. on panga käsutuses olevate kapitalide kogusumma 1927. a. suurenenud 648,3 milj. marga ehk 8,1% võrra. Üksikud kapitalid muutusid sealjuures järgmiselt:

Kapitalid.

1) **Omakapital**, mis koosneb põhi-, tagavara-, ametnikkude toetus- ja kinnisvarakapitalist ja kursivahede reservist, suurenes 79,9 milj. m. ehk 13% võrra. Omakapitalidest suurenes nimelt tagavarakapital eelmiseaasta puhtakasu arvel 63,8 milj. m. võrra ja ametnikkude toetuskapital 16,1 milj. m., missugune summa üle kanti samanimeliselt jooksvalt arvelt.

2) **Võörkapital**, mis koosneb passiivsetest ja indifferentsetest operatsioonidest ja passiiv-laenudest, tõusis 603,5 milj. m. ehk 8,5% võrra, andes aasta lõpuks 7.704,4 milj. m. summa.

3) **Aruandeaasta puhaskasu** vähenes eelmiseaastaga võrreldes 35,1 milj. m. võrra, kusjuures aasta lõpul sel arvel oli 228,9 milj. m.

Eesti Panga kui keskpanga ülesannetest nõudsid aruandeaastal suuremat tähelepanu: rahaväärtuse kindlustamine ja krediituru korraldamine.

Tegevus.

Marga väärtuse stabiiliteedi hoidmine ei tekitanud aruandeaastal pangale erilisi raskusi. Soodsa väliskaubanduse tõttu, mis andis 1927. aastal väljaveo ülekaalu 935 milj. mk., oli valuuta pakkumine tunduvalt suurem nõudmisest. Selle tagajärjel kasvasid Eesti Panga välisvaluuta tagavarad läinud aasta jooksul 804 milj. marga ehk 88,8% võrra ja tõusid aasta lõpuks 1.709,5 milj. margale. Marga kurss püsis kindlana kogu aasta ja kõvenes dollari suhtes aasta lõpuks siseturul 0,7% ja välisturul 0,5% võrra.

Ka krediituru korraldamine ei nõudnud pangalt suuremaid jõupingutusi. Siin tuleb Eesti Panga arvele kirjutada era- ja ühispankade poolt laenuprotsendi alandamise läbiviimine. Kuigi pankade rõhuv enamuse oli laenu protsendi alandamise vastu, oli ta siiski sunnitud arvestama Eesti Panga „soovitusega“ ja alandama laenu protsenti 18%—15% ja ühtlasi andma nõusoleku selle protsendi alandamiseks veel 14% peale, alates 1. jaan. 1928. a.

Eesti Panga teeneid krediidi olude tervendamisel ei saa eitada ka pankade arvu vähendamises, mis leidis aset aruandeaastal. Nii ühendati Põhja Pank Tallinna Krediit pangaga peajasjalikult Eesti Panga mõjul ja ka toetusel, kusjuures Eesti Pank võttis üle mõned aktiiva osad Põhja Pangast.

Eesti Panga tegevus laienes aruandeaastal ka kapitalituru korraldamisele. Leppides kokku pankadega paberite ostu-müügi kursi üle, Eesti Pank kohustus müüma hüpoteegipankade pantlehti, tingimusega tagasi võtta neid sama kursiga ostja nõudmisel. Ühtlasi võimaldas Eesti Pank oma võlgnikkudele soodsalt tasuda oma võlgasid nimetatud paberitega. Selle tagajärjel ei tekitanud nende paberite realiseerimine enam erilisi raskusi, kuna nõudmine nende järgi ületas pakkumise.

Tähtsamaks Eesti Panga ülesandeks aruandeaastal, nagu näha eelpool, oli eeltööde lõpetamine üleminekuks uue põhikirja alusele. Rahvasteliidu finantskomitee aruande järgi 8. detsembrist 1926. a. oli pank kohustatud põhjalikult revideerima oma aktivat enne reformi elluviimist ja eraldama kõik laenud ning vekslid, mida ei ole võimalik sisse nõuda 10 kuu jooksul. Vastavalt sellele asus pank laenuportfelli revideerimisele, mille tagajärjel liigitati laenud järgmiselt: a) laenud, mida ei suudeta tasuda 5 aasta jooksul, b) laenud, mida suudetakse tasuda 5 aasta jooksul või ümber korraldada vastavalt uuele põhikirjale ja c) ülejäänud laenud, mis on sissenõutavad 10 kuu jooksul.

Mis puutub Eesti Panga äritegevusse, siis tuleb tähendada, et panga operatsioonid püsisid aruandeaastal peamiselt eelmiseaasta tasapinnal, suurenedes aasta lõpuks ümmarguselt 5—6% võrra. Nii suurenesid passiivoperatsioonid 6%, aktiivoperatsioonid — 9,9%, indifferentseid operatsioonid — 3—4%, äriseis — 8,2% ja üldläbikäik — 8,3%.

Eelhimetatud operatsioonide alal kujunes sellejuures panga tegevus aruandeaastal järgmiseks:

1) **Passiivoperatsioonid:** pangatähtede emissioon ja hoiusummad suurenesid: a) seisu suhtes 468,3 milj. marga ehk 5,9% võrra ja b) läbikäigu suhtes 19.922,6 milj. marga ehk 23,9% võrra, mis tõendab passiivoperatsioonide laienemist ja elavamaks muutumist, võrreldes eelmise aastaga.

Sellejuures kujunesid üksikud passiivoperatsioonid järgmiselt:

a) pangatähtede emissioon suurened välisvaluuta tagavarade soetamise otstarbel 500 milj. m. ehk 22,2% võrra, kusjuures need tagavarad kasvasid aasta jooksul 804 milj. m., b) hoiusummad vähenesid 27,8 milj. marga võrra, mille kohta annab ülevaate alltoodud tabel (milj. markades):

	1927		1926	
	Saldo 31. XII	Üldläbikäik d-t. k-t.	Saldo 31. XII	Üldläbikäik d-t. k-t.
Jooksvad arved riigikassa .	489,5	65.143,0	559,7	41.298,7
riigiasutuste	868,5	32.289,3	909,9	33.563,9
erasisikute	787,1		703,3	
Riigikassa erihoiusummad . . .	2.396,8		27,7	
Hoiusummad välisrahas	39,6	4.016,2	60,2	4.504,1
Tähtajalised hoiusummad . . .	89,2	137,—	77,7	70,9
	4.670,7		4.702,4	

Jooksvate arvete läbikäik, nagu selgub eeltoodust, on suurenenud 25,1% võrra, kuid see suurenemine oli ainult riigikassa jooksva arve alal, kuna teised jooksvad arved näitasid läbikäigu suhtes 1,6% vähenemist. Samuti näitab vähenemist selle arve saldo 31. XII 27. a., võrreldes eelmise aastaga, mis tingitud riigikassa ja riigiasutuste jooksvate arvete üldsumma vähenemisest 111,6 milj. marga ehk 7,5% võrra ühelt poolt ning erasisikute ja asutuste jooksvate arvete suurenemisest 83,8 milj. m. ehk 11,9% võrra teiselt poolt.

Üldiseks nähtuseks erahoiusummade alal oli möödunud aastal nende suurenemine nii ühis- kui erapankades. Nii tõusid hoiusummad ühispankades läinud aasta jooksul ümarguselt 68% ja erapankades 33% võrra. Niisuguse järsu tõusu puhul ei suutnud ühis- ja erapangad loomulikult mahutada kõiki oma summasid laenedesse ning selle tagajärjel tekkis teatud raha kokkukuhjamine pankadesse. Osalt selle, osalt Eesti panga poolt avaldatud mõju tõttu olid ühis- ja erapangad sunnitud alandama läinud aastal oma laenu ja ühes sellega ka hoiusummade protsenti. See krediidi protsenti allasurumine nõudis pangaasutustelt teatud pingutisi ja seda enam neilt, kes seni olid maksnud hoiusummade pealt kuni 15%, kuid sellest on nüüd üle saadud ning hoiusummad pole mitte kahanenud, nagu seda tõsiselt kardeti, vaid on kiiresti hakanud kasvama.

2) **Aktiiv-operatsioonid:** diskonteeritud sise- ja välisvekslid, konto-korrent ning muud kindlustatud laenud, väliskorrespondendid Nostro ja korrespondendi välisvaluuta Loro on suureneud aruandeaasta jooksul, võrreldes eelmise aastaga: a) seis suhtes aruandeaasta lõpuks 617,2 milj. m. ehk 9,9% võrra, olles arvel 31. XII. 1927 . a. 6846,6 milj. m. ja b) läbikäigu suhtes 2369,9 milj. marga ehk 4,3% võrra, andes läbikäigu 54717,9 milj. m. suuruses. Üldine aktiiv-operatsioonide juurekasv 1927. a. oli 5,—6%.

Muudatused üksikutes aktiivoperatsioonides olid järgmised:

a) Läbikäimine välis-korrespondentidega panga ülesannete täitmisel vähenes ümmarguselt 5% võrra. Nii täideti väliskorrespondentide poolt panga ülesandeid aruandeaastal 7217,3 milj. m., eelmisel aga 7601,7 milj. m. väärtuses. Samal ajal kasvasid pangasummad välis-korrespondentide juures 788,7 milj. m. ehk 232% võrra, andes saldo aasta lõpuks 1130,3 milj. m.

b) Laenuoperatsioonid sisevekslite, välisvekslite ja kontokorrent arvete alal näitasid aasta jooksul tagasiminekut 171,5 milj. m. ehk 3% võrra, kuid samal ajal suurenes laenude läbikäik 7,3% võrra. Saavutatud suurem läbikäik väiksema portfelli juures näitab, et panga likviidsus on tunduvalt kasvanud aasta jooksul.

Üldine laenude seis püsis läinud aasta jooksul võrdlemisi ühel tasapinnal, kõikudes ümmarguselt 6% võrra. Kõige kõrgem oli laenude seis mais — 5992,4 milj. m. ja kõige madalam novembris — 5613,1 milj. m.

Laenude kindlustuse nõudmisi on tõstetud aasta jooksul tunduvalt. Laenude kindlustuseks on juurde nõutud uusi reaal-kindlustusi, nagu hinnaväärtuslikke obligatsioone, kaupu, millele laialdane ja elav turg jne. Samuti on kindlustusi ümber vahetatud uute ja paremate vastu ning vekslite alal juure tõmmatud maksujõulisi vastutajaid ja žirante.

Mis puutub panga laenupolitikasse, siis oli see aruandeaastal eriti tagasihoidlik. Pank andis uusi laenusid ainult vanade laenude tasumiseks sissetulnud summade piirides. Panga laenude ja vekslite üldsumma tõusis aasta lõpul 5716,3 mil. marga peale, milles oli: välisveksleid 54,2 milj. mk., siseveksleid 1659,9 milj. mk. ning konto-korrent ja muud kindlustatud laene 4002,2 milj. mk.

Üksikutest majandusaladest on aruandeaastal suuremal määral finantseeritud tööstust, omavalitsusi ja laevandust ning õhulaevandust, kuna ülejäänud alad on finantseeritud osalt endises ulatuses, osalt aga vähemal määral kui 1926. a., nagu see näha alltoodud tabelist.

	Laenude seis 31. XII. 1927 a.	% laenude kogusummast	
		1927 a.	1926 a.
Tööstusele antud	2.609,8	46,1%	44,1%
Kaubandusele „	1.068,7	19,0%	20,4%
Rahaasutustele „	643,8	11,2%	12,3%
Põllumajandusele antud	332,7	5,8%	7,2%
Omavalitsustele „	502,3	9,0%	8,5%
Ehitustele „	180,5	3,3%	3,0%
Laevandusele ja õhulaevandusele	103,7	1,8%	1,3%
Kirjastusele	61,9	1,1%	1,2%
Eraisikutele	94,5	1,6%	1,6%
Muud	64,1	1,1%	0,4%
Kokku	5.662*)	100%	100%

*) Selles summas puuduvad välisvekslid 54,2 milj. mk.

Diskonto sisevekslite seis langes aruandeaasta jooksul 91,5 mil. m. ehk 5,2% võrra, vähenedes aasta lõpuks 1659,9 milj. margale. Diskonteeritud oli aruandeaasta kestel 167563 vekslit kogusummas 6431,7 milj. mk. ja välja ostetud 6523,2 milj. väärtuses. Võrreldes eeltoodud andmeid eelmise aastaga, kus diskonteeriti 166387 vekslit 6490,5 milj. marga väärtuses, on diskonto operatsioonid püsinud umbes eelmisaasta tasapinnal.

Aasta jooksul protestiti diskontoveksleid 117,3 milj. m. suuruses, mis on 1,8% aasta kestel diskonteeritud vekslite kogusummast. Protestitud veksleid 102,7 milj. mk., kuna ülejäänud 14,6 milj. mk. ehk 12,5% kogu protestitud vekslite väärtusest kanti kahjude arvele.

Diskonteeritud välisvekslid vähenesid 36,9 milj. m. ehk 40,6% võrra, langes aasta lõpuks 54,2 milj. m. peale. Samuti vähenes välisvekslite läbikäik 412,9 milj. m. ehk 57% võrra. Nii oli diskonteeritud välisveksleid eelmisaastal 724,9 milj. m., aruandeaastal aga — 312 milj. m. väärtuses. Välisvekslite pakku- mise vähenemise põhjuseks on peajasjalikult kaubandusliikude operatsioonide tagasimineku meie ja Nõu- kogude Venemaa vahel.

Konto-korrent ja muud kindlustatud laenud vähenesid 43,1 milj. m. ehk 1% võrra, alanedes aasta lõpuks 4002,2 milj. m. Samal ajal suurenes laenude läbikäik 3247,3 milj. m. ehk 14,3% võrra, tõustes 25878,9 milj. m.

3) Indifferentseid operatsioonid: välisvaluuta ja väärtpaberite ost ning müük, raha transferteeri- mine, akkreditiivide ja garantiide avamine, inkasso dokumentide sissenõudmine, väärtuste hoidmine ning valitsemine depoo ja sutuste ning isikute vaheline arvete õiendamine arvekoja alal on kasvanud aruande- aasta jooksul ümmarguselt 3—4% võrra.

Nimetatud operatsioonid kujunesid järgmiselt:

a) Kassa operatsioonid välisvaluuta alal vähenesid aasta jooksul ümmarguselt 4% võrra. Nii osteti- müüdi valuutat aruandeaasta kestel 606,5 milj. marga väärtuses, kuna eelmisel aastal oli valuuta läbikäik 632 milj. mk.

b) Operatsioonid väärtpaberite alal kahanesid aruandeaasta kestel ümmarguselt 27% võrra. Aasta jooksul osteti-müüdi väärtpabereid kogusummas 178,9 milj. mk., eelmisaastal aga kogusummas 245,2 milj. m.

c) Tegevus akkreditii- ja garantiilaenude alal vähenes aruandeaasta jooksul nii laenude seisu kui läbikäigu suhtes. Nii on aasta jooksul avatud uusi laenusid 932,7 milj. m. väärtuses, mis on vähem kui eel- misel aastal 69,7 milj. m. ehk 6,9 % võrra. Laenude seis on vähenenud 211,2 milj. mk., langes aasta lõpuks 149,9 milj. m. Tegevuse tagasimineku põhjuseks oli vajadus lõpetada neid operatsioone, kuna panga põhi- kirjjas, mis maksmata hakkas 1. jaan. 1928. a., ei ole ette nähtud niisuguseid operatsioone.

d) Raha transferteerimise operatsioonid suurenesid aasta jooksul 577,2 milj. m. ehk 12,7% võrra. kusjuures transferteerimiste kogusumma tõusis aasta lõpul 5052,2 milj. m. peale.

e) Operatsioonid inkasso dokumentide alal vähenesid aruandeaastal 101,5 milj. m. ehk 3,2% võrra. Eelmisel aastal oli panga poolt sisse nõutud inkasso dokumentide järgi 3172,9 milj. mk., kuna aruandeaastal — 3071,4 milj. mk., seega vähem 3,2% võrra.

f) Pangale hoiule ja valitsemisele antud väärtuste depoo vähenes tegevus 35,7% võrra, kusjuures väärtuste seis oli aasta lõpuks 1.533,7 milj. mk., andes seega tagasimineku 952,3 milj. m.

g) Panga juures asuva arvekoja tegevus kasvas aasta jooksul nii tsekkide arvulise kui summalise läbikäigu poolest. Nii oli tsekkide arv kasvanud 10.906 tseki ehk 18% võrra ja läbikäik 805,2 milj. m. ehk 7,5% võrra. Üldiselt oli aasta jooksul arvestatud 71.291 tsekki 11.523,4 milj. mk. väärtuses.

Eesti panga tulud ja kulud aruandeaasta eest, võrrelduna eelmisaastaga, kujunevad miljonites markades järgmiselt: Panga tulud-kulud.

Tulud.

	1927	1926	1925
Saadud % ja komisjon	546,1	602,2	583,9
Kursi kasud	11,1	51,4	62,5
Majade kasutamine	1,3	0,5	0,05
Eelmise aasta mahakirjutuste arvel tagasi saadud	69,7	45,4	22,9
Kokku tulusid	628,2	699,5	669,3

Kulud.

Makstud % ja komisjon	46,8	63,2	61,8
„ % riigikassale	52,5	29,1	29,1
Ärikulud	151	108,3	81,7
Mahakirjutused kahtlaste võlgnikkude arvel	15,1	231,8	207,9
Eritagavarakapital	130	145,1	
Varanduste väärtuste kustutus	3,9	3,1	1,8
Kursikahjud	—	—	69,8
Puhaskasu	228,9	264	217,2
Kokku	628,2	699,5	669,3

Tuludest on vähenenud saadud protsendid ja komisjon 56,1 milj. mk. ning kursi kasud 40,3 milj. mk. võrra, kuna suurenenud on tulud eelmisel aastatel mahakirjutatud võlgade tasumisest 24,3 milj. mk. ja tulud majade kasutamisest 0,8 milj. mk. võrra.

Saadud protsendid ja komisjon on vähenenud osalt väljaantud laenude vähenemise tõttu, kuid peaaesjalikult protsendimäära alandamise tagajärjel 2% võrra alates 1.X.1926. a. Kursi kasude vähenemine on tingitud vastavate välismaade majandusolude stabiliseerumisest, mille tõttu välisvaluuta kursid püsisid võrdlemisi ühel tasapinnal aruandeaasta jooksul.

Tulud majade kasutamisest on suurenenud osalt selle tõttu, et ametnikkude maja kasutati 1926. a. ainult osa-aastat ning osalt sellepärast, et aruandeaasta jooksul soetati juure uued majad, nagu Peetri tehased ja panga maja Viljandis.

Kuludest suurenesid ärikulud 42,8 milj. mk., riigikassale maksetavad protsendid 23,4 milj. mk. ja varanduste amortisatsioon 0,8 milj. mk., kuna tagasi on läinud protsendid hoiusummadelt 16,4 milj. mk., ning mahakirjutused kahtlaste võlgnikkude arvelt 86,7 milj. mk.

Ärikulude suurenemine oli tingitud ametnikkude palkade kõrgendusest (10,1 milj. mk.), uute pangatähtede valmistamisest (23,7 milj. mk.), nõuandja määramisest Eesti panga juure (3,1 milj. mk.) ja muude majanduslikkude kulude kasvamisest (5,9 milj. mk.). Riigikassale makstud protsendid on suurenenud selle tõttu, et pank on tasunud Riigikassale peale harilikkude hoiusummade protsentide veel osa välislaenu eest maksetavaid protsente. Makstud protsendid vähenesid hoiusummade protsendi määra alandamise tõttu eelmis-aasta oktoobri kuus 2% võrra.

Üldiselt on ärikulud kasvanud kiiremini panga tuludest. Nii moodustavad ärikulud aruandeaastal 24% panga tuludest, kuna eelmis-aastal 15,5% tulude üldsummast.

Eesti Panga osavõtt rahaturul.

Eesti panga tegevus raha- ja kapitaliturul, kus pank seni asunud valitseval seisukohal, näitas möödunud aasta jooksul teatud tagasiminekut. Nii vähenes panga osa rahvamajanduse finantseerimises 6,4%, hoiusummade suhtes 9,3% ja äriseisu suhtes 4,4%. Selle nähtuse põhjuseks oli osalt Eesti panga tagasihoidlik laenupoliitika, mida pank ajas aruandeaasta jooksul, kuid peasjalikult erapangaasutuste hoogne tegevus, mis suurenes läinud aasta kestel ümmarguselt 30% võrra.

Summaliselt kujunes Eesti panga osavõtt rahaturul läinud aasta lõpuks järgmiselt:

	1		9		2		7		a.		Eesti panga osa 1926 a.
	Eesti pank		Riigikassa ja Eesti Maapank		Aktsia- ja ühispangad ³⁾		Kokku				
M i l j o n i t e s m a r k a d e s											
Äriseis	9.334,4 ¹⁾	36,3%	4.583,3	17,8%	11.773,2 ²⁾	45,9%	25.690,9	40,7%			
Omakapitalid	818,6	12,5%	4.391,7	67%	1.341,9	20,5%	6.552,2	10,7%			
Võörkapitalid	7.724,3	43,2%	132	0,7%	10.017,7	56,1%	17.874	49,7%			
Hoiusummad	4.660,2	46,3%	—	—	5.389,5	53,7%	10.049,7	55,6%			
Laenud	5.866,2	31,7%	4.442	23,9%	8.223,8	44,4%	18.532	381,0%			

Revisjoni tulemused.

Eesti panga 1927. aasta aruande revideerimisel tulid ilmsiks järgmised puudused:

Panga eelmise juhatuse korraldusel 5.XI.1926. a. on žirandilt tagasi ostetud protestitud veksel 443.200 mk. ning kantud vekslit väljaandja konto-korrent arve deebetisse. Selle arve kindlustuste realiseerimise väärtus ei kata tähendatud vekslit väljaandja muud kohustusi panga vastu ning võib juhtuda, et see veksel jääb välja lunastamata.

Konto-korrent arved nr.nr. 114, 600, 602 ja 614 ei olnud küllaldaselt kindlustatud.

Kooskõlas Vabariigi Valitsuse otsusega 12.X.1927. a. on vastu võetud „A“ liigi laenude võlgnikkudelt nende võlgade katteks Eesti Hüpoteeqipanga 8% pantkirju kursiga 95 tingimusel, et need pole kokku ostetud vabaturul, vaid uute laenudena eelnimetatud otstarbeks, s. o. välja antud „A“ liigi laenude tasumiseks. Tähendatud pantlehtede kurss oli tol ajal 80 vabaturul, millest järgneb, et pank sai kahju 15% iga „A“ liigi laenu poealt, mis tasuti neis pantlehtedes.

Panga 1927. a. brutto tuludest on asutatud eritagavarakapital 130.000.000 mk. võimalikkude kahjude katteks A ja B liigi laenude alal. Selle kapitali moodustamine brutto-tuludest on vastolus panga põhikirja § 46 p. c. Oma kirjaga Vabariigi Valitsusele 5. aprillist 1928. a. protesteeris Riigikontrolör nimetatud erikapitali moodustamise korra vastu, juhtides tähelepanu sellele, et selle asutamine võib sündida ainult seadusandlikus korras. Nüüd on Vabariigi Valitsuse poolt vastav seaduseelnõu esitatud Riigikogule ja see küsimus on ses mõttes lahendatud.

¹⁾ Ühtluse mõttes teiste pankade äriseisudega on näidatud selles summas ka osakonnad ja garantiid.

²⁾ Ühtluse mõttes teiste pankadega on näidatud selles summas ka garantiid.

³⁾ 28 ühispanga arvel, kes ei ole esitanud aruandeid E.U.L. on keskmiste arvude järgi juure arvatud vastavad summad.

Eesti Maapank.

Eesti Maapanga 1927. a. aruanne vaadati läbi Riigikontrolli esindajate poolt kohapeal, kusjuures seati kokku vastav akt revideerimisel ilmsiks tulnud puuduste kohta, millest ärakiri esitati Riigikontrolli poolt Vabariigi Valitsusele 18. juunil 1928. a. Vabariigi Valitsus, jättes arvesse võtmata tähendatud aktis toodud märkused, kinnitas Maapanga aruande oma otsusega 8. augustist 1928. a. sel kujul, nagu see oli esitatud panga juhatuse poolt.

Nimetatud aruande järgi kujuneb Eesti Maapanga varanduslik seis 31. XII. 1927. a., kõrvutatult eelmise aasta seisuga, järgmiselt (miljonites markades):

Aruanne.

AKTIVA.	1927 a. 31. XII.	1928 a. 31. XII.
Kassa	0,03	0,02
Jooksev arve	25,41	39,82
Protsentpaberid	1,49	—
Eesti Hüpoteeqipanga pantlehed	46,75	46,75
Operatsioonideks määratud pantkirjad	15,29	13,53
Põhikapitali arvel omandatud Eesti Maapanga pantkirjad	36,22	2,77
Laenud: a) 6% laenud 159.09	—	33,91
b) 4% „ 7.41	166,50	—
Tähtajalised maksud	3,31	0,38
Laenude kustutuse summad	1,68	0,35
Deebitorid	1,57	10,60
Vallasvara	0,95	0,66
Põllumajanduslik osakond	8,63	3,37
1926. a. kahju	—	0,97
Kokku	307,83	153,13
PASSIVA.		
Põhikapital	110,12	103,25
Tagavarakapital	0,42	—
Vallasvara kustutuskapital	0,16	0,07
Eesti Maapanga pantkirjad	168,19	34,26
Realiseerimisele määratud pantkirjad	0,67	9,71
Loositud pantkirjad	—	—
Tähtajalised kupongid	0,06	—
Kustutusfond	1,68	0,35
Protsendifond	3,99	0,62
Kreeditorid	39,47	4,87
1927. a. puhaskasu	3,07	—
Kokku	307,83	153,13

Kapitalid.

1) **Maapanga omakapitalid** on suurenenud möödunud 1927. a. jooksul 10,66 milj. m. ehk 10,3% võrra, tõustes aasta lõpuks 114,53 milj. m. See suurenemine teostus järgmiselt:

a) põhikapitali täiendati riiklikkude põllumajanduslikkude laenude ja ostuvõlgade osakonna poolt aruandeaasta jooksul sissenõutud tähtajalistest maksudest 6,87 milj. m., nagu see põhikirja § 115 ette nähtud,

b) tagavarakapitali täiendati osakonna eelmisasta puhaskasust, kooskõlas põhikirja § 9-ga, 0,42 milj. m.

c) protsendifondi suurendati laenusaaajatelt aasta jooksul sissetulnud protsentidega 8,74 milj. m., kusjuures sellelt arvelt sama aja jooksul oli tasutud pantkirjade kupongide eest 5,37 milj. m., seega fondi suurenemine 3,37 milj. mk.

2) **Maapanga võõrkapitalid** on üldsummas suurenenud aruandeaasta jooksul 148,59 milj. m. ehk 381% võrra. Aasta lõpuks oli võõrkapitalide arvel kokku 187,72 milj. m., kusjuures üksikud kapitalid muutusid järgmiselt:

a) pantkirjade emissioon suurenes 133,93 mil. m. ehk 394% võrra, tõustes aasta lõpuks 168,19 mil. m. Sealjuures oli aasta jooksul pantkirju liikvele lastud 135,27 milj. m. ja loosimise teel liikvelt kõrvaldatud 1,34 milj. m. väärtuses.

b) kohustused kreditoride vastu kasvasid aruandeaasta jooksul 14,60 mil. m. ehk 248,7% võrra, andes aasta lõpuks 19,47 mil. m. kogusumma. Selles summas on lubatud, kuid Maapanga poolt ajutiselt kinnipeetud laenusid 16,71 mil. m. ja mitmesugustelt isikutelt rahas saadud selgitamata summasid 2,76 mil. m.

c) kohustused tähtajaliste kupongide järgi on kasvanud aruandeaasta jooksul 0,06 mil. m. võrra, kusjuures kuulus lunastamisele tähtajalisi kupongisid 6,28 mil. marga väärtuses, kuid esitati lunastamiseks 6,22 mil. m. eest.

3) **Ülejäänud passiva** on vähenenud 1927. a. jooksul 7,62 milj. m. võrra, langedes aasta lõpuks 2,51 milj. m.

Ülejäänud passiva alla on koondatud vallasvara kusuttuskapital 0,16 milj. mk., realiseerimiseks määratud pantkirjad 0,67 milj. mk. ja kustutusfond 1,68 milj. mk.

4) **Puhaskasu** on suurenenud aruandeaastal võrreldes eelmisega 3,07 milj. m. võrra.

Seega kokku on panga kapitalid (oma, võõras ja puhaskasu), suurenenud aruandeaastal 162,32 milj. m. ehk 113,5% võrra, tõustes aasta lõpuks 305,32 milj. m. peale.

Tegevus.

Maapanga operatsioonid on kasvanud möödunud aastal ümmarguselt 150% võrra ja nimelt: a) laenud 132,60 milj. mk. ehk 244,2% võrra, b) üldlääbikäik 660,56 milj. mk. ehk 122,3% võrra ja c) äriseis 154,70 milj. mk. ehk 101% võrra. Laenude ja üldlääbikäigu võrdlusandmete näitamisel on arvesse võetud 1) et Maapank teotses eelmisel tegevusaastal ainult kakskolmandikku aastat ja 2) et aasta esimestel kuudel on tegevus proportsionaalselt väiksem, kui järgmistel kuudel.

Üksikute aktiivoperatsioonide alal, nimelt pea- ja abioperatsioonide osas, kujunes Maapanga tegevus aruandeaastal järgmiselt:

1) **Laenusid** on aruandeaasta jooksul välja antud 1.087 laenusaaajale, kogusummas 135,27 milj. mk., samal ajal aga kustutatud laenusid 2,67 milj. mk. väärtuses, seega laenud kasvanud 132,60 milj. mk. võrra, tõustes aasta lõpuks 166,50 milj. mk. peale.

Üksikute liikide järgi on laenusid antud (milj. markades):

	Laenusid antud				Laenusid nõutud	
	1927 a.		1926 a.		1927 a.	
	Arv	Kr.	Arv	Kr.	Arv	Kr.
Ehituselaen:					388*)	159,64*)
antud 6% I seerias, kursiga 95	644	73,67	165	22,67	910	172,32
antud 6% II seerias, kursiga 85	19	1,59				
Maaparanduselaen:					235*)	80,16*)
antud 6% I seerias, kursiga 95	199	24,35	51	5,7	362	88,74
„ „ II „ „ 85	1	0,20				
„ 4% IV „ „ 100	45	7,47				
Laenud panga võlgade tasumiseks, kaasparijatele valjamaksmiseks j.n.e.:					475*)	161,60*)
antud 6% I seerias, kursiga 95	142	22,86	27	5,8	616	129,60
„ „ II „ „ 85	22	3,74				
„ „ III „ „ 95	15	1,39				
Kokku	1.087	135,27	243	34,26	1.098*)	401,39*)

Nagu tabelist selgub, on Maapanga poolt ühesugusteks otstarveteks määratud laenud mitmesugustel tingimustel välja antud laenusajatele. Nii on aruandeaasta jooksul antud laenusid: a) ehituseks 6% pantkirjades kursiga 95 ja 85, b) maaparanduseks — 6% pantkirjades kursiga 85 ja 95 ning 4% pantkirjades kursiga 100 ja c) pangavõlgade tasumiseks, kaasparijatele väljamaksmiseks j.n.e. 6% pantkirjades kursiga 85 ja 95, millest järgneb, et osa klientidest on saanud laenu Maapangalt 10% võrra kasulikumatel tingimustel, kui teine osa laenusajaid.

2) **Maapanga pantkirju** on aruandeaasta jooksul ostetud põhikapitali arvel 49,85 milj. mk. eest, müüdüd aga 16,40 milj. mk. väärtuses, seega suurendatud põhikapitali arvel omandatud pantkirjade tagavara 33,45 milj. mk. võrra.

3) **Operatsioonideks määratud pantkirju** on laenusajajatelt aruandeaasta jooksul vastu võetud 135,27 milj. mk. väärtuses. Sama aja jooksul on realiseeritud pantkirju 109,06 milj. mk. eest ja välja antud pangavõlgade tasuks ning muudeks otstarveteks — 24,44 milj. mk. väärtuses, seega pantkirjade tagavarad kassas suurenenud aasta jooksul 1,77 milj. mk. võrra. Võrreldes eelmiseaastaga, kus $\frac{2}{3}$ aasta kestel oli realiseeritud pantkirju 16,59 milj. mk., on pantkirjade realiseerimise operatsioonid suurenenud aruandeaastal 92,47 milj. mk. ehk 369,9% võrra.

4) Tähtajalisi maksusid oli saada aruandeaastal laenuvõtjatelt 12,86 milj. mk.

Laenusajate poolt tasuti maksusid aruandeaasta eest 9,60 ja eelmise aasta eest 0,33 milj. mk., kokku 9,93 milj. mk., seega suurenes tähtajaliste maksude tasumata osa aruandeaastal 2,93 milj. mk. võrra, tõustes aasta lõpuks 3,31 milj. mk. Selles summas oli:

1927. a. juunikuu tähtajalisi maksusid — 0,56 milj. mk.

1927. a. detsembrikuu „ — 2,70 „ „

tähtajaliste maksude võlgasid „ — 0,05 „ „

Võrreldes aruandeaasta tähtajaliste maksude tasumata osa eelmiseaastaga võib laenude tasumises märgata raskusi, nii näit., jäi tagasumata detsembrikuu tähtajalistest maksudest eelmisel aastal 31,2% aruandeaastal aga — 34,2%. Samuti on seni tasumata eelmise aasta tähtajalistest maksudest umbes 4%.

*) 1926. a. otsustamata jäänud palved.

5) Eesti Hüipoteegipanga pantlehtede alal aruandeaastal operatsioonid ei olnud.

Kokku on Maapanga aktiivoperatsioonid suurenenud 1927. a. 170,75 milj. mk. ehk 176% võrra, tõustes aasta lõpuks 268,07 milj. mk.

6) Ülejäänud osa aktivast, nagu sularaha kassas ja jooksva-arvel, protsentpaberid, mis välja loositud-kuid veel varustamata kustutuspealkirjadega, laenude kustutussummad, deebitorid ja vallasvara, on vähenenud aruandeaasta jooksul 16,04 milj. mk. võrra, langedes aasta lõpuks 39,76 milj. margani.

Tulud ja kulud.

Eesti Maapanga tulud ja kulud aruandeaastal kujunesid järgmiselt:

Tulud (miljonites markades):

Tulud laenuoperatsioonidest:

tähtajalistes maksudes administrats. kuludeks arvatud	1,76	
pantkirjade realiseerimise eest à 5%	0,50	
hindamise kulude tasuks	0,38	2,63 milj. mk.

Tulud kapitalide kasutamisest:

tulud põhikapitali arvel omandatud väärtpaberitest	5,36	
protsendid jooksvatelt arvetelt	1,04	6,40 „ „
Muud vähemad tulud	0,25	„ „
		Kokku 9,28 milj. mk.

Kulud (miljonites markades):

Administratsioonikulud	6,12	milj. mk.
Vallasvara kustutus	0,09	„ „
Puhaskasu	3,07	„ „
		Kokku 9,28 milj. mk.

Nagu ülaltoodust selgub, koosnevad Maapanga tulud peaaesjalikult sissetulekutest, mis saavutatakse põhikapitali kasutamisest, kuna tulud laenuoperatsioonidest, s. o. Maapanga otsekoheest tegevusest, moodustavad vaid kolmandiku tulude kogusummast.

Maapanga puhaskasu aruandeaasta eest oli kogusummas 8,05 milj. mk (peapank — 3,07 milj. mk. ja osakond — 4,98 milj. mk.) ja jaotati Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal 8. aug. 1928. a. järgmiselt:

a) lisatasu juhatusele, ametnikkudele ja teenijatele	3,37	milj. mk.
b) toetuseks Põllumeeste Keskseeltsile	0,10	milj. mk.
toetuseks Põllumajanduse Liidule	0,10	„ „
toetuseks Sooparanduse Seltsile	0,05	„ „
	0,25	„ „
c) tagavarakapitali arvele	4,43	„ „

Määratud lisatasust 3,37 milj. mk. on makstud Maapanga juhatuse äranägemise järgi a) juhatuse liigetele kuue kuu palk ja b) ametnikkudele kolme kuu palk proportsionaalselt aruandeaasta pangas teenitud ajale.

Võrreldes Maapanga 1927. a. administratsiooni kulusid kogusummas 7,36 milj. mk. (palgad 6,12 milj. ja lisatasu puhaskasust 1,24 milj. mk.) antud laenude kogusummaga, selgub, et esimesed võrduvad 4,5% laenude üldsummast, mis on ümarguselt 3 korda kallim, kui „A“ liigi laenude valitsemine Pikalaenu pangas ja 2¼ korda kallim riigilaenude valitsemisest ühispankades.

Eesti Maapanga juures asuva riiklikkude põllumajanduslikkude laenude ja ostuvõlgade osakonna 1927. a. aruanne, mis esitati panga juhatuse poolt Riigikontrollile revideerimiseks ühes Maapanga aruandega, vaadati läbi kohal Riigikontrolli esindajate poolt, kusjuures seati kokku vastav akt revideerimisel ilmsiks tulnud puuduste kohta. Ärakiri aktist esitati Vabariigi Valitsusele ühes Maapanga aruandega Riigikontrolöri kirja juures 18. juunist 1928. a. Otsusega 8. augustist 1928. a. kinnitas Vabariigi Valitsus osakonna aruande tasakaalus 1.826,14 milj. mk. ja puhaskasuga 4,98 milj. mk., vähendades selle juures osakonna poolt välja toodud puhaskasu 0,12 milj. mk. võrra.

Riiklikkude põllumajanduslikkude laenude ja ostuvõlgade osakonna aruanne.

Vastavalt sellele otsusele kujunes osakonna varanduslik seis 31.XII.27. a., kõrvutatult eelmise aasta äriseisuga, järgmiselt (miljonites markades):

Aktiva.	1927. a. 31. XII.	1926. a. 31. XII.
Kassa	0,77	0,10
Jooksev arve	93,51	75,55
Maaparanduslaenu fondi arvel omandatud Eesti Maapanga pantkirjad . .	6,26	—
Riigikassa krediitid	32,00	100
Laenud	1.291,19	1.001,47
Ostuvõlad	344,81	241,95
Tähtajaliste maksude võlad	55,20	40,23
Mitmesugused deebitorid	1,16	2,12
Vallasvara	1,24	0,71
Riigitulud	—	0,01
	Kokku 1.826,14	1.462,14
Passiva.		
Laenude fondid	1.358,97	1.170,76
Asunduskapital	43,07	7,08
Kapitalid müüdnud varandustest	382,55	275,26
Passiiv-laenud:		
tahtajaliste maksude ettemaksud	0,77	0,79
riigitulud	1,53	0,61
Põllutööministeerium	14,62	—
Rahaministeerium	9,97	0,62
mitmesugused kreditorid	0,86	0,05
peapank	8,63	3,37
Vallasvara kustutuskapital	0,19	0,07
1927. a. puhaskasu	4,98	3,53
	Kokku 1.826,14	1.462,14

Osakonna ettevõttekapital koosnes aruandeaastal eriseaduste põhjal asutatud laenufondidest ja kapitalidest, passiiv-laenudest ning puhaskasust. Võrrelduna eelmise aastaga on osakonna ettevõttekapital suurenenud aruandeaasta jooksul 363,88 milj. mk. ehk 24,9% võrra. tõustes aasta lõpuks 1.825,95 milj. mk. Üksikud kapitalid, mis ettevõttekapitali moodustavad, muutusid aruandeaasta jooksul järgmiselt (v. äriseis).

Kapitalid.

- 1) Laenufondid kasvasid aruandeaastal 188,21 milj. mk. ehk 16% võrra.
- 2) Asunduskapital suurenes 35,99 milj. mk. ehk 514,1% võrra.
- 3) Kapitalid müüdnud varandustest on suurenenud möödunud aasta jooksul 107,29 milj. mk. ehk 39% võrra.
- 4) Passiivlaenud kasvasid 30,94 milj. mk. võrra, tõustes aasta lõpuks 36,38 milj. margani.

5) Osakonna ülespidamise kuludeks arvatud summast on möödunud aastal jäänud kulutamata 4,98 milj. mk., mis suurem eelmisaasta ülejäägist 1,45 milj. mk. võrra.

Tegevus

Riiklikkude põllumajanduslikkude laenude ja ostuvõlgade osakonna üldläbikäik on suurenenud aruandeaastal 201,15 milj. mk. ehk 13,5% võrra*), tõustes 1.690,28 milj. margani, äriseis 364 milj. mk., ehk 24,9% võrra ja peaning abioperatsioonid 413,81 milj. mk. ehk 23,5%*) võrra, tõustes aasta lõpuks 1.697,45 milj. margani, millest järgneb, et osakonna tegevus on suurenenud möödunud aasta jooksul ümmarguselt 20% võrra.

Üksikute aktiiv-operatsioonide alal, nimelt peaning ja abioperatsioonide osas, on osakonna tegevus aruandeaastal kujunenud järgmiselt:

1) Laenud ja ostuvõlad suurenesid aruandeaasta jooksul 392,58 milj. mk. võrra, olles arvult aasta lõpuks 1.636 milj. mk., kusjuures oli:

a) uusi laenusid välja antud 311,21 milj. mk., ostuvõlgasid Põllutöoministeeriumilt ülevõetud 156,35 milj. k. ja pikaajalaenuks liidetud mitmesuguseid laenusid ja ostuvõlgasid 9,28 milj. mk., kokku debiteerimisi laenude ja ostuvõlgade alal 476,84 milj. mk. ja

b) vanu võlgasid laenusaaajate poolt tasutud 74,98 milj. mk. ning liidetud pikaajalaenuks 9,28 milj. mk., kokku krediteerimisi 84,26 milj. mk.

Üksikute otstarvete järgi jagunesid antud laenud ja ülevõetud ostuvõlad järgmiselt (milj. markades):

Laenude ja ostuvõlgade nimetus	Antud laenusid ja üle võetud ostuvõlgasid Põllutöoministeeriumilt		1927	
	1927	1926 a. I. V-31. XII	Tasutud ja liidetud pikaajalaenuga	Salde 31. dets.
Asunikude ehituslaen	262,46	227,82	24,52	1.093,86
Maaparanduslaen	40,93	43,58	5,54	180,33
Põllumajanduslik ehituslaen	—	0,61	0,61	—
Elukorterite ehituslaen maal	7,14	—	—	7,14
Viljasorteerimispunktide laen	0,68	—	—	0,68
Pikaajalaen	9,28	—	0,09	9,19
Ehitusmetsa ostuvõlg	17,52	12,79	4,42	64,39
Hoonete ostuvõlg	112,61	68,79	32,59	235,33
Inventari ostuvõlg	2,45	15,75	13,32	18,12
Maade ostuvõlg	4,12	2,08	0,02	6,17
Asundustalude metsa ja viljapuude ostuvõlg	19,65	2,60	3,15	20,79
	476,84	374,02	84,26	1636.—

2) Tähtajaliste maksude võlad on suurenenud aruandeaasta jooksul 14,97 milj. mk. ehk 37,4% võrra, tõustes aasta lõpuks 55,19 milj. mk., sellejuures on aastamaksud juure tulnud — uusi tähtajaliste maksude võlgasid 54,46 milj. mk. ning tähtajalisi maksusid võlgade tasuks 39,49 milj. mk.

*) Võrdlusandmete käsitamisel on arvesse võetud 1) et osakond teos eelmisaastal ainult 8 kuud ja 2) et esimeste kuude jooksul aasta alul on läbikäik proportsionaalselt väiksem kui järgmistel kuudel.

Üksikute laenude ja aastate järgi jagunes tähtajaliste maksude võla saldo 31.XII.1927. a. (milj. mk.) järgmiselt:

	M a k s u d e v õ l g				
	1927	1926	1925	1924—1921	Kokku
Asunikkude ehituslaen	8,76	0,53	0,04	0,01	9,34
Maaparanduslaen	2,99	0,69	0,09	0,02	3,79
Pikaajalaen	0,15	—	—	—	0,15
Ehitusmetsa ostuvõlg	1,71	0,24	0,01	—	1,96
Hoonete ostuvõlg	8,87	3,23	1,16	1,50	14,76
Inventari ostuvõlg	—	—	—	—	24,97
Maade ostuvõlg	0,06	—	—	—	0,06
Asundustalude metsa ja viljapuude ostuvõlg	0,15	0,01	—	—	0,16
Kokku	21,69	4,70	1,30	1,53	55,19

Eeltoodud tabelis on jaotamata jäänud aastate järgi inventari ostuvõla tähtajaliste maksude võlg 24,97 milj. mk.. mis on tingitud sellest, et Maapank ei esitanud tarvilikke andmeid Riigikontrollile.

3) Maaparanduslaenu fondi arvel on omandatud aruandeaasta jooksul Eesti Maapanga 4% pantkirju, summas 6,26 milj. mk.

Kokku on osakonna aktiiv-operatsioonid suurenenud aruandeaastal 413,81 milj. mk. ehk 23,5% võrra, tõustes aasta lõpuks 1.697,45 milj. mk.

Riiklikkude põllumajanduslikkude laenude ja ostuvõlgade osakonna aruandeaasta tulud ja kulud, võrrelduna eelmise aastaga, on kujunenud järgmiselt (miljonites markades):

Tulud ja kulud.

Tulud:

	1927	1926 I. V—31. XII.	1927 suurene- mine
Eesti Maapanga põhikirja § 112 põhjal arvatud osakonna ülalpidamise kulude katteks	16,18	8,27	30,5%
Tagasimakstud kulud	1,46	0,84	—
Protsendid jooksvatelt arvetelt	—	1,24	—
Kokku	17,64	10,35	24,1%

Kulud;

Administratsiooni kulud	12,42	6,75	23 %
Vallasvara kustutus	0,13	0,07	30%
Puhaskasu	5,09	3,53	4,7%
Kokku	17,64	10,35	—

Nagu eeltoodust näha, on osakonna poolt arvatud aruandeaasta tuludesse veel tagasimaksetud kulusid 1,46 milj. mk. suuruses. See nähtus on vastolus Maapanga põhikirja § 112-ga, mille järgi osakonna tuludesse, s. o. osakonna ülalpidamise kulude katteks arvatakse ainult need summad, mis sisse tulevad selleks tähendatud paragrahvi korras.

Eesti Maapanga 1927. a. aruande revideerimisel fikseeriti Riigikontrolli poolt järgmised puudused:

Revisjoni tulemused.

1) Maapank on annud laenusid Eesti panga võlgade tasumiseks kahesugustel tingimustel: a) I seeria pantkirjades, kursiga 95 ja b) II seeria pantkirjades, kursiga 85. Seega on Maapank ajanud mitte ühtlast politikat oma klientide suhtes ja on soodustanud üht osa neist riigi arvel 10% võrra nende poolt pantkirjades tasutud võla summast.

2) Maapank on annud sihtlaenusid kahesugustel tingimustel: a) I seeria pantkirjades, kursiga 95 ja II seeria pantkirjades, kursiga 85. Seega on Maapank ka sihtlaenude andmisel tarvitanud mitte ühtlast mõõdupuud. Sellejuures tuleb lugeda väärtuseks see asjaolu, et Maapank on annud laenusid Eesti panga võlgade tasumiseks I seeria pantkirjades kursiga 95, nagu see punkt I-se all toodud, kuna sihtlaenusid on annud II seeria pantkirjades kursiga 85, s. t. on annud laenusid spekulatiivseks otstarbeks 10% võrra parematel tingimustel, kui sihtlaenusid produktiivseks otstarbeks põllumajandusele.

3) Maapank on tellinud nii peapanga kui osakonna alal 1927. a. jooksul A. Elekn'i trükikojalt mitmesuguseid trükiteid 595.000 mk. väärtuses, kuna Valitsuse otsuse põhjal 25.II.1927. a. on kõik riigiasutused kohustatud tellima oma trükiteid Riigi trükikojalt.

4) Maapanga poolt on kantud asunduskapitali arvele sissetulnud summad — hoonete ostuvõla tähtajaliste maksudena — 18.517.774 mk., hoonete ostuvõla protsentidena ja viivitustrahvina — 1.777.165 mk. ja asundustalude metsa ja viljapuude ostuvõlgade tähtajaliste maksudena — 2.013.270 mk., kogusummas 22.308.209 mk. Nende summade kandmiseks asunduskapitali arvele puudus alus, sest need summad kuulusid maksvate seaduste järgi kandmisele riigituludesse.

5) Vilja sorteerimispunktide laenu protsentidena ja viivitustrahvidena sissetulnud summadest on panga põhikapitali täienduseks arvatud 1.041 mk., kuid tähendatud mahaarvamine ei ole kooskõlas Vabariigi Valitsuse poolt 4.III.27. a. vastuvõetud nimetatud laenu valitsemise, väljaandmise, kindlustuse ja tasumise määruse § 17, milles ei ole ette nähtud mahaarvamisi panga põhikapitali täiendamiseks. Sellepärast pidi üle kantama see summa põhikapitali arvelt tähendatud laenufondi arvele.

6) Laenude väljaandmisel on sisse nõutud panga poolt iga laenu pealt, vaatamata summa suurusele, 100 mk. laenusaja poolt panga kulude katteks. Aruandeaasta jooksul on sisse nõutud neid summasid panga poolt kogusummas 1.329.123 mk. Kuna aga panga põhikirja ega ka üksikute laenude määruste järgi ei ole laenusajad kohustatud tasuma mingisuguseid kulusid pangale, peale panga põhikirjas ja laenude määrustes ettenähtud protsendi, panga administratsiooni kulude katteks, siis puudub sarnasel panga juhatuse talitamisel seaduslik alus.

7) Maapanga juhatuse otsusel 23.III.28. a. on kantud 118.550 mk. kulude arvelt üleminevate summade arvele kui võlg ühelt juhatuse liikmelt. See summa oli makstud viimase korraldusel Põllutöoministeeriumile saadud trükiteid eest. Kuna see nõudmine oli esile kutsutud Maapanga direktorite omavaheliste hõõrumiste ja arusaamatustega asus Riigikontroll seisukohale, et see summa tuleb võtta aruandeaasta kuluna, mille ka Vabariigi Valitsus heaks kiitis

8) Oma 1½ aastase tegevuse kestel ei ole Maapank saanud kohtadele ühtki ametnikku peale hindajate. Kõik laenuoperatsioonid kohtadel on Maapank toimetanud ringkonna riigimaade valitsejate kaudu, kuna sellega seotud majanduslikud kulud on katnud Põllutöoministeerium riigikulude eelarve korras. Põllutöoministeeriumi andmetel, missugused Riigikontroll õigeks tunnustanud, on Põllutöoministeeriumil ringkonna riigimaade valitsejate alal olnud majanduslikke kulusid 32.092.300 mk., missugusest summast langeb kuludeks Maapanga kanda 15,75% — 5.054.537 mk. Kuna Maapank on eripõhikirja alusel töötav asutus, kelle majapidamine peab sündima lahus riigi eelarvest ja kuna ringkonna valitsejate vabastamise korral Maapanga ülesannete täitmisest võiks vähendada neid 15% võrra, nagu see selgub maakorralduse ja metsade peavalitsuse administr. ja majanduseosakonna juhataja kirjast 2.VII.1928. a. nr. 14140, siis leidis Riigikontroll, et Maapangal tuleb tasuda riigile omast puhaskasust nimet. 5.054.537 mk.

Kõik eeltoodud märkused, mille üle oli Vabariigi Valitsusele ette kantud Riigikontrolöri kirjaga 18.VI.1928. a., jäid Valitsuse poolt arvest võtmata, peale punkt 7-da, ning Valitsuse otsusega 8.VIII.1928. a. kin-nitati:

- a) Maapanga aruanne muutmatul kujul ja
- b) osakonna aruanne muudatusega vastavalt punkt 7-dale.

See otsus tehti Valitsuse poolt komisjoni ettepanekul, mis oli moodustatud Eesti Maapanga 1927. a. aruande läbivaatamiseks Riigikontrolli revideerimise märkuste seisukohalt. Selle komisjoni koosolekust võtsid osa, nagu see selgub komisjoni protokollist 4.VIII.1928. a., peale rahaministri kohustetäitja ja Kohtuning Põllutöoministri esindajate veel kolm Maapanga juhatuse liiget ja kolm Rahaministeeriumi esindajat, kuid osa võtma sellest koosolekust ei olnud kutsutud Riigikontrolli esindajat, kuigi komisjon oli kokku kutsutud just tema revideerimise märkuste arutamiseks. Tähendatud komisjon tunnistas Maapanga vastuväited Riigikontrolli märkustele rahuldavaks, peale punkt 7-da. Missuguseid suulisi seletusi Maapanga juhatuse liikmed sellel koosolekul Riigikontrolli märkuste kohta andsid, on Riigikontrollil teadmata, kuna temale ei olnud võimaldatud osa võtta sellest istungist ja kaitsta oma märkusi. Kuid kirjalikult Rahaministrile esitatud seletuses tähendatud märkuste kohta, mis oli ka komisjoni otsuse tegemise aluseks, on toodud Maapanga poolt ebatäpsaid andmeid, nagu see selgub tähendatud vastulause üksikute osade võrdlemisest. Nimelt on öeldud Maapanga vastulauses Rahaministrile käesoleva punkt 1-se all toodud märkuse kohta: „Riigikontrolli aktis loetletud laenu on Maapanga juhatuse otsustanud anda enne seda, kui Vabariigi Valitsus Eesti pangale kindlaks tegi Maapanga II seeria pantkirjade kursi. Sellepärast on aluseta etteheita, nagu oleks Maapank talitanud mitte erapooletult.“ ... „Juhatus otsuste põhjal teatas pank laenusoovijatele laenu lubamisest, s. o. astus nendega Maapangale siduvasse kokkuleppesse (Balti eraseadus §§ 3136 ja 3642). Sellest kokkuleppes tagasiastumine oleks annud laenusoovijatele Maapanga vastu nõude õiguse...“

Sama vastulause teisel leheküljel toodud tabelist selgub aga, et Riigikontrolli aktis loetletud laenudest on laenu Nr.nr. 1068, 1188, 1207, 1209, 1208, 1206, 1435, 1436, 1437 ja 1438, kogusummas 6.060.000 mk. otsustatud Maapanga juhatuse poolt anda mitte enne II seeria pantkirjade kursi kindlaks määramist, nagu Maapank väidab omas vastulauses, vaid pärast II seeria pantkirjade kursi kindlaksmääramist Valitsuse poolt 12. okt. 1928. a.

Märkuse punkt 2-se kohta seletas Maapank oma vastulauses, et: „1927. aastal ei ostnud Eesti pank Maapangalt I seeria pantkirju viimasele soovitaval määral; palju sihtlaenu soovijaid jäi rahuldamata ja osa neist oli nõus laenu vastu võtma ka madalama kursiga kuni 95. Selle asjaoluga on seletatav ilmuvus, et mõned sihtlaenu on antud II seeria pantkirjades...“

Kui arvesse võtta asjaolu, et 1) Maapangal oli läinud aruandeaasta lõpuks täiesti vaba raha ligi 8 milj. marka, nagu see selgub panga bilansist, mida pank oleks võinud kasutada kõnealolevate sihtlaenu andmiseks I seeria pantkirjades, ja 2) et Maapank, andes sihtlaenusid II seeria pantkirjades, oli tähendatud pantkirjad omandanud oma vabade summade arvel, mille tõttu temal kõigi sihtlaenu väljaandmise korral I seeria pantkirjades oleks tarvis läinud lisaks veel ainult 256.250 marka, siis ei saa pidada Maapanga seletust selles asjas küllalt põhjendatuks ja seda enam, et Maapank andis sootumalt teise seletuse selle nähtuse kohta revideerimise puhul: nimelt seletas üks juhatuse liigetest, et sihtlaenusid II seeria pantkirjades kursiga 85 on antud ainult neil kordadel, kui laenu oma iseloomu poolest ei olnud puht-sihtlaenu, missugune seletus aga ümber lükkati revideerijate poolt küsimuse täiendaval läbivaatamisel, nagu see selgub revideerimiseakti p. 2-st.

Lõpuks, Maapanga puhaskasu aruandeaasta eest, summas 8,05 milj. mk., on jaotatud vastolus panga põhikirja § 9 ja 113-ga. Nimelt on aasta puhaskasust määratud toetuseks:

Põllumeeste keskseltsile	0,10 milj. mk.
Põllumajandusliidule	0,10 „ „
Sooparandus-seltsile	0,05 „ „

Kokku 0,25 milj. mk.

kuid niisugune määramine ei ole seadusepärane, kuna Maapanga põhikirja järgi võib puhaskasu ülejääki, pärast ametnikkude lisatasu mahaarvamist, tarvitada ainult kaheks otstarbeks, ja nimelt: tagavarakapitali täiendamiseks ja osakonna kulude katteks, mis tehakse Rahaministri loaga eelarve korras.

Riigi põlevkivitööstus.

Riigi põlevkivitööstuse varanduslik seis 31. detsembril 1927. a. ja 1927. a. tulude-kulude arve on kinnitatud Vabariigi Valitsuse otsusega 8. augustist 1928. a. juhatuse poolt esitatud kujul. 1927. a. tegevus on lõpnud puhaskasuga 5.325.829 mk.

Kinnitatud aruanne näitab võrreldes eelarvega produktsiooni kahanemist. Eelarve järgi kavatseti 1927. a. välja võtta põlevkivi 24. miljonit puuda, kuid tarvituse vähenemise tõttu on tegelikult välja kaevatud ainult 15.613.000 pd. ehk ümmarguselt 65% kavatsetud kvantumist. See asjaolu mõjus omakord niivõrt rahalisele resultaadile, et kavatsetud kasu 26,7 milj. marga asemel saadi põlevkivi müügist kasu ainult 18,5 miljoni mk. ehk 70%. Põlevkivi tarvitamise vähenemise põhjused olid 1) vedurite kütmine ajutiselt puudega Viljandi-Pärnu raudtee liinil puutagavarade vähendamise otstarbel; 2) pikem tööseisak ühes suuremas semendivabrikus ja teise semendivabriku varustamine põlevkiviga oma kaevandusest (üle 1.200.000 pd.); 3) mitmeabriku üleminek põlevkivi kütelt kivisöe küttele; 4) Kohtla õlivabriku töötamine vähemas ulatuses ja 5) viivitus Türsamäel uue õlivabriku valmishitamisel. Samuti mõjus riigi kaevanduse töövähendamisele ka erakaevanduste arenemine, mis suurendasid oma toodangu ligi 2,4 miljoni puuda võrra.

Vaatamata põlevkivi väljavõtmise tunduval kahanemisele riigi kaevanduses, on tööstuse tulemused siiski rahuldavad.

Revideerimisel leidis Riigikontroll, et aruande andmed vastavad tõeloludele. Suurema selguse saavutamiseks soovitas Riigikontroll arvestada õlitööstuse tulemusi edaspidi niisugusel kujul, mis näitaksid täpsa resultaadi iga õlisordi kohta eraldi, ja arvestada õlide ülejäägid lõpubilansis produtseerimise hinnaga senise turuhinna asemel.

Eelmise 1926. a. aruande revideerimisel toonitas Riigikontroll eriti Riigi põlevkivitööstuse bilansi ebamäärast illikviidsust. Hiljem suurendas Riigikogu tööstuse põhikapitali ühe miljoni krooni võrra. Et see summa aga riigikassast välja maksti tööstusele 1928. aastal, siis avaldub põhikapitali suurendamise tervendav mõju alles 1928. a. lõpubilansis, s. o. 31. detsembril 1928. a.

Riigi põlevkivitööstuse juhatuse juhatus on 1928. a. avaldanud pikema ülevaate eriraamatuna tööstuse tegevusest ja saavutustest tööstuse X aastapäeva puhul.

Riigi turbatööstus.

Riigi turbatööstuse 1927 a. aruanne, mis avaldatud E. V. 1927/28 a. eelarve täitmise ja kassa aruandes juhatuse poolt esitatud kujul, näitab tööstuse tulemusena puhaskasu 3.623.501.— mk.

Riigikontroll ei saanud õigeks pidada aruannet tähendatud kujul, sest selles on:

- 1) varade amortiseerimise kulud arvestatud liiga madalalt, ebaharilikult pikaajaliste normide põhjal (kuni 100 aastat);
- 2) organiseerimise kulud tarviliselt kustutamata ja
- 3) osa kahtlasi võlgu kahjudeks kirjutamata.

Peale vastavat korrigeerimist peaks riigikontrolli arvates riigi turbatööstuse juhatuse poolt kokku seatud 1927 a. aruanne näitama puhaskasu 3.623.501.— mk. asemel kahju 2.048.356.— mk.

Riigi turbatööstuse kahju arvele tuleks peale selle veel kanda %% ja viivitustrahve kütteainete keskkomitee varade kasutamise eest kuni 31. detsembrini 1927 a. 12.104.345.— mk.

Riigikontrolör esitas oma seisukoha eeltoodud parandustega Vabariigi Valitsusele, kuid viimane siiski kinnitas 2. XI. 1928 a. aruande juhatuse poolt esitatud kujul, suurendades ainult bilansis end. aastate kahjude arvet vastavalt juhatuse poolt vaheajal esitatud saneerimiskavale.

Tähendatud saneerimiskava, mille kinnitas Vabariigi Valitsus 9. XI. 1928 a., näitab tööstuse kahju end. aastate tegevusest järgmiselt:

juhatuse aktiva-summadest	26.628.738.— mk.
Ellamaa	39.686.115.— „
Lavassaare „	66.644.299.— „
Aruküla	<u>2.561.169.— „</u>
Kokku	135.520.321.— mk.
millest maha arvatud vastavad passiva-summad .	<u>38.651.407.— mk.</u>
jääb kahju	96.868.914.— mk.

Juba Riigi turbatööstuse 1926. aasta aruande revideerimisel riigikontroll leidis, et tööstuse varade tõeline väärtus ei vasta raamatute hindadele ja varade väärtusest tuleks maha kirjutada umbes 87 miljonit senti.

Riigi turbatööstuse nõukogu pidas põhimõtteliselt õigeks selle seisukoha, kuid ei lugenud praktiliseks 1926. aasta aruandes teha muudatusi ja tegi juhatusele ülesandeks kokku seada tööstuse tervenduskava, milles tuleks likvideerida väärtuseta varad ja tööstusele kahjutoovad töö-alad.

Juhatus 1927. a. aruandes oli maha kirjutatud ainult Sooniste tööstuse likvideerimise kahju 13.954.288.— mk. suuruses, jättes teised kahjud arvestamata, kusjuures ta eitas isegi nende olemasolu Riigikontrolli näidatud summas.

Kuigi on suudetud 1927 a. tegevusaruanne läbi viia nõukogus ja ka Vabariigi Valitsuses juhatus poolt esitatud kujul, siiski peab toonitama, et tähendatud aruanne ei anna õiget pilti tööstuse seisukorrast. Ka ei saa juhatus seisukohti pidada niivõrra ümberlükkamatuks ja usaldusäratavateks, et võiks kindlasti rajada neile tööstuse edurikast tulevikku. Seda on küllaldaselt näidanud juhatus senine tegevus. Nii hindas 1926. a. turbatööstuse juhatus tööstuse varandused ümber kuldbilansi seaduse alusel ja sealjuures leidis, et varanduste tõeline väärtus on tõusnud 20 miljonit senti üle soetamise hinna. Sama 1926 a. aruande revideerimisel (mai 1927 a.) Riigikontroll konstateeris, et turbatööstuses on tekkinud suured kahjud — umbes 87 miljonit marka, mis tingitud tööstusharude ebaõigest asetamisest ja väljaehitamisest ning ebanormaalsest töötamisviisidest. Turbatööstuse juhatus (sept. 1927) vaidles sellele kategooriliselt vastu toonitades, et Riigikontrolli arvamine ei ole õige ja tööstuse kahju olevat ainult 13.436.000.— mk. Käesoleval ajal (s. o. aasta hiljem) sama juhatus leiab, et tuleb vähendada turbatööstuse aktiva 135.580.321.— mk. võrra, mille tõttu kujunes üldkahju 96.868.914.— mk. Kuid ka viimati tähendatud kahjusumma ei näi olevat lõplik, sest hiljem, pärast tervenduskava esitamist, juhatus teatas nõukogule 27. X. 1928 a., et Ellamaa jõujaamas tuleksid kohe ette võtta kapitaalremonttööd (korsten kahe ekshausteriga 20.000 kr. ja muretseda lokomobiilidele uued kolbekomplektid j. n. e. 36.000 kr.), millised ei ole ette nähtud tervenduskavas.

Sellel kaalutlusel Riigikontroll ei saanud anda oma nõusolekut endiste aastate kahjude oletuste põhjal mahakirjutamisele 96.868.914.— mk. suuruses, arvates õigemaks fikseerida kahjusid sellel määral, kui palju nad on lõplikult selgunud enam-vähem kindlal kujul.

Riigi turbatööstuse kahjude kohta arvas Riigikontroll, et tuleks põhjalikult selgitada nende tekimist ja vastutusele võtta süüdlasi nende tekkimises.

Mis puutub riigi turbatööstuse tervenduskavasse üldse, siis on selle üldkokkuvõtte järgmine:

1. Senine põhikapital	260.000.000.— mk.
maha kirjutada	<u>96.868.914.— „</u>
	163.131.086.— mk.
2. Põhikapitali suurendada:	
Ellamaa jõujaama suurendamiseks	30.000.000.— mk.
tegevuskapitaliks	20.000.000.— „
kreeditoride võla kattteks	<u>11.868.914.— „</u> 61.868.94.— mk.
	tervendatud ettevõtte põhik. 225.000.000.— mk.

Nagu sellest näha, tahetakse tervenduskava järgi maha kirjutada endiste aastate kahjudest koosnev suur summa ja selle asemele nõutada riigikassast uut raha, kuid küsimuse, kuidas sisemiselt tervendada turbatööstust ennast, s. o. vähendada turba valmistamiskulusid ja juhatuskulusid (viimaseid on praegusel ajal ligi 4½ miljonit senti aastas), tõsta produktsiooni ja sellele leida soodsatel tingimustel turgu. — kava jätab puudutamata. Kava näeb ette väljapääsuteena ainult Ellamaa jõujaama laiendamise, mis läheks eelarve järgi maksma 50 miljonit senti.

Riigikontroll märgib lõpuks, et riigi turbatööstuse tegevuses tuleb ette nähtusi, mida õigeks ei saa pidada. Puudustest, mis korduvad aastast aastasse, võib nimetada järgmisi: 1) riigiasutustelt saadud varad jäid arvestamata põhikapitali hulka, 2) kütteainete keskkomiteelt saadud varade eest 46.389.653.— mk. suuruses on turbatööstuse juhatus poolt seni välja andmata võlakohustused Vabariigi Valitsuse otsuse täitmiseks 16. I. 1924 a. Samuti on selle võla eest %% ja trahvid (kuni 31. XII.

1927 — 12.104.345.— mk.) juure arvamata ja tasumata, 3) selgitamata on kütteainete keskkomitee varade ülevõtmisega seotud arvestamised, 4) juhatus maksab esinduskulude arvel ostjate teenijaile ja ametnikele „eritasu“, mis ei sobi riigiettevõttele, 5) ametnikkude ravitsuskulude kui ka päevarahade normid on kokkukõlastamata riigiametnikkude sama normidega, mida teised eripõhikirjade alusel töötavad asutused peavad eneste kohta maksvaks, 6) juhatuse liigetele on makstud rohkem tasu (lisatasu rahas ja turba näol), 7) varade amortiseerimiseks on määratud ehituste iga liiga pika aja peale (kuni 110 aastani), 8) laos olevate materjalide väärtus ei vasta raamatuhindadele j. n. e.

Tähendatud puudustele Riigikontroll on juhtinud revideerimiste puhul tööstuse nõukogu ja Vabariigi Valitsuse tähelepanu.

Riigi trükikoda.

Kapitalid.

Riigi trükikoja põhikapital on näidatud bilansis poole summana, s. o. 50.000.000 mk., kuna põhi-
määruse järgi on põhikapitaliks määratud 100.000.000 mk., ehk 1.000.000 kr. Tegelikult töötas trükikoda
täie põhikapitaliga, kuna tema käes kasutada oleva maja üleandmine riigikassa poolt on viibinud tehni-
listel põhjustel, missugune asjaolu ei võimalda näidata selle maja väärtust 500.000 kr. bilansis.

Võrreldes eelmise aastaga on täiendatud põhikapitali 21.314 mk. võrra, mis on tingitud põhi-
määruse kohaselt Kohtuministeriumilt ülevõetud Riigi Teataja varandusest — 21.314 m. väärtuses.

Kapitalide kasvamist näitab alljärgnev tabel:

	31. XII. 1927 a.	31. XII. 1926 a.	1927 a. jooksul suurenenud
	Kr.	Kr.	Kr.
Põhikapital	50.000.000	49.978.686	21.314
Tagavarakapital	4.900.000	3.200.000	1.700.000
Amortisatsiooni kapital	12.881.932	9.321.709	3.560.223
Ettevõtete laiend. kapital	1.907.975	1.307.216	600.759
Kokku	69.689.907	63.807.611	5.882.296

Nagu näha toodud tabelist, on trükikoja kapitalid kasvanud 5.882.296 kr. võrra, mis võimaldas
trükikojale lahedamalt töötada.

Tegevus.

Riigi trükikoja tegevus on tellimiste suurenemise tagajärjel aruandeaastal võrreldes eelmisega, tun-
duvalt laienenud. Lepingu põhjal, mis sõlmitud Kohtuministeriumiga trükikoda võttis üle „Riigi Teataja“
talituse ja toimetuse aruandeaasta algul. Vabariigi Valitsuse otsusega 25. veebr. 1927. a. pandi maksma
korraldus, mille järele asutused on kohustatud tellima trükiteid Riigi trükikojal. Selle tõttu suurenes
tellimiste arv niivõrt, et töörohkuse tõttu tuli trükikojal edasi anda osa töid eratrukikodadele täitmiseks.
Peale „Riigi Teataja“ väljaandmise trükkis Riigi trükikoda peaaesjalikult üldtarvilikke plankette ja raama-
tuid, mida tehti harilikult tööpuuduse ajajärkudel.

Väärtmärkide alal täitis trükikoda Eesti Panga 1.000 margaliste pangatähtedele uute pangatäh-
tede järeltrükkimise töid. Uute pangatähtede trükkimiseks sõlmitud lepingu põhjal tuli Riigi trükikojal
muretseda uusi sisseseadeid (sügavtrükk), millede mahutamiseks ehitati juureehitus, mis valmis aasta
lõpuks.

Üldse oli tellimisi vastu võetud:

	1927	1926	Võrreldes 1927 rohkem (+) vähem (—)	%%
Väärtmärkide tööstuses	411	412	—1	—0,2
Lihtrükite tööstuses	3.430	2.206	+1.224	+55,4

Üksikute tööstuste järgi on produktsioon ja tasuvus olnud järgmine:

	1 9 2 7 a.			1 9 2 6 a.			1927 a. jook- sul kasu	
	kulud	tulud	kasu	kulud	tulud	kasu	suurene- nud	% %
Väärtmärkide tööst . .	29.800.510	34.597.993	4.797.483	32.120.718	34.721.289	2.600.571	2.196.912	84,5
Lihtrüki tööstus . .	32.985.167	34.399.627	1.414.460	25.134.861	25.651.344	516.483	897.977	173,9
Kokku tööstuse kulud			6.211.943			3.117.054	3.094.889	99,2

Nagu näha toodud tabelist, on trükikoja aruandeaasta produktsioon ja tasuvus, võrreldes 1926. a., tõusnud 99,2% võrra, mis tingitud erakorraliste ja ettenägemata tööde rohkusest. Riigi trükikoja töö arenes aruandeaastal edukalt ja tagajärjerikkalt, olgugi et trükikoda Riigikogu poolt 17. XII 1926. a. vastuvõetud põhimääruse muutmise seati maksustamise suhtes eraettevõtete seisukorda.

Riigi trükikoja 1927. a. celarve teostamine on kujunenud järgmiselt:

Tulud ja kulud.

Tulude osas:

Tulud	1927. a. eel- arve ühes lisaearvega	Tegelikud tulud	Rohkem	Vähem
Väärtmärkide tööstuselt	27.600.000	34.597.993	6.997.993	—
Lihtrükitööstuselt	33.000.000	34.399.627	1.399.627	—
Kirjastuselt	12.100.000	13.976.328	1.876.328	—
Elumajade ekspluataerimisest .	443.000	412.650	—	350
Ettenägemata tulud	300.000	331.711	31.711	—
Kokku Mk.	73.443.000	83.748.309	10.305.659	350

Kulude osas:

Kulud	1927. a. eel- arve ühes lisaearvega	Tegelikud kulud	Rohkem	Vähem
Väärtmärkide tööstuse kulud .	19.016.000	18.458.772	—	557.228
Lihtrükitööstuse .. .	26.090.000	25.331.780	—	758.220
Otseskoheste tööstuse .. .	9.957.000	9.380.843	—	576.157
Kirjastuse .. .	11.722.000	11.575.256	—	146.744
Kaudsed .. .	4.436.000	4.186.628	—	249.372
Elumajade ekspluat. .. .	443.000	433.398	—	9.602
Kokku Mk.	71.664.000	69.366.677	—	2.297.323

Seega olid tegelikult tulud 1927. a. 10.305.309. mk. võrra suuremad ja kulud 2.297.323 mk. võrra vähemad, kui ette nähtud eelarves.

Tegelikkuks kuludele 69.366.677 mk. suuruses, on riigi trükikoda juure arvanud 1927. aastal maha kirjutatud kahtlased võlad 256.317 mk. ja lõpetamata tööde väärtuse 1. jaan. peale 1927. a. 5.184.821 mk. suuruses, mille tõttu kulude summa tõuseb 74.807.815 mk. peale. Maha arvates selle summa tegelikkudest tuludest 83.748.309 mk., jääb 1927. a. puhaskasuks 8.940.494 mk.

1927. a. aruanne revideeriti Riigikontrolli poolt koha peal trükikoja raamatute ja dokumentide põhjal ja kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 3. IV 1928. a.

Aruanne.

Revideerimisel tulid ilmsiks järgmised puudused.

1) Riigi trükikoda oli aasta jooksul kannud ettevõtete laiendamise kapitali arvele 195.881 mk. Kuna aga põhimääruse § 24 p. b alusel võib ülalnimetatud kapitali arvele kanda summasid ainult aasta puhaskasust, oleks pidanud üle kantama kõnesolev summa ettevõtete laiendamise kapitali arvelt kasude ja kahjude arvele.

2) Põhimääruse § 5. järgi on Riigi trükikoja põhikapital 100.000.000 mk., mis loetakse Riigikassa protsendita laenuks. Selle summa arvel on Riigikassa poolt trükikojale üle antud rahas ja mitmesugustes varandustes 50.000.000 mk. ning ülejäänud 50.000.000 mk. arvel on ehitatud trükikoja hoone, kuhu trükikoda asus töötama novembris 1923. a. Bilansis 31. XII 1927. a. näitab Riigi trükikoda oma põhikapitali aga ainult 50.000.000 mk., sest Riigikassa ei ole seni vormiliselt üle annud kõnealolevat maja trükikojale.

3) Kulude arvel on eksikombel välja makstud majanduseüleva avansi aruande järgi 1 vaguni puude veoraha raudteelt trükikotta. Kuna tähendatud saatekirja põhjal trükikoda ei ole saanud puid.

4) Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal 1. aprillist 1927. a. pidi Riigi trükikoda tagasi nõudma ametnikult 1926. aastal makstud komisjoni 15.900 mk. Sellest summast on kaetud kuluarve esitamisega 6.030 mk., kuna 9.870 mk. suhtes oli veel täitmata Vabariigi Valitsuse otsus 31. XII. 1927. a.

Riigi trükikoja põhimääruse § 24. kohaselt on jaotatud 1927. a. puhaskasu järgmiselt:

a) tagavara kapitaliks	40.000	kr.
b) ettevõtete laiendamise kapitaliks	8.940	„
c) juhatuse, nõukogu liigete ja juhtivate eriteadlaste eritasuks (ligi 8%)	7.150	„
d) ametnikkudele ja töölistele lisatasuks (ligi 12%)	10.725	„
e) riigimaksudeks ja riigikassa sissetulekuks	22.589	„

Kokku 89.404 kr.

Tallinna sadamatehased.

Tallinna sadamatehased ja töökojad allusid vene ajal sadama (Portu) komandörile, kelle ülesanne oli sadama juurde kuuluvate sõja-, transport- ja teiste riigilaevade korraspidamine ja varustamine. Tähtendatud tehnilise abinõuna kasutati sadama tehaseid kuni vene riigi lagunemiseni.

Asutamine ja kapitalid.

Okupatsiooni võimude lahkumisel võeti sad. tehased eesti asutuste poolt faktiliselt oma valdamisse 14. nov. 1918 a. Sellest ajast kuni 25. jaan. 1923 a. kuulusid tehased vaheldamisi järgmiste asutuste valdamisele: sadama komandant, sadamate valitsus Teedeministeeriumis, Sõjavägede ülemjuhataja (Sõjaministeerium), Kaub.-Tööstuseministeerium. 25. jaan. 1923 Vabariigi Valitsuse otsusega anti sad. tehased Teedeministeeriumi valdamisele, kus nad on käesoleva ajani. Sadama tehastel puuduvad oma põhimäärused, mida küll mitmel korral on katsutud välja töötada, kuid igakord ilma tagajärgedeta.

Üleminekuga Kaubanduse-Tööstuseministeeriumi alla hakkasid tehased tegutsema operatsiooniasutusena. 1927. a. lõpuks koosnesid sadamatehaste kapitalid:

A.	1) Eelarve korras riigikassalt 1920. ja 1921. a. antud operatsioonifond	700.000 kr.
	2) Tehastele maksuta kasutada jäänud varandused — maa-ala, hooned, inventar ja materjalid . . .	1.389.426 „
	3) Amortisatsiooni kapital	119.648 „

Kokku kapitalid 2.209.074 kr.

Peale selle kasutasid sadamatehased talituskapitalina järgmisi riigile kuuluvaid summasid:

B.	1) Sõjaministeeriumile allumise ajal (enne 15. VII. 1920 a.) selle käskasutuse krediitide arvel teistele riigiasutustele tehtud tööde eest saadaolevad summad, mis tehaste poolt pärast sisse nõutud . .	189.441 kr.
	2) Toitlusministeeriumilt ja kaubaagentuurilt saadud varustuse vahe raha	97.245 „
	3) Kütteainete keskkomiteele seni tasumata arvete saldo	67.622 „
	4) Riigi kaubaagentuurile seni tasumata arvete saldo	11.279 „
	5) Riigivaranduste osakonnale seni tasumata arvete saldo	9.543 „
	6) Endiste aastate äraandmata puhaskasu	100.355 „

Kokku: 475.485 kr.

Kõik kapitalid kokku: 2.684.559 kr.

Sadamatehaste varandusliku seisuga kohta, mis kokku seatud 1920—1927 lõpubilansside järgi, tuleb tähtendada järgmist:

Varanduste — maa-ala (ligikaudu 20.000 r.-s.), hoonete ja inventari — tegelik väärtus on madalalt hinnatud; kuna sadamatehaste raamatute arvestuse järgi maa-ala ruutsülla hind on 15—16 kr., hindab Tallinna linna omavalitsus ruutsülla väärtust 50 kr., hoonete väärtus on tehaste poolt hinnatud 25.540 kr., Tallinna linnavalitsuse 1928 a. hindamise järgi on hoonete väärtus 443.483 kr.

Osa tehastes alalolevatest materjalidest, mis Sõjaministeeriumilt 1920 a. tolleaegsete hindadega üle võeti, on arvestatud madalamalt praegustest turuhindadest.

1921 ja 1927 a. lõpubilansside andmete kõrvutamisel selgub, et:

Inventar on kasvanud	269.981 kr.	võrra ohk	145%
Materjalid „	110.905 „	„ „	11%
Lõpetamata tööd on kahanenud	111.746 „	„ „	30%
Võlgnikul on kahanenud	148.065 „	„ „	19%
Kassa ja jooksvad arved on kahanenud	124.046 „	„ „	62%

Tellimiste täitmiseks tarvisminevate materjalide aastaseks keskmiseks normiks võib ümarguselt võtta 250.000 kr. Seega ületab olev materjalide tagavara aastase tarvitamise normi rohkem kui neli korda.

Seega on tehaste varandusliku seisuga illikviidsus seitsme aasta jooksul tugevasti tõusnud ning selles suunas edasi liikudes võivad sadamatehastel tekkida tõsised raskused vaba tegevuskapitali puuduse tõttu. Ühtlasi selgub ka, et sadamatehased ei suudaks riigikassale üle anda neid riigi summasid 475.485 kr. suuruses, milliseid tehased on enesele ebaõigelt jätnud tegevuskapitalina kasutamiseks.

Tegevus.

Sadamatehaste tööalaks on peamiselt laevade parandustööd. Kaugelt väiksema osa moodustavad mootorite ja masinate remondid ja üksikud tööd mõnedel tööstusaladel.

Suurema osa sadamatehaste tööd moodustavad mereasjanduse peavalitsuse, laevasõiduametile ja Sõjaministeeriumile kuuluvate laevade remondid.

Revisjoni tulemused.

Sadamatehaste aruanded on Kontrollnõukogu otsuste põhjal revideeritud katseliselt. Revideerimisel on ilmsiks tulnud suuremaid puudusi ja korratusi. Mõnel aastal (1921 a.) on kokku seatud dokumente 1—2 aastat hiljem, eriti materjalide vastuvõtmise akte. Raamatuid on peetud hiljaksjäämisega mitme kuu võrra ja mõnikord isegi terve aasta (1921 ja 1924 a.). Pearaamatu ja abiraamatute vahel puudus kooskõla, eriti materjalide arves. Isikute arvete ja materjalide arvete seisuga lõpubilanssides tuleb võtta usu peale, sest et tehased pole võrrelnud vastastikku oma vahetõrki asutuste ja isikutega, ega pole ka toimetanud ladudes väärtuste faktilist ülevõtmist. Raamatupidamises on peegeldunud vilumatust ja kindlusetust, mida tõendavad massilised storneerimised mõnel aastal kuni 20%.

Eriti peab märkima kahte suuremat puudust sadamatehaste arvepidamise alal, millised on ilmsiks tulnud iga aasta aruande revideerimisel ja milliste kõrvaldamiseks sadamatehaste poolt seni pole tehtud mõjuvaid korraldusi.

1. Tööstuses tarvisminevate materjalide, inventari ja muu varanduse arvestamine sünnib korratult ja suure hiljaksjäämisega. Revideerimisel pole kunagi võimalik olnud konstateerida, et ladude sordi- raamatute kogusumma oleks võrdne pearaamatu lao arvele; materjalide sisse- ja väljakirjutamised raamatute tehakse mõnikord mitme kuu pärast; ladude arvelt kantakse läbi materjalid ja ladude valitsejad kviteerivad nende vastuvõtmist ning väljaandmist, kuigi materjalid ladus pole nähtud; tehaste territooriumil leidub seni arvele võtmata varandusi, osa materjalid on raamatutes summaliselt arvestamata ning seega bilansil näitamata; materjalide ülevõtmisel 1921/1922 a. tulid ilmsiks vahed, mis ulatasid üle 20.000.000 marga. Kuni 1925 a. lõpuni olid inventariraamatud puudulikud; inventari tege- likul ülevõtmisel 1924/1925 a. ilmnesid mitme miljoni margasse ulatavad vahed, millised maha kir- jutatud üldsummas põhjuste selgitamata. 1925 a. lõpul sissesetatud inventariraamatute järgi tuli ära märkida puudusi juba 1926 ja 1927 a. aruannete revideerimisel.

2. Samuti puudulik on sadamatehastes tööde arvestamise kord. Töö-arvete kokkuseadmine, nende raamatutest läbikandmine, tellijatele esitamine ja nende põhjal raha sissenõudmine sünnib äärmise hil- jaksjäämisega. Koguni lihtsate tööarvete kokkuseadmine nõuab tihti 3—6 kuud aega peale tellimise

täitmist. Enne kõikide kalkulatsiooni peensuste väljaarvamist ei arvestata raamatutes nende tellijate arveid, kellega oli kokku lepitud töö hinna suhtes tellimise juures, ja kelle võlasumma peale järelkalkulatsiooni täpsed arvestamised mingisugust mõju ei avalda.

Sadamatehaste 1920—1927 tegevusaastatel saadud puhaskasust, on ära antud riigi sissetulekutesse 43.527 kr. Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal 25. IV. 1924 a. on 1920 a. puhaskasust 75.183 kr. kustutatud Laevasõidu ameti võla katteks. 1927 a. lõpul on sadamatehastel riigikassale ära andmata endiste aastate puhaskasust 100.355 kr. Sadamatehaste poolt esitatud 1925 a. aruandes oli näidatud puhaskasu 123.990 kr. 1926 a. aruandes Vabariigi Valitsuse otsuste põhjal on maha kustutatud 114.429 kr. 1925 a. puhaskasust Mereasjanduse peavalitsuse, Laevasõidu ameti, Kaitsepolitsei ja mitmesuguste kaitseväge asutuste võlgade katteks. Riigikontrolli revideerimisel osutus tehaste 1925 a. puhaskasu kõigest 60.228 kr. suuruseks. millepärast tuli jätta kustutatud summa endiselt bilansile.

Ei saa õigeks pidada korda, millejuures tasutakse sadamatehaste puhaskasuga teiste riigiasutuste tellimiste täitmisest tekkivaid võlgasid.

Sadamatehaste puhaskasu peaks antama üldisel alusel riigikassa tarvitada; puhaskasu tarvitamine teistsuguseks otstarbeks võiks sündida ainult eelarve korras.

Laevasõidu amet.

Laevasõidu amet kujunes välja 1919. a. alul Sõjavägede ülemjuhataja ülesandel asutatud välis- tellimiste ametist, kelle ülesandeks muu hulgas oli: „a) Vabariigi Valitsuse päralt olevaid ja rekvireeritud kaubaveo laevu korraldada, nende tegevust juhtida ja neid valitseda, b) tellitud kaubad, mis Vabariigi sadamasse nendel laevadel toodud, laevadest välja võtta ja tellijatele kätte toimetada“.

Selle ülesande täitmiseks anti Laevasõidu ameti käsutusse rekvireeritud ja riigi laevad. Laevasõidu amet ei saanud 1919 a. mingisugust krediiti riigikassast, vaid on tegutsenud omal arvel, opereerides riigi ja rekvireeritud laevadega. Sõja lõppemisega 1920 a. alul vabastati eraomanikkude laevad rekvisitsioonist ja Laevasõidu amet jätkas tema kätte jäänud riigilaevade kasutamist puhtärilisel alusel.

Laevasõidu ameti kapitalid koosnesid 1927./28. eelarveaasta lõpuks üle võetud riigivarandustest (61.338.638 mk.), operatsioonifondist (29.347.137 mk.) ja eelmiste aastate puhaskasust (49.454.178.50), mis on kogusummas 140.139.953,50 mk. Peale seda suurendati Laevasõidu ameti ujuvat koosseisu praamide, vedurlaevade, ujuvate kraanade ja jäälöhkujate üleandmisega, mille järele ujuv koosseis kujunes järgmiseks:

Aasta	L a e v a d		Ujuvad kraanad	Praadid
	Välisliinidel	Rannasõiduliinidel		
1920 . . .	2	11	—	—
1921 . . .	2	21	3	12
1922 . . .	2	16	2	13
1923 . . .	2	13	—	1
1924 . . .	2	11	—	7
1925 . . .	2	6	—	3
1926./27 . .	1	5	—	—
1927./28 . .	1	4	—	—

Laevasõidu amet arendas laevade kasutamist kahes suunas, välis- ja rannasõiduliinidel. Välisliinide laevad töötasid alguses, vaatamata korduvatele havariijuhtumistele ja muudele takistustele, korralikult ja tulutoovalt, kuid alates 1923. a. kuni 1927/8. a. — kahjudega. Rannasõidu laevad töötasid alalise kahjuga, sest et liinid olid arenemise ajajärgus ja selle tõttu puudusid tarvilisel määral veo objektid.

Peale laevaliinide pidamise, tegutses Laevasõidu amet oma abinõudega enese ja võõraste laevade täitmise ja tühjendamise alal, samuti ka riigi laevade ümberehituste ja vrakkide parandamise alal. Üldriiklikes huvides toimetati Laevasõidu ameti arvel väljamaalt sõjavangide kodumaale toomist ja jäälöhkujate, tõstekraanade ja muude sadamaseadete korrashoidmist.

Laevasõidu ameti tegevuse rahalised tulemused olid 1919 a. kuni 1. IV. 1928 a. järgmised:

Aasta	Tulud	Kulud	Kasud	Kahjud
1919 . . .	40.478.072	25.020.121	15.457.951	—
1920 . . .	108.899.977	35.842.304	73.057.673	—
1921 . . .	58.513.407	35.904.603	22.608.804	—
1922 . . .	84.904.419	89.922.917	—	5.018.498
1923 . . .	74.774.875	89.512.595	—	14.737.720
1924 . . .	68.576.684	96.049.981	—	27.473.297
1925 . . .	38.312.449	48.584.974	—	10.272.525
1926./27 . .	58.954.971	93.680.245	—	34.725.274
1927./28 . .	38.196.741	36.045.578	2.151.163	—
Kokku	571.611.595	550.563.318	113.275.591	92.227.314

Puhaskasu 21.048.277

Eeltoodud tabelist selgub, et Laevasõidu amet on annud kasu üheksaastase tegevuse lõputulemusena 21.048.277 mk. See kasu oleks võinud tunduvalt suurem olla, kui Laevasõidu amet oleks vaba olnud üldriikliste ülesannete täitmisest ja juhatus oleks ajanud oma asju tarviliku peremeheliku hoolega.

Peremeheliku hoole puudumist Laevasõidu ameti asjaajamises iseloomustavad järgmised tõsiasiad:

1. Laevasõidu amet toimetab ebaseaduslikus korras vana laevade ümberehitamist ja vrakkide parandamist ilma vastava eelloata ja kalkulatsioonideta, näit.:

a) vrakk „Auk'i“ remondiks kulutati 1.499.000 mk. ja kohe peale remondi lõppu (10. II. 1922 a.) hinnati selle laeva väärtus 260.000 mk. ja laev lasti põhja Mereasjanduse peavalitsuse korraldusel Tallinna sadama muuli täitmiseks.

b) vrakk „Korejets'i“ ülestõstmiseks ja remondiks kulutati 2.435.000 mk., kuid selle laeva realiseerimisel vanarauana saadi kõigest 260.000 mk.

c) a/l. „Sakala“ ümberehitamine ja remont 1920. a. ja 1921. a. läks maksma 27.496.000 mk. Ümberehitamise lõpul hinnati laeva väärtus kõigest 13.150.000 mk. ja peale 5 aastase kasutamiset müüdi sama laeva 1926 a. 3.620.000 mk. eest.

2. Materjalide tarvitamise kohta laevade ekspluateerimise alal puudusid kindlad normid, mille tõttu mõned laevad tarvitasid liiga palju kütte- ja teisi materjale, näit. oli 1921 a. „Sakala“ kivisöe, määrdeõli ja tekimaterjalide kulud ühe meremiili brutto-register-tonni kohta üle 3 korra suuremad, kui a/l. „Kajak'i“ samad kulud.

3. Nii juhatuses kui ka laevadel puudus juhtivatel jõududel ja ametnikkel tarvilik vilumus, mille tagajärjeks olid sagedased haviid laevadega ja korduvad kuritarvitused asjaajamises.

Laevasõidu ameti poolt esitatud aruanded olid puudulikud ja segased, eriti varanduste hindamise alal; selliste arvestamiste jälgimine ja selgitamine nõudis palju aega ja tööjõudu. Kõik endiste aastate aruannete revideerimisel leitud vead on parandatud ja sellekohased õiendused arvesse võetud Laevasõidu ameti 1927/28 a. aruandes, mis avaldatud E. V. 1927/28 a. eelarve täitmise ja kassa aruandes.

Arsenal.

Ülesanded.

Arsenal töötab Vabariigi Valitsuse poolt 27. jaanuaril 1926 a. kinnitatud põhikirja alusel. Põhikirja järele on arsenalil ülesandeks kaitseväge relvastuse ja tehnilise varustuse valmistamine ja remondeerimine. Eratellimisi (eraasutustelt ja -isikutelt ning teistelt riigiasutustelt) võib arsenal vastu võtta ainult Sõjainistri poolt kinnitatud juhtkirjade järgi. Põhikirja järele on arsenal juriidilise isiku õigustega nettoeelarve alusel töötav kaitseväge asutus, mis on vaba igasugustest avalikkudest riigimaksudest ühesugustel alustel teiste riigiasutustega. Arsenalil otsekohest juhtimist teostab arsenalil ülem, kelle juures tegutseb nõuandva organina 5-liikmeline komitee. Arsenalil ülem allub vahetult sõjaväge varustusvalitsuse tehnilise asjanduse juhatajale.

Kapitalid.

Põhikirja alusel määrati arsenalil kapitalideks arsenalil valdamisel oleva liikumata ja liikuva varanduse 1925. a. bilansi väärtuses ja riigi 1925. a. eelarvega tegevuskapitaliks antud 200.000 kr. Kapitali suurenemine sünnib riigi eelarvetes selleks otstarbeks ettenähtavatest summadest, Vabariigi Valitsuse loaga selleks otstarbeks tehtavatest laenudest, Sõjainistriteeriumilt ehk muudelt riigiasutustelt arsenalile tasuta üleantavate varanduste väärtusest, arsenalil aruandes kindlaks määratud ülejäägist ja ettenägemata sissetulekutest.

Arsenalil kapitalid on kujunenud järgmiselt:

	31. III. 1925 a.	31. III. 1927 a.
Põhikapital	1.249.392.98 kr.	1.291.822.29 kr.
Tegevuskapital	347.071.86 „	304.642.55 „
Amortisatsioonikapital	30.436.09 „	10.363.96 „
Tagavarapakital	3.455.16 „	3.455.16 „
	1.630.356.09 kr.	1.610.283.96 kr.

Põhikapitali vähenemine on tingitud peaaesjalikult sellest, et 1922. a. sadamatehastelt üle võetud kaks diiselmootorit ühes generaator-dünamodega hinnatult 53.120 kr. väärtuses, missuguseid arsenalil ei saanud kasutada on aruandeaastal varade arvelt üle kantud laomaterjalide arvele (tegevuskapital).

Tegevuskapitali suurenemine on tingitud samast asjaolust, mis tähendatud põhikapitali kohta.

Amortisatsioonikapital on suurenenud kulude-tulude eelarves ettenähtud uue sisseseade amortisatsiooni summa 16.000 kr. ja teiste varade kapitaal-remondi summade ülejääkide arvel 4.072.13 kr. võrra.

Tagavarapakital on jäänud endiseks, sest eelmisel aastal saadud puhaskasu kanti terves summas riigi sissetulekuks Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal.

Arsenali 1927/28 a. eelarve teostamine on kujunenud järgmiselt:

1927/28 a. eelarve.

Tulud.

Tulude nimetus	1927/28. a. eelarves ette nähtud	Tegelikud tulud	Eelarves ette nähtud rohkem + vähem -
Kaitseväe asutuste tellimistest	945.480.—	860.691.49	+ 84.788.51
Riigiasutuste tellimistest	234.930.—	72.437.29	+ 162.492.71
Eraasutuste-isikute ja sisetellimistest	5.000.—	97.933.53	— 92.933.53
Tagasisaadavatest kuludest	7.950.—	16.937.—	— 8.987.—
Mitmesugustest tuludest	1.640.—	6.744.18	— 5.104.18
Kokku	1.195.000.—	1.054.743.49	+ 247.281.22 — 107.024.71

Kulud.

Kulude nimetus	1927/28. a. eelarves ette nähtud	Tegelikud kulud	Eelarves ette nähtud rohkem
Kaudsed kulud	500.770.—	407.068.40	93.701.60
Otsekohesed kulud	652.950.—	568.364.75	84.585.25
Ettenägemata kulud	10.000.—	4.498.33	5.501.67
Kalkulatsioonide vahed ja juhtuvad puudujäägid	31.280.—	27.029.40	4.250.60
Kokku:	1.195.000.—	1.006.960.88	188.039.12

Seega olid tegelikult 1927/28. a. tulud 140.256.51 kr. ja kulud 188,039,12 kr. võrra vähemad, kui eelarves ette nähtud (põhjused on toodud allpool — tegevuse ülevaates).

Arsenali tulud, võrreldes 1926/27. a. tuludega, on suurenenud 162.430.95 kr. ehk 18% võrra ja nimelt:

- 1) kaitseväe asutuste tellimiste alal 109.683,04 kr.,
- 2) riigiasutuste tellimiste alal 8.101.11 kr.,
- 3) eraasutuste isikute ja sisetellimiste alal 44.068.45 kr.,
- 4) tagasisaadavate kulude ja mitmesuguste tulude alal 578.35 kr. võrra.

Samuti on ka kulud, võrreldes 1926/27. a. kuludega, suurenenud 114.656.69 kr. ehk 13% võrra, nimelt:

- 1) kaudsete kulude alal — 2.502.63 kr.,
- 2) otsekoheste kulude alal — 99.178.72 kr.,
- 3) kalkulatsioonide vahede ja juhtuvate puudujääkide alal 24.164.15 kr. võrra, kuid
- 4) ettenägemata kulud on vähenenud 11.188.81 kr. võrra.

Arsenal on saanud kasu 1926/27. a. 8.35 kr. ning 1927/28. a. 47.782.61 kr. Viimane summa kuulub põhikirja § 22 alusel jagamisele järgmiselt: tagavarakapitaliks 40%, riigikassa sissetulekuks sõjamineisteriumi alal 50% ja arsenali teenijate ja tööliste olukorra parandamiseks ja nende kultuurtasapinna tõstmiseks 10%.

Eelmisest aastast oli arsenalil jäänud täitmata Sõjamineisteriumi tellimisi 1.426.335.68 kr. eest. Belarveaasta jooksul tuli uusi juure 687.374.78 kr. eest. Seega oli aruandeaastal Sõjamineisteriumi tellimiste koguväärtus 2.113.710.46 kr. Eratellimisi aga oli 211.938.92 kr. koguväärtuses, millest oli eelmisest aastast jäänud täitmata 54.691 kr. suuruses. Üldse oli jäänud täitmata eelmisest aastast ja eelarveaasta jooksul juure tulnud tellimisi 2.325.649.38 kr. eest. Aruandeaasta jooksul oli eelarve põhjal ette nähtud välistellimisi 688.455 kr. eest, kuna tegelikult saadi tellimisi 844.622.70 kr. suuruses. Tel-

Kulude-tulude võrdlus
1926/27 a. kulude-tulu-
dega.

Tulud.

Kulud.

Puhaskasu.

Tegevus.

limised on suurenenud sõjaväe varustusvalitsuse relvistusosakonnalt ja eratellijatelt. Mitmed suuremad tellimised on antud arsenalile eelarveaasta lõpul ja nende täitmine jäi osalt ehk täielikult järgmiseks aastaks. Eelarve järgi oli ette nähtud arsenalil tööstuse produktsioon 1.195.000 kr. väärtuses, kuid tegeliku produktsiooni väärtus oli aruandeaastal ainult 1.031.061.31 kr., seega 163.937.69 kr. vähem. Põhjuseks olid takistused tellijate asutuste poolt: ei antud õigeks ajaks joonestusi, või tuli mitu korda muuta neid joonestusi töö kestel j. n. e. Ka tekkisid takistused materjalide muretsemisel. Arsenalil pole korda läinud soetada ladusse suuremat materjali tagavara, kuna osalt oli ladu koormatud juba varemalt aegadelt mitmesugustest sõjaväe asutustest sinna koondatud sarnaste materjalidega, mida arsenal saab kasutada töötamiseks ainult aegajalt ja vähesel määral. Tähendatud asjaolude tõttu ei olnud arsenalil võimalik ära kasutada oma sisseseadet täiel määral ja läbi viia ettenähtud töid eelarve ulatuses.

Aruandeaasta kestel täitis arsenal Sõjaministeeriumi tellimisi peaaesjalikult relvade, gaasisõja tarbeasjade, suurtükkide, intendantlise varustuse, soomusautode ja side-varustuse kordaseadmise ja valmistamise alal.

Revisjon.

Arsenalil poolt kokku seatud aruanne on revideeritud riigikontrolli poolt koha peal arsenalil raamatute ja dokumentide põhjal lihtsustatud korras.

Aruande revideerimisel ilmsiks tulnud puuduste tõttu on riigikontrolli poolt esialgu jäetud õigeks-tunnustamata 748.14 kr., millisest summast on õiendatud seletuste ja tõenduste esitamise ja 592.76 kr. ja tagasimaksmisega 144.23 kr.

Kuigi arsenalil kulude arvepidamine võrdlemise korralik, siiski on 1927/28. a. eelarve kulude revideerimisel ilmsiks tulnud puudused, mis tingitud maksvate seaduste ja määruste ebaõigest tõlgitsemisest. Tähtsamad neist puudustest olid järgmised:

Rahalist tasu on maksetud rohkem kui normid lubavad 144.23 kr. On ostetud mitmesuguseid raamatuid, joonestusi ja mööblit arsenalil juhtivatelt ametnikkudelt, mis keelatud maksvate korralduste põhjal.

Lao faktilise seisuga katselisel kindlakstegemisel tulid ilmsiks mõned ülejäägid (arvestamata varandus).

Peale selle tulid ilmsiks nähtused, mis ei olene küll arsenalil, kuid seisavad ühenduses varustusvalitsuse osakondade tellimistega ja nimelt:

Mõned kaitseväge asutused, andes arsenalile täitmiseks mitmesuguseid tellimisi, ei ole hiljem õiendanud arveid rahaga, vaid on annud üle arsenalile mitmesuguseid neile mitte tarvilikke varandusi, mida arsenal realiseerinud. Viimaste realiseerimisel harilikuks korras oleksid saadavad summad kuulunud kandmiseks riigituludesse.

Pealegi, Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal, kuulub sarnaste varanduste realiseerimine sadamatehaste ülesannetesse.

Aruandeaasta jooksul on arsenalil saanud oma jooksva arve pealt %% — 5.231.46 kr. Niisuguste suurte %%-de saamine on osalt sellega seletatav, et Sõjaministeeriumi asutused annavad ette liiga kergelt 30—50 ja isegi 100% tellimiste summast avansina arsenalile tellimiste andmisel. Tulevikus piiratakse avansside andmine riigikassa huvides ja antakse ainult tegelikult tarviduseks.

Riigi metsatööstus.

Riigi metsatööstuse põhimäärus pandi maksma 1925/1926. a. metsatööstuse tegevusaasta keskel ja sellepärast osutub 1926/1927. a. esimeseks tegevusaastaks, mil riigi metsatööstus võis tegutseda täiel määral põhimääruse alusel.

Tegevuskapitalina oli riigi metsatööstusel 1926/27 aastal kasutada 88.000.000 mk. Puuduv osa põhimääruses ettenähtud tegevuskapitalist, s. o. 12.000.000 mk. oli veel üle kandmata riigikassast riigi metsatööstuse arvele.

Vabariigi Valitsuse poolt 1926/27. a. peale kinnitatud tegevuskava ja eelarve järgi kavatseti üles töötada 2648 tiinu metsa, puumassiga 73.682 k.-s., taksihinna 128.350.900 mk. väärtuses, mis võrdub ligikaudu $\frac{2}{5}$ 1926/27. a. üleriiklikule raienormile, sealjuures loodeti tulu saada 38.352.080 mk.

Tegelikult aga töötati üles 76.052 k.-s. ja saadi puhast tulu 93.413.833 mk., s. o. töötati üles 2371 k.-s., rohkem, mille tõttu puhas ülejääk suurenes 55.061.753 mk. võrra.

Ülestöötatud metsamaterjali kvantumi suurenemine oli tingitud raiepindala suurendamisest hädaraiete arvel, nagu tuulemurd, putukate rikutud j. n. e., missuguseid raiumisi oli raske ette näha eelarve kokkuseadmisel. Ülejäägi suurenemine oleneb peaaesjalikult eraturul realiseeritud metsamaterjalide ettenägemata hinna tõusust.

Metsaraiumist teostati üldse 87 metskonnas, suuremal määral (umbes 42% ülestöötatud üldkvantumist), aga Virumaa rajoonis ja nimelt metskondades, kus olid soodsad väljaveo- ja transporttingimused. Teistes metsarikastes rajoonides, kus väljaveotingimused halvemad, näiteks Pärnumaa oldi ülestöötamisega tagasihoidlik. Kvaliteedilt on riigi metsatööstusele reserveeritud väärtuslikumad raielangid, kuna halvemad müügiks eratöösturitele määratud. Nii on Viru- ja Pärnumaal 1926/27. aasta raienorm suhtelise ja keskmise hinna arvestusel järgmiselt jaotatud:

	Virumaa rajoon		Pärnumaa rajoon	
	Protsentuaalselt üldisest raienormist	1 tiinu keskmine hind	Protsentuaalselt üldisest raienormist	1 tiinu keskmine hind
Riigimetsatööstuse poolt üles töötatud .	57%	39.400	6%	75.000
Eratöösturitele müüdud	21%	30.400	45%	61.400
Müümata ja ülestöötamata jäänud . .	22%	18.841	49%	51.900

Riigi metsatööstuse tegevust, mis näib rajatud olevat suurema näilise rahalise tulu saamise põhimõttele, ei saa pidada riigi üldmajapidamise ja metsamajanduse huvides otstarbekohaseks ega õigeks. Soodsates transport- ja teistes tingimustes asuvad kvaliteedilt väärtuslikud metsaosad on kergelt ja kasuga realiseeritavad eratöösturite kaudu, kuna raskem on nende abil realiseerida halvemaid metsaosi, neid ebasoodsatel tingimustel. Riigi metsatööstus, kui riikline ja mitmeti eesõigustatud asutus, kellel

kohapeal kasutada tarviline administratsioon ja kellel kindlustatud püsivam töötamisvõimalus, mis väga tähtis eriti transportolude parandamise algatamisel, võiks palju soodsamalt läbi viia halvema metsa ülestöötamist. Sellepärast oleks tarvilik riigi metsatööstusel Soome eeskujul arendada tööstust just seal, kus puudub eraalgatus või kus eratöösturite kaudu metsa realiseerimine ei anna nõuetavaid tagajärgi.

Peale selle koormatakse üleliigselt metsatööstuse koondamisel üksikutesse metskondadesse vastavate metskondade metsaametnike metsatööstuse ülesannetega, mis tagajärjel metsamajapidamise üldised ülesanded jäävad tagaplaanile või hoopis täitmata. Ka ei võimalda tööstuse koondamine operatsioonide suhtes tarviliku kontrolli teostamist, mis võimaldab kuritarvitusi.

Metsamaterjalide mehaanilisel ümbertöötamisel tegutsesid riigi metsatööstuse arvel aruande aastal 4 lauatehast, kokku 5 saeraamiga. Neis lauatehastes töötati aasta jooksul ümber kogusummas 4318 k.-s. metsamaterjale, millest saadi saetud materjale 2517 k.-s. ehk keskmiselt 58%.

Võrreldes meie riigi lauutööstuse tulemusi Soome ja Rootsi lauutööstuse tulemustega, kus saetud materjal ulatab kuni 65—70% tooresmaterjalist, tuleb järeldada, et meie riigi metsatööstuse lauatehastes 10—15% materjali kaotsi läheb, mis välja teeb kogu aruandeaasta jooksul ümbertöötatud materjali kohta umbes 520 k.-s. 4.200.000 mk. väärtuses.

Ka töö produktioonis on meie riigi lauatehased võrreldes Soomega maha jäänud. Nii näiteks ulatab Soomes 8-tunnilise tööpäeva juures tühe saeraami läbilõike norm kuni 3000—3500 k.-j., kuna meil see keskmiselt 1500—2000 k.-j. vahel kõigub.

Tähendatud asjaolud, mis peaaesjalikult tingitud riigi metsatööstuse lauatehaste sisseseadete vananemisest ja teistest tehnilistest puudustest, on avaldanud tunduvat mõju tööstuse tulutoovusele. Nii saadi läbisaetud 4318 k.-s. metsamaterjali realiseerimisel, mille omahind 25.728.961 mk., puhast ülejääki 6.505.022 mk. ehk umbes 25% omahinnast. Samal ajal saadi aga umbes samaväärtusliku saagimata metsamaterjali müügil puhast ülejääki umbes 40% omahinnast. Järelikult saadi saagimata materjali eest umbes 15% rohkem, mis välja teeb kogu eelarve aasta jooksul läbisaetud materjali kohta umbes 3.800.000 mk. Sellest tuleb järeldada, et riigi lauutööstus praegusel kujul ei seisa nõuetaval kõrgusel ja nõuab ümberkorraldamist.

Aruandeaastal varustati metsasaadustega eeskätt riigi ja omavalitsuse asutusi, siis kohalikke elanikke, kuna ülejäägid müüdi võimalust mööda turule.

Nii müüdi 1926/27. a. valmissaadusi:

	Saagimata materjal	Saetud materjal
Riigiasutustele	24.005.67 k.-s. ehk 28%	1664 std. ehk 48%
Omavalitsusasutustele	7.373.98 „ „ 9%	20 „ „ 1%
Kohalikkudele elanikkudele	19.961.71 „ „ 24%	300 „ „ 8%
Turule	33.420.56 „ „ 39%	1505 „ „ 43%

Peale selle realiseeriti veel saetud materjalide kõrvalsaadusi 2398 std.

Jälgides metsamaterjalide müüke tarvitajatele, tuleb ära märkida nähtus, et riigi ja omavalitsuse asutused tarvitavad peaaesjalikult kõrgemat sorti kütte- ja tarbematerjale. Selle tagajärjel tekivad riigi metsatööstusel tagavarad halvematest sortimentidest, missugusi raske realiseerida välis- kui ka siseturul ja need hävinevad tihti.

Silmas pidades riigi majanduslikke huvisid — oleks tarvilik maksuma panna kord, mis kohustaks rahuldama riigiasutusi oma kütte- ja tarbematerjali nõudeid eeskätt halvemate sortimentidega, välja arvatud juhud, kus kõrgemate sortimentide tarvitamise vajadus on tingitud kaaluvaist põhjustest.

Ka väärrib tähelepanu riigi metsatööstusele antud raielankide ebatäpne hindamine. Üksikutel juhtudel ulatab hindamise ja tegelikult saadud puumassi vahe kuni 100% ja rohkem. Ka jätab soovida hindamine kütte- ja tarbematerjali jaotuses. Need asjaolud ei võimalda õiget ülevaadet metsatööstuse tulukusest ja tarvilise kontrolli teostamist selles, kas mets otstarbekohaselt ja tema omadustele vastavais sortimentides üles töötatakse.

Riigi metsatööstuse tegevusest osavõtnud ametnikkudele ja teenijatele makseti põhimääruse alusel lisatasudeks ja preemiategi aruandeaastal kogusummas 10.548.294 mk., millest 7.935.559 mk. lisatasudeks ja 2.612.735 mk. preemiategi. Lisatasudeks väljamakstud üksiksummad kõiguvad 70 mk. kuni 85.000 mk. ja preemiategi — 10.000 kuni 145.000 mk. vahel.

Preemiategi määramisel, missuguseid makseti peajasjalikult ja ilma erandita kõigile riigi metsatööstuse keskasutuses teenivaile ametnikele ja teenijaile ning riigimetsade valitsuse ringk. revidentidele, ei ole arvestatud ametnikkude ja teenijategi teenetega ja ei ole üldse preemiategi maksmise aluseid motiveeritud, vaid maksmisel on olnud näiliselt mõõduandvaks ainult ametniku või teenija amet ja palga aste.

Sarnane preemiategi maksmise kord ei ole kooskõlas riigi metsatööstuse põhimäärusega, ei vasta preemiategi maksmise üldpõhimõttele ja ei saavuta preemiategi maksmise eesmärki, vaid kujuneb lihtsalt lisapalga maksmiseks.

Riigi metsatööstuse arvepidamise suhtes arwab Riigikontroll tarviliseks keskasutuse ja kohapealsete asutuste arvepidamise ühtlustamise.

Kõik eelpooltähendatud puudused ja kaalutlused on Riigikontroll teatavaks teinud Vabariigi Valitsusele.

2- FEB 182' 26.